DAİ MEHMET'İN NEVHATÜ'L-UŞŞÂK İSİMLİ ESERİ: (TRANSKRİPSİYON-İNCELEME)

Serap AYGÜN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY

Eylül, 2014

Afyonkarahisar

T.C.

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DAİ MEHMET'İN NEVHATÜ'L-UŞŞÂK İSİMLİ ESERİ: (TRANSKRİPSİYON-İNCELEME)

Hazırlayan

Serap AYGÜN

Danışman

Prof. Dr. Ali irfan AYPAY

AFYONKARAHİSAR 2014

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Dai Mehmet'in Nevhatü'l-Uşşâk İsimli Eseri: (Transkripsiyon-İnceleme)" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça'da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12/09/2014

Serap AYGÜN

İmza

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

<u>JÜRİ ÜYELERİ</u> İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY ....

Jüri Üyeleri : Yrd. Doç. Dr.Hikmet Feridun GÜVEN ....

: Yrd. Doç. Dr. Bayram ÇETİNKAYA ....

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Serap AYGÜN'ün **"Dâî Mehmet'in Nevhatü'l-Uşşâk İsimli Eseri: (Transkripsiyon-İnceleme)"** başlıklı tezi, 12.09.2014 günü saat 14:30'da Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selçuk AKÇAY
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

DAİ MEHMET'İN NEVHATÜ'L-UŞŞÂK İSİMLİ ESERİ: (TRANSKRİPSİYON-İNCELEME)

Serap AYGÜN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Eylül 2014

Danışman: Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY

Mesneviler, divan edebiyatının en önemli kaynaklarından biridir. Gerek divan edebiyatı gerekse dönem hakkında bilgi vermesi ve kültürel aktarımda bulunması açısından son derece önem arz etmektedir. Beyit sınırlamasının olmaması, aruzun kısa kalıplarının kullanılması bu nazım şekline olan ilgiyi arttırmıştır.

Üzerinde inceleme yaptığımız 06 Mil Yz A 6523/1 numaralı "Nevhatü'l-Uşşâk" adlı mesnevi de 17. yüzyılda Dai Mehmet tarafından yazılmıştır. 2126 beyitten oluşan mesnevide beş beyitlik bir gazel, 16 beyitlik bir kaside, yedi bentlik mütekerrir müsemmen, beşer bentlik iki mütekerrir murabba, üç kıt'a, bir Farsça beyit ve en sonda da yirmi dört beyitlik bir kıt'a-i kebîre bulunmaktadır. Eserin sonuna doğru ise üç parça hâlinde nesir kısımlar yer almaktadır.

Çalışmamızı yaparken eserin dış özellikleri hakkında bilgi verdik. Şairin hayatına, edebi kişiliğine, eserlerine değindik. Sonrasında eseri, var olan diğer mesnevileri göz önünde bulundurarak şekil, içerik, dil ve anlatım yönünden inceledik. Eserin, transkripsiyonlu metnini hazırlayıp günümüz Türkçesine çevirerek veznini bulduk. İçerisinde bulunan farklı nazım şekillerini tespit edip sınıflandırdık.

Anahtar Kelimeler: Mesnevi, Nevhatü'l-Uşşâk, nazım şekilleri.

ABSTRACT

THE WRITTEN WORK NEVHATÜ'L-UŞŞÂK NAMED OF DAİ MEHMET : (TRANSCRIPTION-ANALYSIS)

Serap AYGÜN

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

September 2014

Advıser: Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY

Works of mesnevi are the one of the most important sources in divan literature. It ıs too important in terms of divan literature and giving information about the term and providing culturel transformation. Not having couplet limitation and the being used of short patterns of aruz has increased the attention to this nazım shape.

06 Mil Yz A 6523/1 numbered "Nevhatü'l-Uşşâk" on which we anaylise has been written by Dai Mehmet on the seventeeth century. The mesnevi which consists of 2126 couplets have five verces gazel, sixteen verces kaside, seven verses mütekerrir müsemmen, five verces and two mütekerrir murabba, three sections, one persian couplet and in final part twenty four couplet kıt'a-i kebîre. And the work has nesir parts having three sections in the final part of it.

While we were doing our work, firstly we told the functions of the term, life of the poet, literary personality and his works. After that, we gave information about outer quality of the work. We analysed the work in terms of shape, content, language, explanation by thinking other works of mesnevi. We prepared the transcriptional text of work and we found the measure by translating to current Turkish. We determined different nazım shapes in it and we categorized.

Key words: Mesnevi, Nevhatü'l-Uşşâk, nazım shapes.

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NEVHATÜ'L-UŞŞÂK (MİLLİ KÜTÜPHANE 06 MİL YZ A 6523/1)

METİN-İNCELEME

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	A, a, E, e	ض	Ḍ, ḍ, Ż, ż
آ	Ā, ā	ط	Ṭ, ṭ
ب	B, b	ظ	Ẓ, ẓ
پ	P, p	ع	ʿ
ت	T, t	غ	Ġ, ġ
ث	S̱, s̱	ف	F, f
ج	C, c	ق	Ḳ, ḳ
چ	Ç, ç	ك	Ñ, ñ, G, g, K, k
ح	Ḥ, ḥ	ژ	J, j
خ	Ḫ, ḫ	ل	L, l
د	D, d	م	M, m
ذ	Ẕ, ẕ	ن	N, n
ر	R, r	و	V, v, O, o, Ö, Ö, U, u, Ü,ü
ز	Z, z	ه	H, h, A, a, E, e
س	S, s	ى	İ, i, I, ı, Y, y
ش	Ş, ş	ء	ʾ
ص	Ṣ, ṣ	خوا	Ḫˇā, ḫˇā

KISALTMALAR

S.	: Sayı
s.	: Sayfa
bkz.	: Bakınız
Hzl.	: Hazırlayan

GİRİŞ

MESNEVİ[1]

Arapça “s n y” kökünden türemiş mesnevi kelimesi ilk kez İran edebiyatında edebiyat terimi olarak kullanılmıştır. İlk örnekleri ise Arap edebiyatında görülmüştür. Araplar, kendi arasında kafiyeli beyitlerden meydana gelen bu nazım şekline “müzdevice” adını vermişlerdir. Aruzun “ recez” bahri ile yazıldığı için “recez ya da urcuze” adlarını da kullanmışlardır.

Tarihi Gelişimi

Mesnevi nazım şekli Türk edebiyatına İran edebiyatından geçmiştir. İran edebiyatında önceleri destani konuların işlenmesinde kullanılan bu nazım şeklinin ilk olgun örneğini Firdevsi, “Şâh-nâme” adlı eseriyle vermiştir. Sadece destani konular işlenmemiş bunun yanında tasavvufi, ahlaki konular; aşk ve macera konuları da bu nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Mesnevi nazım şekli İran edebiyatından Türk edebiyatına geçtiği için Türk şairler de İranlı şairlerden etkilenmişlerdir.

İran’ın büyük mutasavvıf şairlerinden biri olan Ferüdüddin Attâr, yazmış olduğu mesnevileriyle Türk şairler üzerinde etkili olmuştur. *Husrev-nâme (Gül ü Husrev), Esrâr- nâme, Mantıku’t-tayr, Musîbet-nâme, İlâhî-nâme, Bülbül-nâme, Pend-nâme, Cümcüme-nâme* adlı mesneviler bu şaire aittir.

Hamse sahibi olan Nizâmî, İran’ın önde gelen şairlerindendir. Ayrıca hamse alanında ilk örneği vermesi açısından Türk şairler üzerinde de oldukça etkili olmuştur. Şairin *Penc-Genc* adıyla anılan hamsesinde *Mahzenü’l-esrâr, Husrev ü Şîrîn, Leylî vü Mecnûn, Heft-peyker, İskender-nâme (Şeref-nâme ve İkbâl-nâme)* adlı mesnevileri yer almaktadır.

Mensur olarak kaleme alınmış ara ara manzum bölümleri de bulunan *Gülistan* adlı mesnevisiyle ün kazanan Sa’dî de Türk şairlerini etkilemiştir. Özellikle *Bûstân (Sa’dî-nâme)* adlı eseri edebiyatımızda büyük ilgi görmüştür.

---

[1] İsmail Ünver, “Mesnevî”, *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri),* S. 415, 416, 417/Temmuz, Ağustos, Eylül 1986, s. 430-451.

Nizâmî'nin hamsesine nazire yazan ilk şair Emîr Husrev olmuştur. Nizami kadar başarılı olamasa da Türk şairleri arasında ilgi görmüştür. Hamsesinde şu mesneviler yer almaktadır: *Matla'u'l-envâr, Şîrîn u Husrev, Mecnûn u Leylî, Heşt-behişt, Âyîne-i İskenderî.*

Diğer etkin olan şairlerden birisi de Hâcû-yı Kirmânî'dir. *Ravzatü'l-envâr, Hümây u Hümâyûn, Kemâl-nâme, Gül ü Nevrûz, Cevher-nâme, Sâm-nâme* adlı mesnevileri önemlidir.

İran'ın en büyük mesnevi şairlerinden olan Molla Câmî, Nizâmî'den sonra Türk şairleri üzerinde en etkili şair olmuştur. *Silsiletü'z-zeheb, Selâmân u Ebsâl, Tuhfetü'l-ahrâr, Sübhatü'l-ebrâr, Yûsuf u Züleyhâ, Leylî vü Mecnûn, Hıred-nâme-i İskenderî* adlı mesnevileri vardır.

Türk şairi olmasına rağmen eserlerini Farsça olarak yazan Mevlânâ Celaleddîn-i Rûmî, Türk şairlere hem muhteva yönünden hem de şekil yönünden öncülük etmiştir. Hatta mesnevi nazım şekli dendiğinde Mevlânâ'nın mesnevisi akla gelmiştir.

Çağatay sahasında yer alan Ali Şîr Nevâî, hamse sahibi olup Türk edebiyatını ve şairlerini fazlasıyla etkilemiştir. Hamsesinde şu mesneviler vardır: *Hayretü'l-ebrâr, Ferhâd u Şîrîn, Leylî vü Mecnûn, Seb'a-i Seyyâre, Sedd-i İskenderî.*

Şekil Özellikleri

Mesnevi, kendi arasında kafiyeli beyitlerden oluşmuş bir nazım şeklidir (aa, bb, cc, dd…). Beyit sayısı sınırsızdır. Hem beyitler arasında kafiye bağlantısının bulunmaması hem de beyit sayısında bir sınırlamanın olmaması şairlere, istedikleri konuyu istedikleri hacimde yazabilme olanağı sunmuştur. Genellikle aruzun kısa kalıpları kullanılmıştır. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabilmek mümkündür:

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fa'ûlün

Mef'ûlü/ Mefâ'ilün/ Fa'ûlün

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Fe'ilâtün/ Mefâ'ilün/ Fe'ilün

Müfte‘ilün/ Müfte‘ilün/ Fâ’ilün

Fa’ûlün/ Fa’ûlün/ Fa’ûlün/ Fa’ûl

Mesnevinin Düzenleniş Biçimi

Müstakil bir eser şeklinde yazılan mesnevilerin planları genellikle benzerdir ve üç bölümden oluşur. Bunlar;

A. Giriş bölümü

B. Konunun işlendiği bölüm

C. Bitiş bölümü

Şunu da belirtmek gerekir ki bu plan her mesnevide kesin hatlarıyla bulunmamaktadır. Örneğin, Şeyyad Hamza’nın *Yûsuf u Zelihâ*’sında, Gülşehrî’nin *Mantıku’t-tayr*’ında bu üç bölüm açıkça görülmemektedir.

A. Giriş bölümü

1. **Besmele:** Mesneviler besmele ile başlar. Besmele ile başlayan kısım, tevhîd ya da münâcât olabileceği gibi bütünüyle besmeleye ayrılmış bir şiir de olabilir.
2. **Tevhîd:** Bu bölümde Allah’ın varlığını, birliğini, isim ve sıfatlarını konu edinen beyitlere yer verilir.
3. **Münâcât:** Şairler güçsüz olduklarından bahsedip Allah’tan yardım ve af dilerler.
4. **Na’t:** Bu bölümde Hz. Muhammed övgüsüne yer verilir. Na’t teriminin dört halife ve başka din büyükleri için yazılan övgü şiirleri için de kullanıldığı görülür. *Süheyl ü Nevbahar* ve *Hurşîd-nâme*’de olduğu gibi.
5. **Mi’râc:** Hz. Muhammed’in miraca yükseliş hadisesi bu bölümde ayrıntılı olarak anlatılır.
6. **Mu’cizât:** Hz. Muhammed’in mucizelerine yer verilir.
7. **Medh-i Çehâr-Yâr:** Dört halifenin (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali) kahramanlık, adalet, cömertlik gibi kişilik ve ahlak özellikleri övgü dolu sözlerle dile getirilir.

8. **Padişah İçin Övgü:** Padişah övgüsüne yer verilen bölümdür. Şair, padişaha bağlılığını anlatarak eserinin kabul edilmesini diler. Padişahı yüceltir.
9. **Devlet Büyüğü İçin Övgü:** Padişah medhiyesinden sonra şairler sadrazam, vezir, kazasker gibi devlet büyüklerinden birine de övgü yazabilirler.
10. **Sebeb-i Te'lîf:** Bu bölümde, mesnevînin niçin yazıldığı, şairi bu eseri yazmaya sevk eden sebebin ne olduğu dile getirilir.

Bu bölümlerin dışında şairler, giriş bölümündeki monotonluğu kırmak ve değişik nazım şekillerini kullanmadaki ustalığını göstermek amacıyla kıt'a, kaside, tercî-i bend gibi nazım şekilleriyle şiirler de yazmışlardır. Ahmedî'nin *Cemşîd ü Hurşîd*, Fuzûlî'nin *Leylâ vü Mecnûn*, Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn*' adlı mesnevilerinin giriş kısmında kıt'a, kaside, tercî-i bend gibi farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlere yer verilmiştir.

B. Konunun işlendiği bölüm

Âğâz-ı dâstan, matla'-ı dâstân, âğâz-ı kıssa, âğâz-ı kitâb gibi başlıklarla başlayan bölüm, mesnevilerde konunun asıl işlendiği bölümdür. Bu kısımda anlatılan konular eserden esere değişiklik gösterir.

Mesnevileri yazılış amaçlarına göre dört gruba ayırmak mümkündür.

1. Grup

Okuyucuyu bilgilendirmek ve eğitmek amacıyla yazılan mesneviler bu grup içerisindedir. Bunlar dini, tasavvufi, ahlaki mesnevilerle ansiklopedik bilgiler veren mesnevilerdir.

a. Dini Mesneviler

Sure, kırk hadis ve yüz hadis çeviri ve şerhleri, ilmihaller, mevlidler, miraciye, hilyeler, dini öğüt veren mesneviler vs.

b. Tasavvufi Mesneviler

Mevlânâ'nın *Mesnevi*'si çeviri ve şerhleri, evliya menkabeleri, tasavvufu öğretme amacı taşıyan mesneviler vs.

c. Ahlaki Mesneviler

Temsil yoluyla öğüt veren mesneviler, İran edebiyatı örnek alınarak yazılmış ahlaki mesneviler, çocuklara öğüt verme amaçlı yazılmış mesneviler, tasavvufi ve dini yönü yanında öğüt verici yönü ağır basan mesneviler vs.

d. Ansiklopedi Niteliği Taşıyan ya da Belli Alanlarda Bilgi Veren Mesneviler

Tıp ve astrolojiyle ilgili mesneviler, şuara tezkireleri, ansiklopedi özelliği gösteren mesneviler vs.

2. Grup

Kahramanlık konularını işleyen, konusunu menkabelerden (Hz. Muhammed ve Ali'nin savaşlarını anlatanlar, Battal-nâmeler ve benzerleri, İskender-nâmeler, Şâh-nâme çevirileri vs.) ya da tarihten (belli bir dönemin tarihi olaylarını, savaşlarını, fetihlerini anlatan mesneviler vs.) alan mesnevilerdir.

3. Grup

Ana çizgisi aşk ve macera olan, daha çok sanatsal nitelik taşıyan, okuyucunun edebi zevkine dönük yazılmış mesneviler bu grup içerisinde yer alır. Leylâ vü Mecnûn, Ferhâd u Şîrîn, Vâmık u Azrâ, Varka vü Gülşâh vs. bunlara örnek gösterilebilir.

4. Grup

Şairlerin yaşadıklarını anlatan, toplumun değişik yönlerini gösteren; kişileri, meslekleri, düğünleri, bazı yöreleri betimleyen mesneviler bu kategori içerisinde yer alır. Sûr-nâmeler, şehrengizler, sergüzeşt-nâmeler, hasbıhaller vs. bunlara örnektir.

C. Bitiş bölümü

1. Hâtime olarak da adlandırılan bitiş bölümü, genellikle şu planda oluşturulur:
2. Allah'a hamd ü sena ve dua,
3. Sultana övgü ve saltanatının devamı için dua,
4. Şairin eseriyle ve şairliğiyle övünmesi,
5. Tanınmış mesnevi şairleri ve eserlerini anma, şairin eserine verdiği ad,

6. Hasetçilere, acemi ve dikkatsiz müstensihlerle metni doğru dürüst okuyamayan okuyuculara yergi, bunların esere vereceği zarardan Allah'a sığınma,

7. Mesnevinin beyit sayısı,

8. Mesnevinin yazılışıyla ilgili tarihler,

9. Okuyucudan hayır dua isteme,

10. Mesnevinin vezni.[2]

---

[2] İsmail Ünver, *"Mesnevi"* , s. 430-451.
Mesnevi hakkında bilgi verilirken İsmail Ünver'in *"Mesnevi"* adlı çalışmasından yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

17. YÜZYILA GENEL BAKIŞ VE DAİ MEHMET HAKKINDA BİLGİ

1. 17. YÜZYIL GENEL ÖZELLİKLERİ

Osmanlı devletinin duraklama dönemine denk gelen 17.yy. her alanda büyük değişikliklerin görüldüğü dönemdir. Osmanlı, bu dönemde doğal sınırlarına ulaşmış ve dönemin sonlarına doğru da gerilemeye başlamıştır. Asırlarca süren bir imparatorluk süreci içerisinde askeri, siyasi, ekonomik, sosyal alanlarda zirvede olan bu devlette istikrarlı bir durum söz konusuyken 17.yy.dan itibaren her alanda istikrarsızlıklar baş göstermiştir. Bunun açık bir delili ise başa geçen padişahların sayısı ve tahtta kalma süreleridir: 1. Ahmet (1603-1617), 1. Mustafa (1617-1618), 2. Osman (1618-1622), 1. Mustafa (1622-1623 ikinci kez), 4. Murat (1623-1640), Sultan İbrahim (1640-1648), 4. Mehmet (1647-1687), 2. Süleyman (1687-1691), 2. Ahmet (1691-1695) ve 2. Mustafa (1695-1703). Padişahların çocuk yaşta tahta geçmeleri, tecrübesizlikleri; devlet adamlarının ve saray kadınlarının entrikaları, kışkırtmaları devletin işleyişini olumsuz yönde etkilemiştir. Özellikle 4. Mehmet döneminde Kösem Sultan ve Hatice Sultan'ın padişahı tahttan indirip yerine şehzade Süleyman'ı çıkarma planları gidişatı tamamen değiştirmiştir. Çünkü bu durumu öğrenen Sultan Mehmet, Kösem Sultan'ı boğdurtarak annesi Hatice Sultan'dan tüm yetkileri alıp Köprülü Mehmet Paşa'ya devretmiştir. Böylece Köprülüler dönemi başlamıştır. Bu dönemde devlet tekrar toparlanmış, baskıcı bir yönetim kurulmuştur. Tekrardan yükselme dönemine dönülmeye çalışılsa da başarılı olunamamıştır. 4. Mehmet'ten sonra tahta çıkan 2. Mustafa döneminde Avusturya, Venedik, Lehistan, Rusya ve Malta'nın birlikte yaptığı saldırıya dayanamayan Osmanlı Karlofça Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır (1699). Böylece Osmanlı, duraklama döneminden çıkıp gerileme dönemine girmiştir.[3]

17.yy.da sosyal, ekonomik, siyasal, askeri tüm olumsuzluklara rağmen edebiyat gelişimini devam ettirmiştir. Devletin kuruluşundan itibaren şairlere, sanatçılara, ilim adamlarına olan ilgi bu dönemde de devam ettirilmiş, 16.yy.da olgunluğuna ulaşan edebiyatımız 17.yy.da daha da ilerleme imkânı bulmuştur. 1.

[3] Ahmet Atilla Şentürk-Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi,* Dergâh Yayınları, İstanbul, 2008, s. 408-13.

Ahmet “Bahti”, 2. Osman “Fârisi” mahlaslarıyla şiirler yazmışlardır. Şeyhülislam Yahya Efendi ve Şeyhülislam Bahayi yazdıkları şiirlerle hem şairlik mesleğine değer kazandırmış hem de şairleri himayesine alarak edebiyatın gelişmesine vesile olmuşlardır. Bu dönemde farklı birçok üslup kullanılmış, bu alanda önemli bir noktaya gelinmiştir. Klasik Üslup, Sebk-i Hindî, Hikemî Tarz ve Mahalli Tarz’da eserler meydana getirilmiş, edebiyatımızda önemli bir yere sahip olan birçok şair yetişmiştir. Bunlardan bazıları: Nef’i, Nevizade Atai, Nabi, Sabit, Azmizade Haleti vs.

Mesnevi alanında ise bu dönemde oldukça yol kat edilmiştir. Genellikle aşk konularıyla oluşturulan mesneviler yanında dini, tasavvufi, ahlaki mesnevilerin de yaygınlık kazandığı görülür. Ayrıca bu dönemde en dikkat çekici husus da mesnevilerin kısa yazılması ve daha çok yerli unsurları barındırmasıdır. Bu alanda önde olan isimler şunlardır: Nevizade Atai, Nabi, Sabit, Azmizade Haleti, Neşâti, Ganizade Nâdiri, Fâizi, Simkeşzade Feyzi.[4]

2. DAİ’NİN HAYATI

Dai’nin hayatı hakkında çok sınırlı bilgi bulunmaktadır. Bu bilgiler Tuhfe-i Nâilî’den, Safayi Tezkiresi’nden, Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğünden, Nuhbetü’l-Âsâr’dan elde edilmiştir. En kapsamlı bilgi Safayi Tezkiresinde yer almaktadır. Asıl ismi Mehmet (Muhammet) olan Dai, İstanbul Beykoz’da dünyaya gelmiştir.[5] Yazarın doğum tarihi Tuhfe-i Nâilî’de Hicri 1014 (Miladi, 1605) olarak belirtilmiştir. İstanbul’da kırk yıldan fazla mektep hocalığı ve imam-hatiplik yapmıştır. Meslek hayatı süresince kimseye bakmayan Dai, kırk yıldan sonra bir öğrencisine âşık olmuş ve bu durumu üzerine Nevhatü’l-Uşşâk adlı eserini kaleme almıştır. Eserin yazılış tarihi 1059 (Miladi, 1649) olarak belirtilmiştir. Çünkü şair, o iki sevgilinin ölümünün verdiği üzüntüyle bu eseri yazmaya başlamıştır.

[4] Ahmet Atilla Şentürk-Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi,* s. 416-23.
[5] Mehmet Nâil Tuman, “Tuhfe-i Nâilî”, *Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri,* hzl. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı, Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001, s. 369.
Safayi Efendi Tezkire-i Safayi hzl. Pervin Çapan, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s. 186.
Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s. 95.
İsmail Beliğ Nuhbetü’l-Âsâr Li-Zeyli Zübdetü’l-Eş’âr hzl. Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999, s. 79.

Düşüb yādıma ez-āfāk-ı tārīḫ
Benām-ı Nevḥatü'l-Uşşāk-ı tārīḫ (1059)[6]

Ölüm yılı olarak ise Tuhfe-i Nâilî'de Hicri 1070 (Miladi, 1659)[7], Safayi Tezkiresinde Hicri 1070 (Miladi, 1660)[8], Nuhbetü'l-Âsâr'da Hicri 1070 (Miladi, 1660)[9], Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğünde Hicri 1071 (Miladi, 1661)[10] olarak belirtilmiştir. Muhtemelen şair 63-65 yaşlarındayken vefat etmiştir. Dai'nin ailesi hakkında da bilgi oldukça sınırlıdır. Tuhfe-i Nâilî'de babasının isminin Recep olduğu belirtilmiştir. Eserindeki şu beytinde de bunu görebilmek mümkündür:

İş bu Dāʿī Muḥammed bin Receb
Efḳaru'r-rācī ilā-ġufrānu Rab[11]

Ayrıca eserinde yer alan beyitlerinde, eşinden ve üç oğlu olduğundan bahsetmiştir. Bunların dışında şairin hayatıyla ilgili çok bilgi bulunmamaktadır.

İşit imdi benim rūh-ı revānım
Alub yanıma bir gün ḫānedānım[12]

Alub üç oğlumı dördüncüsi ol
Seḥerden eyledik niyet ṭutub yol[13]

3. DAİ'NİN EDEBİ KİŞİLİĞİ

Dai'nin edebi kişiliği hakkında en kapsamlı bilgiye Safayi Tezkiresinde rastlıyoruz. Öncelikle Dai'nin takva sahibi, kendi hâlinde, bilgili, birçok çocuğa ilim öğreten bir kimse olduğundan bahsedilmiştir. Kırk yaşına kadar ilimden başka bir şeyle meşgul olmayan Dai'nin kırk yaşından sonra bir tane öğrencisine âşık olduğu ifade edilmiştir. Bu durumun bin gün gibi bir zaman dilimini kapsaması azımsanacak bir hâl değildir. Ayrıca maharet sahibi, âşıklara olan söz ve nasihatleri, mecazi aşkı hakikat aşka çeviren, sadık bir âşık olarak nitelendirilmiştir. Döneminde bulunan

---

[6] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk,* T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı Yazmalar Katoloğu (06 Mil Yz A 6523/1), http://yazmalar.mkutup.gov.tr/tarama.php, 31.12.2012, s. 114: 2083. Beyit.
[7] Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî,* s.369.
[8] *Safayi Efendi Tezkire-i Safayi*, s.186.
[9] *İsmail Beliğ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr,* s. 79.
[10] Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* s. 95.
[11] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 114: 2084. Beyit.
[12] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 21: 266. Beyit.
[13] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 44: 732. Beyit.

şairler arasında iyi bir yere sahip olduğu, bununla birlikte hayalinin ve sözlerinin nitelikli hatta benzersizliği üzerinde durulmuştur.[14]

Hem buradan hem de eserdeki anlatımdan yola çıkarak şairin ince bir ruh yapısına sahip olduğunu söylemek yerinde olur. Çünkü gerek ilimle uğraşıp öğrencilerine faydalı bilgiler sunmaya çalışması gerekse ömrünü doğruluk ve dürüstlük yolunda devam ettirme çabası düşünceli, anlayışlı bir karaktere sahip olduğunu gösterir. Kırk yaşından sonra aşk derdine tutulması ve bu yaşadıklarının üzerine eserini oluşturması onun aslında doğallığını, içtenliğini ve samimiyetini gösterir. Nitekim eseri incelediğimizde baştan sona bu canlılığı ve sevecenliği görebiliriz.

Dai, eserini yazarken hem şairlik hem de hocalık yönüyle de ön plana çıkmıştır. Hatta başından geçen bu aşk macerasının sonunda derdini anlatabilmek ve yaşanılanların kalıcılığını sağlayabilmek için eserini oluşturmuştur. Bunu yaparken de oldukça berrak ifadeler kullanmaya özen göstermiştir.[15]

Bu Maḳāle İbtidā᾽-i Vaṣf-ı Ḥālimdir Benim

Gel ey dil başla bülbül-veş fiġāna
Beyān it sergüzeştiñ yana yana

Nihān olmaz cihānda ʿaşḳ ile meşḳ
ʿAyān it tā derūnuñ olmaya ḫuşk

Yeter me᾽vāñ idindiñ ġam bucaġın
Yeter yaḳdıñ elemle dil ocaġın

Bilürsiñ yoḳdur bünyādı cismiñ
Yüri yaz defter-i ʿuşşāḳa ismiñ

Niçe olduñ ġam-ı ʿaşḳa giriftār[16]
Ne işler geçdi saña hicr-i dil-dār

Ne zaḫm-ı ḫār yediñ ol gül bedenden
Ne ḳanlar yutduñ ol ġonca dehenden

[14] *Safayi Efendi Tezkire-i Safayi*, s.186.
[15] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk* bkz. s.17.
[16] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk* bkz. s. 17.

Ḥabībiñ itdi mi derdiñe emsem
Ṭabībiñ urdı mı zaḫmıña merhem

Nice ġarḳ eyledi deryā-yı ḥasret
Nice ḥarḳ eyledi pes nār-ı firḳat

Nice aldırdıñ elden şāhbāzıñ
Nice fāş oldı ḫalḳa gizlü zārıñ

Nice irdi yoluñ hicrāna āḫir
Neler çekdiñ felekde söyle bir bir

Bu deñlü ġam ki çekdiñ irte gice
Beyān eyle neye irdi netīce

Yazub derd-i derūnuñ bir kitāb it
Ġam-ı ʿaşḳ içre nāmıñ müsteṭāb it

Olub ʿālemde bir şīrīn ḥikāyet
Oḳunsun ḥasb-i ḥāliñ tā ḳıyāmet

Añılsun ʿaşḳ ile nāmıñ cihānda
Muḥabbet genci ḳalmasun nihānda

İdüb her bābda andan maḳāli
Naṣīḥatden daḫı olmaya ḫālī

Sonuç olarak Dai, gerek ilmî gerek edebî açıdan başarılı bir şair olarak samimi ifadeleri, yapay olmayan bir dili, akıcı üslubuyla edebiyatımız içerisinde önemli bir yere sahip olmuştur.

4. DAİ’NİN ESERLERİ

Dai, çok eser sahibi olan bir şair değildir. Safayi Tezkiresi’nde[17] ve Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğünde[18] de belirtildiği üzere Nevhatü’l-Uşşâk adlı mesnevisi mevcuttur.

---

[17] *Safayi Efendi Tezkire-i Safayi,* s. 186.
[18] Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* s. 95.

İKİNCİ BÖLÜM

NEVHATÜ'L-UŞŞÂK'IN ÖZELLİKLERİ

1. NEVHATÜ'L-UŞŞÂK'IN DIŞ ÖZELLİKLERİ

İncelemiş olduğumuz bu eser 06 Mil Yz A 6523/1 arşiv numarasıyla "Nevhatü'l-Uşşâk" adıyla Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda kayıtlı bulunmaktadır.

Boyut (Dış-İç): 235x90 - 210x75 mm.

Yaprak: 1a-56a

Satır: 21

Yazı Türü: Rika

Kâğıt Türü: İnce samani kâğıt

Cilt ve Kâğıt Özellikleri: Sırtı bordo meşin, kapakları ebru kâğıt kaplı mukavva bir cilt içindedir. Beyitler iki sütun hâlinde yazılmıştır. Sayfa numaraları kullanılarak numaralandırılmıştır. Eser, 17.yy. Osmanlı edebiyatı ürünüdür. Söz başları ve 33a-39a (91-103)'daki şiirler kırmızı ile yazılmıştır. Şirazesi dağılmak üzeredir.

Eserin yazarı Dai Mehmet'tir. Müstensihi, İskilipli Ömer Talat Efendi'dir. Hicri 1300 (Miladi, 1883) yılında istinsah edilmiştir. Telif tarihi Hicri 1059 (Miladi, 1649) yılı olarak eserin içerisinde belirtilmiştir.

2.NEVHATÜ'L-UŞŞÂK'IN MUHTEVASI

2.1. KONU

Konu itibariyle sergüzeşt-name özelliği gösteren Nevhatü'l-uşşâk, Dai'nin kendi başından geçen aşk macerasını anlatmaktadır. Kırk yaşlarında mahalle mektebinde hocalık yapan Dai, eşinin bahsetmesi üzerine bir öğrencisine âşık olur. Duygularını çocuğa itiraf eder ve bu hisleri çocuk tarafından kabul görür. Eşinin bu

durumu öğrenmesi üzerine çocuk Dai'den uzaklaşır. Bu duruma çok üzülen Dai günlerce acı çeker. Yaşadığı tüm ikilemlere ve kedere rağmen çocuktan vazgeçemez. Sıtma hastalığına yakalanan çocuk bir süre sonra vefat eder. Çocuğun ağabeyinin de vefatıyla ikinci acıyı yaşayan Dai, bu üzüntüyü daha fazla içinde taşıyamaz ve Nevhatü'l-uşşâk isimli eserini yazarak duygularını dile getirir.

Dai, genellikle ilimle meşgul olan, kırk yaşlarında ve hayatını bu yolda devam ettiren biridir. İmam-hatiplik yapar ve aynı zamanda bir mahalle mektebinde hocadır. Öğrencilere Kuran dersi vermektedir. Bir gün ailesiyle sohbet ederken eşi, Dai'ye mekteptеki bir öğrenciden bahseder. Öylesine överek ahlakını ve güzelliğini anlatır ki Dai elinde olmadan daha önce fark bile etmediği öğrencisine hayranlık duymaya başlar. Sabah olduğunda bütün öğrencilerden sonra bahsi edilen o çocuk, boynunda Mushaf'la mektebe gelir. Dai, eşinin anlattığı kadar güzel olan çocuğu görünce ona âşık olur. Öğrenciler, sınıfa girdikten sonra sırayla Kuran okumaya başlarlar. Tek tek Dai'nin yanına gelip derslerini alarak yerlerine otururlar. Sıra o çocuğa gelir. Dai, çocuğun yüzünü seyretmeye öylesine dalmıştır ki tekrar yerine gitmesini istemez. Bundan dolayı ertesi günün ezberini de yaptırır. Ders bitince kuşluk vaktinde çocukları serbest bırakır. O an çok hüzünlenir, çünkü çocuğun gitmesini hiç istememektedir. Öğle vakti olunca öğrenciler tekrardan okula gelirler. Dai, diğer öğrenciler içinde sevdiğini de görünce çok mutlu olur. Öğrencilerine Kitab-ı Şahidî'den beyitler okutur. Bir aşk beytinden sonra çok içten bir şekilde ah çeker. Bu durum karşısında sevgili, durumu fark eder. Tebessüm ederek Dai'ye karşılık verir. Bu hâl sevgilinin hoşuna gitmiştir.

Bir gün Dai, gizlice sevgiliye kendisine efendi dememesini söyler. Çünkü Dai, ona efendi demek istemektedir. Sevgiliye iltifatlarda bulunur ve ona boyun eğmek istediğini anlatır. Buna karşılık sevgili gülümseyerek bu sırrı saklayacağını belirtir. Yine bir gün Dai, sevdiğine onu yeterince göremediği için çok üzüldüğünü ve kendisini doyasıya görmek istediğini söyler. Bunun için de gezmeye davet eder. Sevgili bu teklifi kabul eder. Irmak kenarına gitmek için sözleşirler. Dai, o kadar mutlu olur ki birden bire bağırır. Tüm çocuklar onu duyarlar. O da tüm çocuklara onları yarın gezmeye götüreceğini doyasıya oynayıp güleceklerini söyler. İkindi vakti gelip okul kapanınca herkes gider. Ertesi güne kadar Dai, heyecanından dolayı yerinde duramaz,

sabırsızlanır. Sabah olunca erkenden sözleşilen yere gider. Çocuklar gelmeden evvel hazırlık yapar. Sofrayı kurar ve çocukları beklemeye başlar. Sevgilinin sözünü tutup tutmayacağı düşüncesine daldığı sırada çocukların geldiğini görür. Çocukların hepsine dikkatlice bakar fakat içlerinde sevdiğini göremez. Öğrencilere neden onu da çağırmadıklarını sorar. Kendi kendisine üzülüp bu iyiye alamet değildir, neden sözünü tutmadı diye düşünür. Çocuklar Dai'ye sevgilinin evine gidip onu çağırdıklarını fakat annesine sorduklarında onun hasta olduğunu söylediğini anlatırlar. Çünkü sevgili sıtma hastalığına yakalanmıştır. Okula gelmeye gücü yoktur. Bu yüzden de annesi gezmeye göndermez, çocukların gitmelerini ister. Çocuğun gelemeyeceğini öğrenen Dai, bir kenara çekilip hasta numarası yapar. Çocuklara rahatsız olduğunu, yemeye içmeye dermanının olmadığını söyler. Kendisi için endişelenmemelerini eğlenip mutlu olmalarını belirtir. O arada yanında oyalanmak için getirdiği Yahya Divanı'nı açar ve bir gazel okur. Kendi kendisine hayıflanarak düşüncelere dalar.

Yiyecekler yenilip içildikten sonra Dai, bir öğrencisini yanına çağırır. Oğlanın eline yiyecek bir şeyler verir ve selam yollayarak sevgilinin evine götürmesini ister. Dönüşte de sevgiliden haber getirmesini ekler.

Aradan uzun bir süre geçer ama Dai, sevgiliyi göremez. Bundan dolayı aklı karmakarışık olmuştur. Kendinde olmaksızın hayatını devam ettirmektedir. Bir süre düşündükten sonra böyle devam etmeyeceğini anlar ve usulüne uygun bir şekilde eline bir parça bitki alıp sevgilinin evine ziyarete gitmeye karar verir. Sevgilinin mahallesine doğru yola koyulur. Biraz gittikten sonra mahalleye ulaşır. Varır varmaz gizlice sevgilinin evinin eşiğine yüz sürer. Ardından kapıyı çalar ve birisi gelip açar. Dai'ye içeri geçmesini ve sevgiliyi çağıracağını söylediği sırada çocuk karşıdan görünür. Gelir hocasının elinden öper. Dai, dayanamayıp durumunun nasıl olduğunu sorar. Çocuğa nasihatlerde bulunur. Denize girmemesi gerektiğini, sıtmasını daha da arttıracağını anlatır ve elindeki bitkiyi sevgilinin eline bırakarak vedalaşıp çıkar. Dai, evine vardığında kimsenin kendisini rahatsız etmemesini, hasta olduğunu ve bu yüzden dinlenmek istediğini söyler.

Günler geçip sevgilinin yeri boş kalınca Dai, daha fazla üzülmeye başlar. Gönlü huzursuz olur. Onun bahsi geçtiğinde içi kan ağlar. Bu duruma dayanamayıp tekrar sevgilinin mahallesine gider. Çocuğu görüp durumunu sorar. Çocuk sıtmasının

geçtiğini ifade eder. Dai, sevgilisine onun olmadığı zaman okulun da tadı olmadığını, sıtma hastalığına tutulmuş gibi olduğunu, okumasa bile sadece gelip oturmasını istediğini, eğer gelirse mutlu olacağını söyler. Bu sözlere karşılık çocuk okula gelmeyi kabul eder. O günün gecesinde gözüne uyku girmez. Yine yanılıp yanılmayacağından endişelenir. Sabaha kadar düşüncelere dalar. Sabah olduğunda okula gider ve sevgilinin de geldiğini görür.

Bir gün Dai, sevgiliye gizlice görüşmek, doyasıya yüzüne bakıp ayağına yüz sürmek istediğini anlatır. Sevgili bu teklifi kabul eder ve tenha bir yerde buluşurlar. Dai, sevgilinin elini tutup kenara çeker. Yüzünü seyretmeye başlar. Tam o sırada içeriye birisi (eşi) girer ve Dai'yi azarlar. Bu vaziyetin ne olduğunu, neden gizlice tenhada buluştuğunu, onunla ne konuştuğunu, neden ona yalvardığını sorar. O güzel yüzlüye âşık mı oldun deyip azarlar. Fakat Dai eşine, bu duruma sebep olanın kendisi olduğunu, daha öncesinde sevgiliyi tanımadığını, o anlattıktan sonra âşık olduğunu anlatır. Eşi, sitem edip "Sen sofuydun neden böyle oldun?" diyerek Dai'yi suçlar. Ardından bu işten vazgeçmesini, kendisini toparlayıp onu unutmasını ister. Aksi halde herkese bunu anlatacağı tehdidinde bulunur. Dai ise eğer öyle bir şey yaparsa kocasını yani kendisini kaybedeceğini belirtir. Bundan dolayı dedikoduyu bırakıp dilini tutmasını, bu sırrı açığa çıkarmamasını tembih eder.

Yakalandığı için utanan ve kendisini geriye çeken sevgili artık Dai'den uzaklaşmıştır. Onu gördükçe kaçmakta yüzüne bakmamaktadır. Sırlarının duyulduğunu düşünerek ayıplanma korkusuyla Dai'den hep uzak durur. Okula gittiğinde Dai'nin kendisine baktığını görünce yer değiştirir, ezberini okuyup hemen yerine geçer, Dai her ne kadar özür dilese de özrünü reddeder.

Bir gün Dai, çocuğu yalnız yakalar. Artık bu acıya dayanamadığını, onunla eskisi gibi olmak istediğini anlatır. Fakat ne yaparsa yapsın çocuk yüzüne bakmaz. Dai, görüştüklerinde yanlarına gelen kişinin habersiz geldiğini, onlar hakkında kimseye bir şey söylemeyeceğini, eğer söylerse o zaman istediğini yapmasını ifade ederek uzun süre çocuğa yalvarır. Her ne kadar sevdiğiyle konuşsa da önceki muhabbet olmaz. Çoğu kez sevgilisini mahallesinde görür fakat o kendisinden kaçar. Bunun üzerine sevgilisinden ihsan dileyip artık affetmesini ister.

Yine bir gün Dai, sevgilisini görünce ayağına kapanarak yalvarır. Buna rağmen sevgilisi Dai'ye acımaz ve onu bulunduğu yerde bırakıp gider. Bir gün Dai yerde ağlıyorken eşi kapıdan çıkagelir. Bu durumunun sebebini sorar. Dai, eşine kendisine bir şey sormamasını söyler. Eşi, onun için yapabileceği bir şeyin olup olmadığını sorar. Dai eşinden sevgilisinin yanına gidip ona durumunu anlatmasını, kendisine merhamet etmesi için ricada bulunmasını ister. Bunun üzerine eşi gidip sevgiliyi tenha bir yere davet eder ve onunla konuşur. Onları gördüğü için çekinmemesi gerektiğini, Dai'nin çok kötü bir durumda olduğunu, o gün onunla planlı olarak görüştüğü için kimseden utanmamasını belirtir. Bu sırrı kimseye açmayacağını da ekler. Akabinde evde Dai' nin yalnız olduğunu gidip elini öpmesini ister. Böylece çocuk Dai' nin yanına gider, el bağlayıp karşısında durur. Bunu gören Dai çok şaşırır ve onu en güzel yere oturtur. O an çok mutlu olur.

Bir gün Dai' nin dostu onu bahçesine davet eder. Hatta gelirken yanında istediği kişileri de getirebileceğini söyler. Dai üç oğlunu ve sevdiğini de alıp sabahtan yola koyulur. Gittikleri bahçenin bir hikâyesi vardır. O bahçe daha öncesinde Dai' nin dedesine aittir. Dedesi orayı ağaçlandırıp güzel bir bahçe haline getirir ve birçok meyve yetiştirir. Yıllar sonra dedesi ölünce bahçe başkalarına satılır.

Bahçeye vardıklarında dostu, onları güler yüzle karşılar. Sofra hazırlayıp ikramlarda bulunur. Fakat sevgili bir türlü sofraya oturmaya razı olmaz. Bir kenara çekilir. Bu durum karşısında Dai onun yanına gider. Kendisine neden küstüğünü sorar. Eğer gelmezse hocasının öğrencisine sözünün geçmemesinden dolayı diğer kişilerin onları ayıplayacaklarını söyler. Buna rağmen sevgili sofraya gelmez. Herkes yemeğini yer ve sofradan kalkar. Ziyafet bittikten sonra tekrar yola koyulurlar.

Günler geçtikçe Dai kendi kendisine kızmaya başlar. Gençken Allah' tan korkup yasak şeylerden sakındığını, kırkından sonra yoldan çıkmanın kendisine yakışmadığını düşünür. Ne kadar eziyet çekse de buna razı olması gerektiği kanısına varır. Tüm bu düşüncelere rağmen tekrar sevgiliden kendisine acımasını ister ve önceki gibi olmaları için sevgiliye yalvarır.

Bir süre geçtikten sonra bayram günü yaklaşır. Bir hafta kala sevgiliye bayram için izin verir. Sevgilinin yokluğundan dolayı gece gündüz kederlenir ve bayram günü

gelip gelmeyeceğinin endişesini çeker. Nihayetinde bayram günü geldiğinde Dai, sevgilisini beklemeye başlar. Birden bire kapı çalar. Tüm öğrencileri el öpmeye gelir. İçlerinde sevgili de vardır. Fakat öylesine hızlı bir şekilde içeriye girip çıkar ki görmeye fırsat bile kalmaz. Bunu fark eden eşi Dai'ye müstehak olduğunu, ona çok fazla yüz verdiği için bunu hak ettiğini söyler.

O günden sonra Dai, sevgiliden vazgeçme kararı alır. Allah' a günlerce yalvarır. Fakat her şeye rağmen ondan uzak kalmak istememektedir. İkilemde kalmış bir şekilde Rabbinden onu unutmayı diler.

Bayram bittiğinde tüm öğrenciler okulda toplanır. Dai, çocukların içinde sevgiliyi görür. Hepsi teker teker karşısına gelip dersini okur. Dai, sevgiliye sıra geldiğinde ona, bayramda çok dinlendiğini fakat ders çalışmadığını bundan dolayı ezberini yapana kadar karşısında dersini tekrar edeceğini söyler. Tekrar tekrar dersini okutur ve dövmekle tehdit eder. Bu durum karşısında sevgili hocasından özür diler ve bir daha yapmayacağını söyler. Dai ondan şikâyetçi olduğunu belirtir. Bunu duyan çocuk pişman olur ve yalvarır. İyilik edip kendisini affetmesini ister.

Dai günden güne sevgilinin ayağını öpme arzusuyla yanıp tutuşmaya başlar. Fakat sevgili bunu kabul etmez utanır. Dai'ye ayağını öptüremeyeceğini çünkü bu durumun uygun olmayacağınıifade eder. Bundan sonrasında Dai umudunu kaybetmeye başlar. Gönlü yanıp tutuşur. Sevgiliye kavuşma hasretiyle günlerini geçirir. Bir gün sevgiliyi yalnız yakalar. Ayağına sarılıp kendisine iyilik etmesini söyler. Çocuk hemen Dai' nin kolundan tutup onu yerden kaldırır. Eline bir kâğıt bırakır ve özür diler.

Uzun bir müddet sonra bir bayram günü daha gelir. O gün sevgili Dai' nin yanına gider ve el öpüp hasbi hal eder. Dai, o kadar mutlu olur ki sevgiliye hizmetler etmek ister. Fakat o bunu kabul etmez ve müsaade isteyip kalkar. Bayram bitişinde sevgili tekrar okula gelir. Dai' nin aşkı yine artmaya başlar. Fakat sevgilide farklılıklar görülür. Dai, onun başını boş bıraktığını anlar. Çocuk çoğu zaman umursamaz bir şekilde okula gelip ezberini okur. Yeni dostlar edinip Dai' den tamamen uzaklaşır. Buna rağmen Dai, sevdiğinden vazgeçmenin mümkün olmadığını anlar ve Allah'tan

kendisine sabır vermesini diler. Çocuk gün geçtikçe derslerden kopar ve tamamen ilgisini kaybeder.

Bir gün Dai, çocuğu yalnız gördüğünde yanına giderek bu duruma artık dayanamadığını, vazgeçmekten başka çaresinin kalmadığını ifade eder. Bunu duyan çocuk pişman olduğunu ve eziyetini sonlandırdığını açıklar. Hocasının elini öpüp af diler, helallik ister.

Bir çarşamba günü tüm çocuklar okuldan ayrılır. Perşembe günü tekrar ders saati geldiğinde öğrenciler okulda toplanır. Fakat o gün sevgili gelmez. Dai bu duruma çok üzülür ve neden gelmediğini merak eder. Dai, üzgün bir haldeyken sevgilinin babası gelir ve çocuğun hasta olduğunu söyler. Dai, babaya eve geri gitmesini ve onu yalnız bırakmamasını tembihler. Nice günler sevgili okula gelemez. Sevdiğini göremediğinden dolayı çok huzursuz olan Dai, onun ziyaretine gider. Evlerine vardığında sevgilinin kötü bir durumda olduğunu görür ve yanına oturur. Onun bu haline üzülüp neden bu kadar hastalandığını sorar. Yaşlı bir kadın olan büyük annesi ağlayarak bu yavrunun acısının kendisini yıktığını söyler. Büyük annesi, çocuğun çarşamba günü eve geldiğinde gayet iyi olduğunu fakat ertesi gün vücudunda bir kırgınlık belirdiğini Dai'ye anlatır. Hatta daha öncesinden çocuğun kız kardeşine koltuğunun ağrıdığını ama acısına sabrettiğini, annesinin babasının duymasını istemediğini der. Yaşlı kadın bunları anlattıkça daha da kederlenir. Bu duruma dayanamayan Dai müsaade isteyip kalkar.

Günler geçer ve Dai' nin endişesi artar. Tekrar sevgilinin yanına gitmeye karar verir. Evlerine gittiğinde kapıya çıkan kişiye sevgiliyi görmek istediğini söyler ve içeri girer. Sevgilinin o kötü durumunu görünce Allah' tan şifalar diler. Çocuk yanında bulunan anne ve babasına işaret eder ve ellerine üç tane limon verir. Onlar da bu limonları getirip Dai' ye verirler. Dai üzgün bir şekilde çocuğun yanına giderek onu azarladığı ve ona vurduğu için pişman olduğunu söyleyip hakkını helal etmesini ister. Çocuk hocasına canı gönülden helal olsun diyerek başını kaldırmaya çabalar fakat gücü olmadığı için kalkamaz. Sonrasında Dai, müsaade isteyerek oradan ayrılır ve evine döner.

Günden güne çocuğun durumu kötüleşir. Ailesi bu durum karşısında çok üzülür. Artık ölüm işareti belirmeye başlamıştır. Sürekli konuşurken dili dolaşır ve gitmek istediğini belirtir. Her an ezberinden dilinin döndüğünce Kuran'dan Yasin ve Fetih suresini okur. Babasına yolculuğa çıkacağını atını hazırlamasını söyler. Dai'nin onu ziyarete gittiği bir gün ondan, oğullarını yanına göndermesini ister. Çünkü onlarla helalleşecektir. Dai en kısa zamanda oğullarını çocuğun yanına gönderir ve helalleşirler.

Bir süre sonra sevgili, sıtma hastalığına yenik düşüp babasının ve amcasının kollarında on beş yaşındayken vefat eder. Bu haberi Dai duymamıştır. Çocuğun babası okula gelip bu durumdan onu haberdar eder ve ne yapılması gerektiği konusunda yardım ister. Dai bu haber karşısında yıkılır. Fakat buna rağmen çocuğun babasına teselli verir ve onlara yardım edeceğini söyler.

Ölüm karşısında çaresizliği anlayan Dai, hüzünlü bir şekilde sevgilinin evine gider. Kadınlar ağıt yakıp bağırırlar. Dai, içeride yatmakta olan çocuğun o gül yüzünü görünce daha da kederlenir. Zaman geçmeden merhumu yıkamak ve defin işlerini halletmek üzere gerekli hazırlıklara başlar. Sonrasında sevgiliyi yıkamak için meydanda yer hazırlarlar. Dai, misk ve amber kokuları içinde, çocuğa gusül aldırtıktan (yıkadıktan) sonra cenaze namazını kıldırır. Dai'nin önderliğinde toplanan kişiler, sevgiliyi deniz kenarındaki bir mezarlığa defnederler. Dai mezarın başında merhum için telkin getirir ve dua eder. Herkes dağıldıktan sonra bir süre mezarın başında durur. Keder içinde ağlayıp mezara sarılır. Kendini toparladıktan sonra evine döner.

Günlerini yas tutarak geçiren Dai uzun süre kendine gelemez. Bu durumu yaşarken bir gün sevgilinin ağabeyi yanına gelir. Üzüntüsünü dile getirip kardeşinin mezarına diktirecekleri mezar taşı için yardım ister, ertesi gün gelmek üzere oradan ayrılır. Bir hafta geçmesine rağmen sevgilinin ağabeyi gelmez. Dai bu durumu merak eder ve evine gider, onu da tıpkı kardeşi gibi hasta yatarken görür. Sevgilinin ağabeyi, Dai' yi görünce ondan helallik ister. Yirmi beş yaşında olan ağabeyi çok geçmeden vefat eder. Ailesi feryat figan ağlar. Dai sevdiğinin ağabeyi için de elinden geleni yapar. Onu yıkayıp gusül aldırır ve cenaze namazını kıldırır. Hep birlikte defnetmek üzere onu mezarlığa götürürler. Dualar eşliğinde kardeşinin yanına defnederler. Dai,

kaybettiği iki sevgilinin üzüntüsüyle sürekli mezarlığı ziyaret eder. Keder ve yas içinde geçirdiği bu günlerinde Nevhatü'l-uşşâk isimli eserini kaleme alır.

2.2. KİŞİLER

Eserde çok fazla şahıs kadrosu bulunmamakla birlikte belirli başlı kişiler mevcuttur. Bu kişiler şunlardır: Dai Mehmet, Mehmet (Muhammet), Mustafa, Mehmet'in ailesi, Dai'nin eşi ve çocukları, öğrenciler, Dai'nin dostu.

2.2.1 Dai Mehmet

Fiziksel Özellikleri: Dai, eserinde kendisinden bahsederken bazı özelliklerini açık bir şekilde ifade etmiştir. Kendisini kırk yaşlarında olgunluğa erişmiş bir kişi olarak anlatır. Gücünün çoğunu kaybettiğini artık tüm isteğinin öteki dünyaya yöneldiğini söyler. Beyaz sakallı, zayıflıktan dolayı güçsüz düşen, halsiz, biraz da hasta bir yapıya sahiptir.

Cihāndan el yumuş idi bu Dāʿī
Olurdum gice gündüz ḫayra sāʿī

Ṣalāḥ u zühd idi kārım hemīşe
Ṭutardım āḫiret ḳaydını pīşe

Yoġ idi ḫāṭırımda ġayrı efkār
Okurdum rūz u şeb evrād u ezkār

Olub bir mekteb içinde muʿallim
Dimezdi kimse baña lā-nusellim

Ṭolardı mektebimiñ içi ṣıbyān
İderdim anlara taʿlīm-i Ḳurʾān

Olub beş vaḳtde miḥrāba mülāzım
Bu maʿnālarda ancaḳ baña lāzım

Degildim ḫalkuñ aġ u ḳarasında
Oturmazdım ʿavāmıñ arasında

Dilimden ẕevḳ u şādī gitmiş idi
Yaşımda erbaʿīne yetmiş idi

Aġarmaġa ṭutubdı yüz ṣaḳalım
Yaşarırdı gözüm gidüb mecālim

Żaʿafdan dāʾimā bīmār idim ben
Vücūdumdan daḫı bī-zār idim ben

Yoġ idi dilde ārzū ʿīş ü nūşa
Yeterdi rūz u şeb bir nān-ı tūşe

Göñül māʾil degildi bu fenāya
Hemān ancaḳ beḳāya vü liḳāya

Bu ḥāl üzre iderdim zindegānı
Bu idi bu faḳīr ḥāl ü şānı[19]

Sosyal Özellikler: Dai, İstanbul Beykoz'da doğmuş ve büyümüş, âlim bir kimliğe sahip şairdir. Nitekim imamlık-hatiplik görevini icra ederken aynı zamanda bir mahalle mektebinde de hocalık yapmıştır. Yüzlerce öğrenciye Kuran dersleri vermiş ve ilim öğretmiştir. Evli ve üç oğlan babasıdır. Yukarıda yer alan beyitlerde de belirtildiği gibi şair, hayatını mütevazı bir şekilde sürdüren, çevresinde çok sosyal olmayan, başkalarıyla çok fazla vakit geçirmek yerine daha çok takvayla meşgul olan bir kimsedir. Manevi açıdan halk arasında saygın bir yere sahip, itibarlı, sevilen, sözü dinlenilen, bilgin, güvenilen bir kişi olarak karşımıza çıkar.

Psikolojik Özellikleri: Dai, birçok yönden kendisini geliştirmiş ve gerçekleştirmiş kişilik özelliğiyle eserde yer almaktadır. Fakat özellikle sevgiliyi tanıdıktan sonra bu durumu değişmiş ve kendisine söz geçiremez hâle gelmiştir. Öncelikle şair eserinin başlarında hayatının gayet yolunda gittiğinden, kendisine ait bir yaşam düzeninin oluşundan bahseder. Gayet sabırlı, kendi halinde, çok inançlı, iman kuvveti fazla, okuluna ve öğrencilerine bağlı, özverili, iradeli birisidir. Fakat sevgiliyi tanıdıktan sonra bu huylarından çoğunu kaybeder. Sabra gücü kalmaz, aşk dışındaki çoğu şeye boş veren, gece gündüz tamamen kendi kendisine hayıflanan,

[19] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk* , 20: 251.-253. Beyitler.

mecaza daha çok bağlanmış bir insan hâline gelir. Sevdiği iki insanı da kaybedince dirençsiz, mutsuz bir psikolojiye bürünür. Şunu da göz ardı etmemek gerekir ki şair çok sadık, sevdiği uğruna her şeyi hatta itibarını kaybetmeyi bile göze alabilen, cesaretli ve istikrarlıdır. Bu yüzden diyebiliriz ki Dai, gerçek bir âşıktır.

2.2.2. Mehmet (Muhammet)

Fiziksel Özellikleri: Okula gelen öğrencilerden birisi olup çok güzel oluşu ve edebiyle dikkati çeker. Bu konuda şair Mehmet için o kadar çok benzetmelerde ve övgülerde bulunmuştur ki ona âşık olmasından sonra yere göğe sığdıramamıştır. Başlangıçta kaç yaşında olduğu belirtilmemekle birlikte vefat ettiği tarihe göre tahminde bulunulabilir. Hicri 1057, Miladi 1647 yılında on beş yaşında merhum olmuştur. Buna göre Miladi 1632 dünyaya gelmiştir. Eserin ilk bölümlerinde küçüklük hallerinden bahsedilirken ilerleyen bölümlerde ergenlik aşamaları anlatılmıştır. Uzun boylu, yakışıklı, utangaç, ay gibi güzel yüzlüdür.

Ṣunub sāl-i zaġan çün pençesini
Şikār itdi o ṭūṭī peçesini (Tarih: zagan /1057)[20]

Sosyal Özellikler: Mehmet, herkes tarafından çok sevilen ve beğenilen bir çocuktur. Babasının ismi kullanılmamıştır. Tanıyan herkesin ahlakına hayran kaldığı, övdüğü, sevdiği bir kişilik olarak ortaya çıkar. Ayrıca derslerine olan başlangıçtaki o bağlılığı, merakı, aktif oluşu onun bilgin bir öğrenci haline gelmesini sağlamıştır. Aynı zamanda hafızdır, Kuran'ı ezbere bilir. Sosyal bir yapıya sahip olmakla birlikte toplumda küçük yaşına rağmen sayılan ve aranan bir yer edinmiştir.

Ḥāfıẓ-ı Ḳur'ān idiñ şāfiʿ-iñ ʿOsmān ola
Gül-ʿiẕārım saña hem-dem ḥūr ola ġılmān ola[21]

Psikolojik Özellikleri: Eserin başlangıcından sonuna kadar geçen süreçte Mehmet, oldukça küçük bir yaşa sahip olmuştur. Bu yüzden kişiliği oturmuştur terimini kullanmak yanlış olur. Yalnız şöyle denilebilir ki başlangıçta çok temiz,

[20] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 81: 1477. Beyit.
[21] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 94: 1703. Beyit.

hemen her şeye boyun eğen, nadiren bazı şeylere kızdığı ve bunu belli ettiği görülen, ailesine çok bağlı, sevecen, hareketli, sempatik, duyarlı, büyüklerine karşı saygılı bir karakter olarak karşımıza çıkar. Fakat ergenliğe girdikten sonra on beş yaşlarındayken bazı karakter özellikleri geçici bir şekilde değişmiş, acımasız, umursamaz, asi, vaktinin çoğunu yeni dostlarıyla geçiren bir kişidir. Fakat bazı durumları fark edip kendisini toparladıktan sonra geri eski haline döner. Çok merhametli, saygılı, hayat tecrübesi az olan, masum, ince düşünceli bir gençtir.

Gurre-i zi'l-hiccede āh o maʿsūm-ı pāke
İtdi fedā cānını Ḥaḳdan irüb lāyıḥa

Ḥavālīye didi anıñ mevtine bu tārīḫi
Rūḥ-ı Muḥammed içün oḳuya dilim fatiḥa[22]

2.2.3. Mustafa (Mehmet'in Ağabeyi)

Fiziksel Özellikleri: Doğum yılından bahsedilmemiştir. Yirmi beş yaşlarında, tıpkı kardeşi gibi yakışıklı ve güzel, zarif birisi olarak tarif edilir. Fiziksel özelliğinden çok bahsetmemekle birlikte bol bol güzelliğine övgüde bulunmuştur.

Āh kim bād-ı ecel ḫāke ṣalub nā-gehān
Gūş idenler mevtini didiler innā ileyh

Ġurre-māh-ı Muḥarremde ʿuḳbāya güẕer
İtdi tārīḫ-i Muṣṭāfā raḥmetullāhu ʿaleyh[23]

Sosyal Özellikler: Mehmet'in ağabeyidir. Çevresinde sevilen ve sayılan bir kişiliktir. Ailesine, kardeşine çok bağlıdır. Yapılan iyiliği unutmayan vefalı bir dost olarak karşımıza çıkar.

Psikolojik Özellikleri: Kişisel olarak kendisini yetiştirmiş birisidir. Oldukça mantıklı düşünen, anlayışlı, halden anlayan, sabrı ve imanı fazlasıyla özümseyen birisidir. Verdiği sözde durmaya çalışan, dürüst delikanlıdır.

---

[22] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk,* 100: 1808., 1809. Beyitler.
[23] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk,* 102: 1841., 1842. Beyitler.

2.2.4.Dai'nin Eşi

Fiziksel Özellikleri: Eşinden fiziksel olarak hiç bahsedilmemiştir.

Sosyal Özellikler: Eşine ve ailesine çok bağlı bir ev hanımıdır. Geleneksellik anlayışından hareket eden, toplum korkusuyla yaşayan bir annedir. Hatta onun hakkında çok bir şey belirtilmemesi sonucunda "hanedanım, ol kes, yabandan değil evden" gibi ifadeler kullanılmıştır. Dai'nin eşi olduğu ise açıkça "Sessizce yerinde otur. Yoksa erinden de elinden gider." sözü bunu ortaya koyar.[24]

Psikolojik Özellikleri: Eşinin sözlerine itaat eden, aslında eser içinde belirleyici bir rol üstlenen kişiliktir. Eşiyle sevdiğini baş başayken yakalayınca psikolojik olarak buhran yaşamış, eşine karşı acımasız sözler söylemiştir. Bu da doğal bir tepki olarak kabul edilebilir. Nihayetinde bir eş olarak Dai'nin başkasına olan aşkını ve ilgisini kıskanır. Daha sonrasında eşinin kötü bir hal içerisinde erimeye başlamasına dayanamaz. Hatta eşi için aracılık yapar ve onun sevdiğini ikna eder. Boyun eğen, Eşini kaybetmekten korkan bir kadındır.

Yüzüm ẖāke urub giryān iken ben
Çıḳa geldi yine ol kes ḳapudan

Didi nolduñ yine ne oldı saña
Didim luṭf it bu ḥāli sorma baña

Benim ḥālim beyān ile bilinmez
Lisāna alub anı söylenilmez

Ḫudāya yalvaralım sen de ben de
Bu bendden ḳurtula şāyed bu bende

Beni evvelden uġratdıñ bu derde
Baña rāḥat komadıñ sen bu derde

Benim bu çekdigim derd ki alan
Ecelden ġayrı olmaz aña dermān

[24] Haluk Gökalp, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nameler*, Doktora Tezi, Adana, 2006, s. 305.

Didi şimdi ne çāre neyleyin ben
Ne dirseñ söyle anı eyleyin ben

Didim senden utanub oldı ol yād
Yine sen söyle itsün bendesin şād

Baña gelmez o sen söylemeyince
Bu derdim aña şerḥ eylemeyince

Didi ḫoş ḫaṭrıñ içün söyleyim ben
Ḳamu maḳdūrumı ṣarf eyleyim ben

Ola ki raḥm ide ol bī-mürüvvet
Sözümden çıḳmayub ide muḥabbet[25]

Diğer kişiler ise eserde çok ayrıntıya girmeden anlatılan yan kişilerdir. Mehmet'in babası, annesi, bacısı, büyükannesi, amcası; Dai'nin oğulları, öğrencileri yer almaktadır. Mehmet'in ailesi çocuklarına olan bağlılıklarıyla ön plana çıkar.

2.3. DİL VE ANLATIM

Eser, 17.yy.da kaleme alınmış bir mesnevidir. Dönemine göre sade bir dille yazıldığı görülür. Çünkü bu dönem daha çok süslü ve ağır bir anlatımın kullanıldığı dönemdir. Dilinin çok fazla ağır olmaması eserin akıcılığını arttırmıştır.

Eserde Arapça, Farsça tamlamalar kullanılmış hatta Farsçadan oluşan bir beyit ve başlık yer almıştır. Yer yer Arapça kelimelerin fazlalığı göze çarpsa da genel itibariyle anlaşılır bir dile sahiptir. Bazı kısımlarda ayetlere gönderimde bulunulmuştur. Misal olarak şu gösterilebilir ki 2100. beyitten sonrasında yer alan nesir kısmında, Bakara suresinin 156. Ayetine (Şüphesiz ki biz Allah'a aitiz ve muhakkak ki biz ona dönecek olanlarız.) yer verilmiştir.

Anlatım noktasında ise farklı durumlar göze çarpar. Şair eserinde psikolojik çözümlemeden çok olay aktarmıştır. Bu da eserin olay ağırlıklı bir mesnevi olduğunu ortaya koyar. Diğer bir açıdan bakıldığında şair yer yer tasvirlerde bulunmuş fakat bu

[25] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 42: 682.-692. Beyitler.

çok detaylı yapılmamıştır. Özellikle açık mekân tasvirleri sık sık yer almış, dostunun bağına gittiklerinde bile bulunduğu yeri tasvir etmiştir.

Bahār irdi açıldı güzel ʿālem
Nevāya başladı bülbül dem-ā-dem

Donanda sebze ḫalatlarla eşcār
İdübdür yine Mevlā ṣunʿın iẓhār

Büründi ṣaḥn-ı ʿālem lālelerle
Cihānı ṭutdı murġān nālelerle

Alub gül destine zerrīn ḳadeḥler
Gidüb şūrīde dillerden teraḥler

Şu deñlü zeyn idübdür bāġı ezhār
Donadır sen daḫı gülzāra eşcār

Çemenzār içre cūlar cüst ü cūda
Olub sen māh-ı rūya dil-rübūde

Yoluñda itmek içün şāhım īs̱ār
Diraḫtān aḳçeler itmişdir iḥżār

Olub çayır çemen cennet mis̱āli[26]
Gözümüzde uçar seyriñ ḫayāli

Şair, ruh çözümlemelerine de yer vermiş sürekli kendi halinden bahsetmiştir. Neredeyse her beyitte sık sık dile getirdiği hüznünü uzun uzadıya anlatmıştır. Bu ruh çözümlemeleri ağır bir hava arz etmemektedir.

Şairin kullanmış olduğu diğer bir teknik de Yahya Divanı gibi başka eserlerden parçalar kullanmasıdır. Bu da eserdeki monotonluğu kırmak amacıyla yapılmıştır.

[26] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 28: 411.-418. Beyitler.

Ḳomadı bez̤mi teşrīf itmege teb ṭutdı cānını
Ḳoñuz bī-tāb ʿāşıḳ iñlesin kim ḥastadır cānı

Ḳo ey teb ḳanı bī-raḥm imişsin ḳanı inṣāfıñ
Devā mıdır perīşāñ eylemek ol verd-i ḫandānı

ʿAceb bir başına dermānı yoḳ bī-çāredir ʿāşıḳ
Ḫalāṣ eylerdi cānın derd-mendiñ olsa dermānı

ʿAraḳ-rīz oldığın gül-berg-i raʿnāyı görüb bildim
Gül-āb ile devā eyler ṭabīb-i luṭf-ı Yezdānī

Girihler oldı peydā rişte-i cānında Yaḥyānıñ
Görünce tāb-ı tebden mużṭarib ol necm-i ruḫsāri[27]

Diğer bir husus da eserde kişi özelliklerini başkasının ağzından anlatması ve "dedim-dedi" şeklinde karşılıklı konuşmaları bulundurmasıdır. Bu mesnevi olay ağırlıklı bir eser olduğu için böyle bir tekniğin kullanılması okuyucuda ilgi uyandırabilir.

Ele aldığımız bu mesnevi bir nazım türü olarak şairin gönül macerasını anlatması yönüyle sergüzeşt-name özelliği gösterir. Gruplandırdığımız zaman ise; konusu bakımından şairlerin gördükleri, yaşadıkları olayları anlatan, toplum hayatından kesitler veren; kişileri, meslekleri, düğünleri ve belli yöreleri tasvir eden mesneviler, yerli konuları işlediklerinden eski edebiyatımızın en orijinal örneklerinin bulunduğu grup olan dördüncü grup içerisinde yer alır.[28]

Eserde anlatılan şairin aşk macerasının nefsani olmayan bir duygu olduğu görülür. Her ne kadar diğer tasavvufi mesneviler kadar tasavvufi özellikler çok baskın olmasa da şair eserinde, amacının mecazi aşk olmadığını özellikle belirtmiştir. Bu yönüyle tasavvuftaki mürid-mürşid ilişkisi ağır basmaktadır. Çünkü Dai'nin öğrencisine olan kalbi bağlılığı, öğrencisinin de Dai'ye olan saygısı, hürmeti ve duyduğu güven bu düşünceyi desteklemektedir.

[27] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 33: 507.-511. Beyitler.
[28] İsmail Ünver, "*Mesnevi",* s.443.

Bu Maḳāle Maḳṣad-ı Aḳṣādır Eyle İstimāʿ

Maḳālātımı gūş iderseñ ey yār
İder bu bī-vefā dünyāyı işʿār

Mecāzen gerçi kim bir ḳıṣṣadır bu
Begim ṭutun haḳīḳat semtine rū

Ki ẓāhirde bu bir ḍarb-ı meṣeldir
Ḥaḳīḳat ehline bir ḫūb-ʿāmeldir

Ḳıyās itme hemān bir ḳīl ü ḳāldir
Bilü aḥvāli şol kim ehl-i ḥāldir

Ḥaḳīḳatdir efendi yine maḳsūd
Olubdur çünki Ḥaḳdan ġayrı mefḳūd

Bilür ʿārif olanlar bu rumūzı
Ki istidlāl ider Ḥabbe künūzi

Yeter bu tālib-i dünyāya miḳyās
Alur pes ḥisse-i ʿārif olan nās

Ki mekteb-ḫāne bu dünyā-yı dūndur
Hemīşe ḫˇāceler anda zebūndur

Ṭolubdur içi insān hem çü ṣıbyān
Kimi şādān u ḫāndān kimi giryān

Kimi ʿāḳil ider taḥṣīl-i ʿirfān
Kimi ġāfil ider tażīyʿ-i āvān[29]

2.4. ESERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Nevhatü'l-Uşşak isimli çalışmamıza konu edindiğimiz mesnevi, gerek içerik gerekse şekilsel özellikleriyle edebiyatımızdaki başarılı örnekler içerisinde sayılabilir. Şunu belirtmek gerekir ki bir eserin muhtevası kadar teşkili de önemlidir. Buradan yola çıkarak birkaç önemli noktaya değinmek gerekir.

[29] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 106-7: 1925.-1934. Beyitler.

Şair, eserin dört bölüm halinde oluşturulduğunu açıkça dile getirmiştir. Hatta bu bölümlerin neler olduğu ve açıklamaları aşağıda yer verdiğimiz beyitlerde yer almaktadır. Fakat şair mesnevisinin dört bölüm şeklinde oluştuğunu belirtse de sadece dibace, asıl olay ve dua bölümlerini zikretmiştir.

Ki dört faṣl ola dünyā-veş kitābıñ
Naẓar iden bile niʿme'l-meʾābıñ

Ki ol dībācedir hem naʿt-i Aḥmed
Saḥabe vaṣfı ile ḫan-ı Mehmed

İkinci faṣl ola yeʾs ü mātem
Pes oldur ḥāl-i ʿālem mā-teḳaddem

Gelen gider ḳonan göçer hemīşe[30]
Cemīʿ-i nās ḫayrāndır bu işe

Duʿā vü zār ola dördünci faṣlı
Duʿādır çünki her maḳṣūduñ aṣlı

Duʿādan çekilmez el pes olan insān
Duʿā ile olur her müşkil āsān

Ḳamu ẕikriñ duʿādır belki naġzı
İbādātıñ duʿādır zīrā maġzı

Duʿā ile Ḫudādan umub inʿām
Ki tā buña müyesser ola itmām

Ki dört faṣl olmanıñ budur meʾāli
Göñül dört ḥālden olmadı ḥāli

Biri cevr-i ḥabīb biri muḥabbet
Üçünci mevt dördüncisi firḳat

Ki ḳara ḳış idi yāriñ cefāsı
Velī faṣl-ı bahār vefāsı

Hararet ile yāya beñzerdi yeʾsi
Firāḳ-ı zemherīde olur miḳyāsı

[30] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 106-7: 1925.-1934. Beyitler.

Bu dört aḥvāliñ hergiz olmadı dūr
Bu derd ile derūnum oldı maġdūr

Bu derdi virmeye bir ḳuluna Ḥaḳ
Bu dört derd neyledi bu bendeye baḳ[31]

Klasik mesnevi tertibine uygun olarak düzenlenen bu mesnevide şairin kendi bölümlendirmesine ek olarak besmele, na't, medh-i çehâr yâr, padişah övgüsü, sebeb-i te'lif, âgâz-ı dâstân ve hâtime bölümlerini de eklemek yerinde olacaktır.

Eserde beyitler rastgele bir şekilde değil başlıklar hâlinde yer almıştır. Şair hangi durumunu anlatacaksa ona uygun bir başlık kullanarak anlatmıştır. Bu da anlatımdaki karmaşıklığı ortadan kaldırmış, okuyucuya rahatlık sağlamış ve estetik bir görüntü vermiştir.

Şair mesnevisini oluştururken diğer nazım şekillerine de yer vermiş, farklı vezinler kullanarak monotonluğu kırmaya çalışmıştır. 2126 beyitten oluşan mesnevide beş beyitlik bir gazel, 16 beyitlik bir kaside, yedi bentlik mütekerrir müsemmen, beşer bentlik iki mütekerrir murabba, üç kıt'a, bir Farsça beyit ve en sonda da yirmi dört beyitlik bir kıt'a-i kebîre bulunmaktadır. Eserin sonuna doğru ise üç parça hâlinde nesir kısımlar yer almaktadır.

Beyitler yazılırken mefâ'î lün/ mefâ'îlün/ mefâ'î lün/ mefâ'îlün; mefâ'î lün/ mefâ'îlün/fe'ûlün; fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün; fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün gibi aruz kalıpları kullanılmıştır.

Kullanılan Vezin	**Adedi**
Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün/ Fe ʿū lün	1
Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lün	2
Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün	4
Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lün	3
Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün	1
Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lün	2
Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lün	1

[31] Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk*, 18: 206.-219. Beyitler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NEVHATÜ’L-UŞŞÂK (MİLLİ KÜTÜPHANE 06 MİL YZ A 6523/1) METİN-İNCELEME

1. NEVḤATÜ’L-ʿUŞŞAḲ

Bismillāhirraḥmanirrahīm
Hest kilīd-i der-i genc-i Ḥakīm

Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün/ Fe ʿū lün

(1. s.) 1 Ḫudānıñ ism-i pākin idelim yād
Uralım pes anıñla söze bünyād

Olubdur çünki bismillah miftāḥ
Anıñla fetḥ ider her bābı Fettāḥ

O dem ki mürġ-i ẕī-bāl aça şeh-per
Göñül maḳṣūduna irmek muḳarrer

Añılsa bir şer işde ism-i Ḥaḳ bil
İder Ḥaḳ ol şer-işi ḥayra tebdil

5 Kim itse ism-i Mevlā-yı mükerrer
Anıñ olmaya hergiz kārı ebter

Didim iḫlās ile elḥamdülillāh
Olubdur vaṣf-ı ẕātı ḳu’l-Hüvallāh

Eḥaddır yoḳdur Allāhıñ şeriki
Muḥaḳḳaḳ bil ki Ḫālık olmaz iki

Şebīhi vü naẓīri yoḳdur anın
Muʿīn ü müşiri yoḳdur anıñ

Rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla. / Hakim olan Allah’ın hazinesininkapısının kilididir / 1. Allah’ın temiz ismini analım. Onunla söze başlayalım (temel atalım) / 2. Çünkü bismillah sözü anahtardır. Fethedici olan (Allah) her kapıyı onunla açar. / 3. Şüphesiz gönül, amacina ulaşmak için tıpkı bir kuşun kanadı gibi kanat açar / 4. Kötü bir işte Allah’ın ismi anılsa şunu bil ki okötü işi bile Allah hayra çevirir. / 5. Kim kerem sahibi olan Mevla’nın ismini anarsa (söylerse) onun işi hiçbir zaman faydasız (boşuna) olmasın. / 6. Samimiyetle elhamdülillah dedim. Onun zatının niteliği allah olmasıdır. (De ki o Allah’tır). / 7. Tektir, Allah’ın ortağı, benzeri yoktur. Yaratıcı olan Allah iki olmaz bunu mutlaka bil. / 8. Onun eşi ve benzeri yoktur. Ona yardım eden ve emir veren yokdur.

Oġuldan ḳızdan ʿavretden berīdir
Ḳasāvetden ḫasāretden berīdir

Giyinmekden ḳuşanmaḳdan berīdir
Uyumaḳdan uyanmaḳdan berīdir

Müdebbirdir anındır cümle tedbīr
Ki olmaz itdigi taḳdīr taġyīr

Cemīʿ ins ü cinne Ḫālıḳ oldur
Ḳamu ziyy-rūḥa her dem Rāzıḳ oldur

Melūl olmaz ʿaṭā itmekten ol Ḥāḳ
Hem oldur māniʿ ü muʿṭī muḥaḳḳaḳ

Odur Ḥākim ḳamu ḫalḳ aña maḥkūm
Odur ʿĀlim ḳamu şey aña maʿlūm

Bir avuc ṭopraġı insān iden ol
Aña leyl ü nehār iḥsān iden ol

Hem oldur eyleyen rūḥı muṣavver
Zihī ṣunʿ-ı Ḫüdā Allāhu ekber

Cemīʿ kāʾinātı var eyleyen ol
Yeri sākin gögi devrān iden ol

Ḫalīle nārı gülzār eyleyen ol
Güle bülbülleri zār eyleyen ol

Meded idicidir ʿācizlere ol
Ki red itmez aña her kim ṭuta yol

---

9. Oğuldan, kızdan, zevceden (kadından) arınmıştır (uzaktır). Kederden zarardan uzaktır. 10. Giyinmez kuşanmaz. Uyumaz uyanmaz. / 11. Düşüncelidir, tüm önlemler onundur. Onun yaptıklarına paha biçilemez, yaptıkları değiştirilemez. 12. Bütün insanları ve cinleri yaratan odur. Tüm bedenlere (ruhun dış görünüşü) her zaman rızık veren odur. / 13. Allah iyilik (ihsan) etmekten bıkmaz, usanmaz. O (yarattıklarına) iyilik edendir (rızık verendir) ve kötülüklerden koruyandır, engel olandır. / 14. O Hàkim olandır, bütün yaratılmşlar ona mahkumdur. O èÁlim olandır, bütün şeyler onun nazarında bilinendir, açıktır. / 15. bir avuç topraktan insanı yaratan odur. Geceyi ve gündüzü insana bağışlayan odur. / 16. Ayrıca ruhu cisimlendiren (bedene bürüye) odur. Allah'ın yaptığı, kudreti ne güzeldir. Allah en büyük olandır. / 17. Bütün kainatı yaratan odur. Yeri sakin (sabit) eden, göğü (semayı) döndüren odur. / 18. Halil için (Hz. İbrahim) ateşi gülbahçesine çeviren; gül için bülbülleri ağlatan, inleten odur. / 19. Acizlere yardım edicidir. Her kim onun yoluna giderse ve ona sığınırsa Allah okişiyi reddetmez, duasını geri çevirmez.

20 İderse her kim andan istiʿānet
Anı maḥrūm ḳomaz ol Rabb-i ʿizzet

Aña kim ḳıldı rūzī dīn ü īmān
İdiser āḥiretde dürlü iḥsān

Bilem dirseñ eger gör ḳudretini
Naẓar it göklere gör ḳudretini

Semāvātı direksiz durduran ol
Buluṭdan ṭatlu ṣular yaġdıran ol

Ṭaş içre āteşi pinhān iden ol
Ṣu içre dürr ile mercān iden ol

25 Naẓar it ḳara ṭopraḳ o Bārı
Çıḳarır gūne gūne ḫoş bahārı

Muḫalif birbirine reng ü rūyı
Virir her birine bir dürlü būyı

Olubdur ʿaḳl-ı küll ṣunʿında ḥayrān
Ne ḳudretdir ki müşg ola ḳara ḳan

Dikenden gülleri peydā iden ol
Aña bülbülleri şeydā iden ol

Ḥacerden nāḳayı iḫrāc iden ol
Şecerden mīveyi iḫrāc iden ol

30 Anıñ fermānı ile ay ile gün
Ṭoġub ṭolanmada dünyāda her gün

Ki bir ḳatre menīyi ol nihānī
Teʾennī ile neyler diñle anı

---

20. Her kim ondan yardım isterse o izzet sahibi olan Rab o kişiyi ihsanından yoksun bırakmaz. 21. O'nun (rızası) için gününü din ve iman ile geçiren kullarına (O) ahirette türlü ihsan verecektir. / 22. Eğer bilmek ve görmek istersen O'nun kudretini göklere bak. İşte O'nun gücünü daha iyi anlarsın. / 23. Gökleri direksiz durduran, bulutdan tatlı sular yağdıran O'dur. / 24. Taş içinde (dağda) ateşi gizleyen, su içinde (denizde) inci ve mercanı var eden O'dur. / 25. Kara toprak, o Allah'ı gör (bak). Türlü türlü güzel baharı (çiçekleri, bitkileri) yaratır. / 26. Birbirinden farklı renk ve şekli; her birine farklı kokuyu verir. / 27. Her şeyi kavrayan akıl senin yaptıkların, yarattıkların karşısında şaşkın oluyor. Bu nasıl bir güçtür ki kara kanı misk yaptın. / 28. Dikenden gülleri ortaya çıkaran ve güller için bülbülleri divane eden O'dur. / 29. Taştandişi deveyi, ağaçtan meyveyi ortaya çıkaran O'dur. / 30. Ay ile güneş her gün dünyada onun emriyle doğuyor ve dolanıyor (batıyor). / 31. O gizlilik sahibi olan (Allah) bir damla meniyi dikkatlice davranarak ne yapar (şimdi) bunu dinle.

Ṭurub ol raḥm-ı māderde tokuz ay
Pes ondan ṣoñra bu kevne basar pāy

Virir pistān-ı māderden ġıdālar
İderler ḫidmetinde cān fedālar

Virir şol deñli mihri anasına
Ḳucaġından bir an ḳomaz zemīne

İdüb pes gün-be-gün terbiye anı
Tekellüm itmeğe başlar zebāhı

Daḫı bir ḫoşca gelmezken beyāna
Ne leẕẕetler verir ol nev-zebāna

Yürümezken yürür olur ayağı
Bıraġur mehdi cāy ider ḳucaġı

Eser yelden güneşden ṣaḳınırlar
Sevinüb ana baba yaḳınırlar

Pes andan soñra ol naḳḳāş-ı ḳudret
Virir şol deñlü aña naḳş-ı ṣūret

Gören ḫayran olur ḥüsnine anuñ
Tefekkür eyleyüb ṣunʿ ın Ḫudānıñ

ʿ Aḳıllar irmez anıñ ḳudretine
Fikirler irmez anıñ ḥikmetine

Lisānıñda sözi ḫalḳ eyleyen ol
Daḫı yüzde gözi ḫalḳ eyleyen ol

32. O (meniden) anne karnında dokuz ay durup ondan sonra bu dünyaya ayak basar (doğar). / 31. O gizlilik sahibi olan (Allah) bir damla meniyi dikkatlice davranarak ne yapar (şimdi) bunu dinle. / 32. O (meniden) anne karnında dokuz ay durup ondan sonra bu dünyaya ayak basar (doğar). / 33. Anne göğsünden gıdalar verir. Canı gönülden onun için (çocuk) hizmet ederler. / 34anneye öyle bir sevgi verir ki, annesi çocuğunu bir an bile olsa kucağından yere indirmez. / 35. Günden güne onu yetiştirir. Dili konuşmaya başlar. 36. Sözlerini güzelce, açık bir şekilde söyleyemezken bile o tazecik (körpe) diline lezzetler (sevimlilikler) veirir. / 37. Yürüyemezken ayağı, yürüyebilir hale gelir. Beşiği bırakır artık annesinin kucağını yer eder. / 38.sen yelden, güneşten sakınırlar. Ana baba sevinip kına yakınırlar. 39. O kudret nakkaşı (Allah), ondan sonra şu şekilde ona bir biçim (görüntü) verir. / 40. Görenler, Allah'ın kudretini (eserini) düşünüp onun (çocuğun) güzelliğine hayran olurlar. / 41. Allah'ın kudretine akıllar ermez, hikmetine fikirler ermez, yetersiz kalır. / 42. Dilinde sözü yaratan, yüzde gözü yaratan O'dur.

Göz üzre ḳara ḳaşlar ḫalḳ iden ol
Aġız içindedişler ḫalḳ iden ol

Eliñde ṭutmaġı ḫalk eyleyen ol
Boġazda yutmaġı ḫalḳ eyleyen ol

(10. s.) Odı ṭondıḳda yanmaḳ ḫalḳ iden ol
Suyı içdikde ḳanmaḳ ḫalḳ iden ol

Yemek yedikde ṭoymaḳ ḫalḳ iden ol
Ḳulaḳ içinde duymaḳ ḫalḳ iden ol

Gözüñde görmegi ḫalḳ eyleyen ol
Göñülde sevmegi ḫalḳ eyleyen ol

İden ol Yūsuf'ı ḥüsn ile meşhūr
İden ol Ya' ḳūb'ı hüzn ile maḥrūr

Züleyḫa'yı aña ʿ āşıḳ ḳılan ol
Ṣoñunda vuṣlata lāyıḳ ḳılan ol

Görünce Yūsuf'uñ ḥüsnin o nisvān
Ḳamusı ḳatʿ-i yed itmişdi ol an

Ne ḥālet ḳomuş o hüsn-i beşerde
Ki cezb ide ḳulūbı bir naẓarda

Bulur luṭfuyla ṣūret bu ḫalāyıḳ
Kim oldur aḥsen-i taḳvīm Ḫālıḳ

İder ol yılda bir eşcārı iḥyā
İder evrāḳ ile es̱mārı iʿṭā

Bahār-ı ḥüsni insāna o Mevlā
İder ʿ ömri içinde bir kez iʿtā

---

43. Göz üzerinde kara kaşlar yaratan, ağız içinde dişler yaratan O'dur. / 44. Elinin tutmasını sağlayan, boğazda yutmayı sağlayan (yaratan) O'dur. / 45. Ateşin sönmüş haldeyken yanmasını sağlayan (hiç yoktan yakan), suyu içince (suya) kandıran (doyuran) O'dur. / 46. Yemek yiyince doymayı sağlayan, kulak içinde duymayı sağlayan odur. / 47. Gözünde görme yeteneğini veren, gönülde sevmeyi sağlayan O'dur. 48. Yusuf'u güzelliğiyle meşhur eden, Yakub'u gam ile kederli eden O'dur. / 49. Züleyha'yı Yusuf'a aşık eden, sonunda onları kavuşturan O'dur. / 50. Kadınlar Yusuf'un göüzelliğini görünce o an hepsi ellerini kesmişlerdi. / 51. O güzel insanda nasıl bir hal var etmiş ki bir bakışta kalpleri kendine çekmiş. / 52. Yaratılmşlar O'nun lutfuyla şekil bulur. Çünkü yaratıcı olan ve insanı yaratan O'dur. / 53. O yılda bir kez ağaçları diriltir, canlandırır. Yapraklar ile meyveleri verir. / 54. Mevla, insana güzellik baharını ömrü içinde bir kez verir.

55 Hezārān minnet aña bir ḳatre nuṭfe
Ki nā-geh maẓhar ola bunca luṭfa

Öñi nuṭfe ṣoñı cīfeyken insān
Ara yerdenedir bu luṭf u iḥsān

Nedir ol ṣūret-i zībā-yı dilkeş
Dil-i ʿuşşāḳa her dem odur āteş

Budur pes ḳudretiniñ muḳteżāsı
Velīkin yoḳdur iṣyāna rıżāsı

Ki yoḳdur ṣunʿ-ı Mevlāya nihāyet
Saña ḳangı birin idem rivāyet

60 Naẓar eyle ne ḳudretdir bu ḳudret
İki ḥarf olabu işlerde ālet

Velī ẕātına irmez ʿaḳl u idrāk
Niçe vaṣf ide ẕātın bir avuç ḫāk

Anıñ iḥsānı çoḳdur ḳullarına
Ki şükr olmaz anıñ biñde birine

Şeh-i taḫt-ı risālet māh-ı eflāk
Buyurmuşdur anıñçün mā-şeker-nāk

Bu Maḳāle Ḥażret-i Sulṭān-ı Kevneyn Naʿtidir

Ḫuṣūṣā kim ḥabībin itdi irsāl
Kelāmın daḫı itdi aña inzāl

(11. s.) 65 Olubdur ismi dillerde müʾebbed
Muḥammed Muṣṭafā Maḥmūd-u Aḥmed

---

55. Binlerce şükürler olsun ona. Bir damla sudan oluşan insan ansızın bunca lutf ile şereflendi. / 56. Yaratılırken az bir sudan (sperm) yaratılan, öldüğünde bedeni leş haline gelen insan için verilen bu lütuf ve ihsan nedir? (Ne kadar çoktur). / 57. O günül çekici güzel yüz nedir? Aşıkların gönüllerine her zaman ateş olan işte o güzel surettir. / 58. Kudretinin yazısı budur. Lakin isyana rızası yoktur. / 59. Allah'ın kudretinin sonu yoktur. Sana hangi birini anlatayım. 60. Şöyle bir bak (düşün) nasıl bir güçtür bu güç. İki harf bu işlerde (sana) aracı (vesile) olur. / 61. Fakat zatına akıl ve kavrayış gücü yetmez. Nasıl niteleyebilir (anlatabilir) senin zatını avuç toprak. / 62. Onun kullarına ihsanı çoktur. Bundan dolayı ihsanının binde birine bile şükür yetmez. / 63. Göklerin ayı olan peygamberlik tahtının padişahı ondan dolayı "biz seni hakkıyla şükredemeik" buyurmuşudur. / Bu Makale İki Cihan Sultanının Övgüsüdür. / 64. Hususi olarak peygamberini gönderdi. Sözlerini de ona indirdi (vahyetti). / 65. Muhammed, Mustafa, Mahmud ve Ahmed ismi dillerde ebedi olmuştur.

Muʿallā vü müzekkā müctebādır
Ḥabīb-i Ḥaḳ Resūl-i kibriyādır

Olubdur cümle nāsa ol peygamber
Hem oldur cennet-i aʿlāya rehber

Hem oldur yerde gökde faḫr-i ʿālem
Hem oldur zübde-i evlād-ı Ādem

Cemīʿ enbiyānıñ serveridir
Cemīʿ evliyānıñ rehberidir

Olubdur tā ḳıyāmet şerʿi bāḳī
Hem ol ider ḳulı Haḳa mülāḳī

Risālet taḫtı üzre şāh oldur
Saʿādet göñüllerinde māh oldur

Ki müşfiḳdir cemīʿ nāsa ol şāh
Anı raḥmet yaratdı ḫalḳa Allāh

Münevver itdi nūrı kāʾinatı
Ḥesāba gelmez anıñ muʿcizātı

Anıñ şānında nāzil oldı Ḳurʾān
Risāletine yetmez mi o burhān

Resūl iken o sulṭānü's-selāṭīn
O dem Ādem geldi māʾ ile ṭıyn

Biri yüz yıl Ḫudāyı itse tevḥīd
Resūlüñ ism-i pākīn itse tebʿīd

Anıñ ismini Ḥaḳ ismiyle ey cān
Maʾan ẕikr itmese olmaz müselmān

---

66. Yüce, aklanmış ve seçilmiştir. Hakk'ın sevgilisi (dostu), büyük peygamberidir. / 67. Bütün insanların peygamberi O'dur. Ayrıca Cennette rehberlik edecek de O'dur. / 68. Yerde gökte tüm evrende övülmüş olan O'dur. Adem'in nesli içinde en seçkin olanı O'dur. / 69. Bütün peygamberlerin önderiidr. Tüm evliyanın rehberidir. / 70. Onun öğretmiş olduğu din kuralları kıyamete kadar kalıcıdır. Bunun yanında o kulu Allah'a kavuşturur. / 71. Peygamberlik tahtında padişah O'dur. Mutluluk gönüllerinde ay O'dur. / 72. O padişah bütün insanlara karşı merhametlidir. Allah onu insanlığa rahmet olarak yarattı. / 73. O'nun nuru kainatı aydınlattı. Mucizeleri hesap edilemez. / 74. Onunşanında Kuran indi. Peygamberliğine o kanıt olarak yeterli olmaz mı? / 75. O sultanların sultanı peygamberken o zmaan su ve balçıktan Adem peygamber yaratıldı. / 76. Bir kimse yüz yıl boyunca Allah'ın varlığına ve birliğine inansa (O'nu ansa) peygamberin temiz ismini anmasa (uzaklaştırsa) / 77. Ey can onun ismini Hak ismiyle birlikte anmazsa müslüman olmaz

Ḥabībiñ Ḥaḳ ḳatında ḥürmetini
Kemāl-i ʿizzetini raġbetini

Efendi eylegil şundan ḳıyāsı
Ki tā fehm idesin o ḫayr-ı nāsı

Ki bir kes olsa bir maḥbūba ʿāşıḳ
Ḫuṣūṣā olsa ol ʿaşḳında ṣādıḳ

Fedā eyler aña heb ḫānmānın
Dirīġ itmez yolunda belki cānın

Ki yegdir kişiye sevdiği cāndan
Ne cāndan belki bu iki cihāndan

Sözin red eylemez maḥbūbunuñ hīç
Ne teklīf itse itmez yüzini pīç

Anıñ her zaḥmeti raḥmetdir aña
Anıñ her ḫidmeti minnetdir aña

Sever ol sevdiginiñ sevdigini
Sever o belki kūyunuñ segini

(12. s.) İder aʿdāsına her dem ʿadāvet
Aña her vech ile ider iʿānet

Tefekkür it Ḫudāyı lā-yezāli
Ki yoḳdur ẕāt-ı pākiniñ mis̱āli

Bu deñlü ʿizzet ile ḳuvvet ile
Bu deñlü ṣanʿat ile ḳudret ile

---

78. Sevgilinin Hak katında hürmetini, yüksek değerini, sevgisini. / 79. Efendi! Burdan yola çıkarak karşılaştır. Çünkü o insanların en hayırlısını bu şekilde anlayabilirsin. / 80. Herhangi biri, bir sevgiliye aşık olsa, ayrıca o aşkında sadık olsa. / 81. Onun için tüm evini barkını feda eder. Belki canını onun yolunda esirgemez, verir. / 82. Kişi için sevdiği kendi canından daha iyidir (kıymetlidir). Belki bu iki cihanda da kendi canının önemi yoktur. / 83. Sevgilisinin sözünü hiç reddetmez. Ne teklif ederse etsin suratın ekşitmez. / 84. Sevgilinin her zahmeti onun için rahmettir. Sevgilinin her hizmeti onun için minnettir. / 85. Sevdiğinin sevdiğini sever. Hatta o belki sevgilinin mahallesinin köpeğini bile sever. / 86. Düşmanlarına her zaman düşmanlık eder. Sebep ne olursa olsun sevdiğine yardım eder. / 87. Allah'ın ebedi oluşunu düşün çünkü onun temiz zatının örneği yoktur. / 88. Bu derece izzet, kuvvet, var ediş, güç ile.

Sevüb bir ḳulını idine maḥbūb
Rıżāsı ola her dem aña maṭlūb

Anañçün ḫalk olunmuş ola eflāk
Cemīʿ ins ü cin ü cinān ü emlāk

Anı medḥ ide Ḳurʾān içre ol Ḥaḳ
Ḥabībim diyü vaṣf ide muḥaḳḳaḳ

Olur insān anuñ medḥinde ḥāʾir
Dimek mümkün mi Ḳurʾāna naẓaʾir

Ne deñlü var ise dünyāda deryā
Mürekkeb itse anı Ḥaḳ Teʿālā

Feleklerde melekler yerde insān
Niçe bilir kitābet itse yeksān

Anıñ biñde biri olmaya taḥrīr
Ne ḥaddimdir idem ben anı taḳrīr

Ola seyrāngehi ʿarş-ı muʿazzam
Ola meddāḥı anıñ Rab-i aʿẓam

İder Ḫūrşīde çün ẕerre delālet
Velī yoḳ bizde ẕerre deñlü ṭaḳat

Süleymānı niçe fehm eyleye mūr
Benim ḫad ʿaḳl u fikrim mūrdan ḫor

Ne deñlü ʿāciz ü bīçāre isem
Ne deñlü vāle vü āvāre isem

Efendim çünki Rabbü'l-ʿālemīndir
Resūlüm raḥmetü'l-ʿālemīndir

---

89. Bir kulunu sevip kendisine dost sayarsa rızasıyla her zaman dostuna her istediğini verir. / 90. Bütün insan ve cin; cennetler mülkler, gökler hepsi onun için (Hz. Muhammed) hürmeti için yaratıldı. / 91. Hak, O'nu Kur'an'da övmüş "Muhakkak o benim habibimdir." diyip nitelendirmiştir. / 92. İnsan, O'nun övgüsü karşısında hayrette kalır. Kur'an'a karşılık vardır demek mümkün müdür? / 93. Dünyada ne kadar deniz varsa ve onları Hak Teala birleştirse. / 94. Her zaman göklerde melekler, yede (bunu) yazsa nasıl bililebilirler? / 95. O'nun binde bir özelliği bile yazılamaz. Benim onu anlatabilmem ne haddimedir. / 97. Zerre, Güneş'e işaret eder (onu nitelendirir). Fakat bizde zerre kadar güç yoktur. 98. Karınca, Süleyman'ı nasıl anlasın? Benim kendi aklım, fikrim karıncadan bile aşağıdır (acizdir). / 99. Ne kadar aciz, çaresiz, inleyen, serseri olsam da. / 100. Benim efendim Allah'tır. Resuluüm, kainatın rahmeti olandır (Hz. Muhammed'dir).

Hamīdu’llāh o baḥriñ ḳatresiyim
O şemsiñ bin daḫı bir ẕerresiyim

Dimem yā Rab beni ḫalḳıñ begi it
Ḥabībiñ kūyunuñ tek bir segi it

Bu ʿāṣī niçe ola aña ümmet
Seg-i kūyı olursam cāna minnet

Ki zīrā merḥamet kānıdır ol ḫān
Ḳomaz kūy-ı kilābın olsa giryān

105 Civārından anıñ tek olmayam dūr
Ki şāyed bir güni ide cānı mesrūr

Ḥabībiñ mihrine yarın ilāhī
Ki bir ẕerre ḳılub bu ḫak-ı āhı

(13. s.) Budur dünyāda vü ʿuḳbāda maḳsūd
Ḥabībiñ ḳapusından itme merdūd

Bu Maḳāle Ḥażret-i Ṣıddīḳiñ Evṣāfıdır

Resūlu’llāhıñ evvel yāri taḥḳīḳ
Olubdur hażret-i Ebūbekr Ṣıddīḳ

Resūle māl u baş ile ḫarīdār
Hem oldur s̱āniyen is̱neyni fī’l-ġār

110 Çü girdi cümleden öñ rāh-ı dīne
Cināna cümleden öñ gire yine

Ḫaber virdi anuñçün baña Cibrīl
Ḫayırlu ümmetiñ Ebūbekrdir bil

---

101. Hamdolsun ki o denizin bir damlasıyım o güneşin binde bir de olsa zerresiyim. / 102. Ya Rab! Beni halkın beyi et demem. Sevgilinin mahallesinin bir köpeği olsam da yeterlidir. / 103. Bu asi kulun nasıl ona layık bir ümmet olabilir? Mahallesinin köpeği olursam şükrederim. / 104. O Han, merhamet ocağıdır. Ağlayan, inleyen mahallesinin (kapısının) köpeklerini terk etmez. / 105. Yeter ki onun çevresinden uzak olmayayım. Çünkü bir gün bile onun çevresinde olmak bu canı sevindirir. / 106. İlahi! Sevgilinin aşkına yarın bu ah eden toprağı (kulu), bir zerre gibi yap ama. / 107. Sevgilinin kapısından geri çevirme. / Bu Makale Sıddik (Sözünün Eri) Olan Hz. Ebubekir’in Övgüsüdür / 108. Gerçek olan şudur ki Resulullah’ın ilk dostu Hz. Ebubekir Sıddik’tir. / 109. Resul’e malıyla ve başıyla satın alıcı olan (hizmet eden); mağaraya gizlendiklerinde Resul’den sonra ikinci bir kişi olan (bulunan) O’dur. / 110. Herkesten önce din yoluna girdiğinden dolayı yine herkesten önce cennetlere girecek olan da O’dur. 111. Cibril bana “Senin hayırlı ümmetin Ebubekir’dir.” diyerek haber verdi.

Ebūbekr itdigi yerde iḳāmet
Revā olmaz anıñ ġayra iḳāmet

Resūlu’llāha her kim olur ümmet
Olur vācib Ebūbekre muḥabbet

Bu Maḳāle Ḥażret-i Fārūḳuñ Evṣāfıdır

ʿÖmerdir pes ikincisi muḥaḳḳaḳ
Olubdur reʾy-i Ḳurʾāna muvaffaḳ

ʿÖmerdir cāmiʿ-i emn ü ʿadālet
ʿÖmerdir ḳāmiʿ-i küfr ü ḍalālet

ʿÖmerdir çün sirāc-ı ehl-i cennet
ʿÖmerle virdi Ḥaḳ islāma ziynet

Anuñçün didi ol kevneyne sulṭān
Firār ider ʿÖmerden cin ü şeyṭān

Leḳadi’s-tebşer ehlü’s-semāʾ
Bā-selām ʿÖmer bedrü’d-dücā

Didi her kim iderse aña buġżi
Muḥaḳḳak ider ol kes baña buġżi

Bu Maḳāle Ḥażret-i ʿOs̱mānıñ Evṣāfıdır

Üçünci yār ʿOs̱mān ibn-i ʿAffān
Kim oldur cāmiʿ-i āyāt-ı Ḳurʾān

Özi ḥilm ü edeble zeyn olubdur
Adı dillerde ziyye’l-nūrın olubdur

/112. Ebubekir’in oturduğu yerde bir başkasının oturması uygun düşmez. / 113. Her kim Resulullah’a layık ümmet olmak isterse Ebubekir’i sevmesi gereklidir. / Bu Makale Hazreti Fârûk’un (Ömer) Övgüsüdür / 114. İkincisi muhakkak Ömer’dir. Görüşleri Kur’an’a ugun olandır. / 115. Eminlik ve adaleti bir araya getiren; küfrü ve doğru yoldan sapmayı yok eden Ömer’dir. / 116. Cennet ehlinin kandili Ömer’dir. Hak İslam’a süsü Ömer ile vermiştir. / 117. O iki cihana sultan olan Resul, onun için: “Ömer’den cin ve şeytan kaçar.” demiştir./118. Selam ile sema ehline müjdeler olsun ki Ömer karanlığın dolunayıdır. /119. Her kim ona düşmanlık ederse bilsin ki bana da düşmanlık etmiş olur. / Bu Makale Hazreti Osman’ın Övgüsüdür. / 120. Üçüncü dost Affan’ın oğlu Osman’dır. Kur’an’ın ayetlerini bir araya getiren O’dur. / 121. Özü yumuşaklık ve edeple süslenmiştir. Adı dillerde “parlak görünüşlü” olarak söylenmiştir

Cihānda virdi cennāta bahāyı
Ki tesḫīr eyledi mülk-i ḥayāyı

Ḥayāsından utanırdı melekler
Anıñla faḫr iderdi ne felekler

Ḥabīb-i Ḥaḳ anıñ ḥaḳḳında ey cān
Refīḳimdir didi cennetde ʿOs̱mān

(14. s.) Didi hem baña ʿOs̱mān ibn-i ʿAffān
Velīdir dünyā vü ʿuḳbāda her an

Bu Maḳāle Ol ʿAliyyü'l-Murtażānıñ Vaṣfıdır

Anıñ dördüncisi şīr-i Ḫüdādır
Resūluñ yolına baş fedādır

ʿAlīdir reh-nümā-yı ḫayl-i ʿirfān
ʿAlīdir pīşvā-yı ehl-i īmān

ʿAlīdir menbaʿı cūd u seḫāvet
ʿAlīdir merd-i meydān-ı mürüvvet

ʿAlīdir ʿārif-i ʿālem-i şerīʿat
ʿAlīdir vāḳf-ı sırr-ı ḥaḳīḳat

Buyurmuşdur Resūl-i Ḥaḳ muḥaḳḳaḳ
Benimbu ʿālem-i dīniñ şehri ancaḳ

Esāsıdır anıñ Ebubekr Sıddīḳ
Cidārıdır ʿÖmer ber-vech-i taḥḳīḳ

Anıñ saḳfıdır ʿOsmān ibn-i ʿAffān
ʿAlīdir bāb-ı şehr-i ʿilm ü ʿirfān

---

122. Cennetlere bedelini bu dünyada verdi. Çünkü O edep mülkünü elde etti. /123. Melekler onun edebinden dolayı utanırlardı. Felekler onunla övünürlerdi. /124. Hakkın sevgilisi Resul onun hakkında şöyle demiştir: "Ey dost! Osman benim cennette yoldaşımdır." /125. "Affan'ın oğlu Osman, dünya ve ahirette her zaman bana dosttur." Dedi. / Bu Makale Aliyyü'l-Murtaza'nın Övgüsüdür / 126. Dördüncü dost Allah'ın aslanıdır. Resul'un yoluna başını feda edendir. /127. İlim ve irfan atının yol göstericisi (kılavuzu); iman ehlinin önderi Ali'dir. /128. Cömertliğin kaynağı; yiğitlik meydanının merdi Ali'dir. /129. Şeriat âleminin ârifi Ali'dir. Gerçeklik sırrını bilen Ali'dir. /130. Allah'ın Resul'ü şöyle buyurmuştur: "Ben, bu din âleminin şehriyim. / 131. Onun temeli Ebubekir Sıddık'tır. Gerçek suretiyle duvarı Ömer'dir. / 132. Affan'ın oğlu Osman, onun çatısıdır. İlim ve irfan şehrinin kapısı ise Ali'dir.

Bu tertīb üzredir bu dine bünyād
Bu tertībi bozanlar ola berbād

Bu Maķāle Ol Evlād-ı Resūluñ Vaṣfıdır

Ḥasan ile Ḥüseyn ṣadreyn ü bedreyn
İmāmeynü’s-saʿīdeynü’ş-şahideyn

Olardır seyyideyn-i ehl-i cennet
Olardır nūr-ı çeşm-i ehl-i minnet

Demişdir onlar için māh-ı kevneyn
Risālet taḫtı üzre şāh-ı kevneyn

Ki vardır bunlara bend-i muḥabbet
İlāhī eylegil sende muḥabbet

Rivāyetdir daḫı ol şems-i dīnden
Ḥüseyn bedendürür hem Ḥüseynden

Daḫı ʿammeyn kim o Ḥamza vü ʿAbbās
Ki Maḥmūdeyndir ʿindallāhi ve’n-nās

Daḫı vācibdürür erbāb-ı dīne
Muḥabbet itmek aṣḥāb-ı güzīne

Anın her biridir necm-i saʿādet
İderler rāh-ı Mevlāya hidayet

Bu Maķāle Pādişāh-ı Dīn-i İslām Vaṣfıdır

Olubdur pādişāhlar ẓıll-ı Bārī
Cihānda ümmetiñ anlar medārı

133. Bu dinin temeli bu tertip üzeredir. Bu tertibi bozanlar berbat olurlar.” / Bu Makale O Resul’ün Çocuklarının Övgüsüdür / 134. Hasan ile Hüseyn; iki yürek ve iki dolunay, iki imam, iki uğurlu kişi, iki güzel sevgili. / 135. Cennet ehlinin iki efendisi; şükür ehlinin gözlerinin nuru onlardır./136. İki cihanın ayı, peygamberlik tahtı üzerinde iki dünya şahı onlar için şöyle demiştir: 137. ”Benim bunlara sevgi bağım vardır. Ey İlahi! Sen de onları sev.” /138. O, dinin güneşinden rivayettir ki Hüseyin bendendir ben de Hüseyin’den. /139. İki amcası Hamza ve Abbas’tır. Allah katında İnsanlar arasından iki övülmüş kişidir. /140. Din ehline bu seçkin ashaba sevgi ve saygı duymak vaciptir. / 141. Onların her biri birer mutluluk yıldızıdır. Mevla’nın yolunda kılavuzluk ederler. Bu Makale İslam Dininin Padişahının Övgüsüdür / 142. Padişahlar dünyada Allah’ın gölgesi, ümmetin de yardımcısıdırlar.

(15. s.)

Ḫuṣūṣā ḥażret-i sulṭān Muḥammed
Ola taḫt-ı ḫilāfetde mü᾽eyyed

Gelüb pes ṣulb-ı İbrāhimden ol nūr
İki başdan cihānı itdi maʿmūr

Ola ṣadr-ı ʿadālet üzre ḳā᾽im
Güni günden yeg ola devr-i dā᾽im

Vücūdı itdi dünyāyı münevver
İde Ḥaḳ ʿald u dād ile muʿammer

Vire Mevlā aña fehm ü ferāset
İde mażlūmlarıñ her dem ḫırāset

Cihān-ı mehveş ṣaldıḳda sāye
İrişdi ẓulmet-i ẓılla nihāyet

İdüb mü᾽minlere Ḥaḳ anı iḥsān
Kim oldı fātiḥ-i s̱ānī o sulṭān

Muḥammed ḫān rābiʿdir derīn hāl
Ḥurūf-ı ismi olmuşdur aña dāll

Nihāl-i dīn-i devletdir çün ol şāh
Ki ber-ḫūdār-ı ʿömr ide ol Allāh

Ola ceddi gibi fātiḥ o server
İde fetḥ-i Giridi Ḥaḳ müyesser

Urub şimşīr-i dīn ile Frengi
Ḳızıl ḳana boyayub vire rengi

Seniñ ʿavnıñ ile dīn-i Muḥammed
Ola sulṭān Meḥmed ile mü᾽eyyed

---

143. Ayrıca Hazreti Sultan Muhammed (Mehmed) halifelik tahtında sağlam olsun. /144. O nur gibi olan padişah Sultan İbrahim'in soyundandır. İki baştan cihanı mutlu etmiştir. / 145. Adaletin başı olarak ayakta kalsın. Daima günleri iyi olsun. /146. Varlığı dünyayı aydınlattı. Hak onu doğruluk ve adalet ile yaşatsın. /147. Mevla ona anlayış ve hoşgörü versin. Böylece mazlumlarını her zaman korusun. /148. Bu güzel dünyaya gölgesini düşürdüğünde karanlık son buldu. / 149. Hak onu müminlere bahşederek o sultanı ikinci fatih yaptı. /150 Muhammed Han dördüncüdür, derin bir hali vardır. İsminin harfleri onun için işaret olmuştur.. /151. Çünkü o şah devletin dininin fidanı olduğu için Allah onun ömrünü mutlu kılsın. / 152. O önder, soyu gibi fethedici olsun. Hak, Girit'in fethini onun için kolay kılsın. /153. Dinin şimşiri ile Frengi vurup kızıl kana boyayarak böylece (kızıl) renk versin. /154. Senin yardımınla Hz. Muhammed'in dini, Sultan Mehmed ile sağlam (devamlı) olsun.

ʿAzīz it dīn-i islāmı ilāhī
Ḥaḳir it müşrikin rūy-ı sipāhı

Ḳadīmī ola gelmişdir bu ʿādet
Kişi maḥbūbı ḫaṣmına ʿadāvet

Cihānda nitekīm bir ʿāciz insān
Virir çün sevdiginiñ yolına cān

Ḥabībiñ dīnidir ġayret seniñdir
Ḳamu ʿācizlere nuṣret seniñdir

İlāhi sevdigiñ düşmenleridir
Ne deñlü intiḳam itseñ yeridir

Ġuzāt-ı müslimīni eyle manṣūr
Buġat-ı müşrīkini eyle maḳhūr

Ḫudādan dilerim kim ol şehinşeh
Ki manṣūr u muẓaffer ola her gāh

İde Ḥaḳ muḳdim-i pākin mübārek
Kemāl-i pīr ide ol Ḥaḳ tebārek

İlāhī her dem ol şāh-ı civān-baḫt
ʿAdālet ile ola zīver-i taḫt

(16. s.) Döne ḳuṭb-ı murādı üzre devrān
Ne kim maḳṣūd iderse bula her an

Cemāl-i bā-kemālin Ḥaḳ Teʿālā
İde ḫūrşīd-veş pür-nūr u aʿlā

Anıñ devrinde olmaya eziyyet
Ola āsūde vü rāhat raʿiyyet

---

155. İlahi! İslam dinini muhterem et. Müşrikin askerinin yüzünü değersiz kıl (aşağı et). / 156. Eskiden beri bu âdet sürmüştür. Kişi sevdiğinin düşmanına düşmandır. /157. Dünyada aciz bir insan sevdiğinin yoluna canını verir. / 158. Sevdiğinin dinidir, gayret sana aittir. Bütün âcizlere yardım da ancak sana aittir. /159. İlahi! Sevdiğinin düşmanlarıdır bunlar. Bundan dolayı ne kadar intikam alsan uygundur. /160. Müslümanların gazilerini senin yardımınla üstün gelmişlerden eyle. Müşriklerin âsilerini senin gazabına uğramış olanlardan eyle. / 161. O padişah her zaman üstün gelmiş ve zafer kazanmış olsun. Allah'tan bunu dilerim. /162. Hak, temiz olan gayretle çalışanı, mükemmel bir olgunluk ile mübarek etsin. / 163. İlahi! O talihli şahı adalet ile her zaman tahtın süsü kıl. /165. Hak Teâla, olgunlukla o güzel yüzünü güneş gibi aydınlık dolu ve yüce yapsın. /166. Onun döneminde eziyet yoktur. Halk rahattır.

Budur maḳṣūdumuz Ḥaḳdan ki her an
Cihān ṭurduḳca ṭura āl-i ʿOsmān

Bu Maḳāle Ẕākirī-i Hoş-nevānuñ Vaṣfıdır

Hem üstādım efendim Ẕākir idi
Ḳamu fende naẓīr-i nādir idi

Olub ismi Ḥasan ḫulḳın Ḥüseynī
Ḫüdā virmişdi ʿirfān ile nūrı

Olubdı ẕikr ile meşhūr-ı āfāḳ
Nevāsıdır ġıdā-yı rūḥ-ı ʿuşşāḳ

İmāmında gözedüb penc-gāhı
ʿİbādetde geçirdi sāl ü māhı

Yüzi aġı idi ehl-i aḥvāliñ
Sözi ṣaġ idi ol ehl-i vuṣūluñ

Maḳāmāt ile seyr idüb cihānı
ʿIrāḳı vü Ḥicāzı Iṣfahānı

Naẓīri yoḳ disem ʿArab u ʿAcemde
Sözüm rāstdır ḫilāfım yoḳ bu demde

Hevā zīr-i yedin didi müretteb
Ki gerdāniyye ile būselik heb

Terāvīh içre tesbīḥāt anıñdır
Mināre üzre temcīdāt anıñdır

Semāʿ içre ilāhiyyāt anıñdır
Uṣūlde cümle teʾlīfāt anıñdır

---

175. Elin altındaki sazın perdesini, gerdaniyye buselik makamını tertip etmiştir. Bu onun arzusuydu. / 176. Teravihte söylenilen tesbihatlar, minarede söylenen ilahiler ona aittir. / 177. Mevlevilerin yapmış olduğu sema esnasında söylenilen ilahiler, başlangıcındaki tüm eserler ona aittir.167. Hak'tan her zaman dileğimiz şudur ki dünya var oldukça Osmanlı ailesi de varlığını devam ettirsin. / Bu Makale Güzel Sesli Bir Zakir'in Övgüsüdür / 168. Üstadım efendim Zakir'di. Bütün büyük dağ (üstatlar) içinde benzeri çok azdı. /. İsmi Hasan olup huyu Hz. Hüseyin gibidir. Allah ona irfan ile nur vermişti. /170. Zikir ile ufukların (gökyüzünün) meşhuru olmuştu. Âşıkların ruhunun gıdası onun sesiydi. / 171. İmamlığında penc-gâh makamını icra edip aylarını ve yıllarını ibadette geçirdi. /172. Hal ehlinin yüzü akıydı. O kavuşma ehlinin sözü, sağlam (kuvvetli) idi. / 173. Irak, Hicaz, Isfahan'ı, dünyayı makamlarıyla gezdi. / 174. Arap ve Acem'de benzeri yok desem sözüm doğru olur, zıttı söylenmez.

Olubdı ẕāt-ı pāki pür-maʿārif
Anıñ her bir kelāmı pür-leṭāʾif

Begim kesb ile irmez aña insān
Pes aña dād-ı Ḥaḳ idi o ʿirfān

Ḳamu gūyendeler cūyendesiydi
Bu Dāʿī kem-terīn bir bendesiydi

Naẓar idüb baña ol iḫtiyārım
Anıñladır cihānda iftiḫārım

Bülend ola maḳāmı cennet içre
Ġarīḳ ola revānı raḥmet içre

Bu Maḳāle İbtidāʾ-i Vaṣf-ı Ḥālimdir Benim

(17. s.) Gel ey dil başla bülbül-veş fiġāna
Beyān it sergüzeştiñ yana yana

Nihān olmaz cihānda ʿaşḳ ile meşḳ
ʿAyān it tā derūnuñ olmaya ḫuşk

Yeter meʾvāñ idindiñ ġam bucaġın
Yeter yaḳdıñ elemle dil ocaġın

Bilürsiñ yoḳdur bünyādı cismiñ
Yüri yaz defter-i ʿuşşāḳa ismiñ

Niçe olduñ ġam-ı ʿaşḳa giriftār
Ne işler geçdi saña hicr-i dil-dār

Ne zaḫm-ı ḫār yediñ ol gül bedenden
Ne ḳanlar yutduñ ol ġonca dehenden

---

178. Onun temiz zatı çok bilgiliydi, her sözü ise güzellik doluydu. / 179. Beyim insan ona çalışmak ile ulaşamaz. Çünkü o ilim ve marifet ona Allah'ın vergisiydi. / 180. Tüm söyleyicilerin araştırdığı kişi oydu. Bu aciz Dai onun bir kölesiydi. / 181. O efendim bana baktı. Bu dünyada benim övünmem onunladır. / 182. Cennet içinde makamı yüksek olsun. Ruhu rahmet içinde daldırılmış (yer almış) olsun. / Bu Makale Benim Halimin Nasıl Olduğunun Başlangıcıdır / 183. Ey gönül! Gel, bülbül gibi inlemeye başla. Yanarak maceranı anlat. / 184. Bu dünyada aşk ile meşk gizli olmaz. Gönlünü aç, kurumasın. / 185. Gam bucağını yurt edindiğin yeter. Gönül ocağını kederle yaktığın yeter. 186. Varlığın sürekliliği yoktur bilirsin. Bundan dolayı âşıklar defterine yürü git ismini yaz. / 187. Aşkın gamına nasıl tutuldun? Sevgilinin ayrılığı sana neler yaşattı? /188. O gül gibi bedeni olan sevgiliden nasıl diken yarası yedin? O gonca gibi ağzından ne kanlar yuttun.

Ḥabībiñ itdi mi derdiñe emsem
Ṭabībiñ urdı mı zaḫmıña merhem

Nice ġarḳ eyledi deryā-yı ḥasret
Nice ḥarḳ eyledi pes nār-ı firḳat

Nice aldırdıñ elden şāhbāzıñ
Nice fāş oldı ḫalḳa gizlü zārıñ

Nice irdi yoluñ hicrāna āḫir
Neler çekdiñ felekde söyle bir bir

Bu deñlü ġam ki çekdiñ irte gice
Beyān eyle neye irdi netīce

Yazub derd-i derūnuñ bir kitāb it
Ġam-ı ʿaşḳ içre nāmıñ müsteṭāb it

Olub ʿālemde bir şīrīn ḥikāyet
Oḳunsun ḥasb-i ḥāliñ tā ḳıyāmet

Añılsun ʿaşḳ ile nāmıñ cihānda
Muḥabbet genci ḳalmasun nihānda

İdüb her bābda andan maḳāli
Naṣīḥatden daḫı olmaya ḫālī

Olub rūy-ı mecāzīde bu ḳıṣṣa
Ḥaḳīḳat ehli daḫı ala ḥiṣṣe

Alub herkes murādınca naṣībi
Ki şāyed yād iderler bu ġarībi

Velī saʿy ile sözüñ sūz-nāk it
Ḥarāret ile sīneñ çāk çāk it

---

189. Sevgilin derdine ilaç oldu mu? Doktorun yarana merhem vurdu mu? / 190. Hasret denizine nasıl batırdı seni? Ayrılık ateşinde nasıl yaktı seni? /191. O doğan kuşu gibi güzel, yakışıklı sevgilini elinden nasıl aldırdın? Halka, senin gizli inlemen nasıl duyuldu? /192. Yolun sonu nasıl ayrılığa ulaştı? Bu dünyada neler çektin? Hepsini bir bir anlat. /193. Gece gündüz bu kadar gam çektin. Nasıl sonuçlandığını anlat. /194. Gönlünün derdini yazıp bir kitap haline getir. Aşkın gamı içinde adın güzel olsun. /195. Dünyada güzel bir hikâye olup kıyamete kadar senin bu dertleşmen (sohbetin) okunsun. / 196. Cihanda adın aşk ile anılsın. Sevgi hazinesi gizlide kalmasın. / 197. Her bölümde ondan söz edip nasihatten de geri kalma. / 198. Bu kıssa mecazî yüzdedir (mecazi anlamda). Gerçeklik ehli de bundan bir hisse alsın. /199. Herkes istediğince kendisine nasibini alıp bu garibi anarlar. / 200. Fakat sözünü gayret ile yakıcı yap. Hararet ile göğsünü parça parça et.

Nevāñı gūş iden ʿuşşāḳ her dem
Göyünüb özi ṭola gözleri nem

Kitābıñ oḳuyanlar ḳala ṭaña
Yürekden acıyub raḥm ide saña

Olanlar ayrılıḳ derdine hem-dem
Ayırmaya yanından bunı bir dem

(18. s.) Şu kim aldıra yār-i nāzenīnin
Bunuñla egleye ḳalb-i ḥazīnin

Oġul ḳız aldıran baba vü ana
Tesellīler vire bunuñla cāna

Ki dört faṣl ola dünyā-veş kitābıñ
Naẓar iden bile niʿme'l-meʾābıñ

Ki ol dībācedir hem naʿt-i Aḥmed
Saḥābe vaṣfı ile ẖan-ı Mehmed

İkinci faṣl ola yeʾs ü mātem
Pes oldur ḥāl-i ʿālem mā-teḳaddem

Gelen gider ḳonan göçer hemīşe
Cemīʿ-i nās ẖayrāndır bu işe

Duʿā vü zār ola dördünci faṣlı
Duʿādır çünki her maḳṣūduñ aṣlı

Duʿādan çekilmez el pes olan insān
Duʿā ile olur her müşkil āsān

Ḳamu ẕikriñ duʿādır belki naġzı
İbādātıñ duʿādır zīrā maġzı

/201. Her zaman senin sesini dinleyen âşıkların içleri yanıp gözleri yaşla dolsun. / 202. Kitabını okuyanlar şaşakalsınlar. Sana yürekten üzülüp acısınlar. /203. Ayrılık derdiyle arkadaş olanlar bunu bir an bile yanından ayırmasınlar. / 204. Nazlı yârini kaybeden hüzünlü kalbini bununla oyalasın. /205. Oğlunu veya kızını kaybeden anne ve baba bununla kendisine teselliler bulsun. /206. Senin kitabın dünya gibi dört bölümden oluşmaktadır. Bakanlar, (kitabının) sığınılacak en güzel yerini bilsinler. / 207. Hz. Ahmet na'tı, sahabe ve Mehmet Han'ın niteliği (anlatılması) giriş kısmıdır. / 208. İkinci bölüm üzüntü ve matemdir. Çünkü benim geçmişteki dünya halim odur. / 209. Daima bu dünyaya gelen gider, konan geçer. Bu durum karşısında bütün insanlar hayrette kalmışlardır. /210. Dördündü bölüm dua ve ağlama olsun. Çünkü her gayenin temelinde dua vardır. /211. İnsan olan duadan el çekmez. Her zorluk dua ile kolay olur. /212 Bütün zikirlerin güzelliği duadır. İbadetlerin özü duadır.

Duʿā ile Ḫudādan umub inʿām
Ki tā buña müyesser ola itmām

Ki dört faṣl olmanıñ budur meʾāli
Göñül dört ḥālden olmadı ḫāli

Biri cevr-i ḥabīb biri muḥabbet
Üçünci mevt dördüncisi firḳat

Ki ḳara ḳış idi yārіñ cefāsı
Velī faṣl-ı bahār vefāsı

Hararet ile yāya beñzerdi yeʾsi
Firāḳ-ı zemherīde olur miḳyāsı

Bu dört aḥvāliñ hergiz olmadı dūr
Bu derd ile derūnum oldı maġdūr

Bu derdi virmeye bir ḳuluna Ḥaḳ
Bu dört derd neyledi bu bendeye baḳ

Bu Maḳāle Ḥāle Tems̱īl Ḳāle Teʾyīd Oldı Bil

Meger kim ḫᵛāce Naṣre'd-dīn bir gün
Evī ṭamına çıḳmış bir iş içün

Ayağı sürçüb anıñ yere düşmüş
Eḥibbāsı gelüb başına üşmüş

Dimişler kim neyatursın nedir ḥāl
Cevābında dimiş ol daḫı fi'l-ḥāl

Ne ṣorarsın benim ḥālim görürsün
Eger sen daḫı düşdüñse bilürsün

213. Allah'tan dua ile iyilik etmesini isteyip kolaylıkla (eserimi) tamamlayayım. / 214. Dört bölüm olmasının anlamı şudur: Gönül dört halden kurtulamadı. /215. Biri sevgilinin eziyeti, biri sevgi, üçüncüsü ölüm, dördüncüsü ayrılıktır. /216. Yârin eziyeti kara kış; vefası ise bahar mevsimiydi. /217. Onun üzüntüsü, hararet ile yaz mevsimine benzedi. Zemheri gibi olan ayrılığında bu dengi olur./ 218. Senin bu dört halin (senden) hiç uzak olmadı. Bu dert ile gönlüm mağdur oldu. / 219. Allah, bu derdi bir kuluna dahi vermesin. Çünkü bu dört dert bu köleye ne yaptı bir bak. / Bu Makale Hâle Örnek Söze Destek Oldu Bil / 220. Nasrettin Hoca bir gün bir işin evinin damına çıkmış. / 221. Ayağı sürçüp yere düşmüş. Dostları başına üşüşmüş. /222. Ne yatarsın bu ne hâl demişler. O da hemen şu cevabı vermiş. /223. Benim hâlimi görüyorsun, hala ne soruyorsun? Eğer sen de düştüysen ancak beni öyle anlarsın.

(19. s.) Benim daḫı aña beñzer mis̱ālim
Ki başına gelen añlar maḳālim

Ḳulaġ ur imdi bu ʿabd-i żaʿīfe
Gelür ḥālim saña gerçi laṭīfe

Efendi sergüzeştimdir bu ḥālāt
Degildir ġayrıdan naḳl u rivāyāt

Ṣaḳın daḫl itme ey yār olma deñsiz
Seniñ de başıña gelmeye añsız

Hezār aḥsente cihānda ol lebībe
Ki buyurmuşdurur men-ġābe ġıybe

Eger çi olsa da bir iş fażīhet
Alur ʿārif olan andan naṣīḥat

Hele gūş it muḳaddem bu maḳāli
Ki inṣāf idesin bilüb meʾāli

Efendi cümle ʿużvuñ luṭf-ı Haḳdır
Velākin cümleden enfaʿ ḳulaḳdır

Ḳulaḳdır eyleyen Mevlāyı iẕʿān
Ḳulaḳdır diñleyen ʿilm ile Ḳurʾān

İder göz ṣunʿ-ı Mevlāyı temāşā
Ḳulaḳ ider velī ol sunʿı ifşā

Nebīlerde ṣamem vāḳıʿ degildir
Muḥaḳḳaḳ bil ʿamā māniʿ degildir

Pes imdi eylegil şundan ḳıyāsı
Bilesin elzem olan ʿafv-ı nāsı

---

224. Benim de örneğim ona benzer. Benim sözümü ancak başına gelen anlar. /225. Şimdi bu zayıf kula kulak ver (dinle). Gerçi onun hali sana şaka gibi gelir. / 226. Efendi bu hâller benim kendi maceramdır. Başkasından aktarma veya söylenti değildir. /227. Ey dost sakın karışma, densiz olma. Çünkü ansızın bir gün senin de başına gelmesin. /228. Dünyada o akıllı olan kişiye aferin ki bir koru ormanından gizli ol, dedikodu etme, buyurmuştur. /229. Eğer ki bir iş edepsiz de olsa arif olan ondan kendisine bir ders çıkarır. / 230. Öncelikle bu sözü dinle ki anlamını bilip insaf edesin. / 231. Efendi! Bütün uzuvların Allah'ın lütfudur. Fakat hepsinden faydalı olan kulaktır. / 232. Mevla'yı dinleyen (anlayan) kulaktır. İlim ile Kur'an dinleyen kulaktır. /233. Göz Allah'ın yarattığını seyreder. Fakat kulak, o yaratılanı (yapılanı) ortaya çıkarır. /234. Şimdi şundan kıyas et ki insanın affı için gerekli olanı bilesin. /235. Peygamberlerde sağırlık yoktur. Muhakkak bilmelisin ki onlara körlük engel olmaz.

Kişiye lāzım olan pes ḳulaḳdır
Velī ḥıfẓında zaḥmet arturaḳdır

Ne deñlü artıḳ ise nefʿ i anıñ
O denlü mūcibīdir pes ziyānıñ

Ḳulaḳ açıkdurur nolsa işidir
Ḳulağı ḥıfẓ ġāyet merd işidir

Ḳaparsın diliñi dişle ṭudaḳla
Ḳaparsın gözi kirpikle ḳapaḳla

Ḳulaġa var mıdır çāreñ efendi
Ne vech ile urursun aña bendi

Ḳulaḳdır çün muḳaddem işiden söz
Pes andan ṣoñra her ne ise görür göz

Ki bunlar ʿāḳıbet-i ḳalb ider kār
Kim anı dönderir çār u nā-çār

Mülāyimdir göñül itmez taḫallüf
Neye sevḳ iseñ eyler taʿaṭṭuf

Ḳulaḳdır her ne ise eyleyüb gūş
Hemāndem dil olur ol demde bī-hūş

(20. s.) Olalar göz ḳulaḳ çün kim per ü bāl
Göñül murġın uçururlar beher ḥāl

Göñül çün lānesinden ide pervāz
Ṭutar lā-büdd anı bir çeşm-i şehbāz

Ḥaẕer it her sözi ḳoyma ḳulaġa
Ki elden düşmeyem dirseñ ayaġa

---

236. Kişiye lazım olan kulaktır. Fakat kişinin hafızasındaki saklama zahmetini arttırır. /237. Onunfaydası ne kadar fazla olursa zararı da o kadar olur. / 238. Kulak açıktır, her şeyi duyar. Bundan dolayı kulağı sakınmak mert işidir. /239. Dili dişle dudakla; gözü kirpikle kapakla kapatırsın. /240. Efendi! Kulağa çaren var mıdır? Onu nasıl engelleyebilirsin? / 241. Öncelikle sözü işiten kulaktır. Göz ondan sonra her neyse görür./242. Bunlar kalbin gidişatını belirler. Onu ister istemez (yolundan) döndürürler. /243. Gönül yumuşaktır, değişmez. Neye gönderirsen merhamet eder (ona yönelir). / / 244. Her şeyi duyan kulaktır. O anda (duyduğunda) gönül akılsız olur. /245. Göz ve kulak, kanat olduğunda (onların) her biri gönül kuşunu uçururlar. /246. Gönül yuvasından uçtuğunda onu, kaçamayacak şekilde bir doğan gözlü tutar. /247. Elden ayağa düşmeyeyim dersen eğer her sözü duyma, kendini bundan sakın.

Eger çi adam ider gāhī ġaflet
Muḳadder her ne ise olur elbet

Her işde ḥikmeti vardır Ḫudānıñ
Saña lāzım degildir ʿilmi anıñ

Ḳulaġımla gözümden gördigim ben
Diyim bir bir saña güş eyle benden

Bu Maḳāle Ḥasb-i Ḥālim İdi Ammā Nidem Āh

Cihāndan el yumuş idi bu Dāʿī
Olurdum gice gündüz ḫayra sāʿī

Ṣalāḥ u zühd idi kārım hemīşe
Ṭutardım āḫiret ḳaydını pīşe

Yoġ idi ḫāṭırımda ġayrı efkār
Okurdum rūz u şeb evrād u ezkār

Olub bir mekteb içinde muʿallim
Dimezdi kimse baña lā-nusellim

Ṭolardı mektebimiñ içi ṣıbyān
İderdim anlara taʿlīm-i Ḳurʾān

Olub beş vaḳtde miḥrāba mülāzım
Bu maʿnālarda ancaḳ baña lāzım

Degildim ḫalkuñ aġ u ḳarasında
Oturmazdım ʿavāmıñ arasında

Dilimden ẕevḳ u şādī gitmiş idi
Yaşımda erbaʿīne yetmiş idi

---

248. Eğer ki insan ara sıra gaflete düşerse alnına yazılan olur. / 249. Allah'ın her işte bir hikmeti vardır. Onun ilmi sana lazım değildir. / 250. Ben kulağımla duyduğumu gözümle gördüğümü bir bir sana anlatayım. Bunu benden dinle. / Bu Makale Benim Dertleşmemdi Ama Ah Ne Yapayım / 251. Ben Dai, dünyadan elimi eteğimi çekmiştim. Gece gündüz hayır için çalışırdım./ 252. İşim her zaman, iyilik ve kendimi ibadete vermekti. Ahireti hatırlayıp bir şeyler yapmayı adet edinmiştim. / 253. Aklımda başka düşünceler yoktu. Gece gündüz dualar okurdum. / 254. Bir okul içinde öğretmendim. Kimse bana biz ona güvenmiyoruz demezdi. / 255. Okulumun içi öğrenci dolardı. Onlara Kur'an öğretirdim. / 256. Beş vakitte mihraba tutunurdum (yönelirdim). Çünkü ancak bu anlamların bana lazım olduğunu bilirdim. / 257. Halkın ağında karasında değildim. Cahil halkın arasında oturmazdım. / 258. Gönlümden zevk ve mutluluk gitmişti. Yaşım kırka ulaşmıştı.

Aġarmaġa ṭutubdı yüz ṣaḳalım
Yaşarırdı gözüm gidüb mecālim

Żaʿafdan dāʾimā bīmār idim ben
Vücūdumdan daḫı bī-zār idim ben

Yoġ idi dilde ārzū ʿīş ü nūşa
Yeterdi rūz u şeb bir nān-ı tūşe

Göñül māʾil degildi bu fenāya
Hemān ancaḳ beḳāya vü liḳāya

Bu ḥāl üzre iderdim zindegānı
Bu idi bu faḳīr ḥāl ü şānı

Temāşā it ne ḥāl uġradım ben
Taʿaccüb idesin gūş idicek sen

(21. s.) Muḳadder olan elbet olur imiş
Kişiniñ başına neler gelür imiş

Bu Maḳāle Gör Bu Dāʿī-i Derd-mendi Neyledi

İşit imdi benim rūh-ı revānım
Alub yanıma bir gün ḫānedānım

Eyü kim söyleşüb ʿörf-i kelāmı
Güzel baḥs̱e irdi söz niẓāmı

Didi mektebde şol ibn-i fülāna
Muʿādil gelmedi devr-i zamāna

Ḫudā Ḥaḳ içün aşurı güzeldir
Güzeller içre ġāyet bī-bedeldir

259. Yüz sakalım ağarmaya başlamıştı. Gücüm kalmayıp gözüm yaşarırdı. / 260. Zayıflıktan dolayı her zaman hastaydım. Bedenimden rahatsızdım. 261. Gönlümde yemek içmek için hiç istek yoktu. Gece gündüz bir parça ekmek yeterdi. /262. Gönül bu yokluğa (dünyaya) yönelmiyordu. Ebediliğe ve kavuşmaya meylediyordu. /263. Hayatımı bu şekilde geçirirdim. Bu fakir hâlim böyleydi. /264. Ne hale uğradığımı seyret. Çünkü dinleyince şaşakalacaksın. /265. Takdir edilen elbette olurmuş. Kişinin başına neler gelirmiş. / Bu Makale Onun Bu Dertli Dai'yi Ne Duruma Getirdiğidir Gör / 266. Benim sevgilimi şimdi dinle. Bir gün ailemi yanıma alıp. / 267. Güzel bir şekilde mahalli kelamı (sohbeti) konuşurken söz güzel bir bahse geldi. /268. Okulda filanın oğlu var dedi. Bu dünyaya (zamana) onun dengi gelmedi. /269. Allah hakkı için aşırı güzeldir. Güzeller içinde eşsizdir.

Nedir anda olan ol gül yañaklar
Nedir anda olan laᶜlīn dudaḳlar

Nedir anda olan o çeşm ü ebrū
Nedir anda olan ol ᶜanberīn mū

Nedir anda olan ol sīb-ġab-ġab
Nedir anda olan ol şekerīn leb

Nedir anda olan ol nāzük eller
Nedir anda olan ol ince beller

Nedir anda olan ol yāl ü ol bāl
Nedir ol aḳ boyunda ol siyeh ḫāl

Nedir anda olan ḥüsn ü şemāʾil
Anı kimdir görüb olmaya māʾil

Nedir anda olan ol ḳadd ü ḳāmet
Meger oldur ḳıyāmetden ᶜalāmet

Nedir ol sīne aḳ billūr beñzer
Ki başdan ayaġa dek nūra beñzer

Dehānı ḥoḳḳa-i mercāna beñzer
İçinde dişleri dürdāne beñzer

ᶜİẕārı mihr-i ᶜālem-tāba beñzer
Yüzi kīle ḳaşı miḥrāba beñzer

Nihāl-i ḳāmeti ṭūbāya beñzer
Cemāl-i behceti hūrāya beñzer

Otursa şemᶜa gitse aya beñzer
Edāsı ṭūṭī-i gūyāya beñzer

---

270. Ondaki o gül yanaklar, la’l gibi dudaklar nedir? / 271. Ondaki o göz ve kaş; anber gibi simsiyah saç nedir? / 272. O elma gibi olan gıdık, o şeker gibi olan dudak nedir? /273. O nazik eller, ince beller nedir? /274. O boy bos, o ak boynundaki siyah ben nedir? / 275. O güzellik ve huylar nedir? Onu görüp meyletmeyen var mıdır? / 276. Onda olan o boy bos nedir? Sanki kıyametin bir işaretidir. /277. O ak sîne (göğüs) nedir? Billura benzer. Baştan ayağa kadar nura benzer. / 278. Ağzı mercandan yapılmış hokkaya benzer. Dişleri içinde inci tanesine benzer. / 279. Yanağı dünyayı aydınlatan güneşe benzer. Yüzü söze, kaşı mihraba benzer. /280. Taze fidan gibi olan boyu tubaya benzer. Güzel yüzü hurilere benzer. /281. Oturduğunda muma, gittiğinde (güneşin ışığının kaybolması) aya benzer. Edası (işvesi) konuşan papağana benzer.

Nedir ʿārıżda ol ḫāl-i siyeh-fām
Gümüş micmerde gūyā ʿanberīn ḫām

Levend-āne ol ṭarz u üslūb
Cihānda var mıdır bir böyle maḥbūb

Nedir ol oturuşlar ol duruşlar
Nedir ol pādişāh-āne revīşler

(22. s.) Nedir ol nāz u şīve eyleyişler
Ya istiġnā ile ol söyleyişler

Nedir ya anda ol şīrīn gülüşler
Ya ol şīrīn gülüşlerle gelişler

Nedir anda olan ḥüsn-i edālar
Nice ḳul olmaz ol şāha gedālar

Kim olmaz öyle bir fettāna meftūn
Kim olmaz ol ṣaçı Leylāya Mecnūn

Kim olmaz öyle bir şīrīne Ferhād
Kim olmaz öyle Ḫurşīde Fefāhşād

Kim olmaz Vāmıḳ ol ʿAẕrā ʿiẕāra
Kim itmez sīnesini pāre pāre

Ya kim sevmez anıñ gibi civānı
Ya kim virmez anıñ yolına cānı

Anıñ ḥüsnüni bu itdikde işʿār
Ḳulaḳdan ʿāşıḳ oldum çār u nā-çār

Ṣabāḥ olub açıldı çünki mekteb
Gelüb ṣıbyān oturdılar müretteb

---

282. Yüzdeki o siyah renkli ben nedir? Sanki gümüş buhurdanlıktaki çiğ (yakılmamış) anberin gibidir. / 283. O yiğitçe tarz ve davranışta bulunan sevgili gibi bu dünyada başka var mıdır? /284. O oturuşlar, duruşlar; o padişah gibi yürüyüşler nedir? / 285. O naz ve şiveler; nazlanarak söyleyişler nedir? /286. Ondaki o tatlı gülüşler, gelişler nedir? / 287. Ondaki güzel edalar nedir? O şaha bu köleler nasıl kul olmasınlar. / 288. Öyle bir fettana kim tutulmaz? O saçı Leyla'ya kim Mecnun olmaz? / 289. Öyle bir Şirin'e kim Ferhat olmaz? / Öyle bir Hurşid'e kim Ferahşad olmaz? /290. O Azra gibi yanağı olana kim Vamık olmaz? Göğsünü kim parça parça etmez? / 291. Onun gibi civanı (genci) kim sevmez? Onun yoluna kim can vermez? /292. Bu (hanedanından olan kişi), onun güzelliğini anlatınca (haber verince) ben kulaktan duyduğumla ister istemez ona âşık oldum. / 293. Sabah olunca okul açıldı. Öğrenciler gelip düzenli bir şekilde oturdular.

Ḳamudan ṣoñra gördüm geldi ol ḫūr
Boyunda Muṣḥafī nūr ʿalā nūr

Ḫudā Ḥaḳḳı efendi budur andım
Hemāndem mektebe nūr indi sandım

Muḳābildi baña taʿyīn-i mekānı
Naẓar itdim aña çün kim nihānī

Ne görsem didiginden beş ziyāde
Elimden gitdi ol demde irāde

Nice yıllar idi gelüb giderdi
Bu Dāʿīden ʿilm taḥṣīl iderdi

İşitmeyince anıñ bu sözini
Ben anıñ görmemişdim gün yüzini

Eger çi gördüm ol gün gün yüzini
Baña gösterdimi gör gün yüzini

Bu Maḳāledir İden Keyfiyyet-i ʿAşḳı Beyān

Gel imdi gör irişdi dāver-i ʿaşḳ
Ḳuşatdı ḥıṣn-ı ḳalbi ʿasker-i aşḳ

Dikildi sūr-ı dilde rāyet-i ʿaşḳ
Çalındı ġāfil olma nevbet-i ʿaşḳ

Musaḫḫar eyledi ḳalbim şeh-i ʿaşḳ
Açıldı ġam diyārına reh-i ʿaşḳ

Ḳażā-yı āsumānīdir dem-i ʿaşḳ
Belā-yı cāvidānīdir ġam-ı ʿaşḳ

---

294. Hepsinden sonra o hurinin geldiğini gördüm. Boynundaki parlayan bir nur gibi (nurlu) olan Mushaf'ı vardı. / 295. Efendi Allah hakkı için yemin ederim ki o an okula nur indi sandım. /296. Oturduğu yer benim karşımdı. Gizlice ona baktım. / 297. Ne görsem dediğinden beş katı fazlaydı. O anda iradem elimden gitti. / /298. Yıllardır (okula) gelip giderdi. Bu Dai'den ilim öğrenirdi. / 299. Onun bu sözünü işitinceye kadar onun o güneş gibi olan yüzünü görmemiştim. /300. Onun yüzünü günden güne gördükçe bak bakalım o bana gün yüzü gösterdi mi? / Bu Makale Aşkın Niteliğini Anlatır / 301. Gel şimdi şunu gör ki aşkın hükümdarı ulaştı (tahta çıktı). Aşk askeri kalp kalesini kuşattı. / 302. Aşkın sancağı gönül suruna dikildi. Dalgın (dikkatsiz) olma, aşkın nevbeti çalındı. / 303. Aşk padişahı kalbimi ele geçirdi. Aşkın yolu gam diyarına doğru açıldı / 304. Aşkın zamanı gökten gelen bir karardır. Aşkın kederi sonsuz bir beladır.

(23. s.)

Ne bilsün ṭatmayan ālam-ı ʿaşḳı
Ne bilsün çekmeyen hem dāʾ-ı ʿaşḳı

Ne bilsün gitmeyenler rāh-ı ʿaşḳa
Ne bilsün olmayan ḳul şāh-ı ʿaşḳa

Ne bilsün başına gelmeyen adam
Ne bilsün olmayan bu ʿaşḳa hem-dem

Bu bir renc ü ʿarażdır adıdır ʿaşḳ
Bir oñulmaz marażdır adıdır ʿaşḳ

Begim bu ʿaşḳ bir deryā-yı ġamdır
Bunuñ her gūşesi renc ü elemdir

Belā girdābıdır ʿaşḳıñ feżāsı
Helāk itmekdir anıñ muḳteżāsı

Efendi ʿaşḳ işi āsān degildir
Bu rehden gelmeyen insān degildir

Sözüm yoḳdur benim her bir meẕāḳa
Ne bilsün itmeyenler istiẕāka

ʿAceb mesmūʿuñ olmuş mıdır ey cān
Niçün çoban olubdur Şeyẖ-i Ṣanʿān

Niçün Mecnūn olubdur Ḳays-ı ʿāḳil
Niçün oldı ʿaceb Leylāya māʾil

Niçün virdi göñūl Şīrīne Ferhād
Niçün itdi vücūdın aña berbād

Niçün bülbüller eyler āh u efġān
Niçün güller ider çāk-i girībān

---

305. Aşkın kederlerini tatmayan, aşk derdini çekmeyenler aşkı nereden bilsinler? / 306. (Aşka) gitmeyenler aşkın yolunu bilemezler. Aşk padişahına kul olmayanlar bilemezler. / 307. Başına gelmeyen, aşka dost olmayanlar bilemezler. / 308. Bu bir dert ve sıkıntıdır. Tedavi edilmez hastalıktır. İşte onun adı aşktır. / 309. Beyim, aşk bir gam denizidir. Bunun her köşesi dert ve kederdir. / 310. Aşkın sonsuz genişliği bela girdabı gibidir. Onun görevi helak etmektir. / 311. Efendi! Aşk işi kolay değildir. Bu yoldan gelmeyen de insan değildir. / 312. Kimsenin zevkine benim sözüm yoktur. Zevk almayanlar bu lezzeti bilemezler. / 313. Ey can! Acaba Şeyh-i San'ân neden çoban olmuştur? Bunu duydun mu? / 314. Akıllı Kays neden Mecnun oldu? Niçin Leyla'ya meyletti? / 315. Ferhat, Şirin'e neden gönül verdi? Kendi vücudunu onun için neden berbat etti? / 316. Bülbüller neden ah ve figanlar ederler? Güller neden yakalarını yırtarlar?

Niçün pervāneler şemᶜa virir cān
Niçün durmaz yanar şemᶜ-i şebistān

Niçün irdi Züleyḫāya o ḥālet
İdüb kendini ol deñlü melāmet

Niçün inkār ider ol ḥāl-i zāhid
Anıñ ᶜaşḳına Ḳurʾān oldı şāhid

Ne ḥāl olmaḳ gerek fehm eyle küllün
Cemīᶜ ḳıṣṣalardan ol aḥsen

Anuñçün ki gehī firḳat gehī ġam
Ṣoñunda vuṣlat u en ṣoñı mātem

Kişi ister mi ey yār-i vefādār
Ṣaḥīḥ iken ola bīmār u bīᶜār

Tezehhüdden iderseñ iddiᶜāyı
Efendi senden artıḳdır bu Dāᶜī

Ḫabīr olduñ mı cānā bu ḫaberden
İẕācāʾe'l-każā ᶜammā başardan

Ḳażā tīri çıḳa ḳavs-i ḳaderden
Siper olmaz aña hergiz ḥaẕerden

(24. s.) Kişiniñ selb olıcaḳ iḫtiyārı
Yanar oda düşer ḳalmaz ḳarārı

Budur maḳṣūdum Allāhdan ki her bār
Bu ᶜaşḳa olmaya kimse giriftār

Dögünmez bu söze yoḳdur nihāyet
Hemān sen ḥasb-i ḥāliñ it ḥikāyet

---

317. Pervaneler niçin mum için can verirler? Gece mumu neden durmadan yanar? / 318. Züleyha niçin kendisini o derece kınanacak duruma getirdi? / 319. O zahid hal olan niçin bunu inkar ediyor? Onun aşkına Kur'an bile şahitlik etmiştir. / 320. Nasıl bir halde olmak gerektiğini hepsini düşün. O bütün kıssaların en güzelidir. / 321. Onun içindir ki bazen ayrılık bazen gam; sonunda kavuşmak vardır ve en sonunda hüzün. / 322. Ey vefalı dost! Kişi iyi iken hasta ve arsız olmayı ister mi? / 323. Efendi zahit olmak konusunda iddia edersen bu Dai senden eksiktir. / 324. Ey can! Kaza geldiği zaman göz kör olur. Bundan haberdar oldun mu? / 325. Kader yayından kaza oku çıktığı zaman kişi kendisini sakınsa bile buna asla engel olamaz. / 326. Kişinin gücü (düşüncesi) (elinden) alınınca yanar, ateşe düşer, rahatı kalmaz. / 327. Her defasında Allah'tan şunu dilerim ki kimseyi böyle bir aşka müptela etmesin. / 328. Bu söz için dövünme. Çünkü bunun sonu yoktur. Sen hemen kendi derdini anlat. / Bu Makale Benim Güzel Sevgiliye Bakışımdır Ah

Bu Maḳāle Ḥüsn-i Dildāra Naẓarımdır Benim Āh

Oturdılar çü tertīb üzre ṣıbyān
Kimi hece oḳurdı kimi Ḳurʾān

330 Öñümde her biri tekrār iderdi
Alub dersini yerine giderdi

Çün ol daḫı idüb dersini ezber
Gelüb oturdı öñümde o dilber

Oḳudı resm-i maʿhūd üzre dersin
Didim aña ki bilmem sen ne dersin

Bugün bilmeyicek yarınki dersin
Ḳıyās itmege öñümden gidersin

Oḳutmaġa sebeb bu idivāfir
Olam tā muṣḥaf-ı ḥüsnine nāẓır

335 Sabaḳ virdim bilicek ol perī zād
Didim imdi var ol ḳuşluġa āzād

Uçub ol ṭuṭī-i gūyā ḳafeṣden
Kim uçdı murġ-ı cān gūya ḳafeṣden

Gözüm ardınca yola baḳa ḳaldı
Sirişkim sīmi yola aḳa ḳaldı

Bu Maḳāle Dostum Māfi'ż-żamīrimdir Benim

İderseñ bu maḥalde istimāʿı
Disün māfi'ż-żamīri iş bu Dāʿī

Ki taʿlīmimde beş yüzden ziyāde
Dişi vü erkek idüb istifāde

---

329. öğrenciler düzenli bir şekilde oturdular. Kimisi hece kimisi de Kur'an okurdu. / 330. Her biri önümde tekrar ederdi. Dersini aldıktan sonra yerine otururdu. / 331. O sevgili de dersini ezberleyip gelip önümde oturdu. / 332. Bildiği şekil üzerinde dersini okudu. Ona senin ne dediğini anlamadım dedim. / 333. Eğer bugünkü dersini yarınki derse kadar ezberlersen ancak o zaman önümden kalkıp gidebilirsin. / 334. Bol bol okutmamın sebebi o güzel Mushaf gibi olan yüzüne bakabilmek içindi. / 335. O peri gibi olan zat bilince ders verdim. Şimdi sabaha kadar özgürsün. / 336. O konuşan papağan gibi olan sevgili kafesten uçunca sanki o an can kuşu da kafesten uçtu. / 337. Ardından gözüm bakakaldı. Gümüş gibi olan gözyaşım yola aktı. / Bu Makale Dostum Benim Gönlümdeki Gizli Düşüncemdir / 338. Eğer sen burada (Dai'yi) dinlersen işte bu Dai gönlündeki istediği şeyi sana söylesin.

Biriniñ yüzini görmemiş idim
Göñül virmek nedir bilmemiş idim

Baña hīç böyle ḥāl olmamış idi
Hevā göñlüme yol bulmamış idi

Bu sevdā başıma gelmiş degildi
Bu Dāʿī bu işi bilmiş degildi

Efendi sūʾ-i ẓan itme bu ḥāle
Sözüm gūş it ṣaḳın girme vebāle

Ona maḳsūd ger nisbet iderseñ
Ḥelāl itmem baña töhmet iderseñ

(25. s.) Cemīʿ ʿömrüm içre ol bed-efʿāl
Müyesser olmadı baña beher-ḥāl

Ki ʿuşşāḳ-ı efʿāl-i şenāyiʾ
Olur taḥḳīḳ-i ʿaşḳı buña māniʿ

Olur her kimde ki ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳat
Aña lāzımdır ʿiffetle ṣadāḳat

İde maḥbūbuna her dem riʿāyet
İki gözi gibi ide ṣıyānet

Ḳarindaşı gibi öz cānı gibi
Muḥabbet eyleye īmānı gibi

Temāşā eyledikce ḥüsnin anuñ
Tefekkür eyleye ṣunʿın Ḫudānıñ

Murādı ancaḳ ola seyr-i dil-dār
Tecāvüz itmeye pes ġayra her bār

---

339. Beş yüzden fazla kız ve erkek öğrenciye ders verirdim. / 340. Bir tanesinin bile yüzünü görmemiştim. Gönül vermek nedir bilmiyordum. / 341. Bende hiç böyle bir hâl olmamıştı. Gönlüme böyle bir istek girmemişti. / 342. Bu sevda başıma gelmemişti. Dai bu işi anlamamıştı. / 343. Efendi! Bu hâlimden dolayı hakkımda kötü düşünme. Sözümü dinle, sakın vebalime girme. / 344. O amaçla eğer kıyaslarsan ve beni suçlarsan hakkımı helal etmem. / 345. Tüm ömrüm boyunca her durumda o kötü işler bana nasip olmadı. / 346. Gerçek aşk, âşıkların fena işlerine engel olur. / 347. Her kimde gerçek aşk olursa ona iffetle bağlılık gereklidir. / 348. Sevdiğine her zaman saygı gösterir (gözetir). İki gözü gibi onu korur. / 349. Kardeşi, kendisi, imanı gibi onu sever. / 350. Onun güzelliğini seyrettikçe Allah'ın yarattıklarını düşünür. / 351. Ancak muradı sevgiliyi seyretmek olur. Her defasında başkasına karşı sınırını aşmaz.

Bu beyti ḫoş dimiş bir merd-i hüşyār
Olub ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳatden ḫaber-dār

Güẕār-ı Būse Ber-ʿĀşıḳ-ı Ḥaramest
Eger Merdī-i Ḳanāʿat Kün Be-Dīdār

Muḥaḳḳaḳ bil ki nefsānī muḥabbet
İdenlerdir cihānda ḫar-tabīʿat

Ki ʿaşḳ oldur ki pāk ola ġarażdan
Müberrā ola nefsāni marażdan

Ḳażā-yı Ḥaḳ olınca ʿaşḳ ḥāli
Nedir pes onda nefsiñ ḳīl u ḳāli

Bu mıdır dīnde şarṭ-ı muḥabbet
İde ol yār cānına eẕiyyet

Devā mı öyle bir şāh-ı gül-endām
Cihān içre ola rüsvāy u bed-nām

Hemān her daʿvī-i ʿaşḳ iden eşḫāṣ
Ola maḥbūba ṣanma bende ḫāṣ

Ḳaçan irse kemāle ʿaşḳ-ı ʿāşıḳ
Olur yāri yolunda şöyle ṣādıḳ

Ki kendü gözlerinden ṣaḳınur ol
Budur zīrā ḥaḳīḳat semtine yol

Ola daʿvā-yı ʿaşḳa böyle şāhid
O demde çarḫ olur pes ḳul-ı zāhid

---

352. Gerçek aşktan haberdar olan akıllı bir mert bu güzel beyti söylemiş. / Âşık İçin Öpmek Haramdır Eğer Mertsen (Erkeksen) Sadece Görmeye Kanaat Et / 353. Şunu bilmelisin ki dünyada nefsani sevgi besleyenler, eşek yaratılışında (eşek gibi huylu) olanlardır. / 354. Aşk düşmanlıktan arınmıştır. Nefsani hastalıktan temizlenmiştir. / 355. Aşk hâli Allah'ın bir kararı olunca onda nefsin dedikodusu (sözleri) nasıl olabilir? / 356. Dinde sevginin şartı o sevgilinin (sevenin) canına eziyet etmesi midir? / 357. Öyle bir gül boylu şahın dünyada rezil olması ve adının kötüye çıkması yakışık kalır mı? / 358. Genel olarak aşkta hakkını arayan kişiler sevgiliye giderler, bunun sadece bana özgü olduğunu sanma. / 359. Âşığın aşkı ne zaman olgunlaşırsa sevgilisinin yolunda o kadar sadık olur. / 360. Onu kendi gözlerinden sakınır. Zira gerçeklik semtine giden yol budur. / 361. Aşk davasına böyle şahit olur. O anda zahit olan kul döner. / 362. Her davranışımın uğursuz (kötü) olduğunu iddia edenler sevgilinin aşkından dolayı (beni) ayıpladılar.

Olub çün müddeʿī her fiʿlim şūm
Anıñçün ʿaşḳ-ı dilber oldı meẕmūm

Bu ḥālīde eyü dimem saña ben
Sözüm fehm eyle ṭaʿn itme baña sen

Hemān bir adı ḳalmışdır lisānda
Bulunmaz ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ cihānda

(26. s.) Ḫaṭādır Ḥaḳdan ayruġa muḥabbet
Anıñ da emrine yaʿni iṭāʿat

İderler gerçi temyīz ḫayrı şerden
Kim oldur gide reh-i şer-i beşerden

Atamızdan yañılmaḳ oldı mīrāẟ
İder evlādına elbetde īrāẟ

Degil nisyāndan insān çünki ḫālī
Ne deñlü emre itse imtiẟāli

Dir iseñ iḫtiyār-ı ḫayrı noldı
Ḳażа-yı Ḥaḳ yanında ḫayrı buldı

Aña daḫı ola Ḥaḳdan ʿināyet
Azar ḳul olmasa Ḥaḳdan hidāyet

Murādım budur Allāhdan hemīşe
Bu ʿāciz düşküne ʿavnı irişe

Ṣadedden çıḳub itdiñ bunca taḳrīr
Yine derd-i derūnuñ eyle taḥrīr

---

363. Bu halde ben sana iyi demem. Sözümü anlamaya çalış, beni ayıplama. / 364. Sadece dilde adı kalmıştır. Dünyada sadık âşık bulmak zordur. / 365. Allah'tan başkasına boyun eğmek, ondan başkasını sevmek hatadır. / 366. Gerçi kötü insanın yolundan gideni, iyiyi kötüyü birbirinden ayırırlar. / 367. Atamızdan yanılmak bize bir miras olmuştur. Elbette bunu evladına verir. / 368. Çünkü insan, her ne kadar emre karşı gerekeni yapsa da unuttuğu için değil boşluğa düştüğü için yanılır. / 369. Hayırlı olan düşüncesine ne oldu dersen o Allah'ın kararı yanında iyi olanı buldu. / 370. Allah'tan kuluna ihsan olsun. Eğer Hak'tan hidayet olmazsa kul azar. / 371. Her zaman Allah'tan isteğim bu aciz düşkün kuluna yardım etmesidir. / 372. Asıl konudan çıkıp bunca şey anlattın. Şimdi gönlündeki derdi yaz. / Bu Makale Cihan Padişahıma Hâlimi Sunmamdır

Bu Maḳāle ʿArż-ı Ḥālimdir Şeh-i Devrānıma

Çün oldı sevdigim kuşluġa āzād
Beġayet muntaẓırdı ḳalb-i nā-şād

Olub öyle güneş irdi zevāle
Sevindim şād-mān oldum bu ḥāle

Bilürdüm gelmesiniñ vaḳti oldı
Firāḳından gözüm yaş ile ṭoldı

Gelüb oturdı çün yerine cānım
Sürūrumdan yirine geldi cānım

Yerine düşdi dil niçün yerine
Yerine düşmeyen göñül yerine

Göñül taḫtında şāh idi o dilber
Kitāb-ı Şāhidi oḳurdı ezber

Ne deñlü oḳudur isem maḥaldi
Oḳudıġı daḫi iş bu maḥaldi

Müzeyyen olsa bir maḥbūb-ı zībā
Giyüb envāʿ elvān ile dībā

Virir her reng aña bir dürlü ziynet
Gelür ʿāşıḳa dürlü dürlü ḥālet

Bu beyti oḳudurken eyledim āh
Çün oldı sevdigim āhımdan āgāh

Ḫafīfce eyledim ʿarż-ı muḥabbet
Ḳaçınmadı benimle itdi ülfet

---

373. Sevdiğim sabah oluncaya kadar serbest olup gidince son derece üzüntülü olan kalbim onun yolunu bekledi./ 374. Öğle vakti olunca mutlu oldum. / 375. Gelme vakti olduğunu anladım. Ayrılıktan dolayı gözüm yaş ile dolmuştu. / 376. Sevdiğim gelip yerine oturunca sevincimden kendime geldim. / 377. Neden gönül (istediği) yerine düşmedi? Eğer gönül istediği yere ulaşamazsa kederlenir. / 378. O sevgili gönül tahtında şahtı. Kitâb-ı Şâhid'i ezbere okurdu. / 379. Ne kadar okutursam uygun olurdu. Okuduğu yer de burasıydı: / 380. "Çeşitli renklerde elbiseler giyerek güzel sevgili süslense. / 381. Her renk ona farklı çeşitlerde süs verir. (Bu durum karşısında) âşığa türlü türlü hal olur." / 382. Bu beyti okuturken ahladım. Bundan dolayı sevdiğim ahımdan haberdar oldu. / 383. Gizlice sevgimi ona sundum. Kaçınmadı, benimle konuştu.

Gözüm nūri niçe ḥaẓẓ itmesün kim
Benim maḥkūmum iken oldı ḥākim

(27. s.) 385 Göñül mülkün şu deñlü itdi tesḫīr
Anıñ oldı ḳamu aḥvālde tedbīr

Şu deñlü eylerdi ḳalbe ḥulvı
İḥāṭa itdi oldum ṣaġ u ṣolı

Acāyib ḥālet imiş ḥālet-i ʿaşḳ
Bilinmez ḳāl ile keyfiyyet-i ʿaşḳ

Nice fehm itsün anı münker-i ʿaşḳ
Ki ẕevḳ ile bilinür sükker-i ʿaşḳ

Bu Maḳāle Şāhıma ʿArż-ı ʿUbūdiyyet İder

Didim bir gün aña maḫfīce ey yār
Cenābıñdan bir iki minnetim vār

390 Dime şimden gerü baña efendi
Hemīşe ben diyim saña efendi

İderdiñ dāʾimā sen dest-i būsı
İdem şimden gerü ben dest-i būsı

Çaġırdıḳca beni şāhımdı lālā
Sözüm ṭut ḫāṭırım çün dime lālā

Benimsin taḫt-ı dilde serverimsin
Gözüm nūrı begimsin dilberimsin

Olursun şād-mān āzād olunca
Efendi ḳuluñ olayın ölince

384. Gözümün nuru olan sevgilim bu durumdan nasıl hoşlanmasın? Çünkü o benim mahkûmum iken (sonradan) bana hâkim oldu. / 385. Gönül ülkesini şu derece ele geçirdi ki tüm durumlarda önlem ona ait oldu. / 386. Öylesine kalbime hoşluk verirdi ki beni kuşattı. Onun sağı ve solu oldum. / 387. Aşk hâli değişik bir durummuş. Aşkın niteliği söz ile bilinmezmiş. / 388. İnkâr edilen aşk, onu anlayamaz. Şeker gibi (tatlı) olan aşk, tadarak bilinir. / Bu Makale Şahıma Bağlılığımı Bildirir / 389. Bir gün ona gizlice ey sevgili dedim. Huzurunda senden bir iki isteğim var. / 390. Bundan sonra bana efendi deme. Daima ben sana efendi diyeyim. /391. Hep sen el öptün. Bundan sonra ben el öpeyim. / 392. Lâlâ diyerek beni çağırdıkça (sanki) benim şahım gibiydi. Hatırım için sözümü dinle, bana lâlâ deme. / 393. Sen benim gönül tahtımda önderimsin. Gözümün nuru beyimsin, sevdiğimsin. / 394. Serbest kalınca mutlu olursun. Efendi! Öldüğüm zaman senin kulun olayım.

Ḳabūl it teg bu cism ü cān seniñdir
Muṭīʿ im emriñe fermān seniñdir

Cemāliñ şemʿ ine pervāneyim ben
Ḳo yansun sevdigim bu cān ile ten

Murādım budurur ey yüzi gülşen
Cihān bāġında her dem gülüb ol şen

Ḳaçan kim itdim aña bu niyāzı
Didim luṭf eyle ammā ṣaḳla rāzı

Tebessüm eyleyüb rūḥ-ı revānım
İşāret eyledi başıyla cānım

Sevindirdi o dem ḳalb-i ḥazīnim
Ki baḳdı yüzime ol meh-cebīnim

Bu Maḳāle Seyre Teklīf İtdigimdir Yārimi

Didim bir gün aña ey yār-i meh-veş
Ki ʿ aşḳıñ cān evine urdı āteş

Ki ġāyet artdı dilde iştiyāḳıñ
Vücūdum ḫāk-sār itdi firāḳıñ

Tayunca göremem sen māh-tābı
Aḳar seylāb olur bu çeşmim ābı

(28. s.) Eger bir gün cemāliñ görmesem ben
Ḳalur ẓulmetde ol gün cān ile ten

Gidicek sen begim mekteb içinden
Bu bīmar bigi ṭutar teb içinden

---

395. Bu beden ve ruh senindir, kabul et. Emrine boyun eğenim, ferman senindir. / 396. Ben mum gibi (parlak) olan güzel yüzüne pervaneyim. Sevdiğim bu can ile ten bırak yansın. / 397. Ey yüzü gül bahçesi gibi olan sevgili! Sen, dünya bahçesinde her an gül, mutlu ol. Benim isteğim işte budur. / 398. Bu isteği ona bildirdiğimde lütfedip bu sırrı saklamasını söyledim. / 399. Sevgilim gülümseyerek başıyla işaret etti. / Gezmeye Davet Ettiğimdir / 401. Bir gün ona şöyle dedim: “Ey ay gibi olan sevgilim! Aşkın can evime ateş vurdu. / 402. Gönülde özlemin fazlasıyla arttı. Ayrılığın, bedenimi perişan etti. / 403. Dolunay gibi (güzel) olan seni doyuncaya kadar göremiyorum. Bu gözümün yaşı akar, sel gibi olur. / 404. Eğer bir gün o güzel yüzünü görmesem o gün ruhum ve tenim karanlıkta kalır. / 405. Beyim, sen okuldan gidince bu (Dai), hasta gibi sıtmaya tutulur.

Toñar başım yanar cānım hemāndem
Bu çeşmimden aḳar yaş yerine dem

Ḳaçan gelür diyü yine efendim
Benim rūḥ-ı revānım şeh-levendim

Gözüm yollarda ḳalur tā gelince
Cemāliñ āftābına irince

Benim ey taḫt-ı dilde padişāhım
Gözüm yaşına raḥm it alma āhım

Murādım var cenāb-ı ʿizzetiñden
Sözüm red itme şāhım mürüvvetiñden

Bahār irdi açıldı güzel ʿālem
Nevāya başladı bülbül dem-ā-dem

Donanda sebze ḫalatlarla eşcār
İdübdür yine Mevlā ṣunʿın iẓhār

Büründi ṣaḥn-ı ʿālem lālelerle
Cihānı ṭutdı murġān nālelerle

Alub gül destine zerrīn ḳadeḥler
Gidüb şūrīde dillerden teraḥler

Şu deñlü zeyn idübdür bāğı ezhār
Donadır sen daḫı gülzāra eşcār

Çemenzār içre cūlar cüst ü cūda
Olub sen māh-ı rūya dil-rübūde

Yoluñda itmek içün şāhım īs̱ār
Diraḫtān aḳçeler itmişdir iḥżār

---

400. O ay gibi parlak alnı olan sevgilim yüzüme bakarak o an kederli kalbimi sevindirdi. / Bu Makale Yârimi / 406. O anda başım donar (durur), canım yanar. Gözümden yaş yerine kan akar. / 407. Efendim, benim yürüyen ruhum, boylu boslu güzel şahım tekrar ne zaman gelir derim? / 408. Gelinceye, güneş gibi olan güzel yüzüne ulaşıncaya kadar gözüm yollarda kalır. / 409. Ey gönül tahtındaki padişahım! Gözümün yaşına acı, ahımı alma. / 410. Yüce huzurundan isteğim vardır. Şahım, sözüm şudur ki iyiliğinden beni mahrum bırakma. / 411. Bahar geldi, güzel dünya açıldı. Bülbül sürekli ötmeye başladı. / 412. Ağaçlar yeşil halatlarla (sarmaşık) donandı. Mevla, yarattıklarını ortaya çıkardı. / 413. Yeryüzü lalelere büründü. Kuşların bağırışları tüm dünyayı kapladı. / 414. Gül gibi olan eline altından yapılmış kadehleri alınca perişan gönüllerden keder gitti. / 415. Çiçekler bahçeyi süsledi. Ağaçlar, gül bahçesini donattı. / 416. Çimenlik içinde akarsular, ay gibi yüzü olan sana gönlünü kaptırıp (seni) araştırmaktadır. / 417. Şahım, ağaçlar senin yolunda saçmak için akçeler hazırlamışlardır.

Olub çayır çemen cennet mis̱āli
Gözümüzde uçar seyriñ ẖayāli

Ne var seyr eyleseñ ey yüzi gülşen
Ḳudūmuñla müşeffref olsa gülşen

Ecel şen ola gel ey ġonca dehānım
Güzeller serveri şāh-ı cihānım

İdüb esbāb-ı seyrānı müretteb
Yatar olduḳ begim maḥbūs-ı mekteb

Ne var itseñ teferrüc kūhsārı
Sevindirseñ begim bu ẖor u zārı

Yeter yatdım bu mekteb bucağında
Bilürsin yaraşur her şey çağında

Bu deñlü fāşım gūs idicek yār
Teraḥḥüm eyleyüb ol yüzi gülzār

(29. s.) Didi nola varalım seyr idelim
Ne vaḳtin emr iderseñiz gidelim

Didim şükr rām oldı yārim
Taẖallüf itmedi ol gülzārım

Didim çoḳ sevdigim yarın varalım
Leb-i cūda kebāblar çevirelim

Saña cān ile ẖidmetler idem ben
Hemān ṣıbyān ile tek oyuna gel sen

Nihānī eylemişdim bu niyāzı
Degildi kimse vāḳıf iş bu rāzı

---

418. Çayır çemen cennet gibi olup gezmenin hayali gözümüzde uçar. / 419. Ey yüzü gül bahçesi gibi olan sevgili ne var gezsen? Gül bahçesi senin gelişinle şereflense. / 420. Ey gonca ağızlım, güzellerin önderi cihan şahım! Sen gel ki ölüm mutlulukla olsun. / 421. Beyim seyrin sebeplerini sıralayıp mahpus gibi olan okulda yatar olduk. / / 422. Beyim, dağ tepesini gezsen bu değersiz ve inleyeni sevindirsen ne olur? / 423. Bu okul köşesinde yattığım yeter. Bilirsin ki her şeyi zamanında yaşamak güzeldir. / 424. Sevgili bu derece açığa vurduğumu (sözlerimi) duyunca o yüzü gül bahçesi gibi olan sevgili bana acıyarak / 425. Siz hangi vakti emrederseniz gidelim, gezelim. / 426. Şükürler olsun yârim kabul etti (boyun eğdi); o gül bahçesi gibi güzel olan sevgilim geri çevirmedi dedim. / 427. Çok sevdiğim yarın ırmak kenarına gidelim, kebaplar çevirelim dedim. / 428. Sana candan hizmetler edeyim. Yeter ki sen çocuklarla oyun oynamak için gel. / 429. Bu yakarışı gizlice söylemiştim. Kimse bu sırrı bilmiyordu.

430 Olıcaḳ sevdigimden vaʿde iḥsān
Nidā itdim işitdi cümle ṣıbyān

Didim yarın oluñuz cümle zād
Sizi seyre eyletem olasız şād

Seḥerde bir araya cemʿ olasız
Fülānı varub evinden alasız

Fülān seyrānıña ṭoġrı varasız
Ṣafā vü ʿīş ü ʿişretler süresiz

Çün oyun adını işitdi ṣıbyān
Ne deñlü oldılar şādān u ḫandān

435 İrüb vaḳt-i ʿaṣr ḳapandı mekteb
Olub āzād el öpüp gitdiler heb

Şevḳ-i Dildār ile Bīdār Oldıġım İder Beyān

Gel imdi gör bu ʿāşıḳ-ı bī-nevāyı
Ne ḥāle irdi seyr it mācerāyı

Gözüme girmedi ol gice uyḫu
Dir idim ḥamdu'lillāh ol melek-ḫū

Baña raḥm idüb acıdı laṭīf-bānın
Yapar elbetde bu göñlüm ḫarābın

Severmiş bendesini gül-ʿiẕārım
Acır imiş idicek āh u zārım

440 Benim şefḳatlü ʿiffetlü ḥabībim
Benim bu dertlü göñlüme ṭabībim

---

430. Sevdiğimden sözüme karşılık alınca bağırdım. Tüm çocuklar bunu duydu. / 431. Yarın hepiniz hazır olun. Sizi gezmeye götüreyim, mutlu olasınız dedim. / 432. Sabah vaktinde hepiniz bir araya toplanın. Filanı gidip evinden alın. / 433. Filan seyranına doğru gidin. Yiyip içip eğlenip rahat edesiniz. / 434. Çocuklar oyun adını duyunca çok mutlu oldular, sevindiler. / 435. İkindi vakti olunca okul kapandı. Serbest kalıp el öpüp hepsi gittiler. / Sevgilinin Arzusuyla Uykusuz Kaldığımı Anlatır / 436. Gel şimdi bu çaresiz âşığın ne hale geldiğini gör. Macerayı seyret. / 437. O gece gözüme uyku girmedi. Allah'a hamdolsun ki O melek huylu dedim. / 438. O güzel boylu sevgili bana merhamet etti. Bu gönlümün yıkıntısını elbette tamir eder. / 439. Gül yanaklı sevdiğim kölesini severmiş. Ah edip inleyince ona acırmış. /440. Benim şefkatli, iffetli sevgilim. Dertli gönlümün doktoru.

Gözümüñ nūrı göñlümüñ sürūrı
ʿAzīzim ʿizzetim cānım ḥużūrı

Vefādārım şifā-sāzım efendim
Güzeller serveri serv-i bülendim

Benim cān-ı ʿazīzim iden ʿazīzim
Leb-i cān-baḫş şükkerden leẕīẕim

Bilürmiş ʿāşıḳıñ ḳaderini şāhım
Melāḥat göklerinde bedr-i māhım

(30. s.) Ṣabāḥ olsa güneş yüzini görsem
Ayaġı tozına yüzimi sürsem

Cemāl-i şemʿine yanub yaḳılsam
Elif ḳadem yolunda dāll ḳalsam

Yine dirdim düşem mi yā ḫayālim
ʿAceb nola ṣabāḥ olunca ḥālim

Müsāʿid ola mı yā Rab ṭāliʿ
Ẓuhūr ider mi yoḫsa bir mevāniʿ

Sürūrumdan geh aġlar geh gülerdim
Ṣabāḥ ola diyü Ḥaḳdan dilerdim

Bu güne eyledim nāzı vü niyāzı
Degil āsān efendi ʿaşḳ-bāzı

Bilemez ʿāşıḳıñ dimekle ḥāli
Çün olur ʿāşıḳıñ hem ḳīl ü ḳāli

Dökünmez ʿāşıḳıñ gözünde yaşı
Oñulmaz ʿāşıḳıñ baġrında başı

---

441. Gözümün nuru, gönlümün sevinci; değerlim, yüce sevdiğim, canımın huzuru. / 442. Vefalı, iyi eden efendim. Güzellerin önderi uzun boylu servim. / 443. Benim değerli canıma değer katanım. Dudağı şekerden tatlı olanım (sevgilim). / 444. Güzellik göklerinde bulunan dolunay gibi şahım âşığın kaderini bilirmiş. / 445. Sabah olsa da yüzünü görsem. Ayağının tozuna yüzümü sürsem. / 446. Mum gibi olan o güzel yüzüne yansam yakılsam. Elif gibi düzgün olan ayağını bastığı yolda işaret etsem. / 447. Sabah olunca benim durumum nasıl olur diye yine hayal etmeye başladım. / 448. Ya Rab! Kader izin verir mi? Yoksa engeller ortaya çıkar mı? / 449. Sevincimden gâh ağlayıp gâh güldüm. Allah'tan, sabahın olmasını diledim. / 450. Bu gün için yalvarıp yakardım. Efendi, aşk oyunu (aşkla oynamak) kolay değildir. / 451. Âşığın durumu söylemekle bilinmez. Âşığın ayrıca dedikodusu olur. / 452. Âşığın gözünde yaşı dökülünce gönlü, düşüncesi iyileştirilmez.

Hem olmaz ʿāşıḳıñ gözünde uyḫu
Hem olmaz ʿāşıḳın göñlünde ḳorḫu

Efendi ʿaşıḳa kār eylemez pend
Ki ṭurmaz ʿāşıḳı zencīrden bend

Ḫudādan dilerim her demde ey Bār
Bu ʿaşḳa olmaya kimse giriftār

Bu baḥr-i ʿaşḳa yoḳdur çün nihāyet
Ṣadedin çıḳma gel eyle ferāġat

Bu Maḳāle İntiẓār-ı Gül-ʿiẕārımdır Benim

Şu deñlü çekdim ol şeb intiẓārı
Ki ʿaşḳ selb itdi elden iḫtiyārı

Ṣabāḥ oldı nihāyet buldı gice
İşit imdi neye irdi netīce

İdüb elān seyri cümle iḥżār
ʿAzīmet itdim ammā dil pür-efkār

Hemān düşdüm seḥer vaḳtinde yola
Göz açūb baḳmadım hīç saġ u ṣola

Maḥal-i mevʿide vardım oturdum
Ne lāzımsa yerine heb götürdüm

Müheyyā eyledim bir ṣofra niʿmet
Ki envāʿ-ı niʿamlarla mürettеb

Göñül arzū idüb ol māh-ı rūyı
İderdim çārsūya cüst ü cūyı

---

453. Ayrıca âşığın gözünde uyku olmaz, gönlünde korku olmaz. / 454.efendi, âşığa nasihat kar etmez. Âşığı zincirden yapılmış bağ bile tutamaz. / 455. Allah'tan her zaman şunu dilerim: "Ey Rabbim! Böyle bir aşka kimseyi tutkun eyleme." / 456. Bu aşk denizinin sonu yoktur. Konunun dışına çıkma, gel (bu konuyu) bırak. / Bu Makale Gül Yanaklı Sevgilimi Bekleyişimdir / 457. O gece o kadar çok bekledim ki aşk, düşüncemi (gücümü) elimden aldı. / 458. Gece sona erip sabah olunca sonucun neye ulaştığını dinle. / 459. Gezinti için tüm hazırlıkları bitirdikten sonra gönlüm düşüncelerle dolu bir şeklide gittim. /460. Hemen seher vaktinde yola düştüm. Hiç göz açıp sağa sola bakmadım. / 461. Söz verilen yere gittim oturdum. Ne lazımsa hepsini o yere götürdüm. / 462. Çeşitli nimetlerle donatılmış bir şekilde bir sofra yiyecek hazırladım. / 463. Gönlüm o ay yüzlüyü arzuladığından dolayı çarşıya gider (onu) arardım.

Virdim kendi kendime tesellī
Ne ġam yirsin ider şimdi tecellī

(31. s.) 465 Uyurlar tazeler yaz uyḫusunda
Ḥuṣūṣā sevdigim nāz uyḫusunda

Gelür şimdi ḳonar ol şāh-bāzım
Ṣolar üstüñe sāye serv-i nāzım

Ki ṣabra yoḳdur ey dil ṭāḳatiñ hīç
Gelür elbetde bu gün ir eger giç

Bilürsin saña itmez ḫulf-i vaʿdi
Ferāmūş eylemez itdigi ʿahdi

İderken dil ile bu güft ü gūyı
İşitdim nā-gehān bir hāy u hūyı

470 Naẓar itdim aña diḳḳatle ol an
Ne görsem gelür fi'l-cümle ṣıbyān

Görünmez içlerinde āf-tābım
Hemān ḳalmadı ol dem tende-tābım

Bu reh kim aġzıma geldi hemān dem
Gözüme karañu oldı bu ʿālem

Degil Tañrı ḥaḳḳı bu iyi ʿalāmet
Ki vardır bunda elbet bir ḫasāret

Segirdüb ḳarşu vardım bunlara tīz
Didim niçün sözüm ṭutmadıñız siz

475 Sözümi yoḳsa fehm itmediñiz mi
Fülānıñ evine gitmediñiz mi

---

464. Ne gamlanırsın? Şimdi ortaya çıkar düşüncesiyle kendi kendime teselli verirdim. / 465. Tazeler yaz uykusunda uyurlar. Sevdiğim de naz uykusundadır. / 466. O doğan kuşu gibi olan sevdiğim gelir şimdi konar. Nazlı servim üstüne gölgesini düşürür. / 467. Ey gönül! Sabır etmeye hiç gücün yoktur. Er veya geç elbette bugün gelir. / 468. Bilirsin o sana karşı sözünde durur. Verdiği sözü unutmaz. / 469. Gönül ile bu dedikoduyu yaparken ansızın bir eyvah sesini duydum. / 470. O an dikkatlice o sese doğru baktım. Tüm öğrencilerin geldiğini gördüm. / 471. İçlerinde güneşim görünmeyince o an bedenimde gücüm kalmadı. / 472. O an öylesine korktum ki sanki bu yol, bu dünya gözüme karanlık göründü. / 473. Allah hakkı için bu iyiye alamet değildir. Bunda elbette kötü bir iş vardır. / 474. Çabucak yürüyüp bunların karşılarına dikildim. Neden sözünüzü tutmadınız dedim. / 475. Yoksa sözümü anlamadınız mı? Filanın evine gitmediniz mi?

Niçün gelmedi ol māh-ı münīrim
Niçün almadıñız böyle ümīdim

Ne māniʿ oldı tīz söyleyiñ işidem
Eger mümkin olursa bir iş idem

Didiler ḥasta olmuş ter mizācı
Maʿan gelmege olmadı ʿilācı

Didim ne ʿārıż olmuş ḥabīb
Ki müştāḳ idi cānım ol ṭabīb

Didiler çünki vardıḳ ḫānesine
Suʾāl itdik ol anın anasına

Didi bu gice ḳuzum ḥasta oldı
Ḥarāretden o gül-ruḫsārı ṣoldı

O nāzıñ cism-i pākin sıtma ṭutdı
Ne seyrek ḳapısı kendin unutdı

Varıñ siz yoḳdur anıñ iḳtidārı
Siziñle seyr ide tā kūh-sārı

Ḳoyub anı ḥużūra geldik uş biz
Ne emr iderseñiz emre muṭīʿiz

Bu sözi çün kim anlardan işitdim
İşit ben daḫı gör kim ne iş itdim

(32. s.) Alub başım çekildim bir kenāra
Gözümüñ yaşı döndi cūybāra

Yüzüm ayvadan ayva-veş ṣarardı
Gözüm aġlamaḳdan ol dem aġardı

---

476. O parlak ayım neden gelmedi? Umudumu neden alıp getirmediniz? / 477. Çabuk söyleyin ne engel oldu? Dinleyeyim eğer mümkünse bir çaresini bulayım. / 478. Taze bedeni hasta olmuş dediler. Birlikte gelmeye çaresi (ilacı) olmadı. / 479. O sevgilim neden hasta olmuş dedim. O doktor gibi olan sevgilimi canım (kalbim) çok özlemişti. / 480. Evine gittiğimizde annesine onu sorduk dediler. / 481. Annesi şöyle dedi: Bu gece kuzum hasta oldu. Hararetten dolayı o gül gibi olan yüzü soldu. / 482. O nazın temiz bedenini sıtma tuttu. Geleni gideni yok. Bu yüzden kendini unuttu. / 483. Siz gidin, onun gücü yoktur. Dağın tepesini sizinle gezsin. /484. Onu bırakıp işte biz huzurunuza geldik. Ne emrederseniz biz o emre itaat ederiz. /485. Ben bu sözü onlardan duyunca bak ne yaptım? /486. Başımı alıp bir kenara çekildim. Gözümün yaşı akarsuya döndü. /487. Yüzüm ayva gibi sarardı. O an gözüm ağlamaktan dolayı ağardı.

Vücūdum ditredi derdi elemden
Büküldi ḳāmetim ḫam oldı ġamdan

Ḳurıdı ḳalmadı cismimde ḳanım
Nice ḳurımasun gelmedi cānım

Temaruż eyleyü ben ḫāke düşdüm
Yemedim içmedim yandım ṭutuşdum

Didim cānım o beni ṭutdı ṣancı
Meded virdi ziyāde baña renci

Yiyüñ içüñ oluñ ḥazm u şād
Benim ḳalmadı aġzım içre hīç ṭad

Kişiniñ olmayınca ḫoş mizācı
Şeker de yise olur aġzı acı

Bu ḥāle vāḳıf olmadı birisi
Gerek ṣıbyānı gerek irisi

Dimişler ʿaşḳ u meşk olmaz nihān hīç
Ṭuyar ḫalḳ-ı cihān ir vü eger giç

Ṭuyırmadım bu ḥāli kimseye ben
Ne zaḥmetler çekübdür cān ile ten

İderdim kendi kendime şinevmi
Dir idim ki görüñ bu baḫt-ı şūmı

Yoḳ imiş ʿāşıḳa gülmek cihānda
Yeg imiş ʿāşıḳa ölmek cihānda

Ki gelmez ʿāşıḳıñ bir işi başa
Urursa ṭaşı başa başı ṭaşa

---

488. Elemden ve dertten dolayı bedenim titredi. Gamdan boyum büküldü. / 489. Kurudu bedenimde kanım kalmadı. Nasıl kurumasın sevgilim gelmedi. / 490. Ben hasta gibi görünüp toprağa düştüm. Yemedim, içmedim, yandım, tutuştum. / / 491. Beni, sancı tuttu. Yardım edin bana fazlasıyla ağrı verdi dedim. / 492. Siz yiyin için, mutlu, sevinçli olun. Benim ağzımda hiç tat kalmadı. / 493. Kişinin bedeni iyi olmayınca şeker de yese ağzı acı olur. / 494. Gerek çocuk gerek büyük bu durumu anlamadı. / 495. Aşk ve meşk dünyada hiç bir zaman gizli olmaz. Er veya geç dünyadaki herkes onu duyar. / 496. Ruhum ve bedenim eziyetler çekmesine rağmen ben bu durumu kimseye duyurmadım. / 497. I Kendi kendime işitirdim. Bu uğursuz bahtı görün derdim. / 498. Dünyada âşığa gülmek yokmuş. Âşık için dünyada ölmek daha iyiymiş. / 499. Âşık başını taşlara da vursa âşığın işi yolunda gitmez.

500 Hemān ḫüsrān imiş ʿaşḳıñ meʾāli
Nedāmet imiş āḫir ʿaşk ḥāli

Kişiniñ elde olsa iḫtiyārı
İder mi yoḳ yere āh ile zārı

Döker mi gözlerinden seyl-veş yaş
Döger mi sīnesini uruban ṭaş

Ṣadedin çıḳma gel vaṣf eyle ḥāli
Bilen bilür yeter ḳo ḳil ü ḳāli

Yanımda var idi dīvān-ı Yaḥyā
Dil-i pejmürdemi itmekde iḥyā

505 Bile almış idim eglenmek için
Göñül eglenmedi aldım ele çün

Tefaʾʾül eyledikde ey dil-ārā
Ki geldi fālıma bu şiʿr-i ġarrā

Īn Ġazel-i Yaḥyā Ber-Ḥasb-i Ḥāl Men-Āmed

Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün

(33. s.) Ḳomadı beẕmi teşrīf itmege teb ṭutdı cānını
Ḳoñuz bī-tāb ʿāşıḳ iñlesin kim ḥastadır cānı

Ḳo ey teb ḳanı bī-raḥm imişsin ḳanı inṣāfıñ
Devā mıdır perīşāñ eylemek ol verd-i ḫandānı

ʿAceb bir başına dermānı yoḳ bī-çāredir ʿāşıḳ
Ḫalāṣ eylerdi cānın derd-mendiñ olsa dermānı

---

500. Aynı zamanda aşkın anlamı hayal kırıklığıymış. Aşk hâlinin sonu pişmanlıkmış. /501. Kişinin iradesi elinde olsa yok yere ah ile zar eder mi? / 502. Gözlerinden sel gibi yaş döker mi? Göğsüne taş vurarak döver mi? / 503. Konudan çıkma. Gel bu hali anlat. Bilen zaten bilir. Bırak bu sözleri yeter / 504. Perişan gönlümü diriltmek için yanımda Yahya divanı vardı. /505. Oyalanmak için almıştım. Gönül eylenmediği için elime aldım. /506. Ey gönül süsleyen sevgili! Fal açtığımda talihime bu güzel şiir çıktı. / Bu Yahya'nın Gazeli Benim Söyleşmemi İfade Eder / 507. Cananı sıtma tuttu. Bundan dolayı hastalığı onun meclisi şereflendirmesine müsaade etmedi. Sevdiği hasta olduğundan o yorgun âşık, bırakın inlesin. /508. Ey sıtma ne katı ve acımasızsın. Nerede senin insafın? O gül gibi olan sevgiliyi perişan etmek sana yakışır mı? /509. Âşık, tek başına dermanı olmayan bir çaresizdir. Dertli olanın dermanı olsa kendi canını kurtarırdı.

ʿArak̇-rīz oldığın gül-berg-i raʿnāyı görüb bildim
Gül-āb ile devā eyler ṭabīb-i luṭf-ı Yezdānī

Girihler oldı peydā rişte-i cānında Yaḥyānıñ
Görünce tāb-ı tebden mużṭarib ol necm-i ruḫsāri

İde maġfūr Ḥak̇ ol ehl-i kemāli
Ki ṣan baña dimiş bu ḥasb-i ḥāli

Bu şiʿri ḥıfẓ idüb idindim evrād
Bunuñla eglenürdi k̇alb-i nā-şād

Yenildi vü içildi nān u niʿmet
İrişdi ʿāk̇ıbet āvān-ı raḥmet

Niʿmetler ki meydāna k̇onuldı
Birer mik̇dār ḥiṣṣe āli k̇onuldı

Çün anı virdim oġlanıñ birine
Didim bizden selām it māderine

Suʾā it niçedir nāzıñ mizācı
Ya itdi mi münāsib bir ʿilācı

Yüri sen bizden evvel gör cenābı
Bize ik̇bāl idüb vir ḫoş cevābı

Murādım ne idi bundan bilüñiz
Ki k̇alam yollar içre ben yalıñız

Dögüb sīnem ide ehl-i zārı
Ki güm güm oturırım tā kūh-sārı

Fiġan u nālişim āfāk̇a çık̇a
Gözümüñ yaşı ırmak̇ olub ak̇a

---

510. Gül yaprağı gibi olan güzeli gördüğümde terlediğini anladım. Allah'ın ihsanı dâhilinde doktor, gülsuyu ile onu tedavi eder. / 511. O yıldız gibi yüzü olan sevgiliyi sıtmanın hararetinden mustarip görünce Yahya'nın can ipinde düğümler ortaya çıktı. / 512. O olgun kimseyi Allah affetsin. Çünkü bu sözleri (söyleşmeyi) sanki benim için söylemiş. / 513. Bu şiiri ezberleyip kendime söz edindim. Mutsuz kalbim bununla eğlenirdi. / 514. Yiyecekler yenildi, içildi. Rahmet zamanı sona erdi. /515. O (artan) nimetler ortaya konularak birer hisse de ailelere ayrıldı. /516. Oğlanın birine o nimeti verdim. Bizden annesine selam et dedim. /517. Nazın durumu nasıldır bir sor. Derdine uygun bir ilaç bulundu mu? /518. Sen git, o hazreti bizden önce gör. Tekrar bize dönüp iyi cevap getir. /519. Bunu istememin sebebi yollarda yalnız kalmak içindi, biliniz. /520. Göğsümü dövüp inleyen kişi yapayım. Dağ tepesinde kalbim güm güm atar bir şekilde otururum. /521. Ah çekişim ve inlemem göklere çıksın. Gözümün yaşı ırmak olup aksın.

(34. s.)

İderdim ḫalḳ-ı ʿālemden firārı
Yoḳ idi göñlümüñ zīrā ḳarārı

İderdim her nefes aldıḳca āhı
Ki zīrā āhdır ʿaşḳıñ güvāhı

Beni gören kişi ʿāḳil ṣanurdı
Yanımda ṭursa bir dem uṣanurdı

Degildi dāʾimā başımda ʿaḳlım
Anuñçün ḫaṭṭ iderdim cümle naḳlim

Ḳulağım hīç işitmezdi kelāmı
Gözüm farḳ itmez idi ḫāṣṣ u ʿāmı

Olur ḳalbim benim beş vaḳte ḥāżır
Velī olmazdı ḳalbim anda ḥāżır

Ṣalāt-ı ṣubḥa olasa ger iḳāmet
ʿIşā diyü iderdim aña niyet

İderdim gāhī cehd ile kırāʾat
Ṣalāt-ı ẓuhra itdikde imāmet

Düşerdi hem serim hem dem gümāna
Ne mekr itdi buña devr-i zamāna

Neye dirdi ki her ne ise ol ḫayr
Umulmaz bu kişiden ḫayrdan ġayr

Ko dursun bunda bu diñle meʾāli
Bu meftūnuñ neye irişdi ḥali

---

522. Dünyadaki insanlardan kaçardım. Çünkü gönlümün huzuru yoktu. / 523. Her nefes alışımda ah ederdim. Zira aşkın delili ahtır./ /524. Beni gören kimseler akıllı sanırdı. Bir an yanımda dursa benden bıkardı. / 525. Sürekli, aklım başımda değildi. Bundan dolayı tüm sözlerimi yazardım. / 526. Sözü, kulağım hiç duymazdı. Hiç kimseyi gözüm fark etmezdi (görmezdi). /527. Kalbim beş vakitte hazır olurdu fakat o söz konusu olunca kalbim hazır olmazdı. /528. Sabah namazına durduğumda ona akşam vakti diye niyet ederdim. /529. Bazen öğle namazı için imamlık yaptığımda çaba ile okurdum. /530. Her an aklım düşünmeye dalardı. Zaman buna nasıl bir hile yapmıştı? /531. Hayır her ne ise diye ne için derdi? Bu kişiden hayırdan başka bir şey beklenmezdi. / /532. Bunları bırak dursun. Şu anlamı dinle. Bu tutkun olanın durumu nasıl oldu?

Bu Maḳāledir ʿIyāde İtdigim Cānānımı

Gelüb ġam ḫāneme itdim nüzūl
Tefekkür eyledim rāh-ı usūl

Alub elime bir pāre nebātı
Virem tā mürde cismime ḥayātı

Göreyim niçedir yāriñ mizācı
Ki zīrā cānıma geçdi bu acı

ʿAzīmet eyledim kūy-ı kenāra
Dil-i maḥzūnuma tā ola çāre

Der-i devlet-meʾābına ki vardım
Nihānī āstānına yüz urdum

Pes ondan ṣoñra itdim daḳḳ-i bābı
Biri kimdir diyü virdi cevābı

Didim ḳanı benim rūh-ı revānım
Ciger-güşem gözüm nūrı fülānım

Didiler eglenüñ varsun ḥużūra
Ne ḥālet oldi eyle o nūra

Bu söz dirken göründi ḳarşudan yār
Hemāñdem ḳarşu vardım çār u nā-çār

(35. s.) Yapışdı dest-i būs itdi elüme
Ki bu söz geldi ol demde dilüme

Gözüm nūrı nedir hāl-i şerīfiñ
Neden ḫoş olmadı ṭabʿ-ı laṭīfiñ

Bu Makale Sevdiğimi Ziyaret Ettiğimdir. /533. Gam evime gelip konakladım. Usulün yolunu düşündüm./534. Elime bir parça bitki alıp ölmüş bedenime (sevgilime) hayat vereyim. / 535. Sevgilinin durumu nasıldır bir göreyim. Zira bu acı artık canıma geçmiştir. /536. Hüzünlü gönlüme çare olması için mahallesine gittim. / 537. Hükümdar kapısı gibi olan kapısına gittim. Gizlice eşiğine yüz sürdüm. /538. Ondan sonra kapısını çaldım. Birisi "kimdir" diye cevap verdi. /539. Nerede benim yürüyen ruhum (sevgilim) dedim. Ciğerimin köşesi, gözümün nuru falanım. /540. Siz bekleyin huzura gidin. O nura ne hal olduğunu görün. /541. Bu sözü söylerken sevgili karşıdan göründü. O an çaresizce karşısına gittim. /542. Elime yapışıp elimi öptü. O anda dilime şu söz geldi. /543. Gözümün nuru muhterem hâlin nasıldır? Güzel yaratılışın (bedenin) neden iyileşmedi?

Ṣararmış nergis-āsā gül yañaġıñ
Aġarmış tebsirüb ş̇īrīn dudaġıñ

Ḳomamış żaʿf-ı teb çün tende tābıñ
Ṣanasın ebre girmiş āftābıñ

Gözüm nūrı ṣaḳın deryāya girme
Sebebdir sıtmaya deryāya girme

Ḳaçan deryāya düşse deng-i şeker
Gidüb ṭaʿamı ziyān olmak muḳarrer

Elin elüme būsı içün alıcaḳ
Nebātı keffine ṣundum añılcaḳ

Alub ṣaldı cebīne meh-cebīnim
Tebessüm itdi aldım ḥūr-i ʿīnim

İdüb bu ḳalb-i nā-şādım tesellī
Ẓuhūr itdi yine firḳat maḥali

Didim çoḳ sevdigim ṣaġ uş ḳal
Ḫudā ḥimmet virüben ide ḫoş-ḥāl

Ḳoyub anda o şūh dil-sitānı
Ṣaradı ṣoldı ʿömr-i būstānı

Gelüb ġam ḫānemeyapdım ḳapuyı
Didim itmeñ baña bu gün ṭapuyı

Mizācım ḫoş degildir ḥasta oldum
Yüregim ṭutdı dem-beste ṣoldum

Ḳo incitmeñ burada yatayın ben
Ola kim rāḥat ola cān ile ten

---

544. Gül yanağın nergis gibi sararmış tatlı dudağın sıtmadan dolayı kabarıp beyazlamış. /545. Sıtmanın verdiği dermansızlık bedeninde güç bırakmamış. Güneş bulutların arasına girmiş sanırsın / 546. Gözümün nuru sakın denize girme. Sıtma hastalığına sebep olur. /547. Ne zaman ki şeker gibi olan sevgili denize girse parçası gidip eriyip kaybolur. /548. Elini elime öpmek için alınca (uzatınca) yavaşça bitkiyi avucuna koydum. / 549. Ay gibi alnı olan sevgilim alıp onu cebine koydu. Sevgilimin gülümseyişini aldım. /550. Bu mutsuz kalbimi teselli ederken ayrılık vakti yine geldi. /551. Çok sevdiğim hoşça kal dedim. Allah iyileşmen için sana himmet versin. /552. O güzel sevgiliyi orada bırakınca ömrümün bostanı sararıp soldu. /553. Keder evime galip kapıyı kapattım. Kimsenin beni rahatsız etmemesini söyledim. /554. Hasta oldum, bedenim iyi değildir. Soluğum kesilip yüreğimi tutunca soldum. / 555. Bırakın, rahatsız etmeyin beni burada yatayım. Bedenim ile ruhum rahat olsun.

Ururum sīnemi hem gāhī başı
Gözümden aḳıdırdım ḳanlu yaşı

Dir idim ṣoruldı yārıñ gül-ʿiẕārı
Niçe dil itmesün āh ile zārı

Cihānı neylerim cān olmayınca
Gözüm nūrı cihānı görmeyince

Ola cānım cihan içinde bīmār
Cihānı terk ider cān çār u nā-çār

Çü gördüm çāre yoḳ cebr ü ḳarāra
Yine ʿazm eyledim kūy-ı nigāra

Varınca çıḳa geldi ḳarşu cānım
Yüzi gül ḳameti serv-i revānım

Didim ḥāl-i şerīfiñ nedir ey māh
Didi sıtma ḳodı elḥamdülillāh

(36. s.) Didim çün ḳodı sevdigim ısıtma
Yine gel mektebe yerin ṣoġutma

Dutalı ey gözüm nūrı seni teb
Firāḳıñdan dutubdur mektebi teb

Olubdur başıma zindān bu ʿālem
Beni bīmār idübdür miḥnet u ġam

Açıl güller gibi ḳarşumda gülşen
Yeriñ boş ḳalmasun ey yüzi gülşen

Nücūmun şöhreti çün māh iledir
Ḳuluñ da iʿtibārı şāh iledir

---

556. Göğsüme, başıma vururdum. Gözümden kanlı yaş akıtırdım. / 557. Sevgilinin gül yüzü sorulunca gönül nasıl ah edip inlemesin derdim. /558. Sevgili olmayınca gözümün nuru dünyayı görmeyince ben dünyayı ne yapayım? /559. Bedenim dünyadayken hasta olup çaresizce dünyayı terk eder. /560. Baktım zorlamaya ve karara çare yok. Tekrar sevgilinin mahallesine gittim. / 561. Gül yüzlü yürüyen servi gibi boyu olan sevgilim, gittiğimde karşıma çıkageldi. /562. Ey ay! Durumun nasıldır dedim. Elhamdülillah sıtma geçti dedi. /563. Sevdiğim sıtman geçtiğine göre tekrardan okula gel, yerini soğutma dedim. /564. Ey gözümün nuru! Seni sıtma tutalı ayrılığından dolayı okulu da sıtma tuttu. /565. Bu dünya başıma zindan oldu. Eziyet ve keder beni hastalandırdı. / 566. Ey yüzü gül bahçesi gibi olan sevgili! Karşımda güller gibi açıl, yerin boş kalmasın./ 567. Yıldızların şöhreti ay iledir. Kulun da değeri şah iledir.

Mizācıñ żaʿfı varsa dur yeriñde
Oḳuma gel hemān otur yeriñde

Didi Mevlā ṣabāḥa ir görürse
Varayın ger mizācım el virirse

Vedāʿ idüb o şūḫ dil-sitāna
Yine ġam ḫāneme oldum revāne

Bu Maḳāle İntiẓār-ı Gül-ʿiẕārımdır Benim

Gözüme girmedi ol gice uyḫu
Dir idim bunı eyā ol melek-ḫū

Ṣabāḥ olsa gelür mi ol perī zād
İder mi bendesini ġamdan āzād

Görür müyüm ʿaceb gül çehresini
Dil ü dīdem alur mı bendesini

Neler itdi baña bu ṭāliʿ-i dūn
Budur ḫavfım ki ide yine maḥzūn

Ṣabāḥ olub güneş ṭoġdı zemīne
Gelüb oturdı ol cānım yerine

Şükürler eyledim pervad-gāra
Ki geldi ḳarşuma ol māh-pāre

Cemāline naẓar itdikde birdem
Derūnum yarasına urdı merhem

568. Bedenin hala zayıfsa dinlen, okuma ama yeter ki gel yerinde otur. /569. Mevla sabaha ulaştırırsa durumum el verirse gelirim dedi. /570. O güzel sevgiliye veda edip tekrar gam evime doğru yürüdüm. / Bu Makale Gül Yüzlümü Bekleyişimdir / 571. O gece gözüme uyku girmedi. (Kendi kendime) o melek huyluyu andım / 572. O peri gibi olan kişi sabah olunca gelir mi? Bu kölesini üzüntüden kurtarır mı? / 573. Acaba o gül yüzünü görür müyüm? Gözüm ve gönlüm (sevgili) kölesini kabul eder mi? /574. Bu kötü talih bana neler etti? Yine üzer diye korkuyorum. /575. Sabah olup yeryüzüne güneş doğdu. O sevgilim gelip yerine oturdu. / 576. O ay parçası gibi olan sevgilim karşıma geldiği için Allah’a şükürler ettim. /577. Bir an güzel yüzüne bakınca gönlümün yarasına merhem oldu.

Bu Maḳāle İden Cānānımı Cāndan Cüdā

Didim bir gün aña ey māh-ı enver
O zībā ṭalʿatıñ günden münevver

Cemāliñ nūrını ḫalvetde görsem
Ayağın tozına yüzümi sürsem

Nola didi sevindirdi bu cānı
Buluşdum ol perī ile nihānī

Eline yapışub çekdim kenāra
Naẓar itdim o ṣunʿ-ı girdigāra

(37. s.) Teferrüc eyler iken ḥüsn-i bāğın
Uzatdı içerü bir kes ayağın

Eli elümde yüz yüze bulunduḳ
Didim çoḳ sevdigim eyvāh duyulduḳ

O gitdi bir yaña vü bir yaña ben
Hemān ayruldı ol cānım benden

Yapışdı yüzime idüb ʿitābı
Niçün tenhāladıñ ol āftābı

Nedir anıñla alışıñ virişiñ
O maḥcūb ile söyle nedir işiñ

Ne işlerdiñ anıñla sen nihānī
Ne söyleşdiñ baña eyle beyānı

Niçün sen yalvarub aña yaḳardıñ
Niçün gül yüzine anıñ baḳardıñ

Bu Makale Sevgilimin Benden Ayrıldığını Anlatır / 578. ey parlak bir ay gibi olan sevgili! O güzel yüzün güneşten daha aydınlıktır dedim. / 579. Güzel yüzünün nurunu tenhada görsem, ayağının tozuna yüzümü sürsem. /580. Kabul edip bu canı sevindirdi. O peri ile gizlice buluştum. /581. Eline yapışıp kenara çektim. O Allah'ın yarattığına baktım. /582. Güzellik bahçesi gibi olan yüzünü seyrederken birisi ayağını içeri uzattı. / 583. Eli elimdeyken yüz yüze bulunduk. Çok sevdiğim eyvah duyulduk dedim. /584. O bir yana gitti, ben bir yana gittim. O canım, benden hemen ayrıldı. /585. Beni azarlayıp yüzüme yapıştı. O güneş ile neden yalnız bulunuyorsun? / 586. Onunla alışın verişin nedir? O mahcup ile işin nedir? Söyle! /587. Sen gizlice onun ne yapıyordun? Ne konuştuğunu bana anlat. / 588. Sen neden ona yalvarıp yakardın? Gül yüzüne neden bakıyordun?

Şu deñlü itdi baña serzenişler
Gehī giryān olub geh inleyişler

Yabandan degil idi evden idi
O maḥcūb baña vaṣf iden idi

Didi baña ne ḥāletdir bu ḥālāt
ʿAceb bu düş midir yāḫud ḫayālāt

Didim bilmez ki bu düş mi yā ḫayālim
Gice vü gündüz artmaḳdır melālim

Didi ʿāşıḳ mı olduñ sen o şūḫa
Didim kim ʿāşıḳ olmaz öyle rūḥa

Didi ṣūfī idiñ sen şimdi nolduñ
Didim öyle idim bāʿis̱ sen olduñ

Didi saña efendi neyledim
Didim ḥüsn baña sen söylediñ sen

Baña bu iş seniñ sözüñden oldı
Didi saña seniñ gözüñden oldı

Didim sen dimeseñ ben bilmez idim
Didi didim ise var sev mi didim

Didim ḳalbime sen yaḳdıñ bu odı
Gice vü gündüz çıḳar ʿayyūḳa dūdı

Didi imdi ferāġat it bu işden
Saña düşmez eliñ çek bu düşden

Didim mümkin degil andan ferāġat
Meger kim ola Mevlādan ʿināyet

---

589. Bazen ağlayıp bazen inleyip bana bu serzenişlerde bulundu. /590. Yabancı değildi, evdendi. O mahcubu bana anlatandı. /591. Bana bu hal nasıl bir haldir? Bu düş müdür yoksa hayal midir? Dedi. /592. Düş mü hayal mi bilmiyorum. Gece gündüz sıkıntım artmaktadır. /593. O güzele sen âşık mı oldun dedi. Öyle cana kim âşık olmaz dedim. /594. Sen sofuydun şimdi ne oldun? Öyleydim, buna sebep olan sensin dedim. / 595. Efendi, sana ne yaptım ben dedi. Bana onun güzelliğini sen söyledin dedim. /596. Bu hal bana, senin söylediklerinden dolayı oldu. Sana bu hal senin öyle görmenden dolayı oldu dedi. / 597. Sen demeseydin ben nereden bilecektim dedim. Ben sana söylediysem git sev mi dedim, dedi. /598 Kalbimde bu ateşi sen yaktın. Gece ve gündüz dumanı gökyüzüne çıkar dedim. / 599. Şimdi bu işi terk et. Bu düşten elini çek, sana yakışmaz dedi. /600. Allah'ın lütfu olduğundan dolayı ondan uzaklaşmam mümkün değil dedim.

Didi seni cihānda iderim fāş
Didim soñra başarsın bağrına ṭaş

Didi ben nice ṣabr idem bu ḥāle
Didim ben niçe ṣabr idem bu ḳāle

(38. s.) Didim isem hemān otur yiriñde
Ṣaḳın ṣoñra gider elden eriñ de

Hemān her gördigiñ alma lisāna
Dil ucundan kişi uġrar ziyāna

Nice söz var fikirsiz söylenilür
Ṣoñunda baş kesilür ḳan dökilür

Söz ile niçeler uġrar belāya
Söz ile irişür adam ḫaṭāya

Söz ile bilinür īmān u islām
Söz ider bunları ifhām u iʿlām

Olur bir söz ile kāfir müselmān
Gider bir söz ile islām u īmān

Dil ucundandururşemʿiñ zevāli
Diliñ żab eyleyüb ḳo ḳīl u ḳāli

Getürme kimseniñ ʿaybın zebāna
Düşürme degme şaḫṣī bir gümāna

Eger dirseñ ki olmayam dil-figār
ʿUyūb-ı nāsa nāẓır olma zinhār

Ki zīrā ḫalḳ ʿaybdan olmaz ʿārī
ʿAyıbsızdır hemān ol mey-i bārī

601. Tüm dünyada senin bu durumunu açığa çıkarırım dedi. Eğer bunu yaparsan sonra bağrına taş basarsın dedim. /602. Bu hale ben nasıl sabrederim dedi. Ben bu söze sabredeyim dedim. /603. Hemen yerine otur dedim. Erkeğin (kocan) de elinden gider, bundan sakın dedim. /604. Hemen her gördüğünü söyleme. Kişi dili yüzünden zarar görür. /605. Öyle sözler var ki düşünülmeden söylenir. Sonunda baş kesilir, kan dökülür. / 606. Söz ile birçok kişi belaya uğradı. Söz ile insan hataya düşer. / 607. Söz ile iman ve İslam bilinir. Söz bunları anlatır. / 608. Bir söz ile kâfir müslüman olur. Bir söz ile İslam ve iman kaybedilir. /609. Mumun erimesi dil ucundadır. Dilini tutup dedikoduyu bırak. / 610. Kimsenin ayıbını dile getirme. Şahsî bir zanna düşme, ilgilenme. /611. Eğer gönlü yaralı olmayayım dersen sakın insanların ayıplarına bakma (onları görme). / 612. Zira insan ayıpsız olmaz. Yalnızca o Hak şarabı ayıpsızdır.

Niçe bī-ʿayb ola ʿālemde insān
Ara yerde var iken nefs ü şeytān

ʿAyıb-bīn olan olmaya Ḫudā-bīn
ʿAyıb-bīn olan olmaz kāmü'd-dīn

615 Sözüm ṭut ʿākil iseñ olma ġāfil
İliñ ʿaybın tecessüsden ne ḥāsıl

Ḫuṣūṣā ol kes i de ʿaybın iḫfā
Revā mı dirsin itmek anı iftā

Ferāmūş itme Settārü'lʿuyūbı
Tefekkür eyle Ġaffārü'ẕ-ẕünūbı

Görürken bunca taḳṣīr itmez Ḥaḳ
Ḳulınıñ yüzine urmaz oñat baḳ

Ḥaḳīḳat üzre dostluḳda budur yol
İdesiñ dostuñı ʿayb ile maḳbūl

620 Ḫusūsā kim ola ol ıżṭırārı
Kim olmaya elinde iḫtiyārı

Cihānda görmeye iliñ hemīşe
İderse her geh ġammāzlıġı pīşe

Diliñ cimri küçük cürmi büyükdür
İyü sözi dimezseñ bārı tekdür

İyüsi iyü kemi kemdir bu sözüñ
Yeter ṭursun buralıḳda bu sözüñ

(39. s.) Bilemezdiñ ne var dār-ı fenāda
Yine sen ḥasb ü ḥaliñ it iʿāde

---

613. Ara yerde nefis ve şeytan varken dünyada insan nasıl ayıpsız olabilir? /614. Ayıbı gören Allah'ı görmez, dinin isteğini yerine getirmemiş olur. /615. Akıllıysan sözümü dinle, gafil olma. Başkasının ayıbını ortaya çıkarırsan (araştırırsan) eline ne geçecek? /616. O kişi başkasının ayıbını saklarsa onun hakkında fetva vermek doğru olur mu? / 617. Ayıpları örten Allah'ı unutma. Günahları bağışlayan Rabbi düşün. / 618. İyi bak! Allah bunca kusuru görmesine rağmen kulunun yüzüne bunu vurmaz. / 619. Gerçek dostlukta usul budur. Dostunu ayıbıyla kabullenesin. /620. Ayrıca çaresiz olursa eğer elinde gücü bulunmaz. / 621. Her an ispiyonculuğu kendisine meslek edinen kişi dünyadayken daima memleketine hasret kalsın. /622. Dilin hacmi küçük kabahati büyüktür. İyi söz söylemezsen yükü ağırdır. /623. Bu sözün iyisi iyi kötüsü kötüdür. Yeter burada bu sözün dursun. / /624. Yokluk yurdunda ne var bilemezdin. Yine de sen sohbetine (anlatmana) geri dön.

Bu Maḳāle Vaḥşet-i Cānānımı Eyler Beyān

625 Çü geldi cūşa deryā-yı felāket
Esicek girdbād-ı derd ü miḥnet

Düşürdi keştīʾ-i cismim kenāra
İderdi levḥ-i ḳalbim pāre pāre

İşit imdi neye irdi serencām
Yüzüme baḳmadı ol niçe eyyām

Bu kez ucdı ḳolumdan şāh-bāzım
Hemān el çekdi benden serv-i nāzım

Duyulduḳ sırrımız fāş oldı yaʿni
Ki tā itmeye ol kes aña ṭaʿnı

630 Ġayūr idi gözüm nūrı efendim
Anuñçün olmuş idi dil-pesendim

Gelürdi yine her gün oḳur idi
Yüzine ṭoġrı baḳsam ḳaḳar idi

İçerü girsem ol ider ʿitābı
Çıḳınca ṭaşraya virir cevābı

Çün oldı iki miḥnet iki yanım
Ara yerde çıḳayor işte cānım

Bu ġamlarda çekildi niçe aḥyān
Didim āyāna yüzden ola dermān

635 Hemān gördük gücüyle iriş olmaz
Murād eylemek gibi iş olmaz

/ Bu Makale Vahşi (Korkak) Sevgilimi Anlatır / 625. Felaket denizi coştuğunda, dert ve sıkıntı kasırgası estiğinde, /626. Bedenimin gemisini kenara düşürdü. Kalbimin levhası parça parça oldu. / 627. Dinle şimdi, bu işin sonu neye ulaştı. O, nice günler yüzüme bakmadı. / duyuldu, ortaya çıktı. O kişi onu ayıplamasın diye (uzaklaştı). /630. Gözümün nuru efendim çok çalışkandı. Ondan dolayı gönlüm onu beğenmişti. / 631. Gelirdi, yine her gün okurdu. Yüzüne doğru baktığımda olduğu yerden kalkardı. /632. İçeriye girdiğimde beni azarlardı. Ancak dışarı çıktığı zaman cevap verirdi. /633. İki yanım da sıkıntı (keder) oldu. Ara yerde canım çıktı. /634. Ne kadar zaman bu şekilde gamları çektim. Gözlerime ancak senin yüzünden derman olur dedim. /635. O an gördük (Allah'ın) gücüne ulaşılmaz. İstemekten başka çare yoktur.

Şu deñlü itdim aña iʿtiẕārı
Didim ḥālim degildir iḫtiyāri

Baña īmānıñ içün olma māniʿ
Benim derd-i derūnum itme şāyiʿ

Olursañ cān ile rāżı bu işe
Olam şermende-i luṭfuñ hemīşe

Niyāz u nālişim kār itdi aña
Ṣafāyile icāzet virdi baña

640 Zeriñ zoruñ yoġ ise yār-i zār ol
Ki zār olmayan aġlar zār zār ol

Bu Maḳāle ʿArż-ı Ḥālimdir Şeh-i Devrānıma

Anı bir gün hele tenhā düşürdüm
Düşüb ayaġına oldum yüz urdum

Didim ey merḥametlü pādişāhım
Baña raḥm eyle yiter alma āhım

(40. s.) Saña lāyıḳ mıdır itmek cefāyı
İde gelmiş iken mihr-i vefāyı

Elem çekme aña ey meh-cebīnim
Görüb raḥm itdi ol āh u enīnim

645 Benim ṣuçum ne gördise eger ad
İcāzet virdi şimdi ey perī-zād

Yine ḳālāvvel ey rūḥ-ı revānım
Ḳabūl it bendeñi gül yüzli cānım

---

636. Ondan o kadar çok özür diledim ki durumumda artık güç kalmadığını söyledim. / 628. Bu kez doğan kuşu gibi olan sevgilim kolumdan uçtu. Hemen benden el çekti nazlı servim. / 629. Sırrımız /637. İmanın için bana engel olma. Gönlümün derdini herkese duyurma. /638. Bu işe candan razı olursan her zaman bu iyiliğinden dolayı utanayım. /639. Ona karşı yalvarıp inlemelerim işe yaradı. Bana rahatlıkla izin verdi. / 640. Gücün yoksa ağlayan bir dost ol. Çünkü (öncesinde) ağlamayan sonrasında ağlar. / Bu Makale Cihan Şahıma Hâlimi Sunduğumdur / 641. onu bir gün yalnız yakaladım. Ayağına eğilip yüz sürdüm. /642. Ey merhametli padişahım dedim. Bana acı. Yeter, artık ahımı alma. /643. Vefa dolu sevgi beslerken sana, eziyet etmek yakışıyor mu? /644. Ey ay gibi alnı olan sevgilim! Bundan dolayı sıkıntı çekme. O ahımı ve iniltimi görünce bana acıdı. /645. Benim ne suçumu gördüysen affet. Peri gibi olan sevgilim (bunun üzerine) izin verdi. /646. Ey sevgilim! Tekrar önceki gibi olalım. Gül yüzlü canım bu köleni kabul et.

Gözüm nūrı beni sürme naẓardan
Cihānı göremem gerd-i kederden

Saña meftūn olalı bu dil ü cān
Gice vü gündüz işimdir āh u efġān

Seniñle görürüm gözüm cihānı
Seniñle isterim bu cism ü cānı

Şu deñlü cāna ʿaşḳıñ kār idübdür
Bu āvāre göñül elden gidübdür

Dimezsin bu faḳīriñ nola ḥāli
Ġam-ı hicr ile ḳalmadı mecāli

Elif ḳaddini dal itmiş ġamımla
Yazıḳdır ḳıyamam kendi elimle

Gözüñ başıñ içün olsun efendim
Ḫalāṣ it nār-ı hicrānıñla yandım

Gözümden yaş yerine ḳan döküldi
Yüregim ṭoġranub baġrım söküldi

Yüzüme ṭoġrı bir baḳ padişāhım
Bu işlerde benim yoḳdur günāhım

Ḫaṭā gelmiş üstümüze ol kes
Bize nesne dimez sen eyleme ses

Eger saña o bir söz söyler ise
Yine bidigiñ elde her ne ise

Efendim merḥamet eyle ḳuluña
Yigitciksiñ ṣaḳın gelür yoluña

---

647. Gözümün nuru beni bakışından mahrum bırakma. Keder tozundan dünyayı göremem. /648. Bu gönül ve can sana tutulduğundan beri gece ve gündüz işi ah ve figanlar etmek olmuştur. /649. Sen benim gözümsün, seninle dünyayı görürüm. Bu bedeni ve ruhu seninle var olsun isterim. / 650. Aşkın öylesine canıma işlemiştir ki bu deli gönlüm elden gitmiştir. / 651. Bu fakirin ayrılık gamıyla gücü kalmadı, hali nasıl oldu demezsin. / 652. Benim üzüntümden dolayı elif gibi olan boyunu dal (harfi) gibi eğmiş. Kıyamam kendi elimle yazıktır. / 653. Efendim, gözün başın için olsun beni kurtar. Ayrılığının ateşiyle yandım. /654. Gözümden yaş yerine kan döküldü. Yüreğim parçalanıp bağrım söküldü. / 655. Padişahım, yüzüme doğru bir bak. Bu işlerde benim günahım yoktur. / 656. O kişi yanlışlıkla bizim üstümüze gelmiş (görmüş). Bizim hakkımızda bir şey demez, sen seslenme. / 657. Eğer sana bir söz söylerse yine her ne istersen yaparsın, senin elindedir. / 658. Efendim kuluna merhamet et. Sen bir yiğitçiksin. (Bu âşık) senin yoluna gelir.

Saña ben bende oldum ḫˇāce iken
Esirge raḥm idüb cevr itme iken

Ḥaẕer eyle bu āh-ı sūz-nākim
Yaḳub yandırma bu cism-i ḫākim

Görünce yoḳdur āh u enīni
Biraz ẕemm oldı ḳalb-i āhenīni

Egerçi itdi bir miḳdār ülfet
Velī olmadı evvelki muḥabbet

Bu Maḳāle Nāzlı Yārime Niyāzım Vaṣf İder

(41. s.) Çü gördüm ṣabr olunmaz iş bu ḥāle
Derūn-ı dilden itdim yine nāle

Olub yerince günler zār-ı ḥasret
Hele bir gün düşürdüm yine fırṣat

Didim ey nāzlı yārim gül-ʿiẕārım
Niçün maḳbūluñ olmaz iʿtiẕārım

Bilür kes ḥālimi bilmezlenürsin
Maḥlleñde görürsin gizlenürsin

Ḥalāl olsun gel öldür saña ḳanım
Fedā olsun yoluña baş u cānım

Taḥammül idemem ben bu cefāya
Begim muʿtād iken mühr ü vefāya

Budur senden murādım iki gözüm
Ṣafāyile sürem pāyıña yüzüm

---

659. Hoca iken ben sana köle oldum. Eziyet etme, bana merhamet et. / 660. Bu yakıcı ahımdan kendini koru. Bu topraktan olan bedenimi yakıp yandırma. / 661. O bakınca ah ve inilti yoktur. Demir gibi olan kalbi beni biraz ayıpladı. / 662. Her ne kadar benimle biraz konuşsa da önceki muhabbet olmadı. / Bu Makale Nazlı Yârime Yalvarışımı Anlatır / 663. Bu durumu sabredilmez görüp yine gönlümün içinden inledim. /664. Onca gün hasretten inledim. Bir gün fırsatını yakaladım. /665. Ey nazlı yârim, gül yüzlüm! Özrümü neden kabul etmiyorsun? /666. Durumumu bildiğin halde bilmezden geliyorsun. Mahallende beni gördüğünde gizleniyorsun. /667. Kanım sana helal olsun, gel beni öldür. Başım ve canım senin yoluna feda olsun. /668. Beyim, ben sevgiye ve vefaya alışmışken bu eziyete katlanamam. /669. Senden isteğim şudur ki ayağına rahatlıkla yüzümü süreyim.

Daḫı ġayrı degil maḳṣūdum ey şāh
Derūnum ḥāline ʿālimdir Allāh

Şu deñlü nār-ı ʿaşḳıñ yaḳdı cānı
Vücūduñ gideyor nām u nişānı

Düşüb ayaġına yandım yaḳıldım
Gidüb ʿaḳlım biraz bī-hūş ḳaldım

Ṭutub endāmımı lerze teb-āsā
Yedim beñzim kesilüb oldı fersā

Bu ḥālātım görünce ol perī-rū
Çevirdi ḫavf idüb yüzin yaña rū

Gözüm açdım ne görsem ol perī-zād
Oturmuş zīr çeküb ḳarşumda dil-şād

Didim aḥvālime olduñ mı āgāh
Beni ʿaşḳıñ ne ḥāle ḳodı ey şāh

Daḫı raḥm itmemiş ben żaʿīfe
Gözüm nūri degildir bu laṭīfe

Yapışdım ayaġına ḫˇāh u nā-ḫˇāh
Yüzümi gözümi sürdüm idüb āh

Tebessüm iderek ol kebg-i reftār
Hemāndem gitdi ḳaldım ben dil-figār

Bu Maḳāledir Firārī Yāri İşʿār İden Āh

Şu deñlü ġaldım ardınca anıñ
Ḳarārı ḳalmayub bu cism ü cānıñ

---

670. Ey şah! Benim başka amacım yoktur. İçimin hâlini ancak allah bilir. / 671. Aşkının ateşi canımı o kadar yaktı ki vücudumun adı, varlığı kayboluyor. / 672. Ayağına düşüp yandım yakıldım. Aklım biraz gittiğinden akılsız kaldım. /673. Vücudumu sıtma gibi bir titreme tutup elim yüzüm mahvoldu. / 674. O peri yüzlü bu hâllerimi gürünce korkup yüzünü yana çevirdi. /675. Gözümü açtığımda ne göreyim, o peri gibi olan sevgili aşağıda gönlü mutlu bir şekilde oturuyor. /676. Ey şah! Hâlimden haberdar mı oldun dedim. Bak beni aşkın ne hale getirdi? /677. Benim gibi güçsüz birine hala acımamış. Gözümün nuru bu şaka değildir. /678. İster istemez ayağına yapıştım. Ah edip yüzümü gözümü sürdüm. /679. O salınarak nazla yürüyen keklik gülümseyerek o anda gitti. Ben gönlü yaralı kaldım. / Bu Makale Kaçan Sevgiliyi Haber Verir (Anlatır) Ah / 680. onun ardından o kadar çok ağladım ki bedenimde ve ruhumda rahat kalmadı.

Yine bī-hūş olub düşdüm zemīne
Mecālim ḳalmadı āh u enīne

Yüzüm ḫāke urub giryān iken ben
Çıḳa geldi yine ol kes ḳapudan

(42. s.) Didi nolduñ yine ne oldı saña
Didim luṭf it bu ḥāli sorma baña

Benim ḥālim beyān ile bilinmez
Lisāna alub anı söylenilmez

Ḫudāya yalvaralım sen de ben de
Bu bendden ḳurtula şāyed bu bende

Beni evvelden uġratdıñ bu derde
Baña rāḥat komadıñ sen bu derde

Benim bu çekdigim derd ki alan
Ecelden ġayrı olmaz aña dermān

Didi şimid ne çāre neleyin ben
Ne dirseñ söyle anı eyleyin ben

Didim senden utanub oldı ol yād
Yine sen söyle itsün bendesin şād

Baña gelmez o sen söylemeyince
Bu derdim aña şerḥ eylemeyince

Didi ḫoş ḫaṭrıñ içün söyleyim ben
Ḳamu maḳdūrumı ṣarf eyleyim ben

Ola ki raḥm ide ol bī-mürüvvet
Sözümden çıḳmayub ide muḥabbet

---

681. Yine aklım başımdan gidip yere düştüm. Ah edip inlemeye hâlim kalmadı. / 682. Ben yüzüm toprağa vurup (yerde) ağlıyorken o kişi kapıdan çıkageldi. /683. Yine sana ne oldu dedi. Bana iyilik edip bu hâlimi sorma dedim. /684. Benim durumum anlatılarak anlaşılmaz. Ağza (dile) alınıp söylenilmez. / 685. Sen de ben de Allah'a yalvaralım. Bu köle bu engelden (bağdan) kurtulsun. /686. Beni önceden bu derde uğrattın. Sen, bu kapıda bana huzur bırakmadın. /687. Benim bu çektiğim derdi alan olsa ölümden başka ona hiçbir şey derman olmaz. /688. Çaresi neyse söyle bana ne yapayım? Sen ne söylersen onu yapayım. /689. Senden utanıp o bana yabancı oldu dedim. Sen ona söyle, bu kölesini tekrar mutlu etsin. /690. O, sen söylemeyince; ona bu durumu açıklamayınca bana gelmez. /691. Güzel hatırın için söyleyeyim; elimden geleni yapayım ben dedi. / 692. O insaniyetli olmayan acısın. Sözümden çıkmayıp sevsin.

Bu Maḳāle İʿtiẕār İtdikleridir Yārime

Çü daʿvet itdi bir ḫāli mekāna
Getürdi mācerāyı heb miyāna

Elem çekme ṣaḳın sen didi benden
Yazıḳdır gideyor ol adem elden

Gözine uyḫu girmez ṣubḥ olunca
Usundan fāriġ olmaz tā ölünce

Anıñ yoḳdur saña hīc sūʾ-i ḳaṣdı
Ġamıñla baġrına ol ṭaş baṣdı

Saña şol deñlü itmişdir muḥabbet
Yoluñda ölmek aña ʿīş-i ʿizzet

Sen andan niçün idersin firārı
Anıñ ḫālī degildir iḫtiyārī

Saña ne bize olur ne olursa
Seniñdir dönmek ile ger olursa

Saña ben neyledim netdim ne didim
Siziñ aḥvāliñiz ben bilmiş idim

O gün ḳaṣda mukārin varıb idin
Ḥicāb itme ṣaḳın şimdi gerüsin

Ola el ḫaṭrın zinhār ḳaçma
Bu rāzı ṣaḳla hīc kimseye açma

(43. s.) Yüri var öp elin tenhādır evde
Ki yaḳmışdır firāḳıñ anı oda

Bu Makale Yârimden Özür Dilemeleridir / 693. Boş bir yere davet edip macerayı (olanı biteni) anlattı. /694. Sen benden dolayı sakın sıkıntı çekme. O adam elden gidiyor, yazıktır. /695. Sabaha kadar gözüne uyku girmez. Ölünceye kadar aklından gitmez (uzaklaşmaz). / 696. Onun sana karşı kötü bir niyeti yoktur. O gamınla bağrına taş bastı. /697. Seni o kadar çok sevmiştir ki senin yolunda olmak onun için izzetli (yüce) bir zevktir. /698. Sen, ondan neden kaçıyorsun? Onun bu durumu boşuna değildir. /699. Bize ne olursa olsun seni ilgilendirmez elbet ama geriye dönmek senin elindedir. /700. Ben sana ne yaptım, ne dedim? Sizin hâlinizi ben anlamıştım. /701. O gün planlı olarak yaklaşmıştın. Şimdi başkalarını düşünüp utanma sakın. / 702. Başkasının hatırı için sakın kaçma. Bu sırrı sakla, kimseye açma. / 703. Evde yalnızdır, yürü gidip elini öp. Senin ayrılığın onu ateşte yakmıştır.

Sözüm ṭut yok mıdır sīneñde īmān
Aña raḥ itmiş olmaz müslümān

Nice bunuñ gibi sözlerle anı
Teselli itdi ol şāh-ı cihānı

İderken künc-i ġamda nāle vāh
Hemāndem çıḳa geldi ol yüzi māh

Didim elḥamdü'l-illāh ey melek-zād
Teraḥḥu idüb itdüñ bendeñi yād

Şükür Mevlāya gün yüziñi gördüm
Ṣanasın nā-gehānī ḳadre irdim

Bıraḳma bendeñi gözden göñülden
Ayırma bülbülüñ sen taze gülden

Ṭurub el ḳavuşdurub ḳarşıma ol ḥūr
Baḳub yüzime itdi ḳalbi sürūr

Bu iḥsānı ki gördüm serverimden
Sürūrumdan hemān ḳalḳdım yerimden

Revā mı şāhım ayaġ üzre ṭuta
Ḳuluñ küstāḥlık idüben otura

Cülūs idüb müşerref eyle ḥaddi
Ṣafāyile müşerraḥ eyle ṣadrı

Saña el ḳavuşdurub ḳulluḳlar idem
Ne kim fermān iderseñ aña gidem

Hicāb itme eyā ferḫunde-aḫter
Mübārek ḫaṭrıñ söyle ne ister

---

704. Yüreğinde iman yok mudur? Sözümü tut. Müslüman olan ona acımaz mı? /705. Bunun gibi sözlerle o cihan şahını teselli etti. /706. Gam bucağında vah edip inlerken o anda o yüzü ay gibi olan sevgili geldi. / 707. Ey melek gibi olan sevgili! Elhamdülillah acıyıp bu köleni hatırladın. / / 708. Mevla'ya şükür olsun güneş yüzünü gördüm. Sanki ansızın kudrete ulaştım. /709. Gözünden gönlünden bu köleni bırakma. Senin taze bir güden bülbülünü ayırma. /710. O huri gibi olan sevgili el bağlayıp karşımda durdu. Yüzüme bakınca bu kalbi sevindirdi. /711. Bu ihsanı önderimden görünce sevincimden o anda yerimden kalktım. / 712. Şahım, seni böyle ayakta tutmak yakışmaz. Kulun küstahlık edip oturuyor. / 713. Tahta geçip sınırı şereflendir. Safa ile en güzel yere otur. / 714. Senin için elimi bağlayıp kulluk edeyim. Neyi emredersen onu yapayım. /715. Ey uğurlu yıldız, utanma! Mübarek canın ne isterse söyle.

Eger seyr ister iseñ eldeyin ben
Saña maḳdūrımı ṣarf ideyin ben

Nis̱ār olsun yoluña cümle varım
Hemān sen gülşen ol ey gül-ʿiẕārım

Bilürüm sevdigim seyri severdi
İşitse seyri seyrāna uyurdı

Anuñçün her zamān seyre giderdim
Gülüb oynadıġını seyr iderdim

Güzel başı ile itdi işāret
Dil ü ġam-dīdeme virdi işāret

Sevindim şādmān oldum beġāyet
Ki itdi ḳalb-i vīrānım ʿimāret

Bütün dünyāya şan şah oldum ol dem
Ki bir dem baña yārim oldı hem-dem

Bu Maḳāle Ītilāf-ı ʿĀşıḳ u Maʿşūkdur

(44. s.) Cihānda olmayısar böyle lez̠z̠et
Ki dildār ile ʿāşıḳ ide ülfet

Olub pes vechi mirʾatına nāẓır
Ġam-ı ʿaşḳın ḥikāyet ide vāfir

Tebessüm iderek yāri ide gūş
Niçe itmeye ḥücr-i ʿaşḳ o dem cūş

Niçe yanmaya ʿāşıḳ nār-ı ʿaşḳa
Niçe olmaz o dem berdār-ı ʿaşḳa

Niçe ṣabr idebilsün aña ādem
Çekerse ġam degil bilir çi derd hem

---

720. Güzel başı ile gönlüme ve kederli gözüme işaret etti. /721. Yıkılmış kalbimi tamir ettiği için son derece sevinip mutlu oldum. /722. Bir an yârim bana dost olduğu için o an sanki tüm dünyaya şah oldum. / Bu Makale Âşık ve Maşukun Uyuşmasıdır / 723. Cihanda sevgili ile âşığın dostluğu gibi olan bir lezzet yoktur.724. Ayna gibi olan yüzüne bakıp aşkın gamını bolca anlatayım. /725. Sevgiliyi gülümseyerek dinle. O an aşk kucağı nasıl coşmasın? /726. Âşık, aşk ateşinde nasıl yanmasın? O an aşka nasıl asılmış olmasın? /727. İnsan, ona nasıl sabredebilsin? Gamı ve derdi eğer çekerse bilir.

Kitāb-ı ʿaşḳı yazmaz degme kātib
Kim evrāḳ içre sıġmaz mekātib

Ferāġat it yeter ḳo ḳīl u ḳāli
Ḳoma elden yine sen ḥasb-i ḥāli

Bu Maḳāle Yār ile Seyrānımı Eyler Beyān

730 Bizi bāġına bir dost itdi daʿvet
Didim ben daẖı nola cāna minnet

Didi her kimi isterseñ bile al
Eger ẖaẓẓ iderseñ gice de kal

Alub üç oġlumı dördüncüsi ol
Seḥerden eyledik niyet ṭutub yol

Üçi cānım biri cānānım idi
Göñül taẖtında ol sulṭānım idi

Bu idi bilirince iftiẖārım
O gice rehber idi çār-yārim

735 Dili Mecnūn iderdim bu söz ile
Sitārem baḳdı bu gün dört göz ile

Olursañ ger ḥaḳīḳat üzre bāṣır
Vücūdumda bulurdı çār-ı ʿanāṣır

Çün oldı baña hem-rāh ol yüzi māh
Ṣan oldum rubʿ-ı meskūna o gün şāh

Bu derdi döken idi cismim evine
Hemīşe ṣaġ olalar cān sevine

728. Aşkın kitabını benim diyen yazar yazamaz. Çünkü sayfaları bu okullar içine sığmaz. / 729. Yeter, bırak artık bu sözleri. Yine de elden bırakma bu sohbeti. / Bu Makale Yâr ile Gezdiğimi Anlatır / 730. Bir dost, bizi bahçesine davet etti. Ben de cana minnet deyip kabul ettim.716. Eğer gezmek istersen gezelim. Senin için elimden geleni yapayım. /717. Gül bahçem, ey gül yüzlüm! Tüm varlığım senin yoluna saçılsın. /718. Sevdiğim gezmeyi severdi, bilirim. Gezmeyi işitse hemen o gezintiye katılırdı. / /719. Ondan dolayı her zaman gezmeye giderdim. Gülüp oynayışını izlerdim. / 731. Her kimi istersen yanına alıp getir. Eğer hoşuna giderse gece de burada kal. /732. Üç oğlumu ve dördüncü olarak da onu alıp sabahtan niyetlenerek yola koyulduk. /733. Üçü canım biri cananımdı. Gönül tahtımda o, sultanımdı. / 734. O gece dört yârim benim rehberimdi. Bu benim övüncümdü. / /735. Gönlümü bu söz ile Mecnun'a çevirirdim. Bahtım bugün dört gözle bana baktı. /736. Eğer gerçeği görürsen bedenimde dört unsuru bulursun. /737. O ay yüzlü bana dost oldu. O gün sanki dünyaya şah oldum. / 738. Bu derdi cismim evine dökendi. (Yeter ki) (onlar) daima iyi olsunlar. Böylece can buna sevinir.

Dolaşırlardı dört yanımı dördi
Ṣafāsında dil ü cān bunı dirdi

Alub körpe ḳuzularımı pīşe
Bu Dāʿī rāʿi-veş gütsün hemīşe

Ki bunlardır sürūr-ı ḳalbe bāʿiṡ
Żarar irgürmeye gerek ḥavādiṡ

Güle oynaya ḳaṭʿ itdik menāzil
Varub dost bāġına olduḳ çü nāzil

(45. s.) Bize ol yār-i ġārım itdi iḳbāl
İdüb tāʿẓīm ü tekrīm birle ḫoş ḥāl

Bu Maḳāle Bāġ-ı Maʿhūd-ı Aṣlını Eyler Beyān

O bāġuñ işit imdi niden aṣlın
Saña taḳrīr idim pes bag u faṣlın

Dedem ṭapulamış sābıḳda bir taġ
Anı ġars idüb itmiş bir güzel bāġ

Anıñ içinde envāʿ-ı yemişi
Diküb tā ide evlād ile ʿīşi

Bizim idi dedem ṣaġ iken bāġ
Olubdı o zamān ṭaġ üzeri bāġ

Eb u ceddim ḥayātda iken ol dem
Ne demler itmiş idi onda dedem

Ṣabāvet ʿālemi idi ol eyyām
Mürūr itmişdi ṣoñra niçe aʿvām

---

739. Dördü de dört bir tarafımı dolaşırdı. Gönlüm ve canım sevincinden bunu söylerdi. /740. Bu Dai, körpe kuzularını önüne alıp her zaman çoban gibi gütsün. /741. Kalbin sevinmesine sebep olan bunlardır. Hiçbir olay onlara zarar vermesin. 742. Güle oynaya duracağımız yere vardık. Dostun bahçesinde konakladık. /743. Güzel bir şekilde hürmet ve ikram ederek o mağara arkadaşım bizi karşıladı. / Bu Makale Asıl Sözü Geçen Bahçeyi Anlatır / 744. Dinle şimdi o bahçenin aslı nedir? Bahçeyi ve konuyu sana anlatayım. / 745. Dedem, geçmişte bir dağı tapulamış (satın almış). Orayı ağaçlandırıp bir güzel bahçe haline getirmiş. /746. Onun içinde çeşitli yemişi (meyveleri) çocuklarıyla birlikte yetiştirmiş. /747. O bahçe, dedem sağken bizimdi. O zaman dağ üzerinde bir bahçeydi. /748. O zaman ailem ve tüm sülalem hayattaydı. Dedem, orada ne güzel zamanlar geçirmişti. / 749. O günler çocukluk dönemiydi. Sonra yıllar geçmişti.

750 Dedem ʿazm itdi çün dār-ı beḳāya
Fenā dünyāya kim ḳaldı bekāya

Budur aṣlı ki didim ey yüzi aġ
Ṣatıldı gitdin elden ele ol baġ

Bile olmaġ ile ol ḥūrī-heyʾet
O gün olmuşdı ol bāġ bāġ-ı cennet

Tarāvet üzere idi gül-iẕārı
İderdi bülbüli yanınca zārı

Niçe dil ütmesün āh u fiġānı
Ki seyr itdikde ol ġonca dehānı

755 Kim itmezdiñ baña hergiz ʿitābı
Göririñ ol cemāl-i āftābı

Pür idi bāġıñ içi mīve ile
Direrdi gül-ʿiẕārım şīve ile

Didim oluñ bu gün
Gülüñ oynañ oluñ tek ḫurrem ü şād

Hemāndem ḫidmete bel baġladım tīz
Odun cemʿ idüb itdim āteşi tīz

Müheyyā eyledim envāʿ-ı niʿmet
Şu deñlü oldı kim yabana minnet

760 Kebāblar çevrilüb pişdi yetişdi
Didim birine gelsünler yetiş di

Ṣalā it gelsün acıġan miyāna
Ṣoġumasun bişirdim yana yana

---

750. Dedem sonsuzluk yurduna gitti. Geçici dünya da kim sonsuza kadar kaldı ki? /751. Ey yüzü ak! Meselenin aslı budur. O bağ satılıp elden ele geçti. /752. O huri yüzlü olunca o gün o bahçe sanki cennet bahçesiydi. /753. Gül yüzü taptazeydi. (Onun) bülbülü yanında inlerdi. /754. Gönül O gonca gibi ağzı olan sevgiliyi seyrettikçe nasıl ah ve figanlar etmesin? /755. Hiçbir zaman beni azarlamazdın. O güneş gibi olan güzel yüzünü görürdüm. / 756. Bahçenin içi meyveyle doluydu. Gül yüzlüm şive ile (o meyveleri) toplardı. /757. Bu gün gülün, oynayın, sevinçli ve mutlu olun dedim. /758. O anda çabucak hizmet etmeye başladım. Odun toplayıp ateşi yaktım. /759. Türlü nimetler hazırladım. O kadar güzel oldu ki darısı başkalarının başına olsun. /760. Kebaplar çevrilip pişti, yetişti. İçlerinden birine gidip onları çağırmasını söyledim. / 761. Seslen, acıkan sofraya gelsin. Sıcak sıcak pişirdim soğumasın.

Yine didim benim bu ḳara baḫtım
ʿAceb bir iş geçer mi yāre baḫtım

(46. s.) Sitāre vire mi eyā bu gün el
Ṣunam yārim ile bir sofraya el

Cihānda ʿāşıḳıñ olmaz murādı
Ḳılur mı yanmasa bu gün bu şādı

Gelüb meydāna sofra ḳondı niʿmet
Yerin yerin oturdılar müretteb

Ne görsem gelmedi ol şīve-kārım
Derūnumdan hemāndem ḳopdı zārım

Oturmuş bir bucaḳda ol perī-veş
Görüb anı göñül oldı müşevveş

Çaġırdım il yanında yanında adı ile
Unutduñ yimegi sen şādı ile

Acıḳmayub oyuna ṭoymadıñ mı
Döşendigini sofra duymadıñ mı

Bu daʿvet ile gelmeyince yārim
Hemāndem ḳalmadı dilede ḳarārım

Didim ben göreyim ne oldı ḥādis̱
Ṭaʿāma gelmemege ola bāʿis̱

Varub yanına didim ey şeker-ḫand
Yemek yimege içdiñ mi bu gün and

---

762. yine benim bu kara bahtım dedim. Acaba yâre bir şey olur mu? /763. Bu gün bahtım yârim ile bir sofraya oturmama izin verir mi? /764. Âşığın bu dünyada isteği gerçekleşmez. Yanmasa bu gün bu mutluluğu nasip eder mi? /765. Sofra ortaya gelip nimet kondu. Yerli yerince sırayla herkes oturdu.766. Ne göreyim, nazlı sevgilim gelmedi. O anda içimden bir inilti koptu. / 767. O peri gibi olan sevgili bir bucakta oturmuştu. Gönül onu görünce karmakarışık oldu. /768. Yabancı yanında adıyla çağırdım. Mutluluktan sen yemek yemeyi unuttun dedim. /769. Acıkmayıp oyuna doymadın mı? Sofranın kurulduğunu duymadın mı? /770. Bu davet ile yârim gelmeyince o anda gönlümde rahatım kalmadı. /771. Ne olduğuna ben bir bakayım, yemeğe gelmemesinin sebebi nedir dedim. /772. Ey tatlı gülüşlü sevgili! Bu gün yemek yememek için söz mü verdin? Dedim.

Eger incindiñ ise baña şāhım
Nedir bildir benim cürm ü günāhım

Dilerseñ sofraya oturmayım ben
Oğullarımla gel böyle otur sen

Ṭaʿāma küsme gel eyü degildir
Benim bu ḳalb-i maḥzūnumı güldür

Ne cevriñ var ise it baña ṣoñra
Bunuñ ḳaçın diyim ben saña ṣoñra

Sebebdir bu begim ifşā-yı zāra
Ṣaḳın virme vücūdı böyle nāza

Seni çoḳ sevdigim taʿyīb iderler
Ki geçmez ḫ̮ˇācesiniñ sözi dirler

Seniñçündür begim bu günki seyrān
Beni itmek revā mı böyle ḥayrān

Güzel başıñ içün olsun efendim
Ḳabūl eyle benim red itme pendim

Ṣorarlarsa cevābım yok dimege
Baña küs sevdigim küsme yemege

Sözimi red idüb gelmez iseñ sen
Ne diyim ya varınca anlara ben

Ṣudāʿı var anıñ yemek yemezdi
Ne an kim yimege ol yoḳ dimezdi

773. Şahım, bana kırıldıysan eğer suçumu, günahımı söyle nedir? /774. İstersen ben sofraya oturmayayım. Gel sen oğullarımla otur. /775. Yemeğe küsme, gel iyi değildir. Benim bu hüzünlü kalbimi güldür. /776. Ne eziyetin varsa yine bana çektirirsin. Sonra ben bunun hangi birini sana söyleyeyim. / 777. Beyim, bu inlemeyi açığa vurmaya sebeptir. Sakın böyle nazlanma. / 778. Seni çok sevdiğim için ayıplarlar. Hocasının öğrencisine sözü geçmiyor derler. /779. Beyim, bugünkü gezinti senin içindir. Beni böyle şaşkına çevirmek yakışır mı? /780. Efendim, güzel başın için kabul et, nasihatimi reddetme. /781. Sorarlarsa söylemek için cevabım yok. Bana küs ama yeter ki yemeğe küsme. /782. Sözümü reddedip sen gelmezsen onlara ben gidince ne diyeyim? /783. Her ne olursa olsun o yemeğe hayır demezdi ama baş ağrısı olduğu için yemek yemedi.

Şu deñlü ağladım olmadı göñli
(47. s.) Neniñ işini ister göñle güli

Eṡer itmedi söz ol ḳalb-i ṭaşa
Ṣoğuḳ şu dökdi ol dem pişmiş aşa

Ne deñlü itdim ise ben niyāzı
Bes artıḳ eyledi ol baña nāzı

Yürek ḳopdı ağızda kalmadı dad
Ağızda dad ḳor mı böyle bī-dād

Sözümi ṭutmadı çünki o seng-dil
Beni çoḳ itdi ol meʾyūs-ı neng-dil

Gelüb anlara didim siz idiñ nūş
Ḳoñ anı kim mizācı olmamış ḫoş

Varub her birisi tekrār-be-tekrār
Çağırdılar aña söz itmedi kār

Bu Maḳāle Kendimi Levm İtdigim Eyler Beyān

Didim ol demde kendi kendime ben
Neler çekseñ gerek eyā daḫı sen

Ḳıyās itme göñül bu saña nāzdır
İzin azan kişiye bu da azdır

Güzel sevmek seniñ neñe gerekdi
Gerekse ṣaḳlamaḳ sırrı gerekdi

Belā eksik degildir hīç başıñdan
Ḳaçarlar işte gör ḥāẓır aşıñdan

784. O kadar çok ağladım ki gönlü olmadı. Gül gibi olan gönlüne ne etki eder? /785. Söz, o taş kalpliye etki etmedi. O an pişmiş aşa soğuk su döktü. /786. Ben ne kadar yalvardıysam da o bana nazlandı. /787. Yürek hüzünlendi, ağızda tat kalmadı. Böyle zalim hiç ağızda tat bırakır mı? /788. O taş kalpli sözümü dinlemedi. O beni, gönlü çok utanmış umutsuz bir kişi haline getirdi. / 789. Gelip onlara siz için dedim. Bırakın onu. Çünkü onun durumu iyi değilmiş, /790. Her birisi tekrar tekrar gidip çağırdılar ama ona söz kar etmedi. / Bu Makale Kendimi Çekiştirmemi Anlatır / 791. Ben, o an kendi kendime "Sen ne çeksen müstahaktır." dedim. / 792. Gönül, karşılaştırma bu sana yapılan nazdır. Yolundan sapan kişiye bu bile azdır. / 793. Güzel sevmek senin neyine gerekti? Gerekirse bu sırrı saklamak lazımdı. / 794. Başından bela hiç eksik olmuyor. İşte böyle hazırladığın nimetten bile kaçarlar.

İder ḫalḳıñ yanında seni maʿyūb
Olursan Ḥaḳ ḳatında daḫı maḥbūb

Yer itmiş gökde ol Mevlā melekler
İderlermiş bular Ḥaḳdan dilekler

Mecāzī ʿāşıḳ irmeye murāda
Ola derd ü ġamı her dem ziyāde

Ne çāre elde olsa iḫtiyārım
Bıraġırdım ḳaçub dār u diyārım

Ki yoḳdur ẕerre deñlü ṣabra ṭāḳat
Ḥayātımda degil mümkün ferāġat

Ola çün mübtelā bir derde insān
Yine Ḥaḳdan olur olursa dermān

Ḥabībiñ hürmetiçün yā ilāhī
Kişi nefse uyub azmaya rāhı

Bu Maḳāle Ḳaṭʿ-i Ümīdimdir Ol Dil-dārdan

Çü gördiler ki gelmedi o ḫānı
Getürdiler o dem ortaya ḫˇānı

(48. s.) Yenildi vü içildi ḳalmadı ac
O şeh-bāzı ṭutub nāzı ḳodı ac

Ne çāre çün ayrılmadı yerinden
Aña ḥiṣṣe ḳodılar her birinden

Tamām oldı ne var ise żiyāfet
Benim de pāyıma düşdi ḳaşāvet

---

795. Allah katında sevilsen de toplumda seni ayıplanacak duruma düşürür. / 796. Mevla, meleklere gökte yer ayırmış. Bunlar orada Allah'tan dileklerde bulunurlarmış. / 797. Mecazi aşka sahip olan muradına ermesin. Derdi ve gamı her an artsın. / 798. Ne çare ki gücüm elimde değil. Eğer öyle olsaydı evimi, yurdumu bırakıp kaçardım. / 799. Zerre kadar da olsa sabretmeye gücüm yoktur. Fakat hayatımda her şeyden uzaklaşmam mümkün değildir. / 800. İnsan bir derde tutulunca sadece ona Hak'tan derman olur. /801. Ya İlahi! Sevgilin hürmeti için kişi nefsine uyup yolundan sapmasın. / Bu Makale O Sevgiliden Umudumu Kestiğimdir / 802. O hanın gelmediğini görünce o an gidip sofrayı ortaya getirdiler. /803. Yenildi, içildi kimse aç kalmadı. O yiğit nazlandığından dolayı aç kaldı. /804. Çare yok ki yerinden ayrılmadı. Bundan dolayı her bir nimetten ona pay ayırdılar. /805.ziyafet tamamlandı. Benim de payıma keder düştü. /

İdüb ol yār-i ġārımla vedāʿı
Yola düşdi teʾessüfle bu Dāʿ-ī

Seḥerden ḳanı şol şādān gelişler
Ḳanı ol oynayışlar ol gülüşler

Nedir ya şimdi bu maḥzūn gidişler
Melāmetler nedāmetler idişler

Gör imdi ẕevḳını bu dehr-i dūnuñ
Bulunca cānını olur zebūnuñ

Begim yoḳdur bu dünyānıñ vefāsı
Ne an ola bir aġlanıñ vefāsı

Ne ẕevḳ vü ne ṣafā vü ne ʿīş ü şādān
Cihān oldı o gün başıma zindān

İderdim kendi kendime nizāʿı
Cevābıñ ne suʾāl olmaḳda Dāʿī

Yeter ey ʿabd-i ʿāṣī ḳalb-i ḳāsī
Behey ḫüsrān bu mıdır Ḥaḳḳ s̱enāsı

Revā mıdır bu işler saña ey şevm
Hevāya uyub olmaḳ böyle ser-nevm

Ḳanı ey dil oḳumaḳ ḳanı yazmaḳ
Düşer mi saña bu ḳırḳından azmaḳ

İderdiñ tāzelikde zühd ü ṭaḳvā
Ḳocalıḳda bu mıdır kār-ı aḳvā

---

806. Mağara arkadaşıyla vedalaşıp bu Dai yola düştü. /807. Sabah vaktindeki hani o mutlu gelişler, oynayışlar, gülüşler? /808. Şimdi bu hüzünlü gidişler, azarlamalar, pişmanlıklar nedendir? / 809. Bu kötü dünyanın zevkini şimdi gör. Âcizin canını bulunca alır. / 810. Beyim, bu dünyanın bile vefası yoktur. Bu durumda bir oğlanın vefası olur mu ? / 811. Ne zevk ne rahatlık ne eğlence ne mutluluk vardı. O gün dünya başıma zindan oldu. /812. Kendi kendime kavga ederdim. Dai, sorulduğunda cevabın ne olur? /813. Ey katı yürekli günahkâr kul! Yeter. Allah'ın övgüsü hüsran mıdır? /814. Ey uğursuz kişi! Bu işler sana yakışıyor mu? Arzuya kapılıp böyle yumuşak başlı olmak sana uygun mu? /815. Ey gönül! Neden okuyup yazmıyorsun? Kırkından sonra azmak sana düşer mi? /816. Gençken Allah'tan korkar yasak şeylerden sakınırdın. Yaşlılıkta daha kuvvetli olan işin bu mudur? /817. Neden kulak verdin kadın sözüne? Niçin oğlanın yüzüne baktın?

Niçün ṭutduñ ḳulaḳ ʿavret sözine
Niçün açdıñ gözüñ aġlan yüzine

Niçün virdiñ göñül taze civāna
Niçün fāş eylediñ zārıñ cihāna

Çün olduñ ey göñül bu ʿaşḳa maġlūb
Helāl itse revādır cevr-i maḥbūb

Ṣoñun fikr itmeyüb ʿāşıḳ olan dūn
ʿAceb midir olursa hāl-i maġbūn

Bu baḥr-i ʿaşḳa düşse tā ki insān
Ḫalāṣ olmaġa yoḳdur hergiz imkān

Ki zīra ʿaşḳ ḥüsni muḳtezīdir
Ḥasen ġam ile ḥüzni muḳtezīdir

Ṣañı bu ḥüznüñ envāʿ-ı belādır
Belānıñ ġāyeti vāṣıl-ı liḳādır

(49. s.) Viṣāliñ āḫiri hicrān olubdur
ʿAḳıllar bu işe ḥayrān olubdur

Dükenmez ders-i ʿaşḳıñ ḳīl ü ḳāli
Bilinmez baḥs̱ ile ʿaşḳıñ meʾāli

Dinilmez sözle bu feniñ beyānı
Bu ʿilmi añlamaz mollā gör anı

Efendi ḳıṣṣadan hiṣṣe dimişler
Uyanlar nefsine ġuṣṣa dimişler

Hidāyet eyle Allāh Hādī
Ḫalāṣ ide bu mahrūru'l-fuʾāda

---

818. Genç delikanlıya neden gönül verdin? İniltini neden dünyaya duyurdun? /819. Ey gönül! Bu aşka yenildiğin için sevgilinin eziyeti sana revadır. / 820. Sonunu düşünmeden âşık olan o aşağılık kimse aldanmış halde olsa buna şaşılmaz. / 821. İnsan bu aşk denizine düşse kurtulmak için asla imkânı olmaz. / 822. Aşkın güzelliği gam ile hüzün güzelliğiyle birlikte olur. /823. Hüznün sonu türlü beladır. Belanın sonu ise kavuşmadır. /824. Kavuşmanın sonu ayrılıktır. Akıllar bu durum karşısında hayrette kalır. /825. Aşkın dersi, dedikodusu (sözleri) tükenmez. Aşkın anlamı anlatmakla bilinmez. /826. Bu ilmin anlatımı sözle söylenmez. Molla olsa da bu ilmi anlamaz. /827. Efendi, şöyle bir kıssadan hisse söylenmiş: "Nefsine uyanlar gam sahibi olur." /828. Hâdî olan (doğru yolu gösterip muradına erdiren) Allah'ım! Bana doğru yolu göster. Bu ateşli gönlümü kurtar.

Gel ey Dāʿī ḳoyub güft ü gūyı
Ḥikāyet it yine ol māh-ı rūyı

Bu Maḳāle Yārime Derd ü Dilim İşʿār İder

830 Yine bir gün o şūh dil-sitāna
Niyāz itdim nihānī yana yana

Didim ey kişver-i ḥüsnüñ emīri
Ḫalāṣ it tīr-i ġamdan bu esīri

Çün itdiñ el ile göñlümi tesḫīr
Revā mı şimdi lutfuñ ola teʾḫīr

İdersiñ baña dünyānıñ cefāsın
Ḥarām itdiñ baña vaṣlıñ ṣafāsın

Seniñ ḥüsniñe virdim ben revācı
Benim derdime itmezsin ʿilācı

835 Ruḫuñ gül-zārını ey nūr-ı dīdem
Su urdum gözlerim yaşıyla her dem

Ne deñlü cidd ü cehd itdim efendim
Olunca tā bu deñlü dil-pesendim

Çü bizden eylediñ taḥṣīl-i ʿirfān
Ferāmuş eylemez iḥsān-ı insān

Efendim ḫˇācelik ṣatmam saña ben
Revā mıdır bu şler baña senden

Seni sevmek ise şāhım günāhım
Niçün evvel rıżā virdiñ a şāhım

---

829. Ey Dai! Gel, bu sözleri bırak. Yine o ay yüzlüyü anlat. / Bu Makale Yârime Derdimi ve Gönlümü Yazılı Olarak Bildirir. / 830. Yine bir gün o güzel sevgiliye yanarak gizlice yalvardım. / 831. Ey güzellik ülkesinin emiri! Bu esiri gam okundan kurtar dedim. / 832. Kendi elinle gönlümü ele geçirdin. Şimdi iyiliğini geciktirmen uygun mudur? / 833. Bana dünyanın eziyetini edersin. Kavuşmanın zevkini bana haram ettin. /834. Ben, senin güzelliğine değer verdim. Ama sen benim derdime ilaç vermezsin. /835. Ey nur gözlüm! Yanağının gül bahçesini gözyaşlarımla her an suladım. /836. Efendim bu derece gönlüme hoş gelince çalışıp çabaladım. /837. Bizden ilim öğrendin. İnsan iyiliği unutmaz. /838. Efendim, ben sana hocalık taslamam. Senin bana bu davranışların uygun mudur? /839. Şahım, günahım seni sevmekse neden önce buna rıza gösterdin?

Düşer mi sen şeh-i ʿālī-cenāba
Bıraḳmaḳ bizdeki bu ıżtırāba

Muḳaddem luṭf iderdiñ meleh-ḫū
Niçün şimdi ḳaçarsın ey perī-rū

Beni red ideli şāhım nażardan
Açılmaz gözlerim gerd ü kederden

Gel öldür bārī ḳurbān ola cānım
Ḥelāl olsun efendim saña ḳanım

(50. s.) Gerekmez ʿālem içre böyle dirlik
Seniñle olmayınca göñül birlik

Ḳarārım ḳalmadı gündüz ne gice
Yine var bir begim bilmem netīce

El irmezsin nihāl-i naḫle eyveh
Olub sen şāḫ-ı şūḫa mīve şīve

Bilürsin nidügin maḳṣūd senden
Ayaġıña yüzüm gözüm sürem ben

Anıñla sākin olur ʿaşḳıñ odı
Ki zīrā yaḳdı yandırdı vücūdı

Niçe bunuñ gibi yüz biñ kelāmı
Didikden ṣoñra gūş eyle peyāmı

Niçe bunuñ gibi yüz biñ kelāmı
Didikden ṣoñra gūş eyle peyāmı

Didi bir hafta ḳaldı rūz-ı ʿīde
Ḫudā irgüre ol yevm-i saʿīde

---

840. Senin gibi yüce şahsiyetli bir şaha böyle ıstırapta yakışmıyor. /841. Melek huylu olan sevgili önceleri iyilik ederdin. Ey peri yüzlü! Şimdi neden benden kaçıyorsun? / 842. Şahım, beni bakışından uzaklaştıralı gözlerim gamdan, kederden açılmaz oldu. /843. Kurban olayım, bu canımı gel öldür. Efendim sana kanım helal olsun./844. Dünya içinde gönlün seninle birlikte olmadığı bir dirlik istemem, bu bana gerekmez. /845. Ne gece ne de gündüz rahatım kalmadı. Beyim, yine nasıl olduğunu bilmediğim bir son var. /846. Güzel şahın meyvesi, nazlanması olunca hurma ağacı gibi olan fidana ulaşamazsın. /847. Senden istediğimin ayağına yüzümü gözümü sürmek olduğunu biliyorsun. /848. Aşkın ateşi ancak onunla sakinleşir. Zira vücudumu yaktı yandırdı. /849. Buna benzer yüz binlerce sözü söyledikten sonra (şu) haberi dinle. /850. Buna benzer yüz binlerce sözü söyledikten sonra (şu) haberi dinle. /851. Bayram gününe bir hafta kaldı dedi. Allah o uğurlu güne erdirsin.

Beni eyle bu gün mektebden āzād
İdem bayrām güni seni dil-şād

Didim çoḳ sevdigim cānıma minnet
Velī ḫavfım buña düşmeye fırṣat

Nihānīce iderdik merḥabāyı
Gözüme sürmek içün ḫāk-i pāyi

855 Nola didi benim ol nāzenīnim
Sevindirdi yine ḳalb-i ḥazīnim

Bu Maḳāle İntiẓār-ı Bī-Meʾālim Vaṣf İder

Gel imdi gör yine bu intiẓārı
İdüb bayrāma dek ehile zārı

Temennā eyleyüb ḳadr-i visāli
Gidübdi dīdeden ḫˇābıñ ḫayāli

Giceler uyumayub gün ṣayardım
Firāḳı derdine dermān arardım

Ṣabāḥ olsa gezerdim çārşūyı
Ki şāyed seyr idem ol māh-ı rūyı

860 Başımda ḫāk gözde yaş dil āteş
Hevāyile olub ḥālim müşevveş

Ki çekdim rūze-i hicrānı bir ay
Vire ʿīd diye yüz sürmege ol pāy

Gelüb ġam-ḫāneme tenhā oturdum
Ġam-ı hicrānı göñlümden getürdüm

---

852. Bu gün bana okul için izin ver. Bayram günü seni gönlü mutlu edeyim. / 853. Çok sevdiğim izin veririm, canıma minnet olur. Ama korkum şudur ki buna fırsat kalmaz. /854. Ayağının toprağını gözüme sürmek için gizlice merhabalaşırdık. / 855. Benim nazlı sevgilim ne söyledi ki benim hüzünlü kalbimi sevindirdi? / Bu Makale Anlamsız Bekleyişimi Anlatır / 856. Gel şimdi yine bu bekleyişimi, bayrama kadar inleyişimi gör. /857. Kavuşmanın şerefini dileyip o uykunun hayali gözden kayboldu. /858. Geceleri uyumayıp gün sayardım. Ayrılığının derdine derman arardım. /859. O ay yüzlüyü seyretmek için sabah olunca çarşıyı gezerdim. /860. Başımda toprak, gözümde yaş, gönlümde ateş; arzuyla hâlim karmakarışık olurdu. /861. O, yüzümü sürmek için ayağını uzatacak diye ayrılık gününü bir ay boyunca çektim. /862. Gam evime gelip yalnız oturdum. Ayrılık acısını gönlümden geçirdim.

Biraz şeker ḳodum ol dem miyāna
Virem ol ṭūṭī-i şīrīn-beyāna

(51. s.) Gözüm yolda ḳulağım daḳḳ-i bābda
Ḳaçan gelür diyü dil ıżṭırābda

Yerimden geh ṭurub geh otururdum
Bu söz ile dilüme getürürdüm

ʿAceb ṭoġmaz mı bu günde sitārım
Bu gün de mi görünmez māh-pārem

Görüb ḳaşı hilālin ol mehiñ tām
ʿAceb itmez mi dil bu günde bayrām

Bu gün de eylemez mi merḥabāyı
Yarın añmaz mi eyā ol Ḫudāyı

Bu günde mi yidirmez vasl-ı hānın
Bu gün de mi göre gelmez zebūnın

Cefā vü cevrine irmez mi pāyān
Bu gün itmez mi bu giryānı ḫandān

İderken dil ile bu güft ü gūyı
Birisi itdi ḳapudan ṭapuyı

Ne görsem cümleten ṣıbyān-ı mekteb
Birer birer el öpdiler müretteb

Gelüb bu ḫayl-i ṣıbyān içre ol şāh
Hemāndem ṭoġrı ṭolandı çün ol māh

Didim yā Rab ne ḥāletdir bu ḥālāt
Ne idi ol geçüb giden ḫayālāt

---

863. O an tatlı sözlü papağana vermek için ortaya biraz şeker koydum. /864. Gözüm yolda, kulağım kapının çalmasında; ne zaman gelir diye gönül ıstırapta. /865. Bazen durup bazen otururdum. Bu söz ile gönlüme getirirdim. / 866. Acaba bu gün de talih bana gülmez mi? Bu gün de mi ay parçam görünmez? / 867. O ayın tam olarak hilal gibi olan kaşını görüp acaba gönül bu gün de mi bayram etmez? /868. Bu gün de mi merhaba etmez? O, Allah'ı yarın da mı anmaz? /869. Bu gün de mi kavuşma yerine gelmez? Bu gün de mi âcizini görmeye gelmez? /870. Eziyeti son bulmaz mı? Bu ağlayanı bu gün güldürmez mi? / 871. Gönül ile bu sözleri söylerken birisi kapıda müsaade istedi. /872. Ne göreyim, okulun bütün öğrencileri sıralanıp birer birer elimi öptüler. /873. O şah, bu çocuk sürüsü içinde gelip o an doğruca dolandı. / 874. Ya Rab! Bu hâl nasıl bir hâldir? O geçip giden hayal neydi?

Düş ise uyḫusuz düş görilür mi
Ḫayāl ile aña hi̇̄ç irilür mi

Şihāb mıdır ʿaceb yā berḳ-ı ḫātıf
Diri̇̄ġā olmadım her neyse vāḳıf

Taḫayyür içre mebhūt kalmış iken
Düşüb dil baḥr-i ʿaşḳa ṭalmış iken

İrişdi es̱nādan biri ol dem
Didi yārıñ ile olduñ mı hem-dem

Murāda vāṣıl olduñ mı idüb ʿi̇̄d
Bu gün ṭoġdı mı ḳarşuñda ḫūrşi̇̄d

Elin ayaġın öpdüñ mi o şūḫuñ
Olub vuṣlat ṣafā itdi mi rūḥuñ

İdersin ʿālemiñ z̠evḳını her an
Bunuñ gibi niçe bayrām u seyrān

Çün olduñ iḫtiyārıñla aña ḳul
Maḥaldir her ne iderse saña ol

Seniñ ol bende-veş maḥkūmuñ iken
Döge söge saña ḫidmet iderken

Saña bu deñlü nāz itmek revā mı
Olur mı ḥüsnünüñ eyā devāmı

(52. s.) Gözetmez mi ʿaceb ol Ḥaḳ-ı üstād
Ḥaḳi̇̄ḳat sābıḳı itmez mi hi̇̄c yād

---

875. Düş se eğer uykusuz düş görülür mü? Hayal ile hiç ona ulaşılır mı? /876. Acaba ateş parçası mıdır ya a göz kamaştıran şimşek midir? Yazıklar olsun ki ne olduğunu anlayamadım. / 877. Hayretler içerisinde şaşırıp kalmışken; gönül, aşk denizine düşüp dalmışken, / 878. O anda biri geldi. Yârin ile söyleştin mi? dedi. /879. Bayram edip muradına ulaştın mı? O güneş bugün karşında doğdu mu? /880. O güzelin elini ayağını öptün mü? Ruhun kavuşup rahatladı mı? /881. Her an bunun gibi birçok bayramda seyranda dünyanın tadını alırsın. /882. (Bütün) gücünle ona kul oldun. O, sana ne yaparsa yapsın yeridir. /883. O, senin köle gibi mahkûmun iken dövülerek sövülerek sana hizmet ederken; /884. Sana bu derece nazlanması uygun mudur? Onun güzelliğinin sürekliliği olur mu? / 885. Acaba Hak, bunu görmez mi? Gerçeği önceden bilen Allah bunu hiç anmaz mı?

Hīç adam öyle bī-raḥmı sever mi
Yolunda baş u cānın terk ider mi

Seni gör ḳor mı ol adam yerine
Ki sen ḳorsun anı adam yerine

Gözüñde çün degil dünyā vü ʿuḳbā
Deger mi ol digil dünyā vü ʿuḳbā

Hemān yā sen misin ʿāşıḳ cihānda
Kişiniñ cānı tiler mi yabānda

Sever mi adam ol vaḥşī ġazāli
İde her demde saña mekr ü āli

Seni itdi mi bu gün yoẖsa ẖoş-ḥāl
Olur imiş yolunda yine pā-māl

Sever imiş daẖı cān u göñülden
Ferāġat itmeyimiş pes o gülden

İder imiş daẖı bülbülveş efġān
Olur imiş yine nālān u giryān

Severseñ yāri sev bir nāzenīni
Saña itdirmeye āh u enīni

Seniñ ḳadriñ bilüb raḥm ide saña
Ḳul olursañ maḥaldir sen de aña

Güzel ʿālemde çün ẖūyı güzeldir
Sen anı ṣanma kim rūyı güzeldir

Güzellik çün ṣolubdı naḳş u ṣūret
Daẖı zībā yazar naḳḳāş-ı ṣūret

886. İnsan hiç öyle merhametsiz olanı sever mi? Onun yolunda başından canından vaz geçer mi? /887. O, seni adam yerine koymazken sen onu adam yerine koyarsın, bunu gör. /888. Dünya ve ahiret gözüne görünmüyor. O, dünya ve ahirete değer mi? Söyle! /889. Sadece bu dünyada âşık sen misin? Kişinin canı gurbette olmayı diler mi? / 890. İnsan, o vahşi ceylanı sever mi? /891. Bu gün yoksa seni iyi duruma mı getirdi? Yolunda yine çiğnenirmiş. /892. Can u gönülden severmiş. O gülden uzaklaşmış. /893. Bülbül gibi figanlar edermiş. Yine ağlayıp inlermiş. /894. Eğer bir yâr seveceksen nazlı (zarif) birini sev. Sana ah ettirip seni inletmesin. /895. Senin değerini bilip sana merhamet etsin. İşte böyle birine sen de kul olursan uygundur. / 896. Âlem içinde güzel olan huyu güzel olan kişidir. Onun yüzünün güzel olduğunu sanma. /897. Yüzü nakşeden (Allah), o yüzü süslese de güzellik ve yüz bir gün solar.

Şu deñlü eyledi taʿrīż ü tevhbīh
Kebāb itdi yüregim dolı çün sīḫ

İdüb niçe bunuñ gibi kināye
Er iseñ gel ṭayan imdi cefāya

Gelüb gitdigi vaḳtin ol perī-veş
Ki ġamdan ʿaḳlım oljuşdı müşevveş

Yüzim üzre düşüb bayılmış idim
Bu geldikde henüz ayılmış idim

Urub bu daḫı yaram üzre yara
Ki maʾil olmayam ıraḳ o yāra

Ferāġat eyleyem sevmekden anı
Ḫalāṣ idem elinden cism ü cānı

Anıñ baḳmayam ırak gül yüzine
Ḳulağım ṭutmayam şīrīn sözine

Kim ıraḳ olmayam pā-māl ü hicrān
Ki selb ola göñülden ʿaşḳ-ı cānān

(53. s.) Göñül rāḥat ola bī-ʿaşḳ yaʿnī
Bedenden cān çıḳar çıḳmaz o maʿnī

Ḫudā ḥaḳḳı şu deñlü oldı efzūn
Derūnum içre āteş dīdede ḫūn

Çü beñzer āteş-i ʿaşḳ pend-i yāre
Naṣiḥat ile olur ʿaşḳ ziyāde

---

898. Öylesine beni eleştirip azarladı ki yüreğimi demir şişlerle doldurup kebap etti. /899. Bunun gibi birçok iğneleyici söz söyledi. Yiğitsen eğer gel de bu eziyete dayan. /900. O peri gibi olan sevgili gelip gittiği zaman aklım gamdan karmakarışık olmuştu. /901. Yüzümün üstüne düşüp bayılmıştım. Bu gelince yeni kendime gelmiştim. / 902. Bu da yaramın üzerine yara açtı. (Fakat her şeye rağmen) O yâre uzak olmayayım. /903. Onu sevmekten vaz geçeyim. Elinden bedenimi ruhumu kurtarayım. /904. Onun uzak olan o gül yüzüne bakmayayım. Tatlı sözüne kulak vermeyeyim. /905. Benden uzak olsun, ezilmeyeyim ayrılık çekmeyeyim. Sevgilin aşkı gönülden zorla da olsa gitsin. /906. Gönül, aşksız rahat olsun. Can bedenden çıkar çıkmaz (aşk) engel olur. / 907. Allah hakkı için içimdeki ateş gözümdeki kan fazlalaştı. /908. Çünkü aşkın ateşi dostun öğüdüne benzer. Aşk, nasihat ile daha da fazlalaşır. /909. Sevgi denizi başımdan aştı. Eziyet dalgası bedenimi batırdı (daldırdı). /910. Gece gündüz ağladım. Hayatımdan da usandım.

Çü başdan aşdı deryā-yı muḥabbet
Vücūdum ġarḳa virdi mevc-i miḥnet

910 Gice gündüz şu deñlü zār oldum
Ḥayātımdan daḫı bī-zār oldum

Vaʿīd oldı baña olmadı ol ʿıyd
Baʿīd oldı gözümden çün o ḫūrşīd

Çün oldı iki hafta bedr-i māhım
Görünmedi baña gör imdi āhım

Bu Maḳāle Yāri Taʿzīr İtdigim Eyler Beyān

Gidüb bayrām gelüb evān-ı mekteb
Yine cemʿ oldılar ṣıbyān-ı mekteb

Gözüm nūrı yine geldi yerine
Naẓar itdim cemāl-i enverine

915 Derūnumdan gidüb cümle ḳasāvet
Dil-i bīmārıma irişdi rāḥat

Ṭurub ḳarşumda o şemʿ-i münevver
Gül-i pervāne-veş yaḳar şeh-per

Firāḳı gerçi yürekler delerdi
Velī bir baḳması dünyā degerdi

Olubdı al al vü aġı hem aġ
Ḳurubdı ṣayd-ı ḳalbe āġ

Sevüb almaġā geldikde ḥużżāra
İderdim muṣḥaf-ı ḥüsnin naẓāra

920 Oḳutdum dersini tekrār vü tekrār
Ziyāde eyledim cānını āzār

---

911. Benim için o (gün) bayram olmadı, korku oldu. Çünkü o güneş, gözümden uzaklaştı. /912. İki hafta olmasına rağmen dolunayım bana görünmedi. Şimdi benim ahımı gör! / Bu Makale Yâri Azarladığımı Anlatır / 913. bayram bitip okul zamanı gelince yine okulun öğrencileri toplandılar. / 914. Gözümün nuru yine yerine geldi. Güzel yüzüne baktım. /915. İçimden tüm keder gidip hasta gönlüm rahatladı. /916. O parlak mum gibi olan sevgili karşımda durup pervane gibi olan gül kanadını yakar. / 917. Gerçi ayrılığı yürekler delerdi. Fakat bir bakışı dünyaya değerdi. /918. Al al aynı zamanda bembeyaz olurdu. Kâkülü kalbi avlamak için ağ kurardı. /919. Huzura alınmak için geldiğinde sevip güzel Mushaf gibi olan yüzünü izlerdim. /920. Tekrar tekrar dersini okuttum. Canını fazlasıyla incittim.

Şu deñlü eyledim aña cefāyı
Didim bayrām güni idüb ṣafāyı

Unutmuşsun göre fi'l-cümle dersin
Seni şimdi dögeyim mi ne dirsin

Yapışdım ḳulaġından ṭutdum anı
Çubuḳ alub ele ḳorḳutdum anı

Didim ḳaç gündür olmuşsun yabānī
Bu gün ḳalḳmak gerek bunuñ tabānı

Oḳusun buña ögretdiklerim heb
Çubuḳ urmayıcaḳ olmaz müʾeddeb

(54. s.)

Didi çok sevdigim itmeyeyin ıraḳ
İdeyin tevbe siziñ ola buyruḳ

Didim ider iseñ bir daḫı böyle
Did ider isem neylerseñ eyle

Didim yandım eliñden ben seniñ āh
Didi itmeyeyin estaġfiru'llāh

Didim şākīleriñ ṭutdı cihānı
Didi bī-şān iderler añma anı

Didim çoḳ ṣuçlarıñ varmış bilürim
Didi ʿafv eyle size yalvarırım

Didim ḳanġı ṣuçuñ ʿafv ideyin ben
Did luṭf eyleyüb geç cümlesinden

Didim ḫoş edeble olsun aç göziñi
İderseñ bir daḫı ṭutmam söziñi

---

921. Ona eziyet edip bayram günü dinlendiğini söyledim. /922. Bütün dersini görmeyince unutmuşsun. Şimdi seni döveyim mi ne dersin? /923. Yapışıp kulağından tuttum. Elime çubuk alıp onu korkuttum. / 924. Kaç gündür yabani olmuşsun dedim. Bu gün bunun ayağını kaldırmak gerekir. /925. Buna öğrettiklerimin hepsini okusun. Çubuk vurmayınca edepli olmaz. /926. Çok sevdiğim, (sizden) uzak olmayayım. Tövbe edeyim, emir sizden olsun. /927. Bir daha böyle edersen dedim. Yaparsam ne edersen et dedi. / 928. Ben senin elinden ah yandım dedim. Estağfurullah öyle yapmamayım dedi. /929. Şikâyetçilerin tüm dünyayı kapladı dedim. Onu anma, insanı şansız (değersiz) ederler dedi. /930. Çok suçların varmış biliyorum dedim. Affedin size yalvarırım dedi. /931. Ben hangi suçunu affedeyim dedim. İyilik edip hepsini affedin dedi. /932. Aç gözünü, güzel edepli ol. Bir daha sözünü dinlemem dedim.

Tebessüm itdi gül yüzlüm olub şād
Virüb ders eyledim ḳuşluġa āzād

İdüb bu deñlü ḫaṣmāne nizāʿı
Teselli buldı andan ḳalb-i Dāʿī

Bu Maḳāle Ārzū-yı Pā-būs-ı Yārdir

Gel imdi gör yine dīvāne göñlüm
Daḫı pāre olub pervāne göñlüm

Yanardı gice gündüz nār-ı ʿaşḳa
ʿİlāc olmaz begim bīmār-ı ʿaşḳa

Ṣuya baḳmaġ ile ṣusuz ḳanar mi
Ṣusuz ḳalan ṣuṣayanı ḳınar mi

İderdi ārzū dil pāy-ı būse
Naṣīb olmadı hergiz pāy-ı būse

Yeg imiş yārini görmemek ādem
Görüb dīvāne olmadınsa her dem

Virüb nakd-i dili her dem hebāya
Göñül itmez ḳanāʿat merḥabāya

Diliñ bu idi her dem ārzūsı
Niyāz ile idibdi pāy-ı būsı

Ḳaçlardı bülbülinden çün ġonca
Ḥarīṣ olurdı dil o kaçdıġınca

Yoġ idi yāriñ aña hīç rıżāsı
Ḥicābından idi anıñ abāsı

933. Gül yüzlüm mutlu olup gülümsedi. Ders verip sabah oluncaya kadar serbest bıraktım. /934. Bu derece düşman gibi kavga edip Dai'nin kalbi bundan teselli buldu. / Bu Makale Yârin Ayağını Öpmeyi İstememdir / 935. Gel yine parçalanıp pervane olan deli gönlümü gör. /936. Aşk ateşinde gece gündüz yanardı. Beyim, (şunu bil ki) aşk hastalığına ilaç olmaz. /937. Susuz olan suya bakmakla kanar mı? Susuz kalan susayanı ayıplar mı? / 938. Gönül, ayağını öpmeyi istiyordu. Ayağını öpmek hiç nasip olmamıştı. /939. Her an görüp divane olmaktansa kişinin sevdiğini görmemesi daha iyiymiş. /940. Her an gönlün nakdini israf edip (gönül) merhabaya kanaat etmez. /941. Gönlün her an isteği yalvararak ayağını öpmekti. /942. O gonca bülbülünden kaçardı. Gönül o kaçtığında daha fazla hırslanırdı. /943. Yârin buna hiç rızası yoktu. Onun elbisesi utanmasıydı.

İderdim her zamañ aña niyāzı
Dir idim sevdigim pek saḳla rāzı

Sürem ayaġıña cān ile yüzüm
Güzel başıñ içün red itme sözüm

Başıma ḫāk-i pāyıñ tāc-ı ʿizzet
Olurdı bañā el virse o devlet

(55. s.) Teraḥḥum eyle bu cān-ı ʿazīze
Ġamıñdan oldı cismim rīze rīze

Ecel irüb müyesser olmaz ise
Cihānda dil murādın bulmaz ise

İdeler reh-güẕārıñda mezārım
Baṣa pāy-ı şerīfiñ cism-i dārım

Mezārım üzre biten her giyāhım
Ola daʿvā-yı ʿaşkıñda güvāhım

Haẕer it āh-ı ʿaşḳdan efendim
Naẓar it bendeñi gūş eyle pendim

Güẕer it ḳalma bu rāh-ı cefāda
Yeter it irmek isterseñ murāda

Begim olma bu günde ḥüsne maġrūr
Maḥaldir eyle bu maḥzūnı mesrūr

Bu deñlü nālişim çün eyledi gūş
Yüzin dödürdi aña gelmedi ḫoş

Didi ol meclis-i ḥüsnüñ çerāġı
Efendi öpmege virmem ayaġı

/944. Ona her zaman yalvarırdım. Sevdiğim bu sırrı sakla derdim. /945. Canım ile yüzümü ayağına süreyim. Bu sözümü güzel başın için reddetme. 946. Ayağının tozu benim başıma şerefli bir taçtır. O kabul ederse bana mutluluk olurdu. /947. Bu değerli cana merhamet et. Bedenim senin kederinden parça parça oldu. /948. Ölüm kolaylıkla gelmezse, gönül dünyada isteğine ulaşmazsa. / 949. Mezarımı senin gezdiğin yola üzerinde yapsınlar. /950. Mezarımın üzerinde yetişen her bitkim, senin aşkının davasında tanığım olsun. /951. Efendim, aşkın ahından sakın. Bu köleni görüp nasihatimi dinle. /952. Bu cefa yolunda kalma, geçip git. İsteğine ulaşmak istersen bunu sonlandır. /953. Beyim, bu günde güzelliğinle gururlanma. Bu hüzünlü kişiyi sevindirmenin tam zamanıdır. /954. Bu derece inleyişimi dinledi fakat yüzünü çevirdi, hoşuna goşuna gitmedi. /955. O güzellik meclisin çırası şöyle dedi: “Efendi, ayağımı öptürmem.”

Didim niçün bu deñlü nāz idersin
Niyāzım gūş idüb aġmār idersin

Didi ḥāşā revā görmem bunı ben
Ayaġıma yüziñi süresin sen

Didim ḳalmadı mı bende ʿār u nāmūs
Revā olmaya itmek pāyıñı būs

Bu deñlü sözlerimden almadıñ sen
Kime şekvā idem eyvāh eliñden

Vücūdum naḳdini virdim aña bey
Niyāz itdim aña bir yıl pey-ā-pey

Sözüm kār itmedi aña muḥassal
Ki pāy-ı būsa ol şeh virmedi el

Ümīdim kesdim ammā dil yeñilmez
Yürekde yarası ʿaşḳıñ oñulmaz

Ki her gördükde ol şāh-ı cihānı
Bu teklīfi iderdim ben nihānī

Şu deñlü teşne olmuşdum ayaġa
Olub zār u zebūn düşdüm ṭayaġa

Yüzime baḳmadı ol niçe günler
Mesāvī oldı baña gice günler

Bu Maḳāle Vuṣlat-ı Dildārımı Eyler Beyān

(56. s.) Yine tenhālayub ol serv-i nāzı
Yüzüm yire ḳoyub itdim niyāzı

---

956. Niçin bu kadar nazlanırsın? dedim. Yalvarışımı duyduğun halde duymazlıktan gelirsin. 957. Haşa! Ben ayağıma yüzünü sürmeni uygun görmem dedi. / 958. Bende ar namus kalmadı mı? ayağını öpmek neden uygun değildir? dedim. /959. Sen sözlerimden ders almadın. Eyvah, seni kime şikâyet edeyim. / 960. Beyim, vücudumun nakdini ona verdim. Bir yıl boyunca ona yalvardım. /961. Sözün kısası sözüm ona işlemedi. O şah ayağını öpmeme izin vermedi. /962. Umudumu kestim ama gönül yenilmedi. Aşkın yarası yürekte iyileşmez. /963. O cihan şahını her gördüğümde ben gizlice bu teklifi ederdim. /964. O kadar ayağını öpme isteğine kapılmıştım ki inleyen ve zayıf bir hale gelip dayanamadım. /965. O, uzun bir süre yüzüme bakmadı. Gece ve gündüzler benim için kötü hâle geldi. / Bu Makale Sevgiliye Kavuşmayı Anlatır / 966. O nazlı serviyi yalnız denk getirip yüzümü yere koyarak ona yalvardım.

Didim ey taẖt-ı dilde pādişāhım
Daẖı gelmez misin inṣāfa şāhım

Ayaġım oldı ġam düşdüm ṭururken
Ayaḳdan düşdi rūḥum curʿa-veş ten

Ne var ey meclis-i ḥüsniñ çerāġı
ʿAṭā itseñ eliñle bir ayaġı

Viṣāliñ niʿmetinden ey şeker-ẖāy
Benim de pāyıma düşmez mi bir pāy

Gelince orta yere ḳıl ḳavl māżī
Ḥabībim çār u nā-çar oldı rāżı

Göl oldı eşk-i çeşmim ḳatre ḳatre
Ol eṣnāda irişdi ʿīd-i fıṭra

Oturdum beyt-i aḥzānımda tenhā
Hemāndem geldi cānım ferd ü tenhā

Yerimden ḳalḳub ol dem itdim iḳbāl
Yüzime ṭoġrı baḳub itdi ẖoş ḥāl

Düşüb sürdüm yüzüm pāyına yāriñ
Ḳomadım fırṣatın yādına yāriñ

Yüzüm sürdükce yāriñ mūzesine
Yanardı āteş-i ʿaşḳ ile sīne

Ḳolumdan ṭutub ol dem eyledi zūr
Elimden ayaġını aldı ol ḥūr

Yapışdı dostum dest ile deste
Ṣunub bir kāġıdı destime beste

---

967. Ey gönül tahtımdaki padişahım! Hala insafa gelmez misin şahım? Dedim. / 968. Gam artık ayağıma vurdu, dururken birden düştüm. Bir içimlik şarap gibi tenim ve ruhum ayaktan düştü. / 969. Ey güzellik meclisinin çırası! Ne var elinle ayağını ihsan etsen. / 970. Ey şeker gibi sözler söyleyen sevgili! Senin kavuşmanın nimetinden benim de hisseme bir pay düşmez mi? /971. Geçmiş ortaya gelince sözleş. Sevgilim, çaresizce razı oldu. /972. Gözyaşım damlaya damlaya göl oldu. O sırada Ramazan Bayramı geldi. /973. Hüzün evimde yalnız başıma oturdum. O anda sevgilim yalnız kendi geldi. /974. O an yerimden kalkıp (ona) döndüm. Yüzüme doğru bakıp iyi davrandı. /975. Eğilip yârin ayağına yüzümü sürdüm. Düşünmesine fırsat vermedim. /976. Sevgilinin çizmesine yüzümü sürdükçe aşk ateşiyle göğsüm yanardı. /977. Huri gibi olan sevgili, o an kolumdan tutarak güç kullandı ve ayağını elimden çekti. /978. Dostum eliyle elime yapışıp elime bir kâğıt tutuşturdu.

Didim āzād idüb virdiñ mi ḥüccet
Olunca ḳulun olmaḳ cāna minnet

980 Didi idüb tebessüm ile pūziş
Efendi al size ʿīdiye baḫşiş

Didim baña cemāliñ ḫoş ʿaṭādır
Gözüme ḫāk-i pāyın tevtiyādır

Gözüm seyr eyleyüb ḳaşıñ hilālin
Göñül ʿīd itdi defʿ idüb melālin

Fenā dünyā bu gün eyledim ʿīd
Beḳā-yı dehre yoḳdur çünki ümīd

Bu Maḳāle Ḥüsn-i Dildārıñ Kemāliñ Vaṣf İder

Gel imdi diñle bu sırrı nihānī
Didim ol ṭūṭī-i şīrīn-zebānı

985 Ṭarāvet gülşenininñ sebze-zārı
Leṭāfet bāġınıñ taze bahārı

(57. s.) Göñül bostānınıñ serv-i revānı
Letāfet bāġınıñ taze bahārı

Yeşiller giymiş idi ġonca-veş ol
Kim idi görüb olmaya aña ḳul

Olubdı māh-ı ḥüsni bedr-i kāmil
Henüz olmuşdı on beş yaşa vāṣıl

Libās-ı sebz ile ol şāḫ-ı ṭūbā
Beġāyet olmuşdı ḫūb u zībā

---

979. Serbest bırakıp senet mi verdin? Dedim. Kulun olmak benim canıma minnettir. /980. Gülümseyerek özür dilerim dedi. Efendi, alın bu size bayram bahşişidir. / 981. Senin o güzel yüzün benim için iyi bir bahşiştir dedim. Ayağının tozuma gözüme çinko madeni gibi parlak görünür. /982. Gözüm senin hilal gibi kaşını izledi; gönül, sıkıntısını kovdu ve bayram etti. /983. Geçici olan dünya, bugün bayram ettim. Çünkü sonsuz olan dünya için umudum yoktur. / Bu Makale Güzel Sevgilinin Olgunluğunu Över / 984. Gel şimdi bu sırrı gizlice dinle. O tatlı sözlü papağanı anlattım. /985. Tazelik bahçesinin yeşilliği, güzellik bahçesinin taze baharı! /986. Gönül bahçesinin yürüyen servisi, güzellik bahçesinin taze baharı! /987. O, gonca gibi yeşiller giymişti. Onu görüp de kim kul olmazdı? /988. Güzel ay, dolunay olmuştu. Henüz on beş yaşına girmişti. /989. Yeşil elbisesi ile o tuba dalı çok güzel ve süslü olmuştu.

Ne ḥāletdir ki Mevlā ḥüsn ü ānı
Ki biñde bir ḳuluna virmez anı

Bulunmaz saʿy ile ʿālemde üç şeyʿ
ʿAṭā itmez anı her şaẖṣa ol Ḥayy

Biri ḥüsn ü biri ẖūb-ı ṣavetdir
Biri dünyāda anıñ salṭanatdır

İrilmez gūşiş ile luṭf-ı Ḥaḳdır
ʿAtāya ṣanma herkes müsteḥaḳdır

Ki maẖlūḳı olunca böyle aḥsen
Var imdi añla bundan Ḫālıḳı sen

Bu Maḳāle Dest-i Būs İdüb Vedāʿ-ı Yārdir

Görünce murġ-ı dil uçdı elimden
Bu döz ol dem revān oldı dilimden

Gözüm nūrı ola ʿīdiñ mübārek
Meṣūn ide ẖaṭādan Ḥaḳ tebārek

Hemīşe ṣolmaya verd-i cemāliñ
Ziyād ide Ḫudā her dem kemāliñ

Temāşā eyleyüb sen gülʿ-iẕārı
İdeyin bülbülüñ āh ile zārı

Hemān sen dünyāda ol şād u ẖandān
İdersem rāżıyım ben āh u efġān

Bi-ḥamdu'llāh cemāliñ gördüm ey māh
Viṣāliñ ʿīdine irgürdi Allāh

---

990. Bu nasıl bir haldir ki Mevla güzellik ve cazibeyi binde bir kuluna dahi vermez. / 991. Çabayla dünyada şu üç şey bulunmaz. Allah herkese onu bağışlamaz . / 992. Biri güzellik biri güzel sestir. Biri de saltanat sahibi olmaktır. /993. Çabalamayla ulaşılmaz. Bu Allah'ın ihsanıdır. Lütfa herkes layıktır sanma. /994. Yarattığı böyle güzel olunca var şimdi onu yaratanı (Allah'ı) düşün. / Bu Makale Yârin El Öpüp Veda Etmesidir / 995. gönül kuşu onu görünce elimden uçtu. Bu söz o anda dilimden döküldü. /996. Gözümün nuru bayramın mübarek olsun. Allah hatadan koruyup mübarek etsin. /997. Hiç bir zaman güzel yüzün solmasın. Allah, her an olgunluğunu arttırsın. /998. Gül yüzünü izleyip bülbülün ah etmesiyle (onun gibi) inleyeyim. /999. Dünyada daima mutlu olup gül. Ben ah ile figan etsem de razıyım. /1000. Ey ay gibi olan sevgili! Allah'a hamdolsun ki güzel yüzünü gördüm. Allah sana ulaşmayı bayramda nasip etti.

Ölürsem ġam yimem şimden girü hīç
Muḳadderdir olam çün ir eger giç

Eli elimde idi çün bu sözde
Ayaġı üzre ṭururduḳ ikimiz de

Niyāz idüb didim ey yüzi māhım
Cülūs it devlet ile pādişāhım

Ṭurub ḳarşıñda ben ḫidmetler idem
Ne kim fermān iderseñ aña gidem

Didi yok ḫāṭırıñ maʿmūr olsun
Oturmam giderim maʿẕūr olsun

(58. s.) Elin būs eyleyüb sürdüm gözüme
Tebessüm eyleyüb baḳdı yüzime

Didi ısmarladım sizi Ḫudāya
Vedāʿ itdi çeküb el bu gedāya

Hemāndem ṭaşra oldı ḳapudan yār
Gidüb rūḥum bedenden ḳaldı ten zār

Gidince baḳaḳaldım ol perī-rū
Gözüme oldı bu ʿālem ḳarañu

Düşüb zīr ü zeber oldum zemīne
Yine başladı dil āh u enīne

Göñül maḳsūdını ḫoş bulmuş idi
Ṣanasın düşde sulṭān olmuş idi

Gözümi açuben nā-gāh uyandım
Firāḳ-ı āteşine yine yandım

1001. (Ölüm) er veya geç Allah'ın takdiri ile başa gelecektir. Fakat bundan sonra ölsem de gam yemem. / 1002. Bu sözü söylerken eli elimdeydi. İkimiz de ayaktaydık. / /1003. Yalvararak ey ay yüzlü dedim. Padişahım mutlulukla tahta çık. /1004. Ben karşında hizmetler edeyim. Ne buyurursan onu yapayım. /1005. Yok, gönlün mutlu olsun. Oturmam gideyim özrüm olsun dedi. /1006. Elini öpüp gözüme sürünce gülümseyerek yüzüme baktı. /1007. Allah'a ısmarladık dedi. Bu köleyi bırakıp vedalaştı. /1008. O an yâr, kapıdan dışarı çıktı. Ruhum bedenden giderek tenim inledi. /1009. O peri yüzlü gidince arkasında bakakaldım. Bu dünya gözüme karanlık oldu. /1010. Yere düşüp altüst oldum. Gönül yine ah edip inlemeye başladı. /1011. Gönül amacına ulaşmıştı. Sanki düşünde sultan olmuştu. / 1012. Ansızın gözümü açıp uyandım. Ateş gibi olan ayrılığında yine yandım. /

Dikildi göñüllere āh u fiġānım
Niçe āh itmeyem ki gitdi cānım

Çün itdim rūz-ı hicrāna şumārı
Ne deñlü aġlamışdım zārı zārı

Tamām biñ gün olmuş çekdigim ġam
Sürūrumdan ṣorarsañ işte bir dem

Devām ehl-i ʿaşḳıñ ḥaẓẓ-ı ʿīşi
Geçer taḳrīr idince lafẓ-ı ʿīşi

On biñ günde çekilen derd-i hicrān
Anıñ vaṣfı degil meḳdūr-ı insān

Anıñ her bir güni bir yıl ḳadardır
Anıñ her vaḳti bir cāy-ı ḫaṭardır

Anıñ ẕikri olubdur mūriṡ-i ġam
Anıñ fikri ider hem ʿaḳlı dirhem

Bu söz daḫı ḳo ṭursun bu arada
Netīce neyse anı it irāde

Bu Maḳāle Cevr-i Dildārıñ Kemālidir Tamām

Çü baʿde'l-ʿıydına geldi o ḥūrī
Münevver itdi ḳalbi rūy-ı nūrı

Yine deryā-yı ʿaşḳı cūşa geldi
Alub Felek vücūdı ṭaşa çaldı

Ḳomadı tende tābı ʿaşḳ-ı cānān
Aḳıtdı gözden ābı ʿaşḳ-ı cānān

1013. Ahım inlemelerim gönüllere dikildi. Nasıl ah etmeyeyim sevgilim gitti. /1014. Ayrılık gününü hesap edip inleye inleye ağlamıştım. / 1015. Tam olarak çektiğim keder bin gün olmuştu. Sorsan sevincimden bir an gibiydi derim. /1016. Benim dermanım aşk ehlinin yaşama zevkidir. Zevkin sözünden bahsedilirse anlamı kalmaz. /1017. O bin günde çekilen ayrılık derdini tarif etmeye insanın gücü yetmez. /1018. Onun her bir günü bir yıl kadardır. Anın her bir anı tehlikeli yer gibidir. /1019. Onun zikri keder verir. Fikri de aklı gümüş para gibi yapar. /1020. bu sözü bir kenara bırak. Sonuç neyse onu anlat. / Bu Makale Sevgilinin Eziyetinin Tamamen Artmasıdır / 1021. O huri, bayramdan sonra geldi. Nur yüzü kalbimi aydınlattı. / 1022. Yine aşkın denizi coştu. Felek, vücudumu alıp taşa vurdu. /1023. Sevgilinin aşkı bedenimde güç bırakmadı. Gözümden yaş akıttı.

Şu deñlü başla cevre o ḫūnī
Ziyāde eyledi derd-i derūnı

Yaḳub yandırdı bu cism ile cānı
Ṣavurdı yile virdi adı ṣanı

(59. s.) Cefāsın yār itdikce ziyāde
Göñül eglenmez oldı bir arada

Bu gün dünyā olubdı başıma ṭar
Derūnum ṭobṭolu idi ġam-ı yār

Olurdum giceler tā ṣubḥ bī-dār
Dögüb sīnem iderdim āh ile zār

Çü gördüm derd-i ʿaşḳa yoḳ nihāyet
Uṣandım kendi kendimden beġāyet

Anuñçün oldı hercāyī o maḥbūb
Niçe olmaya ḫˇāce oldı maġlūb

Muḳayyed olmaz oldı hīc derse
Sözin red itmez oldum her ne dirse

Dilerse gāh hice oḳurdı dersin
Oḳumazsa nedir çāre ne dirsin

Bu deñlü ḫˇāceden yüz bulan oğlan
Anı żabṭ eylemek mümkün mi bir an

Ḥusūsā ḳadr-i ḥüsnin itdi tefhīm
Ḳabūl ider mi ol bir daḫı taʿlīm

İrişüb serv-i ḳaddi oldı bālā
Cemāli gün-be-gün olmaḳda aʿlā

1024. O zalim eziyet etmeye başladı. Gönlümün derdini arttırdı. /1025. Bu bedeni ve ruhu yaktı yandırdı. Adı sanı rüzgârda savurdu. / 1026. Yâr eziyetini arttırdığında gönül yerinde duramaz oldu. /1027. Bu gün dünya başıma dar oldu. Sevgilinin kederiyle kalbim dopdoluydu. /1028. Geceden sabaha kadar uykusuz kalırdım. Göğsümü dövüp ah ederek inlerdim. /1029. Baktım ki aşk derdinin sonu yoktur. Kendi kendimden fazlasıyla usandım. /1030. Bundan dolayı o sevgili başıboş kaldı. Nasıl olmasın ki hocası (bu aşka) yenik düştü. /1031. Derse hiç (bağlanmaz) ilgi göstermez oldu. Her ne derse sözünü reddetmedim. /1032. Bazen isterse dersinde hece okurdu. Okumazsa çare yok ne diyebilirsin. / 1033. Hocadan bu kadar yüz bulan oğlanı bir an zapt etmek mümkün olmaz. /1034. Ayrıca güzelliğin değerini anlattı. (Bunu diyen) o bir daha ders görmeyi kabul eder mi? /1035. Servi gibi olan boyu uzadı. Güzel yüzü günden güne daha da güzelleşti.

Yigit oldı yeñi yārān buldı
Bıraḳdı eski yāri añmaz oldı

Ṣebaḳ alınca ṭururdu gücüyle
Ḳırāʾat ider idi dil ucuyla

Naẓar iderdi ṭaşra her nefesde
Hemān bir murġ-ı vaḥşī̇ydi ḳafesde

Gidince ḳuşluġā gelmezdi ayrıḳ
Yoġ idi ḳorḳısı ṭutmazdı buyruḳ

Cefāya başladı oturdı ẓulmı
Hevāsına uyub terk itdi ʿilmi

Niyāz itdikce baña nāz iderdi
Ḳaçardı muġ-veş pervāne iderdi

Gözüm yaşına hīc raḥ itmez oldı
Benimle bile seyre gitmez oldı

Çü benden vaḥşet itdi ol ġazālim
Reh-i hicrānda maġbūn oldı ḥālim

Cefā vü cevrini ḥadden aşurdı
Firāk-ı āteşi baġrım pişürdi

Bu Maḳāle Bār-gāh-ı Ḥaḳḳa Nālemdir Benim

Çü gördüm ṣabr olunmaz bu eẕāya
Derūnumdan niyāz itdim Ḫudāya

(60. s.)
Didim ey ʿālemiñ perverd-gārı
Ki bükdi ḳāmetimi ʿaşḳ-ı yāri

1036. Yiğit oldu, yeni dostlar buldu. Eski dostunu unuttu, anmaz oldu. / 1037. Ders olunca güçlükle dururdu. Dil ucuyla (dersini) okurdu. /1038. Her an dışarıya bakardı. O an (sanki) kafeste vahşi bir kuştu. /1039. Gidince bir daha sabaha kadar gelmezdi. /1040. Eziyete başlayıp zulmü arttırdı. Hevese kapılıp ilmi bıraktı. /1041. Ben ona yalvardıkça nazlanırdı. Kuş gibi kaçardı, beni pervane ederdi. /1042. Gözümün yaşına hiç acımazdı. Artık benimle gezmeye gitmez oldu. /1043. Ceylanım benden korktuğu için benim hâlim ayrılık yolunda şaşkın oldu. / 1044. Eziyeti artık sınırı aştı. Ateş gibi olan ayrılığı bağrımı pişirdi. / Bu Makale Hakk'ın Yüksek Divanında İnleyişimdir / 1045. Bu sabredilmez eziyeti görünce içimden Allah'a yalvardım. /1046. Ey âlemi rızıklandıran Allah'ım! Yârin aşkı boyumu büktü dedim.

Taḥammül itmege ḳalmadı dermān
Şükürdür çünki her işlerde fermān

Olub her ne ise elinde taḳdīr
Ki tefsīr eylemez taḳdīrini tedbīr

Seniñ emriñ eger olmasa ey Ḥaḳ
Ḳapub düşmez aġaçdan yire yapraḳ

1050 Ne kim ẓāhir olursa yirde gökde
Seniñ emriñle olur yir de gök de

Cenābıñdan irişmeyince fermān
Ne mümkündür ola bu derde dermān

Olubdur cümle müşkil saña āsān
Ne vech ile olursa eyle iḥsān

İderse şerḥa şerḥa tīġ-i miḥnet
Baña ḳalsa degil mümkün ferāġat

Beni senden ayırdı iş bu ḥālāt
Ki sensin ʿālim-i sırr-ı ḫafiyyāt

1055 Benim yoḳdur bu işde ḥaẓẓ-ı nefsim
Rıżañ ola benim her demde ünsüm

Beni yoldan ḳodı ʿaşḳ-ı mecāzī
Aña ʿāḳil virir mi hīc cevāzı

Derūnumdan çıḳdıġıl mā-sivāyı
Ḳabūl eyle ilāhī bu Dġʿīyi

Marīz-i ʿaşḳ olan insāna ne dermān
Ya ṣabr u ya sefer yāḫud vire cān

1047. Dayanmak için gücüm kalmadı. Her işin başı şükürdür. / 1048. Senin takdirin her ne ise hiçbir güç bunu yorumlayamaz. /1049. Ey Hak! Eğer senin emrin olmasa ağaçtan bir yaprak bile yere kopup düşmez. /1050. Yerde gökte her ne ortaya çıkarsa senin emrinle olur. / 1051. Senin katından bir emir ulaşmayınca bu derde derman bulmak mümkün değildir. /1052. Tüm zorluklar senin için kolaydır. Ne sebeple olursa olsun bana ihsan et. /1053. Eziyet oku parça parça etse de benim için vazgeçmek mümkün değildir. / 1054. Bu durum beni senden ayırdı. Sen sırları bilensin. /1055. Bu işte benim nefsani isteğim yoktur. Her an rızan benim gönlümde görünsün (yer alsın). /1056. Mecazi aşk benim yolumdan alıkoydu. Akıllı olan ona izin vermez. /1057. İçimden dünyayla ilgili her şeyi çıkar. İlahi! Bu Dai'yi kabul et. /1058. Aşk hastası olan insan Ya sabretmeli ya gitmeli ya da can vermelidir, bunlardan başka derman yoktur.

Seferle ṣabra yoḳ çün bende ḳudret
Ölüb cānımı virmek cāna minnet

Gice ġam gündüzin ġam yaz u ḳış ġam
Niçe ṭāḳat getürsin buña ādem

Niyāz ile ḳoyub ḫak üzre pāyı
Gözümden aḳırdım ḳanlu yaşı

Gice gündüz iderdim bu duʿāyı
Bu bend-i ʿaşḳdan vire rehāyı

Bu Maḳāle Zühd ile Yāriñ Vedāʿıdır İşit

Çü gördüm baña yār itmez vefāyı
İrişibdi kemāline cefāyı

Yine tenhā düşürdüm bir gün anı
Didim bu sözleri aña nihānī

Niçün benden ḳaçarsın ey ġazālim
Niçün gūş eylemezsin ḥasb-i ḥālim

(61. s.) Yeñi yārān idindiñ gibi şāhım
Benim yā eskilik midir günāhım

Alub ʿaşḳıñı vir göñlüm güzel yār
Yüri kimlerle isterseñ ṣalın var

Olubdur çünki göñlüñ senin ḫāre
Ferāġat itmeden ġayrı ne çāre

Hemān çoḳ sevdigim baḳdı yüzüme
Elem çekdi beġāyet bu sözüme

1059. Sabretmeye ve gitmeye benim gücüm yoktur. Ölüp canımı teslim etmek en iyisidir. / 1060. Gece, gündüz, yaz, kış hep gamlıyım. İnsanoğlu buna nasıl dayansın. /1061. Yalvararak toprağın üstünde ayağımı basar gözümden kanlı yaş akıtırdım. /1062. Gece gündüz aşkın bağından Allah beni kurtarsın diye dua ederdim. / Bu Makale Yârin Kendini İbadete Vererek Veda Etmesidir / 1063. Yârin bana vefa etmediğini gördüm. Eziyeti artık daha da fazlalaşmıştı. / 1064. Bir gün yine onu yalnızken denk getirdim. Ona gizlice şu sözleri söyledim. /1065. Ey ceylanım! Neden benden kaçıyorsun? Sözlerimi (anlattıklarımı) neden dinlemiyorsun. /1066. Kendine yeni dostlar edindin. Benim günahım eski dostun olmam mıdır? /1067. Güzel yâr, aşkını alıp gönlümü bana geri ver. Git kiminle istersen yürü. /1068. Çünkü senin gönlün taş gibi olmuştur. Artık vazgeçmekten başka çare kalmamıştır. /1069. O an çok sevdiğim yüzüme baktı. Bu sözüme son derece üzüldü.

Ḳızardı gül yüzi ṭarıldıġından
Yine ḥaẓẓ itmedi ayrıldıġından

Didim aḥvāli ʿarż itdim cenāba
Buyur emriñ ne ise bu cevāba

Didi çoḳ sevdigim itme ferāġat
Bu günden girü itmeyeyim nihāyet

Didim inṣāfa geldiñ mi efendim
Ṭutar mısın bu günden ṣoñra pendim

Didi biñ nāz ile ol serv-i endām
Bu gün itdim cefā vü cevri itmām

Kelām-ı ʿizzetin boynına ṭaḳdı
El öbdi nāz ile yüzüme baḳdı

Didi ışmarladım sizi Ḫudāya
Elem çekmeñ efendi bu gedāya

Ḫilāf-ı ʿāde itdi niçe evżāʿ
Lisān-ı ḥāl ile her biri ebdāʿ

Gidüb mektebden ol dem āzād
Gözümden ġāʾib oldı ol perī-zād

Anıñ bu sözleri ḥa kār itdi cāna
Ġamımdan baḳmadım ol gün cihāna

Beni ġarḳ eyledi deryā-yı ḥayret
Ki zīrā olmamışdı böyle ḥālet

Anıñ ol itdigi evżāʿ u eṭvār
Düşündükce derūna eyledi kār

1070. Gül yüzü darıldığından dolayı kızardı. Ayrılıktan hoşlanmadı. / 1071. Hâlimi huzurunda sundum. Buna cevaba (söylediğime) emrin ne ise buyur. /1072. Çok sevdiğim vazgeçme dedi. Ben, bugünden sonra öyle davranmayacağım. /1073. Efendim, insafa geldin mi? bu günden sonra nasihatimi tutar mısın? Dedim. /1074. O servi boylu bin naz ile bugün eziyeti sonlandırdım dedi. / 1075. Değerli sözü (Kur'an'ı) boynuna taktı. El öptü, naz ile yüzüme baktı. /1076. Efendi, Allah'a ısmarladık. Bu köle için sıkıntı çekmeyin dedi. /1077. Kötü alışkanlıklarını, eziyetlerini düzeltip gönül diliyle her birini en güzel hâle getirdi. /1078. O an peri gibi olan sevgili okuldan ayrılıp gözümden kayboldu. /1079. Onun bu sözleri cana işledi. O gün kederimden cihana bakmadım. /1080. Beni şaşkınlık denizinde batırdı. Çünkü (daha önce) böyle bir hâl olmamıştı. /1081. Onun o tavırlarını düşündükçe içime işledi.

Taʿaḳḳul itmedim ben ol rumūzı
Didim Mevlā ḫayrlar ide rūzı

Bu Maḳāle Bī-Beḳā Dünyāyı Ḫoş İşʿār İder

Gel ey dil bu fenāya olma maġrūr
Ṣafa vü ʿīş ü nūşa olma mesrūr

Buña ʿāḳil olan virir mi ḳalbi
Görinür baḳıcaḳ diḳḳatle ḳalbi

1085 Zen-i bāzār-veş çün mehri yoḳdur
Çoḳ erden aza ḳalmış ḳadri yoḳdur

(62. s.) Bes on gün kime yüz virse bu fānī
Alur biñ miḥnet ile ṣoñra cānı

Bu ʿālem haftalar bir ejderhādır
Benī Ādem aña her dem ʿazādır

Gice gündüz boġısa cümle ḫalḳı
Ki ṣan bir giryedir boġmaḳda halḳı

Ecel mūrı niçe mīr-i cihānı
Sürüb zīr-i zemīne çekdi anı

1090 Niçe sulṭānı vü niçe vezīri
İdübdür ḳarañu ḳabriñ esīri

Niçe Rüstemleri Zāl-i zamāne
Ṣapana ḳoyuban atdi yabāna

Niçe Sām u Nerīmānı idüb nerm
Ḳarañu ḳabriñ içinde yiri germ

1082. Ben, o işareti anlamadım. Mevla bu günü hayır etsin dedim. / Bu Makale Geçici Olan Dünyayı Güzel Bir Şekilde Anlatır. / 1083. Ey gönül! Bu geçici dünyada gururlanma. Zevke, sefaya, eğlenceye sevinme (aldanma). /1084. Buna akıllı olan kalp bağlamaz. Dikkatle bakınca (zaten) iç yüzü görünür / 1085. Kadın pazarı gibidir, mehri yoktur. Çok erkeğin elinden aza kalmıştır, değeri yoktur. /1086. Bu fani kişi kime on günden fazla yüz verse sonrasında bin eziyetle canını zor kurtarır. /1087. Bu dünyada haftalar tıpkı bir ejderha gibidir. Âdemoğlu ona her an sabreder. /1088. Gece gündüz tüm insanları boğsa sanki gözyaşıdır, halkı boğmaktadır. /1089. Ecel karıncası nice cihan imparatorunu sürüyüp yerin altına çekmedi mi? /1090. Nice sultanı, veziri karanlık kabrin esiri etmedi mi? /1091. Nice Rüstem'leri Zâl (gibi olan) zamanda sapana koyup gurbete attı. /1092. Nice Sam ve Neriman'ı yumuşatıp karanlık kabrin içinde yerini sıcak yapmadı mı? /

Niçe dārāyı ḳoydı dar ḳabire
Niçe mīri ḳodı bīmār kabire

Niçe Ferhādı berbād itdi dünyā
Niçe Şīrīni bī-dād itdi dünyā

1095 Niçe Mecnūnı maḥzūn itdi dünyā
Niçe Leylāyı maġbūn itdi dünyā

Niçe İskenderi derden sürübdür
Cihān ḫalḳını aña güldürübdür

Ararken dünyāda āb-ı ḥayātı
İçürdi ʿāḳıbet zehr-i memātı

Bu deñlü ḥikmet ile ḳanı Loḳmān
Anı bir loḳma idüb yutdı devrān

Ḳanı dünyāya ḥükm iden Süleymān
Aña maḥkūm iken cinn ile insān

1100 Ecel diyü idüb dīvi aña da
Vücūd-ı ḫātimini virdi bāda

Ḳanı nitdi felek Nūşirevān
Ṭutubdı ʿadl u dād ile cihānı

Çü yoḳdur devlet-i fānīye bünyād
Aña da itdi āḫir dehr-i bī-dād

Yā kimler ṭutdı bu dünyā-yı dūnı
Kim olmadı bunuñ āḫir zebūnı

Niçe ġonca güli ṭaġıtdı dünyā
Niçe bülbülleri aġlatdı dünyā

1093. Nice hükümdarı dar kabre koydu. Nice beyi hasta bir şekilde kabre koydu. / 1094. Dünya, nice Ferhat'ı mahvetti. Nice Şirin'i zalim etti /1095. Nice Mecnun'u hüzünlendirdi. Nice Leyla'yı şaşırttı. / 1096. Nice İskender'i kapıdan sürdü. Dünya halkını ona güldürdü. /1097. Dünyada ölümsüzlük suyunu ararken sonunda ölüm zehrini içirdi. /1098. O derece hikmet ile Lokman'a ne oldu? Dünya, onu bir lokma edip yuttu. /1099. Dünyaya hükmeden, üstelik cinin ve insanın emrinde olduğu Süleyman nerede? /1100. Ecel devini onun için de gönderip mühürleyici bedenini rüzgâra verdi. /1101. Hani dünya Nuşirevan'ı ne yaptı? Adaletiyle dünyaya hükmediyordu. /1102. Geçici olan devletin temeli yoktur. zalim dünya ona da son verdi. /1103. Ya kimler bu kötü dünyada ebedi kaldı. Sonunda kim ona karşı zayıf düşmedi? /1104. Dünya, nice gonca gülü savurdu. Nice büllbülü ağlattı.

Niçe şemʿi söndürdi bu dünyā
Ne pervāne göyündürdi bu dünyā

Bu bāġ içre niçe serv-i revānı
Yıḳubdur tīşe-i merg ile anı

Niçe gül yüzli maḥbūbı zamāna
Ecel bād ile irgürdi ziyāna

(63. s.) Niçe maḥṣūl uman bu bī-beḳāda
Virdirir ḫirmen-i ʿömrini yāda

Niçe şīr-i jiyānıñ dehr-i fanī
Alur cānını hīç virmez emānı

Ecel ḫarbine yetmez ḳalʿa-i ten
Hemīşe el-emānı ḳoma elden

Nesine bu fenā dehriñ nesine
Ecel bāzı ḳonar çün sīnesine

Alur murġ-ı revānın niçesine
Bıraġur cism-i bī-rūḥını sīne

Bu gülşende ne gül ḳalur ne ḫod ḫār
Bu külḫānda ne kül ḳalur ne ḫod nār

Bu ʿālemde ne beg ḳalur ne ḥünkār
Bu ʿālemde ne ṣaġ ḳalur ne bīmār

Çü yoḳdur dār-ı dünyānıñ emānı
Yıḳısar başıña bu köhne ḫānı

Kimiñ almadı yār-i hem-demini
Kime çekdirmedi hicrān-ı ġamını

1105. Nice mumu söndürdü. Nice pervaneyi yandırdı. / 1106. Bu bahçe içindeki nice yürüyen serviyi ölüm baltasıyla yıktı / 1107. Ecel, nice gül yüzlüyü zaman içerisinde bir solukta ziyana uğrattı. /1108. Bu geçici olan dünyadan ürün uman kimsenin ömür harmanını elinden aldı. /1109. Fani dünya nice kükreyen aslanı canını hiç korkmadan almadı mı? 1110. Ecel savaşına ten kalesi yeterli olmaz. Bu yüzden daima yardım istemeyi elden bırakma. /1111. Bu fani dünyanın göğsüne ecel kuşu konar. /1112. Yürüyen kuşun nicesini alır. Sinesini ruhsuz kalmış bir beden şeklinde bırakır. /1113. Bu gül bahçesinde ne gül ne de diken kalır. Bu külhanda ne kül kalır ne ateş. /1114. Bu dünyada ne bey ne de hünkâr kalır. Ne iyi ne de hasta kalır. /1115. Çünkü dünya kapısının yardımı (acıması) olmaz. Başına bu eski evi yıkar. /1116. Kimin sevdiğini almadı? Kime ayrılık kederini çektirmedi?

Kimi boġmadı baḥr-i iştiyāḳa
Kimi yaḳmadı nār-ı iftirāḳa

Kimi ayırmadı ġonca gülünden
Kimi aġlatmadı hicrān elinden

Gelenler aġladı heb bu fenāya
Ḫuṣūṣā neyledi gör enbiyāya

Ḳanı Ādem Ṣafī-lullāh ḳanı
O görmüşdi muḳaddem bu cihānı

Neler çekmiş idi dār-ı fenādan
Kim ayru düşicek Ḥavvā anadan

Ya Ḳābīl Hābīl'i öldürdigi dem
Ne deñlü aġlamışdı aña Ādem

O çekdi ayrılıḳ derdin muḳaddem
Çekerler tā ḳıyāmet Īn Ādem

Atadan oġula mīrās̱ olubdur
Bu ʿālem tā ezel böyle gelübdür

Ya itmemiş olubdı nevḥ nevḥa
Niçün dirlerdi ʿālem nevḥ nevḥa

Ḫalīli nāra atmadı mı Nemrūd
Cefālar itmedi mi dīv-i merdūd

Fedā emrü olıcaḳ ʿİsmāʿiline
Bıçaġın alıcaḳ ol dem eline

(64. s.) Aña kār itmedi mi nār-ı firḳat
Nihāyet emre itmişdi iṭāʿat

1117. Hasret denizinde kimi boğmadı? Ayrılık ateşinde kimi yakmadı? / 1118. Kimi ayırmadı gonca gülünden? Ayrılık elinden kimi ağlatmadı? /1119. Bu geçici dünyaya gelenlerin hepsi ağladı. Özellikle peygamberlere neler yaptığını gör. /1120. Allah'ın temiz kulu Âdem nerede? Bu dünyayı ilk olarak o görmüştü. /1121. Havva anadan ayrı düşünce yokluk kapısında neler çekmişti? /1122. Ya Kâbil Hâbil'i öldürdüğü zaman Âdem, ona nasıl ağlamıştı? /1123. İlk olarak ayrılık derdini o çekti. Bu Âdemoğulları da kıyamete kadar bunu çekeceklerdir. /1124. Atadan oğula mirastır. Bu dünya önceden beri böyledir. /1125. Ya ağıt yakan kadınlar sesli bir şekilde ağlamasalardı dünyadaki tüm kadınlar nasıl ağıt yakabilirlerdi? /1126. Halil'i Nemrut ateşe atmadı mı? (Allah katında) kovulmuş dev, eziyetler etmedi mi? /1127. İsmail'i için adak emri olunca o an bıçağı eline aldığında /1128. Ona, ayrılık ateşi işlemedi mi? Buna rağmen sonunda emre boyun eğmişti.

Ḳanı ol ḥüzn ile Yaʿḳūb ḳanı
Ne deñlü aġladı ḥasretle ḳanı

Ḫuṣūṣā Yūsufun yütürdigi dem
Gözine ḳarañu oldı bu ʿālem

Niçe itmesün ol āh u enīni
Ki żāyiʿ itdi öyle meh-cebīni

Ḳanı ol pākine ḥiss-i Yūsuf
Aña da irmedi mi gör teʾessüf

Meh iken ḳuyıya atılmadı mı
Şeh iken ḳul olub ṣatılmadı mı

Züleyḫā ḳıṣṣasın gūş eylediñ mi
Ne çekdi ʿaşḳ elinden añladıñ mı

Ne ḥāle ḳodı anı ʿaşḳ-ı dildār
Ṣaḥīḥ iken olub bīmār u bī-ʿār

Ġanī iken faḳīr itdi anı ʿaşḳ
ʿAzīz iken ḥaḳīr itdi anı ʿaşḳ

Fedā idüb yolına cümle mālın
İderdi cāndan ārzū-yı visālin

Olub bularda āḫir pāy-mā ol
Ne zaḥmet çekdi bulunca aña yol

Bir iki gün olub vuṣlata şādān
Yine yandırdı āḫir nār-ı hicrān

Kelīmu’llāh iken Mūsā bin ʿUmrān
Ne deñlü çekdi gör elem-i hicrān

1129. O hüzün ile hani Yakup nerede? Hasretle ne kadar çok ağlamıştı. /1130. Ayrıca Yusuf’u kaybettiği an bu dünya onun gözüne karanlık oldu. /1131. Öyle bir ay alınlıyı kaybetti. O nasıl ah edip inlemesin? /1132. O temiz yüreğine, Yusuf’un hissi acı ile ulaşmadı mı? Gör bunu. /1133. (Yusuf) ay iken kuyuya atılmadı mı? Şah iken köle olup satılmadı mı? /1134. Züleyha kıssanı dinledin mi? O, aşk elinden ne çekti anladın mı? /1135. Sevgilinin aşkı onu hale getirdi. İyi iken hasta ve arsız oldu. /1136. Aşk onu zengin iken fakir yaptı. Değerliyken düşkün yaptı. /1137. Cümle malını onun yolunda harcayıp gönülden kavuşmayı isterdi. /1138. O, sonunda ayaklar altında ezildi. Ona kavuşmak için yol bulunca ne acılar çekti? /1139. Bir iki günlük kavuşmayla mutlu olup sonunda ayrılık ateşi onu yine yandırdı. / 1140. Umran’ın oğlu Musa Kelimullah ne kadar ayrılık acısını çekti, gör.

Atıldı ṭıfl iken deryā-yı Nīle
Ġam-ı hicrin çeküb ḳavm u ḳabīle

Yaḳub nār-ı firāḳı māderini
Götürdi gitdi deryā dilberini

Ya Mūsī-i benī Firʿavn elinden
Oda yanmadı mı anıñ dilinden

Bıraġub ilini gitmedi mi ol
Diyār-ı ġurbete ṭutmadı mı yol

Firāḳ odına yanmadı mı ol da
Ġam-ı hicrānı çekmedi mi yolda

Şehīd olduḳda ya Yaḥyā-yı maʿṣūm
Aña olmadı mı ya bām-ı maġmūm

Ya Eyyüb mübtelā olduḳda derde
Neler gördi vü neler çekdi bu derde

Çekildi ʿāḳıbet ol bir kenāra
İrince derdine ṣabr ile çāre

(65. s.) Bulub cism-i ʿaliyyi ḥimmet ol an
Velī bulmadı derdi mevte dermān

Ya ʿīsānıñ tecerrüd iḫtiyārı
Sabāḥatle gezüb dār u diyārı

Taʿallük itmeyüb hergiz fenāya
Çeküb dünyādan el aġdı semāya

Ḫuṣūṣā ḥażret-i sulṭān-ı kevneyn
Olan ḳurb-ı Ḫudāya ḳāb-ı ḳavseyn

1141. Bebekken Nil nehrine atıldı. Ailesinin ayrılık acısını çekti./1142. Nehir sevgilisini (bebeğini) götürdüğü için annesini ayrılık ateşi yaktı. /1143. Ya Musa, firavun oğullarının söylediklerinden dolayı ateşte yanmadı mı? /1144. O, memleketini bırakıp gurbete gitmedi mi? /1145. O da ayrılık ateşinde yanmadı mı? Yolda ayrılık acısını çekmedi mi? /1146. O masum Yahya şehit olduğunda gökyüzü bile onun için hüzünlendi. /1147. Eyüp derde tutulduğunda bu dert yüzünden neler gördü, neler çekti. /1148. O sabredip derdine derman gelinceye kadar bir kenara çekildi. /1149. Yüce bedeni o an himmet bulmasına rağmen ölüm derdine derman olamadı. /1150. Ya İsa’nın iradesinin Allah’a yönelmesi, su üzerinde diyar diyar dolanması. / 1151. Yokluk âlemiyle ilgilenmeyip dünyadan el çekerek gökyüzüne yükselmesi… /1152. Ayrıca dünya ve ahiret sultanı hazretin iki yay aralığındaki mesafe kadar Allah’a yaklaşması…

Dimişken Ḥaḳ anıñ ḥaḳḳında levlāk
Anunçün ḫalḳ olmuş iken eflāk

Felekde çekmediler mi cefāyı
Ne vaḳtin sürdiler anlar ṣafāyı

1155 Bilimişdir degil lāzım iʿāde
Sözüñ andan özün eyle ifāde

Cemīʿ i enbiyānın çekdigi ġam
Anıñ hicrin ġamında oldı medd-ġam

Ne gām olmaḳ gerek ālām-ı hicret
Ki tārīḫ oldı ḫalḳa tā ḳıyāmet

Ne şübhe cemʿ a çün miḥrāba ṣıġmaz
Bunuñ her mıṣraʿ ı bir bāba ṣıġmaz

Ḫuṣūṣā çār-yār-ı bā-ṣafāya
Neler itdi cihān ol evliyāya

1160 Birisi ḥażretiñ ol yār-ġārı
Ḥavāle itdi ġār içinde mārı

Urub birine tiġ-ı bī-dirīġı
Didirdi ʿ āleme ḥayfā dirīġi

Biriniñ muṣḥaf üzre dökdi ḳanın
Birin miḥrāb içinde aldı cānın

İçürdi birine cevr ile āġı
Ḳafadan urdı birine bıçaġı

1153. Hak onun hakkında övgüler söylemişken, gökler onun için yaratılmışken… /1154. Onlar dünyada eziyet çektiler. Hiçbir zaman safa sürmediler. /1155. Tekrara gerek yok, tüm bunlar zaten biliniyor. O yüzden konun sözünü değil özünü anlat. /1156. Tüm peygamberlerin çektiği keder, onun ayrılığının gamında daha da çoğaldı. /1157. Gamlanmaya gerek yok, kederlerden el çekmek gerek. Çünkü ne yapılırsa yapılsın insanlar açısından bu durumun tarihi kıyamete kadar sürecek. /1158. Şüphesiz ki tüm insanlar bir araya toplansa mihraba sığmazlar. Bu konunun her mısraı da bir bölüme sığmaz. /1159. Ayrıca dünya o tertemiz dört evliyaya neler çektirdi. /1160. Birisi hazreti sultanın mağara dostudur. Mağara içinde yılana duvar oldu. /1161. Birisine önlemsiz bir oku atıp tüm dünyaya "yazıklar olsun" dedirtti. / 1162. Birinin Mushaf üzerinde kanını döktü. Birinin mihrapta canını aldı. /1163. Birine eziyetle zehir içirdi. Birine bıçağı kafasından vurdu.

Yaḳub her birini nār-ı firāḳa
Atub gāhī Ḥicāza gāh ʿIrāka

Şu kim geldi bu dār-ı bī-beḳāya
Muḳarrer uġramaḳ āḫir-i cefāya

Bu sözler daḫı dīne niçe aḥyān
Buña daḫı bulunmaz ḥadd ü bābān

Ḥaden çıḳdıñ ey Dāʿī ziyāde
Yine gel ḥasb-i ḥāliñ it iʿāde

Bu Maḳāle İbtidā-yı İftirāḳ-ı Yārdir

Cehār-şenbih güni olmuşdı āzād
Sürūr u ẕevḳ ile gitmişdi dil-şād

(66. s.) Çü penç-şenbih güni açıldı mekteb
Dirildi cümle ṣıbyān-ı müretteb

Ḳamu ögrendi ders oldı ḥāżır
Sebaḳ almaġa cümle oldı nāżır

Ki ḳuşluḳ vaḳti oldı gelmedi yār
Hemāndem oldı mekteb başıma ṭār

Sebaḳ abul ṭaġıldı cümle ṣıbyān
Ḳalub dil genc-i ġam içinde bī-cān

Gözüm segirdi ḳulaḳ çıñlar idi
Derūnum içre cānım iñler idi

Gice görmüş idim bir ḳorḳulı düş
Kil gememiş idi ol düş baña ḫoş

1164. Her birini ayrılık ateşinde yakıp gâh Hicaz'a gâh Irak'a attı. /1165. Bu geçici dünyaya gelen kişi şüphesiz sonunda eziyete uğrar. /1166. Bu sözleri kullanmak bile bazı zamanlar dinde sınırlandırılmaz. /1167. Ey Dai! Konunun sınırından çıktın. Gel tekrar sohbetine dön. / Bu Makale Sevgilinin Ayrılığının Başlangıcıdır / 1168. Çarşamba günü, sevinçle gönlü mutlu bir şekilde gitmişti. /1169. Perşembe günü okul açıldı. Bir araya gelmiş öğrencilerin tümü toplandı. /1170. Hepsi, dersin başladığını öğrenince ders almak için hazırlandı. /1171. Kuşluk vakti olmasına rağmen yâr gelmedi. O an okul başıma dar geldi. / 1172. Tüm öğrenciler derslerini görüp dağıldılar. Gönül gam hazinesi içinde cansız kaldı. /1173. Gözüm titreyip kulağım çınlardı. İçten içe ruhum inlerdi. /1174. Gece korkulu bir düş görmüştüm. O düş bana iyi gelmemişti.

1175 Dir idim kendi kendime bu ḥālet
Degildir tānrı ḥaḳḳı iyi ʿalāmet

Göñül baḥr-ı ġama müstaġrıḳ
Suʾāl itmege bir kes olsa dirken

Hemāndem çıḳa geldi vālid-i yār
Didi olmadıñız mı ḫaber-dār

Didim noldı beyān it baña ḥāli
Didi nolsa gerek gūş it maḳāli

Ṭutuldı ʿömrümüñ māhı bu gice
Degil maʿlūm yine var bir netīce

1180 Başım aġrır diyü yatdı o meh-rū
Gözine girmedi bu gice uyḫu

Ḥarāretden vücūdı yandı tütdi
Düşüb bī-ḫod olub kendin unutdı

Bizi şol Ṣñlü ḳorḳutdı gice o
Hemāndem göçdi ṣandıḳ ol perī-rū

Didim şimdi ne ḥāl üzre ḳoduñ sen
Didi mümkün degil ḥālim dimek ben

Didim şimdi gider misin yine sen
Didi var gör seniñçün gelmişim ben

1185 Hemān bī-ḫad olub āvāre düşdüm
Yitürdim ʿaḳlımı ṭaġlara düştüm

Bu reh kim ḳopuban geldi dehāna
Seḥerde yola düşdüm yana yana

1175. Kendi kendime, Allah hakkı için bu durum iyiye işaret değil dedim. /1176. Gönül, gam denizine batmışken, sormak için birisi olsa derken /1177. O anda yârin babası çıkageldi. Haberdar olmadınız mı? Dedi. /1178. Anlat bana onun durumuna ne oldu? Dedim. Ne olsa gerek söylediklerimi dinle, dedi. /1179. Ömrümün ayı, bu gece tutuldu. Bir sonuç vardı ama ne olduğunu anlamadım. /1180. O ay yüzlü, başım ağrıyor diye yattı. Bu gece gözüne uyku girmedi. /1181. Hararetten bedeni yandı, tüttü. Düşüp bayılıp kendinden geçti. /1182. O gece bizi o kadar korkuttu ki o an o peri yüzlü öldü sandık. / 1183. Neden şimdi onu o durumda bırakıp geldin? Dedim. Hâlimi anlatamıyorum, dedi. /1184. Sen şimdi tekrar gider misin? Dedim. Ben senin için geldim, git onu gör, dedi. /1185. O an kendimden geçip avare oldum. Aklımı yitirdim, dağlara düştüm. /1186. O anda (söz) ağzımdan çıkıp dilime geldi. Seher vaktinde yana yana yola düştüm.

Bu Maḳāle ʿIyādet İçün Vardıġımdır H̱āne-i Dil-dārıma

Didim ey ṭāliʿi dūnum nedir bu
Yeter olduñ yeter baña cefā-cū

Nedir vāh yine bu ḳara ẖaberler
Nedir cān-ı ḥazīne bu kederler

(67. s.) Gözümden yaş yerine ḳan aḳıdub
Giderdüm kūy-ı yāre böyle diyüb

1190 Dilim maḥzūn oldı tāliʿim dūn
Ġamım ufḳnı olubdı dīde pür-ẖūn

Düşe ḳalḳa varub kūy-ı nigāra
Yürek olmuşdı ġamdan pāre pāre

Varub yāriñ eşigine yüz urdum
Derince ʿaḳlımı bir yere ṭurdum

Elemden olmuş idi dudaġım şaḳḳ
Der-i dārını yāriñ eyledim daḳḳ

İçerüden çıḳub lālāsı ol dem
Beni görünce doldu gözleri nem

1195 Yine kobdı yürek aġzıma geldi
Benim de gözlerm yaş ile ṭoldı

Didim aña nedir āh u enīniñ
Mizācı niçedir ol nāzenīniñ

Didi gel gör efendi ẖālin anıñ
Ne ḥāle idrdi ol ruḥ-ı revānıñ

Bu Makale Sevgilimin Evine Ziyaret İçin Gittiğimdir / 1187. Ey kötü talihim! Nedir bu? Artık bana bu eziyet ırmağın yeter etti, dedim. /1188. Vah, yine bu kötü haberler nedir? Gamlı gönlüme bu kederler neden dolayıdır? /1189. Gözümden yaş yerine kan akıtıp yârin mahallesine bu şekilde gittim. /1190. Gönlüm hüzünlü, talihim kötü oldu. Gamım ufka ulaştı, gözüm kanla doldu. /1191. Sevgilinin mahallesine düşe kalka gidip yüreğim gamdan parça parça olmuştu. /1192. Varıp yârin eşiğine yüz sürdüm. Aklımı toparlayınca bir yerde durdum. / 1193. Dudağım kederden çatlamıştı. Yârin evinin kapısını çaldım. /1194. Lalası (dadısı), o an içeriden çıkıp beni görünce gözleri nem doldu. /1195. Yüreğim yine kopup ağzıma geldi. Benim de gözlerim yaşla doldu. /1196. Ona: "Ahlayıp inlemen nedendir? O nazlının durumu nasıldır?" Diye sordum/1197. Efendi, o yürüyen ruhun (dostun) ne hâle düştü, hâlini gel gör, dedi.

Didim gelsin muḳaddem içerü var
Benim geldigim eyle aña iḫbār

Ṣavulsunlar yanından ḳaçan ādem
Ṣaġ olmasun o cāndan ḳaçan ādem

1200 Didi gel gitdiler ol ḳaldı ḫālī
Oturdum yanına ṣormaġa ḥāli

Bu Maḳāle Çeşm-i Bī-mārı ʿIyādet İtdigimdir Eyle Gūş

Kaçan kim gördüm ol şāh-ı cihānı
Niyāz itdim o dem Ḥaḳḳa nihānī

Didim yā Rab müyesser eyle ṣabrı
Bu ʿaşḳ ifşā-yı rāz itmeye cebrī

Yumub ol şeçm-i bī-mārın o meh-rū
Olub bī-ḫod ṣanasın uyur uyḫu

Çeküb dünyādan el ol serv-i reftār
Ayaḳdan düşüb olmasın ḫayli bīmār

1205 Ṭutub nabżın didim rūḥum nedir ḥāl
Ne ḥāle uġradıñ ey māh-ı fi'l-ḥāl

Beni bildiñ mi cānım söyle bir kez
Gözüm nūrı göz açub gözle bir kez

Oturmuşdı yanında zār u maḥzūn
Büyük anacıġı bir pīre ḫātūn

Dögerdi gāh dizin gāh başın
Dökerdi gözlerinden ḳanlu yaşın

1198. Önce sen içeri girip ona benim geldiğimi haber ver, buraya gelsin dedim. /1199. Her kim yanındaysa çıksın. O sevgiliden kaçan kişi iyi olmasın (huzur bulmasın). /1200. Gel, herkes gitti. O yalnız kaldı, dedi. Yanına durumunu sormak için oturdum. / Bu Makale Hasta Gözlü Sevgiliyi Ziyaret Ettiğimdir Dinle / 1201. O dünya padişahını gördüğüm o an Allah'a yalvardım. /1202. Allah'ım bu aşkın, sırrımı zorla açığa çıkarmaması için bana sabır nasip et. /1203. O ay yüzlü sevgili, hasta gözlerini kapatarak kendinden geçince uykuda uyuyor sanırsın. / 1204. O yürüyen servi, dünyadan el çekip elden ayaktan düşüp çok hastalanmasın. /1205. Nabzını tutup ruhum bu hâl nedir? Dedim. Ey ay gibi olan sevgili! Ne hâle düştün? /1206. Canım, beni tanıdın mı bir kez söyle. Gözümün nuru bir kez gözünü açıp bak. /1207. Yaşlı bir kadın olan büyükannesi ağlayıp inler bir şekilde yanına oturmuştu. /1208. Bazen dizini bazen başını dövüp gözünden kanlı yaş dökerdi.

(68. s.) Dir idi ey gözüm nūrı oġul āh
Ne ḥā oldı gezerken sanā nā-gāh

Benim çeşm-i ġazālim sevdigim āh
Benim taze nihālim sevdigim āh

Benim şīrīn maḳālim sevdigim āh
Ġamıñla nola ḥālim sevdigim āh

Belim bükdi ġamı bu yavrumuñ āh
ʿİnāyet eyle lüṭfundan Allāh

Didi hīç kimse bilmez ʿaḳlı gitdi
Bizi dūn-rīz ü dīvāne itdi

Yemedi içmedi açmadı gözin
İşitmedik iki gün oldı sözin

Başında ʿaḳlı yoḳ yaṣdıḳda başı
Ḫudā-yı lā-yezāle ḳaldı işi

Didim eyā nedendir ıżṭırābı
Neden ṭutuldı vech-i āftābı

Didi çün geldi çār-şenbih güni ol
Eyü ḫoş gülüben oynadı bol bol

Gice yatdı ṣabāḥın ḳalḳdı yine
Libāsın aldı ister kim giyine

Vücūdında olub nevʿen seḳāmet
Hele aldırmadı ol itdi ġayret

Eline varub ol dem aldı muṣḥaf
Diler kim mektebi ide müşerref

1209. Ey gözümün nuru oğul ah! Gezerken birden bire sana ne oldu? Derdi. /1210. Benim ceylan gözlüm, taze fidanım, sevdiğim ah! /1211. Benim tatlı sözlü sevdiğim! Senin acınla benim durumum ne olur? /1212. Bu yavrumun acısı belimi büktü, ah! Allah'ım, ihsanınla (bize) yardım et. /1213. Hiç kimse aklının gittiğini (kendinden geçtiğini) bilmiyor. Bizi kötü duruma düşürüp divane etti. /1214. Yemedi, içmedi, gözünü açmadı. İki gündür sözünü duymadık. / 1215. Başı yastıkta, kendinde değil. Durumu sonsuz olan Allah'a kaldı. /1216. Istırabı nedendir? Güneş gibi olan yüzü (tıpkı güneş tutulması gibi) neden tutulmuştur? Dedim. /1217. O, Çarşamba günü geldi. İyi bir şekilde gülüp bol bol oynadı, dedi. /1218. Gece uyuyup sabah olunca kalktı. Giyinmek için elbisesini aldı. /1219. Vücudunda bir çeşit kırgınlık olmasına rağmen durumuna aldırmayıp çabaladı. /1220. O an eline Mushaf'ı aldı. Okulu şereflendirmeyi istedi.

Gelüb babası didi gitme bu gün
Eve ādem gelürse bunda bulsun

Didi gitmezsem eyler ḫˇāce āzār
Didi ben söylerim sen ola bī-zār

Oturdı çün ḍūḥā olunca evde
Başına olmuş idi ṭar oda

Yüzi geh ḳızarır geh aġardı
Güzel başı ziyāde aġrır idi

1225 Yine çok sevdigim ġayret iderdi
Gelen ol ādeme ḫidmet iderdi

Ayaġ üzre gezerdi öyle oldı
Hemāndem öyle oldı böyle oldı

Dimiş ḳoltuġum aġrır bacısına
Anıñ ṣabr iderim ben acısına

Dime duymamış anı babam anam
Benim içün tā kim anlar çekmesün ġam

Didi bacı bu ḥāli ṣoñra bize
Didim ben daḫı vāḳıʿ ḥāli size

1230 Didim yoḳdur cihānda böyle acı
Hemān ṣabr itmedir bunuñ ʿilācı

Ḫudā dārü'ş-şifāsından şifālar
Virüb eyleye bu derde devālar

Yine başladı pīre āh u zāra
Naẓar itdikce ol çeşm-i ḫumāra

1221. Babası gelip bu gün gitme, eve birisi gelirse burada bulun, dedi. /1222. Gitmezsem hoca beni azarlar deyince babası da ben söylerim sen sıkıntı çekme, dedi. /1223. Kuşluk vakti olunca evde oturdu. Oda, başına dar gelmişti. /1224. Yüzü bazen kızarıp bazen beyazladı. Güzel başı fazlasıyla ağrırdı. /1225. Çok sevdiğim buna rağmen çabalardı. Gelen kişilere hizmet ederdi. / 1226. O anda öyle veya böyle ayakta gezerdi. / 1227. Bacısına koltuğunun ağrıdığını, bunun acısına sabrettiğini söylemiş. /1228. Annem babam bunu duymamış, onlara söyleme. Benim yüzümden kederlenmesinler. 1229. Bacısı bu hâlini bize sonra söyledi. Ben de olan bu durumu size dedim. /1230. Dünyada böyle acı yoktur. Bunun ilacı sadece sabretmektir, dedim. /1231. Allah, şifa kapısından şifalar verip onun bu derdine deva kılsın. /1232. Yaşlı kadın, o kanlı gözlüye baktıkça tekrar ahlayıp inlemeye başladı.

Oġul eyvāh diyü feryād iderdi
İşiden ādemiñ ʿaḳlı giderdi

Didim luṭf it yanında saġma saġu
Beġāyet ḳorḳudur saġı saġu

(69. s.) Eger var ise ṣābr eyle temiziñ
Ki kesme çıḳmadıḳ cāndan ümīdiñ

Benim de yüregim ṭurmaz ṭaşardı
Ki baḳdıḳca aña ʿaḳlım şaşardı

Oturdum bir zamān yanında yāriñ
Baḳardım yüzine ol gülʿiẕārıñ

Didim bir gicede bu māh-tābı
Helāk itmiş ḳomamış tende tābı

Daḫı gülzārını yaḳmış ḥarāret
Leb-i şīrīnini ṭutmuş merāret

Düşürmüş döşege ol serv-i nāzı
Uçurmuş lāneden ol şāhbāzı

Dirīġā ḳanı ol nāz ile reftār
Ḳanı ol ṭuṭī-veş şīveyle güftār

Ḥazān olmuş dirīġā ḥüsn-i bāġı
Ṣararmış ṣolmuş ol lāle yañaġı

Hemān ḳalmadı bende ṣabra ṭāḳat
Didim itdim seni Ḥaḳḳa emānet

Çıḳub düşdüm hemān sürʿatle yola
Göz açub baḳmadım hīc ṣaġa ṣola

1233. Eyvah, oğul! Diye bağırırdı. Bunu duyan kişinin aklı giderdi. /1234. İyilik edip onun yanında ağıt yakmayın. Ağıt, sağ olan kişiyi fazlasıyla korkutur, dedim. /1235. Temiz olan sevdiğin eğer yanındaysa sabret. Çıkmadık candan umudunu kesme. /1236. Benim de yüreğim durmaz taşardı. Ona baktıkça aklım şaşıyordu. /1237. Yârin yanında bir süre oturdum. O gül yüzlünün yüzüne bakardım. / 1238. Bu ay yüzlüyü bir gecede mahvetmiş vücudunda güç bırakmamış, dedim. /1239. Gül bahçesi gibi olan yüzünü hararet yakmış, tatlı dudağını acılık kaplamış. /1240. O nazlı serviyi döşeğe düşürmüş, o doğan kuşunu yuvadan uçurmuş. /1241. Eyvahlar olsun! Hani o naz ile yürüyüş, hani o papağan gibi şiveyle söyleyiş? /1242. Çok yazık ki güzellik bahçesi solmuş, o lale gibi olan yanağı sararmış. /1243. O an bende sabır için güç kalmadı. Seni Allah'a emanet ettim, dedim. /1244. Çabucak yola çıktım. Göz açıp sağa sola hiç bakmadım. / Bu Makale Cananıma İkinci Varışımdır

Bu Maḳāledir İkinci Varışım Cānānıma

Gelüb ġam-ḫaneme girdim nihānī
Yaḳardı nār-ı ġam bu cism ü cānı

Yimedim içmedim ḳaldırmadım baş
Aḳardı gözlerimden seyl-veş yaş

Dögüb sīnem iderdim āh u zārı
Tefekkür eyleyüb aḥvāliñ yāri

Gözümden tā ezel gitmişdi uyḫu
Fiġān u āh u zār idi baña ḫū

Bu ḥāl üzre ṣabāḥ olunca ṭurdum
Seḥer vaḳtinde yine yola girdim

(70. s.) Yine vardım der-i devlet-meʾāba
Birisi içerüden geldi bāba

Didim niçedurur ol ruḫları māh
Didi açdı gözin el-hamdü'lillāh

Didim içerüye var eyle iʿlām
Görem tā niçedir ol serv-i endām

Çü vardıḳ içerü ol çeşm-i meste
Yatur dünki gibi döşege ḥasta

Yapışdım başına ṭutdum elini
Ḥarāret āteşi bükmüş belini

Didim bildiñ mi dün ben gelmiş idim
Didi ben bilmezem hīç dün ne oldum

1245. Gizlice gelip keder evime girdim. Gam ateşi bu bedenimi ve ruhumu yakardı. /1246. Yemedim, içmedim, başımı kaldırmadım. Gözlerimden sel gibi yaş akardı. /1247. Sevgilinin durumunu düşünerek göğsümü dövüp ahlayıp inlerdim. / 1248. Önceden beri gözümden uyku gitmişti. Bağırıp ah edip inlemek benim âdetim olmuştu. /1249. Bu şekilde sabaha kadar durdum. Seher vaktinde tekrar yola düştüm. /1250. Yine hükümdar gibi olan sevgilinin evine gittim. İçeriden birisi kapıya geldi. /1251. O yanakları ay gibi olan yâr nasıldır? Dedim. Elhamdülillah gözünü açtı, dedi. /1252. Git, içeriye haber ver. O servi boylu nasıldır göreyim, dedim. /1253. İçeri, o sarhoş gözlü sevgilinin yanına gittik. Dünkü gibi döşekte hasta yatıyordu. /1254. Yapıştım başına elini tuttum. Hararet ateşi belini bükmüştü. /1255. Dün ben gelmiştim, hatırladın mı? Dedim. Dün ne olduğunu hiç hatırlamıyorum, dedi.

Didim bu gün nedir ḥāl-i şerīfiñ
Neden ḫoş olmadı ṭabᶜ-ı laṭīfiñ

Neden ṣoldı cemāliñ gülistānı
Neden bozuldı ḥüsniñ būstānı

Nedendir cism-i pākiñde ḥarāret
Nedir şīrīn lebiñde bu merāret

Ḳanı ruḫsār alınıñda ṭarāvet
Nedir bu günde bu deñlü merāret

Cevāb-ı Dādın Dildār

1260 Didi o ḥasta göñlümüñ ṭabībi
Melāḥat gülşeniniñ ᶜandelībi

Ki ġāyet virdi zaḥmet başcaġazım
Anıñ derdinden aġrır hem boġazım

Ne var bilmem ki sızlar ḳoltucaġım
Yanar cismim ṣanasın bir ocaġīm

Didim ġam çekme çoḳdur luṭf-ı Mevlā
Şifālar ide iḥsān Ḥaḳ tevella

Bu Maḳāle Yār ile Ḥelāllaşdıġım Eyler Beyān

Ol eṣnāda anıñ büyük anası
Ziyāde eyleyüb iderdi yeᵓsi

1265 Baḳub aña didi ol yār-i meh-veş
Benim siz ᶜḳlım itdiñiz müşevveş

1256. Bu gün durumun nasıldır? Güzel tabiatın neden iyileşmedi? Dedim. /1257. Güzel yüzünün gül bahçesi neden soldu? Güzelliğinin bostanı neden bozuldu? /1258. Temiz bedenindeki bu hararet nedendir? Tatlı dudağındaki bu acılık nedir? / 1259. Hani o yüzündeki, alnındaki temizlik? Bu gün bu derece tatsızlık nedir? / Sevgilinin Verdiği Cevap / 1260. hasta gönlümün doktoru, güzellik bahçesinin bülbülü, dedi. /1261. Başım çok eziyet veriyor. Boğazım bu dertten dolayı ağrıyor. /1262. Koltuğum sızlar, bilmem ki ne vardır? Bedenim yanıyor, sanki bir ocağım. /1263. Allah'ın lütfu çoktur, gam çekme. Allah seni kendisine dost görüp şifalar ihsan etsin dedim. * Bu Makale Yar İle Helalleştiğimi Anlatır / 1264. O esnada onun büyük annesi fazlasıyla ağlayıp üzülürdü. /1265. Ay gibi olan sevgili ona bakıp siz benim aklımı karmakarışık ettiniz, dedi.

Bu göz yaşıyla eylersiz baña siz
Ölür diyü mi aġlarsız baña siz

Ölürsem emr-i Ḥaḳdır çekmezem ġam
Ḳalursam kükr idem Mevlāya her dem

Kişi ölmek içün gelmiş cihāna
Baş aġrısı ara yerde bahāne

(71. s.) Kerem it aġlama bī-maʿnā yere
Ecel geldikde baḳmaz gence pīre

1270 Yine ḫılṭ-ı kelām iderdi gāhī
Ki şimden girü itseñ ʿazm-i rāhı

Baḳub babasına dir idi her dem
Egerle atumı vaḳt oldı gidem

Didi cānım oġul ḳanda gidersin
Mizācıñ ḫoş degil atı nidersin

Didi cānım baba egerle atı
İrişdi geldi zīrā seyr vaḳti

Didi ḳuzum eyüce oldıġıñ gün
Seninçün alayın bir ḳoç ḳoyun

1275 Bile al kimi ister iseñ ol an
Ṣafāyile idüñ ṣaḥrā-yı seyrān

Didim cānım o gün bile gidelim
Göñül ḫoşluġı ile seyr idelim

Didi ben gidicek bir daḫı gelmem
Ḳalıñ siz bunda sizi bile almam

1266. Siz, bana bu gözyaşlarını döküyorsunuz. Ölürüm diye mi benim için ağlarsınız? /1267. Allah'ın emridir, ölürsem üzülmem. Kalırsam her zaman Allah'a şükrederim. / 1268. Kişi, ölmek için dünyaya gelmiştir. Baş ağrısı ara yerde bahanedir. /1269. Kerem et, boş yere ağlama. Ecel gelince gence yaşlıya bakmaz. /1270. Bazen yine sözü karıştırırdı. Bundan sonra bir yola gitsen. /1271. Her an babasına bakıp atımı eyerle, vakit geldi gideyim, derdi. /1272. Canım oğlum nereye gidersin? Durumun iyi değil, atı ne yapacaksın? Dedi. /1273. Canım babam, atı eyerle. Zira yolculuk vakti geldi, dedi. /1274. Kuzum, iyi olduğun gün senin için birkaç koyun alayım dedi. /1275. O an kimi istersen yanına al. Sefa ile kır gezintisi yapın. /1276. Canım, o gün gidelim. Gönül hoşluğuyla gezelim, dedim. /1277. Ben gidince bir daha gelemem. Siz burada kalın, sizi bile yanıma alamam dedi.

Didim çoḳ sevdigim çün böyle dirsin
Bizi hicrān elinde ḳor gidersin

Seni ben niçe niçe dögmüş idim
Tehevvür ile niçe sögmüş idim

Ḥelāl it ḳalmasun üstümde ḥakkıñ
Ki zīrā coḳdurur üstümde ḥaḳḳıñ

Didi ol dem baña ol ruḫları māh
Baḳub yüzime diḳḳatle idüb āh

Ḥelāl olsun efendi öyle dime
Ḫˇāce urdığı yer yanmaz caḥīme

Ne kemlik eylediñiz siz baña kim
Ola siziñ üzeriñizde ḥaḳḳım

Ḥelāl olsun derū-ı cān u dilden
Kerem it bizi çıḳarma göñülden

Hemān ḳaldırdı başın itdi ġayret
Viriñ tā muṣḥafım idem ḳırāʾat

Didim żaʿfsuñ ḳoy muṣḥaf aġırdır
Mecāliñ yoḳdurur ḳolun aġrıdır

Kırāʾat itmege başladı ezber
Oḳudı sūre-i Fetḥi o server

Duʿā idüb elin sürdi yüzine
Kimiñ ṭolmadı ol dem yaş gözine

Kerem eyleñ didi vir muṣḥafımı
Sürem ṭa aña yüzümi gözümi

1278. Çok sevdiğim, neden böyle söylüyorsun? Bizi ayrılığın elinde bırakıp gidiyorsun, dedim. / 1279. Ben, seni çok dövmüştüm. Öfkeyle kötü söz söylemiştim. /1280. Helal et, üstümde hakkın kalmasın. Çünkü hakkın üstümde çoktur. /1281. O an yanakları ay gibi olan sevgili, dikkatle yüzüme bakıp ahlayarak şöyle dedi: /1282. Efendi, öyle deme, helal olsun. Hocanın vurduğu yer, cehennemde yanmaz. /1283. Siz bana ne kötülük yaptınız ki benim sizin üzerinizde hakkım olsun. /1284. Canı gönülden helal olsun. Kerem et, bizi gönülden çıkarma. /1285. O an başını kaldırıp çabaladı. Mushaf'ımı verin, okuyayım. /1286. Zayıfsın, Mushaf ağırdır bırak. Gücün yoktur, kolunu ağrıtır dedim. /1287. O server, Fetih suresini ezberinden okumaya başladı. /1288. Dua edip elini yüzüne sürdü. O an herkesin gözüne yaş doldu. /1289. Kerem edin, bana Mushaf'ımı verin. Ona yüzümü gözümü süreyim.

(72. s.) 1290 Benim çün muṣḥafım ile kitābım
Olardır yār-i ġār-ı müsteṭābım

Yine ḫılṭ-ı kelām iderdi gāhī
Egerleñ atı idem ʿazm-i rāhı

Ki zīra geldi vaḳt ʿiş u şādī
Cihānıñ ḳalmadı aġzımda ṭadı

İderdi elleri ile işāret
Virirdi seyr-i ṣaḥrādan beşāret

İki sözüñ birisin dirdi cāñım
Gidebilsem ṭaraldı bunda cānım

1295 İçerü ṭaşra ṭurmazdı çıḳardı
Hemīşe gözleri yola baḳardı

Görinüb ʿālem-i berzaḫ gözine
Hemāñ gitsem dir idi kendüzine

Yine kendüsine geldikde ol māh
Derūnı dir idi āmentü billāh

Şehādet idüb illāllāh dir idi
Muḥammed resulu'llāh dir idi

Oḳurdı sūre-i Yāsīn'i her gāh
Bitürdikce diyüb āmentü billāh

1300 Ḳarīb olmuşdı vakt-i iḥtiżāra
Olub mevtiñ nişānı āşikāre

İşāret itdi ol dem vālideyne
O daḫı ṣundı bir şeyʾ eline

1290. Çünkü benim Mushaf'ım ile kitabım güzel dostlarımdır. /1291. Bazen yine kelimeleri karıştırırdı. Atı eyerleyin yola gideyim (derdi). /1292. Çünkü mutluluk vakti geldi. Dünyanın tadı ağzında kalmadı. /1293. Elleriyle işaret ederdi. Kır gezintisinden müjde verirdi. /1294. Canım, ikide bir "Burada ruhum daraldı, gidebilsem." derdi. /1295. İçeride duramazdı dışarı çıkardı. Daima gözleri yola bakardı. /1296. Berzah âlemi gözüne görünüp kendi kendisine "hemen gitsem" derdi. /1297 O ay, tekrar kendisine geldiğinde içinden "Allah'ın varlığına ve birliğine inandım, iman ettim." derdi. /1298. Şahadet edip illallah Muhammed resulu'llallah derdi. /1299. Her zaman Yasin suresini okurdu. Bitirdikçe "Allah'ın varlığına ve birliğine inandım, iman ettim." derdi. 1300. Can çekişme zamanı yaklaşmıştı. Ölümün işareti belli olmuştu. / 1301. O an anne ve babasına işaret etti. Onların ellerine bir şey verdi.

Meger virmiş aña üç dane limon
Ṣanırsın her biri ṣarı ḳavun

Alub ṣundı bir bir elüme
Teselli eyledi ol dem dilüme

Didi bir dostdan gelmiş idi bu
Siziñ içün alı ḳonmuş idi bu

Ġaraż yād itmedir ancaḳ görüñ ḫoş
Efendi eylemeñ bizi ferāmūş

Didi cānım unutmadıñ beni sen
Unutmam sevdigim hergiz seni ben

Didi çoḳ sevdigim cānım efendi
Urubdur ḥastelik pāyıma bendi

Oġullarıñı bir gönder göreyin
Gelüb bir yerde bir gönder göreyin

Olubduḳ anlarıñla yār u iḫvān
Yemişdik niçe niçe niʿmet ü nān

Niçe anlar ile ṭurduḳ oturduḳ
Niçe niçe yazardıḳ gāh oḳurduḳ

(73. s.) Niçe dem görüşüb oynadıḳ idi
Niçe niçe gülüb oynadıḳ idi

Niçe itmiş idik anlarla seyrān
İrişdi ʿāḳıbet o an hicrān

Görem bir kere daḫı yüzlerini
Ḳulaġımla işidem sözlerini

1302. Meğer onlara üç tane limon vermiş. Her biri sarı kavun sanırsın. /1303. Alıp onları bir bir elime verdiler. O an gönlüme teselli verdi. /1304. Bir dosttan gelmişti bu. Sizin için ayrılmıştı, dedi. /1305. Amaç, sadece anımsanmaktır hoş görün. Efendi, bizi unutmayın. /1306. Canım, sen beni unutmadın. Ben, seni asla unutmam dedim. /1307. Çok sevdiğim canım efendi! Hastalık, ayağımı bağladı dedi. /1308. Oğullarını gönder bir kere göreyim. Bir araya gelip bir gönder göreyim. /1309. Onlarla candan dostlardık. Çeşitli nimetler yemiştik. /1310. Onlarla bir arada durduk, oturduk. Gâh okuyup gâh yazdık. /1311. Çoğu zaman görüşüp ne kadar çok gülüp oynardık. / 1312. Onlarla gezmiştik. O an, sonunda ayrılık ulaşmıştı. /1313. Bir kere yüzlerini göreyim. Sözlerini kulağımla işiteyim.

Kerem eyle efendi vir icāzet
Ölürsem gitmeyem anlara ḥasret

1315 Didim sen daḫı bir oğlumsun ey ḥūr
Yanıñdan istemez dil olmaġa dūr

Ola baş üstüne vardıḳda fi'l-ḥāl
Gözüm nūrı ḥużura idem irsāl

Bu Maḳāle Yanmasıdır Māder-i Meh-pāremiñ

Gidüb bir ḫāne-i ḫālīye gāhī
Iderdi māderi derd ile āhı

Delinür idi āhından yürekler
Dayanmaz idi āhenden yürekler

Niçe aġlamasun eglencesiydi
Ḫuṣūṣā bitmez aġac mīvesiydi

1320 Yürek yaġı cigeri pāresiydi
Cemāl-i şemʿiniñ pervānesiydi

O yavrı şāh-bāzıñ anasıydı
Gice gündüz anın āvāresiydi

Ṭutar eli idi görür gözüydi
Ḳoyunda beslemiş bir ḳuzı idi

Güneşden ṣaḳınurdı gül yüzini
Yüzünden hīç ayırmazdı gözini

Niçe yanmasun ol nār-ı firāḳa
Bu deñlü eylemiş iken ʿalāḳa

1314. Kerem et efendi, izin ver. Ölürsem onlara hasret gitmeyeyim. /1315. Ey huri! Sen de benim bir oğlumsun. Gönül, senin yanından uzaklaşmak istemez, dedim. /1316. Baş üstüne! Gözümün nuru, gittiğimde senin huzuruna göndereyim. /Bu Makale Ay Parçası Gibi Olan Sevdiğimin Annesinin Üzülmesidir/.1317. Annesi bazen boş bir eve gidip, dert ile ah ederdi. / 1318. Ahından yürekler demirden bile olsa delinirdi. / 1319. Nasıl ağlamasın eğlencesiydi. Ayrıca tükenmeyen ağaç meyvesiydi. / 1320. Yürek yağı, ciğerinin parçasıydı. Mum gibi olan o güzel yüzünün pervanesiydi. / 1321. O yavru kuşun anasıydı. Gece gündüz onun avaresiydi. / 1322. Tutan eliydi, gören gözüydü. Koynunda beslediği bir kuzuydu. / 1323. Gül yüzünü, güneşten sakınırdı. Gözünü onun yüzünden hiç ayırmazdı. / 1324. Bu kadar ilgilenmişken nasıl ayrılık ateşinde yanmasın?

1325 Niçe dökmesün ol gözi yaşını
Niçe āh itmesün her dem işini

Anıñ gibi oġul aldıran ana
Baḳar mı bir daḫı fānī cihāna

Ḳala çün beytü'l-aḥzāñ içre bī-kes
O Yūsuf çehresinden olmaya ses

Ḳapa gürk-i ecel ḳoynundan anı
Firāḳından niçe virmeye cānı

Gözi öñünde o çeşm-i ġazālin
Ala şīr-i ecel var añla ḥālin

1330 Baba ana büyükana ḳarındaş
Ḳamu ḳavm ü ḳabīle yār yoldaş

(74. s.) Dökerdi gözlerinden her biri yaş
Dayanamazdı yürekler olsa da ṭaş

Bu Maḳāle Yār ile Āḫir Vedāʿımdır Dirīġ

Çü müştedd oldı gördüm żaʿf-ı yāri
Derūndan eyledim āh ile zārı

Belürdi cā-be-cā mevtiñ nişānı
Muḳadder oldı terk itmek cihānı

Ten-i kāfūrı üzre ol birileri
Virdi her biri ḳara ḫaberler

1335 Büründi noḳṭalarla ḳadd elifi
Anuñçün bir iken biñ oldı żaʿfı

1325. O, gözyaşını nasıl dökmesin? Her an nasıl ahlamasın? / 1326. Onun gibi bir oğul kaybeden ana, geçici dünyaya bakar mı? / 1327. Hüzünler evi içinde kimsesiz kaldı. O Yusuf gibi olan oğlundan ses gelmiyordu. / 1328. Onu, kurt gibi olan ecel koynundan kopardı. Ayrılığından dolayı nasıl can vermesin? / 1329. O ceylan gözlüyü, gözünün önünde aslan gibi olan ecel aldı. Onun bu hâlini anla. / 1330. Baba, anne, büyükanne, kardeş bütün aile dost, arkadaş… / 1331. Her biri gözlerinden yaş dökerdi. Yürekler taş olsa da buna dayanmazdı / Bu Makale Yâr ile Son Vedalaşmamdır Ah / 1332. Yârin zayıflığının arttığını gördüm. Yürekten ahlayıp inledim. / 1333. Ölümün belirtisi yer yer belirdi. Dünyayı terk etmek alına yazıldı. / 1334. Kâfur gibi olan teni hakkında birileri kara haberler verdi. / 1335. Elif gibi olan boyu, noktalarla doldu. Ondan dolayı zayıflığı bir iken bin oldu.

Ki ṣuḥuf sīnesinde çifte çifte
Ṣanasın noḳṭalardı tā mevte

Didi ol noḳṭa maʿnā-yı beşāret
Olur mı bī-noḳṭa hīç lafẓ-ı cennet

İrişüb sāʿat-i ʿörine pāyāñ
Yaḳīn olmaḳda dem dem vaḳt-i hicrāñ

Talayor uçmaġa ol bülbül-i cān
Ki bu ḫāk-i ḳafeṣ olmuşdı zindān

1340 Ṭolanmaġa ḳarīb idi o ḫūrşīd
O mehden itmiş idim ḳaṭʿ-ı ümīd

Cihānda olmadı hergiz murādım
Ben ölem ol ḳala diyü umardım

Ki üç oġluma bu dördünci idi
Hemān bir riştede dört incü idi

Biriniñ geçseyidi baña sözi
O dem aña ṭutarlardı yüzi

Olurdı bir sözüyle anıñ ol an
Ne deñlü müşkil iş de olsa āsān

1345 Anıñ başına biri and virirse
Sözi maḳbūl olurdı her ne dirse

Dilerse cānımı da yoḳ dimezdim
Aña cān virmege ben ġam yemezdim

Hemān tek baña bir söz söylesün ol
Olurdum tā ölünce ben aña ḳul

1336. Sayfa gibi göğsünde çifte çifte olan noktalar, ölüm için bir işaretti sanırsın. / 1337. O nokta, müjde anlamındadır. Cennet sözü hiç noktasız olur mu? Dedi. / 1338. Ömrünün saati sona ulaştı. Ayrılık vakti gittikçe yaklaştı. / 1339. O canın bülbülü, uçmak için dalıyordu. Bu toprak kafes, zindan olmuştu. / 1340. O güneş, dolanmaya yakındı. O aydan umudumu kesmiştim. / 1341. Dünyada isteğim hiçbir zaman gerçekleşmedi. Ben öleyim, o kalsın isterdim. / 1342. Üç oğluma ek olarak bu dördüncüsüydü. Bir ipteki dört inciydi. / 1343. Ben birinin sözünü dinlesem (değer versem) o an ona yönelirlerdi. / 1344. Onun bir sözüyle her ne kadar zor olursa olsun her iş kolay olurdu. / 1345. Onun başı için biri yemin etse her ne derse sözü kabul edilirdi. / 1346. Canımı istese hayır demezdim. Ona canımı versem hiç acı çekmezdim. / 1347. Yeter ki o, bana bir söz söylesin. Ben, ölünceye kadar ona kul olurdum.

Hem öyle oldı düşdi bu sözüm naḥs
Nihāyet mertebe emr oldı bir ʿaks

Ne deñlü ki oturmuşdum yanında
Degüldi māderi ol dem yanında

İrişdi vaḳt-i riḥlet göçmek üzre
Şarāb-ı mevt elinden içmek üzre

(75. s.) Didim cānım bıraḳmazdım seni ben
Bu demde dūr düşme vālideñden

Seni ışmarladım Mevlāya cānım
Firāḳıñdan virem ben daḫı cānım

Varub oġullarumı idem irsāl
Olasın şāyed olar ile ḫoş ḥāl

Didi cāñım efendi itme ihmāl
Yine irişdi gördüñ çünki aḥvāl

Gidüb yanından itdim çün vedāʿı
O dem ayrıldı cānından bu Dāʿī

Yārān ile Yāriñ bu Daḫı Vedāʿıdır

Hemāndem yola düşdüm sürʿat ile
Gelüb ġam-ḫāneme biñ miḥnet ile

Didim oġullarıma irişiñ tīz
Sizi ister varuban görüşüñ tīz

Yanında oturuñ gice olunca
Ḳoyub gitmeñ icāzet virmeyince

1348. Öylede oldu, bu sözüm uğursuz geldi. Sonunda takdir edilen emir gerçekleşti. / 1349. Yanına oturduğumda o an annesi yanında değildi. / 1350. Ölüm zamanı göçmek üzere, ölüm şarabını elinden içmek üzere (ona) ulaştı. / 1351. Canım, ben seni bırakmazdım. Fakat bu anda annenden uzak düşme, dedim. / 1352. Canım, seni Mevla'ya emanet ettim. Bende senin ayrılığından dolayı canımı vereyim. / 1353. Gidip oğullarımı göndereyim. Onlarla mutlu olasın. / 1354. Canım efendi, ihmal etme. Çünkü yine o haller bana ulaştı. Sende gördün, dedi. / 1355. Veda edip yanından gidince o an bu Dai, canından ayrıldı. / Sevdiklerim İle Yârin Vedalaşmasıdır / 1356. O an aceleyle yola düştüm. Keder evime bin eziyetle gelip / 1357. Oğullarıma çabuk gıdın, dedim. Sizi istiyor varıp görüşün. / 1358. Gece oluncaya kadar yanında oturun. İzin vermezse bırakıp gitmeyin.

Selām idiñ varınca aña benden
Duʿālar eyledi diyiñ cān u dilden

1360 İdiñ nāzlı mizācdan suʾāli
Ġamıñdan diñ mikedder oldı ḥāli

Çün anlar gitdiler kū-yı nigāra
Yine ben başladım āh ile zāra

Girüb bir ḫane-i ḫālīye ol dem
Dögerdim gāh başım gāh sīnem

Ġamām-ı ġamı ṭutdı āsmānı
Olub encūm anıñ dāġ-ı nīhānı

Felek aġlardı aña ṣanma bārān
Ki geçdi yere ol ḫūrşīd-i raḫşān

1365 Ṭolandı çün güneş maġrib zemīne
Cihān giydi o dem mātem dünine

Gelüb oġullarım her biri maḥzūn
Görünce oldı yine derdim efzūn

Hemāndem eyledim anlara iḳbāl
Suʾālin itdim ki niçe oldı aḥvāl

Didiler kim anıñ ḥāli diger-gūn
Anı gördükde oldı baġrımız ḫūn

Didim farḳ itdi mi sizi görünce
Bilür mi kendüsini şimdi niçe

1370 Didiler bildi söyleşdi bizimle
Görüşdi vü esenleşdi bizimle

1359. Varınca ona, benden selam edin. Canı gönülden dualar etti deyin. / 1360. Nazlı tabiatında sual edin. O, senin üzüntünden dolayı kederli bir durumdadır deyin. / 1361. Onlar, sevgilinin mahallesine gittiler. Ben de yine ah edip inlemeye başladım. / 1362. O an boş bir eve girip başımı, göğsümü döverdim. / 1363. Gam bulutu gökyüzünü sardı. Yıldızlar onun gizli yarası oldu. / 1364. O parlak güneş, kaybolduğundan dolayı gökyüzü, onun için ağlardı, bunu yağmur sanma. / 1365. Güneş batınca dünya üzüntü gecesine büründü. / 1366. Oğullarımın her biri hüzünlü bir şekilde geldiğini görünce yine derdim fazlalaştı. / 1367. O an onlara döndüm. Halinin nasıl olduğunu sordum. / 1368. Onun hali iyi değildir. Onu görünce bağrımız kan oldu, dediler. / 1369. Sizi görünce fark etti mi? kendisini biliyor mu, şimdi nasıldır? Dedim. / 1370. Bizi tanıdı, bizimle konuştu, görüştü ve vedalaştı, dediler.

Çü tebliġ eyledik sizden selāmı
(76. s.) Alub bir ḫoş suʾāl itdi peyamı

Didi sizler daḫı vardıḳda benden
Selām eyleñ çıḳarmasun göñülden

Didim ḫılṭ-ı kelām eyler mi yine
Ne söyler geldügünce kendüzine

Didiler dāʾima dir gidebilsem
Bu fānī ʿālemi terk idebilsem

Oḳur her demde ol Yāsīni ezber
Diyüb amentü billāh mükerrer

Dilinde dāʾimā lafẓ-ı şehādet
İder her birisi ile ʿibādet

Ḳarār itmez döşekde vü ḳucaḳda
Hemīşe gözleri derde soḳaḳda

Didi çün māderi bize oġullar
Bunuñ gibi güni görmeye ḳullar

Varıñ şimdi sizi evde umarlar
O gitdi Ḥaḳ size vire ʿömrler

Ḳoduḳ ol ḥāl içinde geldik anı
Ki teslīm itmek üzre idi cānı

Ol Murġ-ı Cānānıñ Āh Budur Ḫaber-i Mevti

Çün itdiler baña bur ḥāli iʿlām
Hemāndem gitdi elden ṣabr u ārām

1371. Sizin selamınızı götürdük. Güzel bir soru şeklinde karşılayıp size haber gönderdi. / 1372. Sizlerde varınca benden ona selam söyleyin. Gönülden çıkarmasın dedi. / 1374. Yine kelimeleri karıştırır mı? Kendisine geldiğinde ne söyler? Dedim. / 1375. Sürekli şöyle diyor: “Gidebilsem, bu fani dünyayı terk edebilsem.” Dediler. / 1376. Her an Yasin’i ezbere okur. Amentü billah diyerek tekrarlar. / 1376. Dilinde sürekli şehadet sözü vardır. Her birisiyle ibadet eder. / 1377. Döşekte ve kucakta rahat etmez. Gözleri sürekli kapıda, sokaktadır. / 1378. Annesi, bize oğullar, dedi. İnsanlar böyle bir gün yaşamasınlar. / 1379. Şimdi eve gidin, sizi beklerler. O gitti, Allah size ömürler versin. / 1380. Canını teslim etmek üzereyken onu o halde bırakıp geldik. / O Kuş Gibi Olan Sevgilinin Ölüm Haberidir Ah / 1381.Bana bu hali anlatınca sabrın ve duruşun o an elden gitti.

Ḳarañu gicede yollara düşdüm
Yitürdüm ʿaḳlımı āvāre düşdüm

Gezerdim çārşūyı eyleyüb āh
Dögerdim sīnemi iderdim eyvāh

Dir idim kendi kendime meded āh
ʿAceb ṭalandı mı ol ruḫları māh

Müşerref itdi mi bāġ-ı cinānı
Firāk-ı āteşi yaḳdı bu cānı

Bunı diyüb iderken hāle vāh
Iraḳdan ẓāhir oldı biri nā-gāh

Şeb-i yeldā zamānıñ ol aḥyān
Cihānı ḳaplamışdı ebr ü bārān

Gelüb yaḳlaşdı nā-geh baña ol kes
Aña diḳḳatle baḳdım eyledim ses

Cevāb virdikde farḳ itdim o nāli
Ne görsem nāzlı yārimiñ babası

Didim evde ciger gūşeñ yaturken
Ne geldiñ çārşūya böyle irken

Bıraġub ḥasta vü bī-kes o māhı
Gidersin ẓulmet-i şebde bu rāhı

(77. s.) Nedir ḥāli niçedir nūr didim
Ne vāḳıʿ oldı tīz söyle işidim

Derūnumdan didim kim ben bu ḥālet
Degildir Tañrı ḥaḳı iyi ʿalāmet

1382. Karanlık gecede yollara düştüm. Aklımı yitirdim, sersem oldum. / 1383. Ah edip çarşıyı gezerdim. Eyvah deyip göğsümü döverdim. / 1384. Kendi kendime ahlayıp yardım isterdim. O yanakları ay, acaba dolandı mı? / 1385. Cennet bahçesini şereflendirdi mi? ateş gibi olan ayrılığı, bu canı yaktı mı? / 1386. Bunu deyip vah ile inlerken ansızın uzaktan biri göründü. / 1385. Yılın en uzun gecesinin olduğu vakitlerde dünyayı bulut ve yağmur kaplamıştı. / 1386. O kişi ansızın gelip bana yaklaştı. Dikkatle ona baktım, seslendim. /1387. Cevap verince o sesi tanıdım. Gelen kişinin sevdiğimin babası olduğunu gördüm. / 1390. Evde ciğerinin köşesi yatarken neden böyle çarşıya erken geldin? Dedim. / 1391. O ay gibi olan sevgiliyi, hasta ve kimsesiz bırakıp gece karanlığında bu yolda gidersin? / 1392. O nurun hâli nasıldır? Ne oldu çabuk söyle dinleyeyim, dedim. / 1393. Ben, içimden Allah hakkı için bunun iyiye alamet olmadığını söyledim.

Didi ol gitdi dünyādan sen ol saġ
Firāḳ-ı nārı urdı baġrıma dāġ

Hemān teslīm idince rūḥı ol ḥūr
Gözümden oldı ṣandım nūr o dem dūr

Bıraḳdım ḫānemi yollara düşdüm
Ġamıyla yavrımıñ āvāre düşdüm

Tenimden cānımı göz göre devrān
Ayırdı oldı cān ḫak ile yeksān

Didim ol dem aña el-ḥükmu'llāh
Eḥibbāya ṣabrlar vire Allāh

Ne Müşkil Olur Ḳara Ḫaberler Āh Vāh

Didim aña ne vaḳtin oldı merḥūm
Niçe teslīm-i rūḥ itdi o maʿṣūm

Didi baʿde'l-ʿişā żaʿ-fı ziyāde
Olub eglenmez oldı bir arada

Döşekde yatmaz oldı ḫavf iderdi
Düşe ḳalḳa hemān ṭaşra giderdi

Hemīşe dir idi āmentü bi'llāh
Muḥammed Ḥaḳ Resūl virdi Allāh

Şu deñlü eyledi ceng ü cidāli
Ki żaʿf ile mükedder oldı ḥāli

Dutardım sīne üstünede o cānı
Yaḳīn olmuş idi virmeye cānı

1394. O, dünyadan gitti. Sen sağ ol. Ayrılık ateşi bağrımı yaraladı, dedi. / 1395. O huri, ruhunu teslim edince o an gözümde ışık kalmadı sandım. / 1396. Evimi bıraktım, yollara düştüm. Yavrumun acısıyla sersem oldum. / 1397. Dünya, canımı bedenimden göz göre göre ayırıp o canı toprakla bir etti. / 1398. O an ona Allah'ın hükmüdür dedim. Allah, dostlara sabırlar versin. / Kara Haberler Ne Kadar Zor Olur Ah / 1399. Ona ne zaman öldüğünü sordum. O masum, ruhunu nasıl teslim etti, dedim. / 1400. Hayli zaman sonra, zayıflığının arttığını, bir yerde kalamadığını söyledi. / 1401. Döşekte yatmaz oldu, korkardı. Düşe kalka dışarıya giderdi. / 1402. Sürekli amentü billah söyleyip Allah, Muhammed'i verdi derdi. / 1403. O kadar çok savaştı ki bedeni zayıflıktan kötü oldu. / 1404. O sevdiğimi, göğüs üstünde tutardım. Canını vermeye yaklaşmıştı.

Alurdı ʿammisi gāhī ḳucaġa
Ṭutardıḳ tā ki düşmeye ocaġa

Yanından māderi ol demde gitdi
Taḥamülden ḳalub cānına yetdi

Ḳarındaşı daḫı gitdi yanından
Hemān bir ʿammi ḳaldı bir daḫı ben

Baḳardı ki baña gel ʿammisine
Gelübdi murġ-ı devāsı sīnesine

Tekellümden daḫı ḳaldı lisān-ı
Hemāndem uçmaḳ ister murġ-ı cānı

Ḳırāʾat itmege ḳalmadı dermān
Hemīn dir idi Allāh Allāh ol an

Dehāna geldi çünki murġ-ı rūḥı
Ki pervāz itmek isterdi fütuḥī

(78. s.) Benim de oldı çünkim tāḳatim ṭāḳ
Vücūdum nār-ı firḳat itdi iḥrāḳ

Düşüb ben daḫı oldum ḫāke yeksān
Niçe ṣabr eylesün bu ḥāle insān

Hemāndem ʿammisi dutdı belinden
Gelüb bir kere yā Allāh dilinden

Ṣıḳub dişini vü omuzını ol an
Hemāndem Ḥaḳḳa teslīm eyledi cān

Ḳoyub ʿammı ḳucaġından yerine
Ḫaber itdi pes andan māderine

1405. Bazen amcası kucağına alırdı. Yere düşmemesi için tutardık. / 1406. O anda anası yanından gitti. Dayanamayıp canına yetti. / 1407. Kardeşi de yanından gitti. Bir amcası kaldı, bir de ben kaldım. / 1408. Bazen bana bazen amcasına bakardı. Deva kuşu, göğsüne gelirdi. / 1409. Dili söz söyleyemedi. O an can kuşu uçmak istiyordu. / 1410. Okumak için dermanı kalmadı. O an çokça "Allah" diyordu. / 1411. Ruhunun kuşu ağzına geldi. Çünkü gönül ferahlığıyla uçmak istiyordu. / 1412. Benim de gücüm kalmadı. Ayrılık ateşi bedenimi yaktı. / 1413. Ben de düşüp yerle bir oldum. İnsan bu duruma nasıl sabretsin? / 1414. O an amcası belinden tuttu. Dilinden bir defa ya Allah sözü çıktı. / 1415. Dişini ve omuzunu sıkarken o anda Allah'a canını teslim etti. / 1416. Amcası kucağından indirip yerine bıraktı.

Derilūb aldılar anı miyāna
Ḳamusı başladı āh u fiġāna

Düşüb yollara ben de zār giryān
Olubudr eşk-i çeşmim baḥr-i ʿUmmān

Ṣabaḥ olsun da bir ḫoş görüşelim
Ne lāzımsa siziñle söyleşelim

Diyüb bu sözleri gitdi yoluna
O dem āteş bıraḳdı cān iline

Gel İmdi Gūş-ı Cān İle Semāʿ İt Mātem-i Yāri

Serencāmım gel imdi degil ey yār
Neler itdi baña bu dehr-i ġaddār

Hemāndem yüzüm üzre ḫāke düşdüm
Firāḳ odı ile yandım ṭutuşdum

Gözüm yaşını bārān itdi firḳat
Göñül şehrini vī̇rān itdi firḳat

Yıḳub ḫāk ile yeksān itdi firḳat
Alub ʿaḳlım perī̇şāñ itdi firḳat

Cihānı başıma ṭar itdi firḳat
Gözüme ʿālemi nār itdi firḳat

Büküb ḳaddim kemān itdi firāḳ āh
Ġam oḳına nişān itdi firāḳ āh

Vücūdum bir hilāl itdi firāḳ āh
Beni şūrī̇de ḥā itdi firāḳ āh

1417. Toplanıp onu ortaya aldırlar. Hepsi ah edip bağırmaya başladılar. / 1418. Ben de yollara düşüp ağlayıp inledim. Gözyaşım Umman denizi gibi oldu. 1419. Sabah olunca görüşelim. Ne lazımsa konuşalım.
1420. Bu sözleri söyleyip yoluna gitti. O an canıma bir ateş bıraktı. / Gel Şimdi Can Kulağıyla Sevdiğimin Matemini Dinle / 1421. Ey yâr! Gel şimdi durumumun nasıl sonlandığını dinle. Bu acımasız dünya, bana neler çektirdi? / 1422. O anda yüzüm üstü yere düştüm. Ayrılık ateşiyle yandım tutuştum. / 1423. Ayrılık, gözümün yaşını yağmur gibi yaptı. Gönül mahvetti. / 1424. Yıkıp yerle bir etti. Aklımı başımdan alıp perişan etti. / 1425. Dünyayı başıma dar etti, gözüme ateş gibi gösterdi. / 1426. Boyumu büküp keman etti. Gam okuna nişan etti. / 1427. Bedenimi bir hilale çevirdi. Beni karmakarışık hâle getirdi

Görüñ baña ne ḫāl itdi firāḳ āh
Düşürdi pāy-māl itdi firāk āh

Derūnum derdine yoḳdur meded āh
Ki gül-zārımdan ayrıldım meded āh

Niçe dil olmasun bülbül gibi zār
Niçe ten olmasun żaʿf ile bīmār

Niçe itsün göñül ṣabr u ḳarārı
Niçe cān itmesün tenden firārı

(79. s.) Yanar sīnemde her dem āteş-i ġam
Çıḳar dūd-ı derūnum göge her dem

İrişdi rūz-ı vaṣlıñ gicesi āh
Reh-i firḳatde bu dil oldı gümrāh

Felekler üzre itsün raʿd-ı efġān
Döküb gözler yaşını ebr u bārān

Göñül āhı duḫanından çıḳub berḳ
Cihānı nār-ı firḳat eylesün ḥarḳ

Dökülsün acısun ṭaşlarla deryā
Taḥayyürde ḳalub mebhūt-ı ṣaḥrā

Revān itsün gözi yaşını cūlar
Ḳarār itmesün itsün cüst ü cūlar

Giceler ḳaralar giysün idüb āh
Girībānı çāḳ itsün seḥer-gāh

Ḳasavetden ḳararsun ḳara ṭaşlar
Yüregi üzre ḳoysun daġ ṭaşlar

1428. Ayrılığın bana neler yaptığını görün. Ayaklar altında beni çiğnetti. / 1429. Gül yanaklı sevgilimden ayrıldığım için yüreğimin derdine derman yoktur. / 1430. Gönül, nasıl bülbül gibi inlemesin? Beden, zayıf düşerek nasıl hasta olmasın? / 1431. Gönül, nasıl sabretsin? Can bedenden nasıl ayrılmasın? / 1432. Göğsümde her an gam ateşi yanar. İçimdeki duman göklere yükselir. / 1433. Kavuşma gününün gecesi geldi. Bu gönül, ayrılık yolunda yolunu şaşırdı. / 1434. Bulutlar ve yağmurlar gözyaşlarını döksün, iniltilerin gürlemesi (şiddeti) göklerinde olsun. / 1435. Gönül ahının dumanından şimşekler çıkıp ayrılık ateşi âlemi yaksın. / 1436. Şaşırmış olan ova hayrette kalsın; deniz, taşlarla canı yanarak dökülsün. / 1437. Irmaklar gözyaşlarını akıtsın. Rahat olmasın, hep aksın (araştırsın). / 1438. Geceler, ah edip karalar giysin. Seher vakti yakasını yırtsın. / 1439. Kara taşlar, kederinden kararsın. Yüreğinin üzerinde yaralar olsun.

1440 Ḳamu vaḥş u sibālar taġlara düşsün
İlinden her biri āvāre düşsün

Olub meskenleri hem külbe-i ġar
Yimesün içmesünler mūr ile mār

Gülüb açılmasun güller bu demler
Ġam-ı yār ile yuṭsun ġonca demler

Ser āġāz eylesün bülbül nevāya
Ḳulaġ ursun bu ʿāşk-ı bī-nevāya

Derūnı içre ursun lāleler daġ
Ḥazān olsun kesilsün mīveden bāġ

1445 Ġam ile nergisiñ beñzi ṣararsun
Gözi yaşı ile bāġı su irsin

Eline almasun zerrīn ḳadeḥler
İrişsün cümle ezhāra teraḥler

Gözi yaşını döksün yāsemenler
Ayaġ üzre dikilsün mār-semenler

Ṣoyunsun cümle eşcār olsun ʿuryān
Bu yeʾsi eylesün murġān efġān

Düşüb tesbīḥi destinden çınārıñ
Özi göynümüş didi aña nārıñ

1450 Taḥayyürden ṣolardı srv başın
Dökerdi şebnem aña gözi yaşın

Büküb boynın benefşe gül beḳāda
Yolub sünbül ṣaçın ider ʿıyāde

1440. Bütün yabani hayvanlar, dağlara düşsün. Her biri yurdundan ayrı sersem olsun 1441. Meskenleri mağara olsun. Karıncalar, yılanlar yemesin içmesinler. / 1442. Bu aralar güller, gülerek açılmasın. Gonca, sevgilinin acısıyla kanlar içsin. / 1443. Bülbül, ses çıkarmaya yeniden başlasın. Bu sessiz âşığa kulak versin. / 1444. Laleler, yüreğini yaralasın. Bahçe solsun, meyveden kesilsin. / 1445. Nergisin acıyla benzi sararsın. Gözyaşıyla bahçeyi sulasın. / 1446. Eline altından yapılmış kadehler almasın. Tüm çiçekler acı çeksin. / 1447. Yasemenler gözyaşı döksün. Uzun yasemenler, ayakta dikilsin. / 1448. Bütün ağaçlar soyunup çıplak kalsın. Bu kederi kuşlar bağırtılarla anlatsınlar. / 1449. Çınarın elinden tesbihi düşmüştü. Ateşin içi onun için yanmıştı. / 1450. Servin başı şaşkınlıktan solardı. Çiğ tanesi, onun için gözyaşı dökerdi. / 1451. Benefşe gül, yakasında boynunu bükerdi. Sümbül, saçını yolup hatırını sorardı.

Olub başına ʿālem çökdimiñ ṭar
Yürekden yanar idi aña gülnār

(80. s.) Çevirüb başını ṭaġlar aġlar idi
Yaşı vādīler içre çaġlar idi

Bu mātemden aḳıtdı āb-ı dīde
Ḥaber virdigi demde bād-ı peyde

1455 Helāk olub vücūdı māh-tābuñ
Görünmez oldı rūyı āftābuñ

Gözin yumdı bu ʿālemden kevākib
Bu ẓulmet içre oldı cümle ġāʾib

Gelüb meclisler içre sāz figāna
Urub yerden yere başın çaġāna

Büküb ḳadini çeng ider idi zār
Görenler zārını olurdı bī-zār

Delüb baġrını ney nālān olurdı
İşiden nālesin ḫayrān olurdı

1460 Dögüb muṭrib eliyle sīnesin def
Görünce ehl-i meclis çekdiler geff

Düşüb ayaġa rindān-ı mey-āşām
Ḥarām oldı müdām ṣoḥbet-i cām

Ṣoġuḳluḳ düşdi ol demde cihāna
Bu ḥāle aġladılar yana yana

Kim olmadı bu mātemden perīşān
Felekler aġladı deġil ki insān

1452. Çöktüğü zaman dünya başına tar geldi. Onun için narçiçeği yürekten yanardı. / 1453. Dağlar, başını çevirip ağlardı. Gözyaşı, vadiler içinde akardı. / 1454. Rüzgâr, bu haberi verdiği zaman üzüntüden dolayı gözyaşı döktü. / 1455. Dolunayın vücudu helak olup güneşin yüzü görünmez oldu. / 1456. Yıldızlar, bu dünyada gözlerini yumdular. Bu karanlığın içinde hepsi kayboldular. / 1457. Saz, meclisler içinde bağırırdı. Çengi, başını yerden yere vururdu. / 1458. Çeng, boyunu büküp ağlardı. İnlediğini görenler rahatsız olurdu. / 1459. Ney, göğsünü delip inlerdi. İniltisini duyan şaşırırdı. / 1460. Çalgıcı, defin göğsünü dövdüğünü görünce meclisteki kişiler, çekildiler. / 1461. Şarap içen rintler, ayağa düştü. Sürekli yapılan kadeh sohbeti haram oldu (bir daha yapılmadı). / 1462. O anda dünyaya soğukluk çöktü. Herkes bu duruma yanarak ağladı. / 1463. Bu yastan dolayı herkes perişan oldu. Sadece insanlar değil felekler de ağladılar.

Ṭayanmış ḳalmış idi bir cidāra
Derūnum olmuş idi pāre pāre

1465 Taḥayyürden unutmuşdum özümi
Çü mūrde göge dikmişdim gözümi

Bu es̱nāda seḥer yeri aġardı
Fenā dehriñ bedi beñzi aġardı

Ne çāre ʿaḳlımı başıma dirdim
Hemān dergāh-ı Mevlāya yüz urdum

Didim ey pādişahlar pādişāhı
Ṣavurdı bād-ı ġam bu ḫāk-i rāhı

Çü yaḳdı nār-ı hicrān bu alīli
ʿAṭā eyle baña ṣabr-ı cemīli

Peder-i Yārimiñ İşit Zārın

1470 Ḫudādan eyler iken iltimāsı
Hemāndem geldi meḥ-rūmuñ babası

Ṣarınca kendimi çekdim çevirdim
Ne dir ise cevābı ḫoşca dirdim

Beni gördükde oldı gözleri yaş
Didim el-hükmu'llāh ey ḳarındāş

(81. s.) Didi ʿömrüm nihālin yıkdı devrān
Didim Mevlā ṣabrlar ide iḥsān

Didi şehbāzım uçurdum ḳolumdan
Didi ya kim ḫalāṣ olur ölümden

1464. Bir duvara dayanıp kalmıştım, yüreğim parça parça olmuştu. / 1465. Şaşkınlıktan kendimi unutmuştum. Ölmüş gibi gözümü gökyüzüne dikmiştim. / 1466. Bu esnada seher yeri aydınlandı. Geçici olan dünyanın benzi açıldı. / 1467. Çaresizce aklımı başıma topladım. O anda Mevla'nın dergâhına yüz sürdüm. / 1468. Ey padişahlar padişahı! Gam rüzgârı, bu yolun toprağını savurdu, dedim. / 1469. Ayrılık ateşi bu hastayı yaktı. Güzel sabrını bana ihsan et. / Yârimin Babasının İnleyişini Dinle /1470. Allah'tan yardım dilerken o anda ölünün (yârimin) babası geldi. / 1471. Bana soru sorunca kendime çeki düzen verdim. Ne derse güzel bir şekilde cevapladım. / 1472. Beni görünce gözleri yaşardı. Ey kardeş! Bu Allah'ın emridir, dedim. / 1473. Dünya, ömrümün fidanını yıktı, dedi. Mevla sabırlar versin, dedim. / 1474. Kuşumu kolumdan uçurdum, dedi. Kimse ölümden kurtulamaz, dedim.

Didi çün derdimiñ pāyānı yoḳdur
Didim ṣabr it ne çāre emr-i Ḥaḳdır

Didi yavrum fenā bezminde fi'l-ḥāl
Ecel aldı ayaġın itdi pā-māl

Ṣunub sāl-i zaġan çün pençesini
Şikār itdi o ṭūṭī peçesini (Tarih: zagan /1057)

ʿAdem iḳlīmine idüb tek ü pū
Hemān ṭoġmadıġa döndi o meh-rū

Cihāñ içinde böyle bir ġam olmaz
Gözüm ḳan aġlamaya bir dem olmaz

Gözüm nūrı ciger gūşem oġul āh
Firākıñ ile bī-hūşum oḥul āh

Belim bükdi ġamıñ eyvāh oġul āh
Ṣabırlar vire ol Allāh oġul āh

Gel İmdi Diñle Tekfīn-i Melek-sīmāyı Cān İle

Didim göçdi bu fānīden ol dilber
Ola īmān u Ḳurʾān aña rehber

Beḳā iḳlīmine ʿazm itdi ol şāh
Aña görmek gerekdir lāzım rāh

Didi gel imdi yanına varalım
Ne kim lāzım ise anda görelim

Bu ḥāli bilmezim ben sen bilürsin
Bu emriñ ʿuhdesinden sen gelürsin

1475. Derdimin sonu yoktur, dedi. Allah'ın emridir. Çaresi yoktur sabret, dedim. / 1476. Yavrum, yokluk âlemindeyken ecel ayağını bağlayıp aldı. / 1477. Çaylak kuşu gibi olan yıl pençesini uzatıp o papağanın peçesini açtı. (Tarih: zagan /1057) / 1478. Yokluk âlemine koşunca sanki o an o ay yüzü doğmadı. / 1479. Dünyada böyle bir acı olamaz. Gözüm bir an bile olsa kan ağlamadan durmaz. / 1480. Gözümün nuru, ciğerimin köşesi oğlum, ah! Ayrılığından dolayı akılsızım, oğul ah! / 1481. Kederin belimi büktü oğul eyvah! Allah sabır versin oğul ah! / Gel Şimdi Melek Yüzlünün Kefenlenmesini Canı Gönülden Dinle / 1482. O sevgili, bu fani dünyadan göçtü. İman ve Kuran ona rehberlik etsin, dedim. / 1483. O padişah, sonsuzluk âlemine gitti. Ona yolluk hazırlamak gerekir. / 1484. Gel şimdi yanına gidelim. Onun için ne gerektiğine bakalım, dedi. / 1485. Ben bu durumu bilmiyorum, sen bilirsin. Bu emrin gereğini sen yaparsın.

Hemān her ne gerekse söyle baña
Fedādır cümle mālım vü mülküm aña

Nidā itdik bu yerde cümle ḫalḳa
Yola düşdük hemāndem düşe ḳalḳa

Varub cümle der-i dildāra ol dem
Aḳardı dīdeden yaş yirine dem

Ṭolub bir ḫāneye eşrāf u aʿyān
İdüb her biri göz yaşını bārān

Varınca eylediler baña iḳbāl
Didi her biri ey Dāʿī nedir ḥāl

ʿAzā idüb ḳamusı baña didi
Ki maʿnā bu daḫı bir oġluñ idi

Başa çıkmış be-nām şākirdiñ idi
Oḳumuşdı tamām şākirdiñ idi

(82. s.) Saña daḫı vire Mevlā ṣabırlar
Ḥaḳıñ emrine irişmez fikirler

Getürdi vü aldı bir ince dülbend
Ṣarılsun diyü aldıydım o dülbend

Görüb ḥarcını itdim idi niyet
Bu yaz itsem gerekdi anı sünnet

Cihānda olmadı ol sūr-ı maḳdūr
Cinānda eyle ol yāri mesrūr

Kefen idüb ṣar ol nāzıñ vücūdı
Buḫūr eyle yaḳub ʿanberle odı

1486. Çabucak ne gerekiyorsa bana söyle. Onun için tüm malım mülküm fedadır. / 1487. Burada tüm halka seslendik. Hemen düşe kalka yola düştük. / 1488. O an tüm dostların kapısına vardığımızda gözden yaş yerine kan akardı. / 1489. Ahbaplar bir yere dolarak gözyaşlarını yağmur gibi akıtırdı. / 1490. Gittiğimde bana doğru döndüler. Ey Dai! Durum nasıldır? Dediler. / 1491. Hepsi bana sabırla "O da senin bir oğlundu." Dedi. / 1492. Önde gelen, ünlü bir öğrencindi. Her şeyi bilen bir öğrencindi. / 1493. Allah sana da sabırlar versin. Allah'ın emrini anlamak için fikirler yeterli olmaz. / 1494. Bir ince tülbent aldı getirdi. Bu tülbendi sarılması için almıştım, dedi. / 1495. Gereken her şeyi alıp bu yaz onu sünnet etmek için niyetlenmiştim, dedi. / 1496. Bu dünyada düğün nasip olmadı. O yâri Allah cennette sevindirsin. / 1497. O nazın vücudunu kefenleyip sar. Amberle ateşi yakıp tütsüle.

Daḫı niçe bilürseñ öyle eyle
Ḥaḳıñ emri ne ise öyle eyle

O dülbendi alub kendi elimle
Biçüb dikdim kesüb kendi elimle

1500 Düzüb bir gömlegi yañsız yaḳasız
Giyürür cümleye añsuz yaḳasız

Diküb andan āzār ile liḳāfın
İdem tā ol gölmek andan liḥāfın

Çü itdim sīne dāġın aña micmer
Yaḳub üstüne anıñ ʿūd u ʿanber

Gözüm aġın aña kāfūr itdim
Gülāb-ı āb-ı dīdemle eritdim

Ṣaçub māʾ vird ile müşk-i ʿabīdi
Ṭaḥayyür itdim ol lebs-i ḥarīri

1505 Kefen emrini itdim çünki āḫir
Didim olmaḳ gerek ġusle mübāşir

Derūnī Ḥaḳa nālişler iderdim
Ki zīrā ḥadden füzūn idi derdim

Dir idim yā ilāhī baña ṣabrı
Müyesser eyle ʿaşk itmeye cebri

Perīşān itmeyem ʿaḳlı görünce
Taḥammül idem ol ḥūrı yuyunca

Serīr üzre anı bī-cān görem ben
Ayaġ üzre ne cān ile ṭuram ben

1498. Nasıl biliyorsan öyle yap. Allah'ın emri neyse onu yerine getir. / 1499. O tülbendi alıp kendi elimle keserek biçip diktim. / 1500. Yansız yakasız bir gömlek diktim. Allah herkese bu yakasız gömleği birdenbire giydirir. / 1501. Kırgın bir şekilde likafını (palanını) dikip yorganını o gömlekten yapayım. / 1502. Göğsündeki yarasını onun için bir buhurdanlık yaptım. Onun üzerinde udu ve amberi yaktım. / 1503. Gözümün beyazını onun için kâfur ettim. Gülsuyu gibi olan gözyaşımla erittim. / 1504. Küçük kulun üzerine dualarla su serpip o ipekten olan Kâbe'nin örtüsünü düşündüm. / 1505. Kefen emrini yerine getirdim, gusül abdesti aldırmaya başlayalım dedim. / 1506. İçimden Allah'a yakarırdım. Çünkü derdim çok fazlaydı. / 1507. Ya İlahi! Bana sabır ver ki aşk beni zorlamasın. / 1508. Onu görünce aklımı perişan etmeyeyim. O huriyi yıkarken dayanayım. / 1509. Yatacağı yerin üzerinde onu cansız görünce nasıl ben ayakta durayım?

Yıḫanmış göricek ol ḳaşı başın
Niçe ben itmeyem ol demde yāsın

Anıñ ol tīr-i müjgānın şikeste
Görünce ol niçe olmaya ḫaste

Anıñ çeşm-i cihān-bīnini bī-nūr
Gören şaḫṣıñ gözünde ḳala mı nūr

Ḥazān olmuş görem ol gül-ʿiẕārı
Niçe ben itmeyem ol demde zārı

(83. s.) Leb-i cān-baḫşına dil teşne iken
Niçe pejmürde görem anı yurken

Anıñ bülbül lisānın ben görem lāl
Vücūdum niçe olmaya o dem nāl

Açılmadan daḫı ol ġonca-i ter
Perīşān mı göre bu dīde-i ter

Olurken ḳad-i bālāsı ḫırāmān
Niçe görem ben anı ḫāke yeksān

Anıñ ol sīne-i sīminin eyvāh
Serīr üzre mi seyr idem meded āh

Bunı bir ḳula gösterme ilāhī
Ki māt olsa gözi öñünde şāhı

Ol Murġ-ı Cānı Āh Diñle Niçe Ġusl İtdim

Ṣıġadım ḳolumı Ḥaḳa ṣıġındım
Dayanub yere bir miḳdār yıġındım

1510. O kaşını başını yıkanmış görünce o an ben nasıl üzülmeyeyim? / 1511. Onun o ok gibi olan kirpiklerini kırılmış görünce nasıl hasta olmayayım? / 1512. Onun dünyayı gören gözlerini parlak görmeyince kişinin gözünde fer kalır mı? / 1513. O gül yanaklıyı solmuş görünce o an ben nasıl inlemeyeyim? / 1514. Can bağışlayan dudağına gönül susamışken yıkadığımda nasıl onu solmuş göreyim? / 1515. Bülbül gibi olan dilini lal olmuş görünce bedenim o an nasıl inlemesin? / 1516. O taze gonca açılmadan bu nemli gözlerim onu böyle solmuş mu görecekti? / 1517. Uzun boyu salınırken ben nasıl onu yerle bir olmuş şekilde göreyim? / 1518. Ah onun o gümüş gibi olan göğsünü taht üzerinde mi izleyeyim? / 1519. İlahi! Hiçbir kula şahının gözünün önünde yenilmesini gösterme. / O Can Kuşunu Nasıl Gusül Ettirdiğimi Dinle / 1520. Kolumu sıvayıp Allah'a sığındım. Yere dayanıp biraz kaçındım.

Yüregime ḳodum bir pāre ṭaşı
Ki teskin eyleye baġrımda yaşı

Ḫudāya eyledim nāz u niyāzı
Ki fāş itmeye ʿaşk ol demde rāzı

Şu deñlü anda ḫalḳ cemʿ olmuş idi
Zoḳaḳlar ḥavlılar heb ṭolmuş idi

Büyük küçük er ʿavret bay yoḫsul
Hemān ṭobtolu idi saġ ile ṣol

1525 Ḳamusınıñ derūnı pür-ġam idi
Cihān ol gün ʿacāyib mātem idi

Ḳodum meydāna bir levḥ-i tenşüyi
Döküb üstine anıñ ısı ṣuyı

Yaḳub eṭrāfına ʿanberle ʿūdı
Muʿaṭṭar eyledi āfāḳı dūdı

Didim imdi ḳanı gelsün o ḥūrī
Serir üstüne vażʿ eyleñ o nūrı

Yaturdı içerü nisvān içinde
Melek-veş ḥūrī vü ġılmān içinde

1530 Girüb ʿammı ḳarındaşı babası
Şu deñlü eylediler anda yāsı

Anası bacısı büyük anası
Cihānı ṭutdı bunlarıñ ṣadāsı

Oġul bu ayrılıḳ güni ne gündür
Oġul bu yüregimizde dögündür

1521. Bağrımdaki yaşı teskin etmesi için bir parça taşı yüreğime koydum. / 1522. Allah'a o anda aşk sırrımı açığa çıkarmaması için yalvardım. / 1523. Halk öylesine toplanmıştı ki sokaklar avlular her yer dolmuştu. / 1524. Büyük, küçük, erkek, kadın, zengin, fakir ile sağ ve sol her yer dopdoluydu. / 1525. Hepsinin içi gamla doluydu. Dünya o gün yasa bürünmüştü. / 1526. Ortaya bir teneşir levhası koydum. Onun üzerine sıcak su döktüm. / 1527. Etrafında amberle udu yaktım. Dumanı, ufukları güzel kokuyla bürüdü. / 1528. O huri nerdeyse şimdi getirilsin dedim. O nuru tahtın üzerine koyun. / 1529. Kadınların ortasında melek gibi, huri ve gılmanların arasındaymış gibi yatıyordu. / 1530. Amcası, kardeşi, babası içeri girip ağladılar. / 1531. Anasının, bacısının, büyükannesinin sesi tüm cihanı kapladı. / 1532. Oğul, bu ayrılık günü nasıl bir gündür ki bu bizim yüreğimizi dağlıyor.

Didim gerçi yürekde bu dögündür
Ḥaḳīḳātde velī bir ḫoş düğündür

(84. s.) ʿArūsı ḥūr u gerdek-ḫāne cennet
Aña dāmād ola bu māh-ı ṭalʿat

Serīr üzre hemāndem ḳondı ol nūr
Çekildi her birisi aldılar dūr

Yaturdı bir harīr yorġan içinde
Hemān bir nūr idi imān içinde

Alınca vech-i pākinden niḳābı
Derūnum itdi ol dem ıżṭırābı

Yine örtdüm hemān yere oturdum
Hicābı aradan ol dem götürdüm

Şu deñlü eyledim āh ile efġān
Görenler ḳaldılar o demde ḫayrān

Elimden ayaġımdan gitdi ḳuvvet
Perīşān olub ʿaḳlım geldi ḫayret

Beni görüb ḳamu anda olanlar
Şu deñlü eylediler āh u fiġānlar

İçerüde idüb nisvān efġan
Olub merdān meydān içre ḫayrān

Hele anda olan ol günki ḥālet
Kıyāmetden olubdı bir ʿālāmet

Ne çāre ʿaḳlımı başa getürdüm
Varub s̱evbini üstündem götürdüm

1533. Gerçi bu yüreği dağlar ama gerçekte bu çok güzel bir düğündür, dedim. / 1534. Gelini huri, gerdek evi cennettir. Ona damat olsun bu güzel ay. / 1535. O nur tahtın üzerine bırakıldı. Herkes çekilip uzaklaştılar. / 1536. İpek bir yorgan içinde yatıyordu. İman dolu bir nurdu. / 1537. Temiz yüzünün üzerindeki örtüyü alınca içim o an sızladı. / 1538. Tekrar örtüp yere oturdum. O an aradaki örtüyü açtım. / 1539. Öylesine ah edip bağırdım ki o anda beni görenler şaşırdılar. / 1540. Elimden ayağımdan güç gitti. Perişan olup aklım şaştı. / 1541. Orada olanlar beni böyle görünce ah edip bağırdılar. / 1542. Kadınlar içeride bağrışıyorlardı. Erkekler ise dışarıda şaşkın hâldeydiler. / 1543. O günkü oradaki durum sanki kıyametten bir alametti. / 1544. Çaresizce aklımı başıma topladım. Gidip elbisesini üstünden çıkardım.

(1545) Serīr üzre serildi serv-i nāzım
O dem fāş oldı ḫalḳa gizlü zārım

Gidüb ebr oldı ẓahir mihr-i raḫşān
Velī itmiş küsūf anı perīşān

O nūrı eyledim setreyile mestūr
Meh-i maḫsūf olmaya manẓūr

Gözümden ebr-veş dökdüm dumūʿı
Hemāndem eyledim ġamla şürūʿı

Yüzüm ṣābūn ü rişim eyledim
Olam tā cism-i dildār ile elīf

(1550) Dökerdim ḳūze-i çeşmimden ābı
Derūnumdan olurdı āb-ı tābı

Serīr üzre dökūb kāküllerini
Perişān eyleyüb sünbüllerini

Yur idim anı eşk-i dīdem ile
Ṭaradım şāne-i müjgānım ile

Dönerdim çevre yanın hem çü dūlāb
Aḳardı çāh-ı çeşmimden çıḳub āb

Gözüm yaşıyla ol cennet nihālin
Ṣulardım ṭolaşub ṣaġın şimālin

(85. s.) (1555) Şeb-i vuṣlat ire diyü kemāle
O māhı dūr iderdim hem çü hāle

İdüb pervāne-veş ol şemʿ-i devrān
Yakīn olmuşdı zīrā dūr-ı hicrān

1545. Nazlı servim tahtın üzerine uzatıldı. O an sırrım halkın önünde ortaya çıktı. / 1546. Bulut gidince o parlak güneş ortaya çıktı. Fakat onu güneş tutulması perişan etmişti. / 1547. Gölgelenmiş ay gibi olan yüzü görülmesin diye o nurun üzerini örtüyle örttüm. / 1548. Gözümden bulut gibi gözyaşları döktüm. O anda kederlenmeye başladım. / 1549. Yârin cismi ile bir olayım diye yüzümü sabunlayıp sakalımı lifledim. / 1550. Gözümün testisinden su dökerdim. O berrak suyu yüreğimden gelirdi. / 1551. Kâküllerini o yerin üzerine döküp sümbüllerini perişan etmişti. / 1552. Onu gözyaşımla yıkardım. Kirpiklerimin tarağıyla taradım. / 1553. Çevresinde dolap gibi dönerdim. Gözümün çukurundan su çıkıp akardı. / 1554. O cennet gibi olan fidanın gözümün yaşıyla sağını solunu dolaşıp sulardım. / 1555. Vuslat gecesi tamamlansın diye o ay gibi olan sevgiliyi o çevresindeki haleden uzaklaştırırdım. / 1556. Dünya, o mumu pervane gibi yapıp ayrılığa yaklaştırmıştı.

Anıñ ġusl itdigimce ṣaġ u ṣolın
Dilerdim bāġ-ı cennetde vuṣūlın

Şu deñlü eyledim ġuslünde diḳḳat
Ki ḳalmadı vücūdum içre ḳuvvet

Yuyub arıtdım ol iri vücūdı
Mükerrer yıḳadım ʿanber ile ʿūdı

Ki ṣan ġusl itmege ḥamāma gitdi
Hemān hüccāc ile iḥrāma girdi

Serīrinden inüb taḫt-ı revāna
Revān olmaġ içün beytü'l-cināna

Giyüb yañsız yaḳasız ol ḳamīṣi
Ki taṭyīb eylemişdim bol ḳamīṣi

Çün itdim penbeler içinde pinhān
Ṣaçub gülābla kāfūr u reyhān

Şu deñlü itdim ol maḥbūba ziynet
Aña meftūn ola tā ḥūr-i cennet

Çün oldı āḫiret ḳaydı müretteb
Olub pes ʿūd ʿanberle mutayyeb

Pederiniñ Vedāʿıdır Gūş İt

Gelüb ol dem babası virdi özin
Öpüb severdi güzel yüzine yüzin

Didi yaḳdıñ oġul nār-ı firāḳa
Ki ḳaldı ḥasretiñ yevmü'l-telāḳa

1557. Onun sağını solunu yıkadıkça cennet bahçesinde onunla kavuşmayı diliyordum. / 1558. Dikkatlice onu yıkadım. Fakat bedenimde güç kalmadı. / 1559. O iri vücudunu yıkayıp temizledim. Amber ve ud ile tekrar tekrar yıkadım. / 1560. Sanki yıkanmak için hamam girmişti. Hacılarla ihrama girmişti. / 1561. Cennetler evine gitmek için yatırıldığı yerden alınıp tabuta konuldu. / 1562. Yansız yakasız olan o bol gömleği giydirip süslemiştim. / 1563. Üzerine gülsuyu ile kâfur ve reyhan serpip pembeler içinde gizledim. / 1564. O sevgiliyi cennetteki hurilerin ona tutulması için süsledim. / 1565. Ud ve amberle güzel kokular sürünüp ahiret için kaydı tamamlandı. / Babasının Vedasıdır Dinle / 1566. o an babası candan öpüp sevdi, güzel yüzüne yüzünü dayadı. / 1567. Oğul, ayrılık ateşinde yaktın. Hasretin birleşme gününe kaldı.

Didim ṣabr eyle bu murġ-ı cināndan
Eger çi mīve-i bāġ-ı cināndan

Ki maʿṣūmdur maḥal-i maġfiretdir
Saña daḫı bu ẕuḫr-i āḫiretdir

Ḳarındāşı Vedāʿın Daḫı Gūş İt

Ḳarındāşı gelüb ardınca anıñ
Cebīnin idtdi būs ol nev-civānıñ

Didi çoḳ sevdigim cānım birāder
Firāḳıñ eyledi ḳalbim pür-āẕer

Seniñle ey birāder hem-dem idik
Ki ṣan bir ḳabda ikiz bādem idik

Ṣoyub seniñ ḥavādiẟ bizi el’ān
Ayırdı eyledi mābeyn-i hicrāñ

(86. s.) Ġamıñdan ḳalmadı ḳudret ḳıyāma
Ki ḳaldı ḥasretiñ rūz-ı ḳıyāma

Didim vire o Mevlā saña ʿöri
Ne çāre böyle imiş Ḥaḳḳıñ emri

Büyük Anasınıñ Gūş İt Vedāʿın

Atıldı oḳ gibi ol dem miyāna
Dönübdi ḳāmeti ġamdan kemāna

Gelüb büyük anacıġı dutub rū
Kim olmuşdı oġul bālinden ayru

1568. Bu cennet kuşu, cennet bahçesinin bir meyvesidir sabret, dedim. / 1569. Günahsızdır, yeri mağfiret yeridir. Bu da senin için bir ahiret azığıdır / Kardeşinin Vedasını Dinle / 1570. Onun ardında kardeşi yanına gelip o delikanlının alnını öptü. / 1571. Çok sevdiğim canım kardeşim! Ayrılığın kalbime ateş doldurdu. / 1572. Ey kardeşim! Seninle dosttuk. Sanki bir kaptaki ikiz bademdik. / 1573. Senin haberin bizi soyup şu anda ayrılığı aramıza sokarak ayırdı. / 1574. Senin acından ayakta durmaya güç kalmadı. Hasretin kıyamet gününe kadar bizde kalacak. / 1575. Mevla, sana ömür versin Allah’ın emri böyleymiş çare yok, dedim. / Büyükannesinin Vedasını Dinle / 1576. O an ok gibi ortaya atıldı. Boyu, üzüntüden kemana dönmüştü. / 1577. Büyükannesi yüzünü tutup gelmişti. Oğlu kanadından ayrılmıştı.

Hemāndem üstine düşdi meges-vār
Gidüb ṣabr-ı ḳarārı çār u nā-çār

Düşe ḳalḳa dayanub ibr ʿaṣāya
Didi ḳaldı oğul ẖasret ʿazāya

Ḳamu ḳavm u ḳabīle bir araya
Gelüyin itdiler o dem ziyāre

İşit Dāʿī-i Faḳīriñ de Vedāʿı

Elimle sığıyub bir yol ʿiẕārın
Hemāndem ṣardım ol yāriñ izārın

Ṭolandı māh-tābānım o demde
Tenimden gitdi ṣan cānım o demde

Nihān itdim ḳoyub naʿş ḳapağın
ʿIyān itdim o demde yine dāğın

Siyāh örtü ile ol aḳ çār-şeb
Ki ṣan ḳapladı nūrı ẓulmet-i şeb

Dirīġā ẓulmet-i hicrānda ḳaldım
Firāḳ-ı yār ile dermānda ḳaldım

Didim ışmarladım rūḥum Ḫudāya
Ki ḳaldı ẖasretiñ yevm-i ʿazāya

Donatdım maḥmi-i şāhānesini
Ki teşrīf eyleye kāşānesini

Vedāʿ idüb bu devr-i bī-vefāya
İrişdi merve ḥaḳ içün ṣafāya

1578. Sabrı kalmayınca çaresizce sinek gibi o anda üzerine yapıştı. / 1579. Bir asaya düşe kalka dayanıp oğul hasretine dayanmak kaldı, dedi / 1580. Tüm sülale bir araya gelip o an onu görmeye geldiler. / Fakir Dai'nin Vedasını Dinle / 1581. Yanağını elimle biraz okşayıp o an o sevgilinin peştamalını sardım. / 1582. O anda dolunayım dolandı. Sanki canım bedenimden ayrıldı. / 1583. Tabutun kapağını kapatıp onu içinde sakladım. O anda tekrar (içimdeki) yarasını belli ettim. / 1584. O ak çarşafla siyah örtü örtülünce sanki ışığı gecenin karanlığı kapatmış gibi oldu. / 1585. Eyvahlar olsun ki ayrılığın karanlığında kaldım. Yârin ayrılığından dolayı derman arıyorum. / 1586. Ruhum, seni Allah'a ısmarladım. Hasretin sabır gününe kaldı, dedim. / 1587. Köşkünü şereflendirsin diye mükemmel sepetini donattım. / 1588. Bu vefasız dünyaya veda edip Merve hakkı için Safa'ya ulaştı.

Süvār olduḳda ol dem raḫş-ı naʿşa
ʿAzīmet itdi beyt-i ẕevḳ-baḫşa

1590 Görüb ol cānib-i Mevlāyı evvelā
Hemāndem eyledi saʿy-i muṣallā

Bıraḳdı raḫt u taḫt u ḫānmānın
Ḫudā yolına ḳurbān itdi cānın

Ḳanat açub uçardı evc-i ünse
Ayurdı ḳonmaġa gūlzār-ı ḳudse

(87. s.) Çeköbdi el etek fānī cihāndan
Ki būy almış idi bāġ-ı cināndan

Dolaşur idi nāʿşıñ çevresini
Ki el tub almaḳ içün çevresini

1595 Biri kim naʿşına bir yol degerdi
ʿAceb bir daḫı nevbet mi degerdi

Duḫūl itdikde ol dārü'l-selāma
Hemāndem durdı müslimler ḳıyāma

İdüb seng-i muṣallāya nüzūlı
İḥāṭa eyledi ḫalḳ ṣaġ u ṣolı

Ṣanasın vaḳfeye durmuşdı ḥüccāc
Ḳamusı raḥmet-i Raḥmāna muḥtāc

Olubdı Kaʿbe-veş tābūtı mestūr
Siyāh örtü ile ol beyt-i maʿmūr

1600 Müʾeẕẕinler ṣalā itdi ṣalāta
S̱enā itmege halḳ ol pāk ẕāta

1589. At gibi olan tabutuna o an binip rahatlık veren evine gitti. / 1590. O, öncelikle Allah'ın huzurunu görüp sonra da musallaya geldi. / 1591. Tahtını, yol gereçlerini, evini barkını bıraktı. Allah yolunda canını kurban etti. / 1592. Kanat açıp alışkanlığı üzere en yükseğe uçardı. Temiz gül bahçesine konmak için kanatlanırdı. / 1593. Geçici dünyadan el etek çekip cennet bahçesinden koku almıştı. / 1594. El verip çevresinden tutmak için tabutun etrafını dolaşırdı. / 1595. Bir kişi tabutuna dokunduğu zaman bir daha kendisine sıra gelmesini beklerdi. / 1596. O, selam kapısından içeri girdiğinde Müslümanlar ayakta durdu. / 1597. Musalla taşına indirip halk, sağı solu kuşattı. / 1598. Allah'ın rahmetine muhtaç bir şekilde sanki tüm hacılar vakfeye durmuşlardı. / 1599. Tabutu Kâbe gibi siyah örtü ile örtülmüştü. / 1600. Halkı namaz kılmaya çağırmak ve o temiz kişiyi övmek için müezzinler sala okudular.

Hemāndem cümle ʿālem ṣāf bir ṣāf
Yöneldi ḳıbleye bā-beste-i ṣāf

Taḳaddüm eyleyüb itdim imāmet
Ḳamusı iḳtidāya itdi niyet

Ḫudāya eyleyüb nāz u niyāzı
Selām virüb tamām itdim namāzı

Semāʿ İtdikde Defn-i Yāri Eyle Āla Zārı

Çü geçdi āḫiret cisrinden ol şāh
Hemāndem eyledi ol ʿazm-i dergāh

Muṣallādan irişince ḳubūra
Nidā oldı o demde cümle ḥūra

Ki iḳbāl ideler ol nūr-ı ʿayna
Güveygü ḳoyalar tā ḥūr-ı ʿīne

Ḳoyub yüz yere yolı üzre deryā
Aḳub yaşı iderdi yāsın icrā

Görüb bildiler ol şāhıñ ḳonaġın
Ṭurub serdiler iḳbāle ayaġın

Ḳazub ḫāki çekerler idi renci
Ki tā defn ideler ol yire genci

Aġız caçub yir ol meh-peāresine
Çeke ol serv-i nāzı sīnesine

Çün açdılar aña bāb-ı riyāżı
Ḫudā andan hemīşe ola rāżı

1601. Tüm dünya o an sıra sıra dizilerek kıbleye yöneldiler. / 1602. En öne geçip imamlık yaptım. Hepsi bana tabi olmaya niyet ettiler. / 1603. Allah'a yalvarıp yakardım. Selam verip namazı bitirdim. / Yâri Defnettiklerini Duyunca Ah Edip İnle / 1604. Ahiret köprüsünden o şah geçince hemen dergâha gitti. / 1605. Musalladan mezara ulaşınca o anda tüm hurilere haber verildi / 1606. O nur gözlüyü götürüp huriye damat etsinler. / 1607. Deniz, onun yolu üzerinde yüzünü yere koyup yaşını akıtarak yas tutardı. / 1608. Serviler, ayağını döndürdüklerinde o şahın konağını görüp tanıdılar. / 1609. Toprağı kazıp eziyet çekerlerdi. Çünkü o yere, genç sevgiliyi defnediyorlardı. / 1610. O ay parçasına yer ağzını açıp nazlı serviyi göğsüne çekiyordu. / 1611. Bahçelerin kapısını onun için açtılar. Allah ondan daima razı olsun.

Leb-i deryāda bıraġıñ kenārı
Olub ol sürūr-ı ʿananıñ mezārı

(88. s.) Ki başınıñ ucı deryā-yı ʿUmmān
Ayaġı ucı bir boş bāġ-ı rümmān

Alub eṭrāfını serviler anıñ
Müzeyyen itmege bāġ-ı cinānıñ

Ki bir maḥbūb yer idi ol mezārlıḳ
Aña dirlerdi ol yerde enārlık

Nüzūl itdi o dem maḥmilden ol şāh
Şefīk-i ḳabri idindi ḳarār-gāh

Yüzüm deryāya arḳam bāġa virdim
Ayaġı ucuna vardım oturdum

Hemāndem acdılar naʿşıñ ḳapaġın
Ki teşrīf eyleye ol şeh konaġın

Girüb babası ol yāriñ ḳubūra
Ki teslīm eyleye ol nūrı ḥūra

Ḳucaġına alub ol ṭatlu cānın
Ḳodı ḫāk içine ol gül fidānın

Ayaġın bāġa başın baḥra virdi
Ḫudānıñ raḥmet-i baḥrına girdi

Ayaġına ṣalub bāġ-ı cihānı
Ayaḳ baġıydı zīrā bāġ-ı fānī

Maḳarr olduḳda ol serv-i revāna
Virdi bāġ-ı cennetden nişāne

1612. Denizin kenarına yakın bırakın. O sevinçli bulutun mezarı (orada) olsun. / 1613. Başının ucu Umman denizi, ayağının ucu güzel bir nar bahçesi. / 1614. Serviler cennet bahçesini süslemek için onun etrafını sardılar. / 1615. O mezarlık, güzel bir yerdi. Onun adını orada narlık olarak adlandırmışlardı. / 1616. Sevgili, o an sepetten yere indirilince şefkatli olan kabri kendisine dinleneceği yer edindi. / 1617. Yüzümü denize çevirdim, sırtımı bahçeye yasladım. Ayağının ucuna vardım oturdum. / 1618. O anda şahın konağına teşrif etmesi için tabutun kapağını açtılar. / 1619. Yârin babası o nuru hurilere teslim etmek için mezarlığa girdi. / 1620. Tatlı canını kucağına alıp o gül fidanını toprağın içine koydu. / 1621. Ayağını bahçeye, başını denize doğru çevirdi. Allah'ın rahmet denizine girdi. / 1622. Dünya bahçesini ayağının altına serdi. Çünkü bu fani dünya, ayak bağıydı. / 1623. O yürüyen servi, yerleştirilince sanki cennetten bir işaret oldu.

İder ol şāhide meşhed şahādet
Kim ol maʿṣūm olubdur ehl-i cennet

1625 Duʿā idüb ḳamu sükkān-ı dergāh
Didiler aña ol dem ṭāb-s̱erāh

Derül-haddi idüb levḥ ile dīvār
Olubdı meşhediñ içi pür-envār

Alub perkār-veş ortaya sein
Oḳurduḳ anda Yāsīn sūresini

Ḥayātında ḳırāʾat idi kārı
Memātında ola tā yār-i gārı

Çü ẖalḳ baʿde'l-kırāʿat oldılar dūr
Olub ḳabri anıñ nūr ʿale'l-nūr

1630 Hemāndem dökdiler üstüne ẖāki
Ḳonuldı ḳara yere cism-i pāki

Leb-i deryāda çün ol der-i meknūn
Olub gencīne-veş ẖāk içre medfūn

Bu Makāle Oldı Yāriñ Rūḥ-ı Pāk İçün Duʿā

Maḳāmı ola yā Rab rūḥ-ı reyḥān
Enīsi ola yā Rab ḥūr ġılmān

(89. s.) Olub nūr-ı viṣāliñden żiyāʾı
İde ol nemreḳa üzre ittikāʾı

Maḳarr it aña yā Rab ḳurb-ı ünsi
Ḳarīn it aña yā Rab rūḥ-ı ḳudsi

1624. Sevgiliye gömüldüğü yer şahitlik eder. Çünkü o tertemiz olan yâr cennet ehlindendir. / 1625. Dergâhta oturanların hepsi dua edip o an onun için "toprağı bol olsun!" dediler. / 1626. Kapısını levha ile duvar yapınca (kapatınca) gömüldüğü yerin içi ışıklarla doldu. / 1627. Seni tıpkı bir pergel gibi ortaya alıp etrafında Yasin okuduk. / 1628. Hayatındaki tüm çabası okumaktı. Ölümünde de bu durum onun dostu olsun. / 1629. Halk, okuduktan sonra uzaklaştılar. Onun kabri nurla doldu. / 1630. O anda üstüne toprak döktüler. Temiz bedeni, kara yere konuldu. / 1631. Deniz kenarında buluna o gizli kapı, hazine gibi toprağa gömülmüştü. / Bu Makale Yârin Temiz Ruhu İçin Duadır / 1632. Ya Rab! Reyhan gibi olan ruhunu derecelendir. Huri ve gılman onun yoldaşı olsun. / 1633. Kavuşma nurundan ışık o yastığın üzerinde yaslansın. / 1634. Ya Rab! Yerini Allah'a yakın et. Temiz (kutsal) ruhu sevgiliye yakınlaştır.

1635 Beḳāya eyledi çün azm-i rāhı
İlāhi cennet ola ʿīd-gāhı

Ḥarīmiñde ola maḥrem o merḥūm
Ṣalınsun ḥūr-i ʿīn ile o maʿṣūm

Libāsı sündüs ü istebraḳ olsun
Ḳo ardıyla feyże müstaġrik olsun

Ṭaʿām eyle aña lahm-ı ṭuyūrı
İde vildān ile şürb-i ṭahūrı

İlāhī eyleyüb luṭf ile cūdı
Ḳoma ḳabrinde bī-kes ol vücūdı

1640 Cān atub ṭutdı senden yaña rāhı
Konuġundur anı ḫoş dut ilāhī

Viṣāliñ ḫˇānı ile it żiyāfet
Cemāliñ nūrı ile it riʿāyet

Kerīmsin yā ilāhī mekremet it
Raḥīmsin yā ilāhī raḥmet it

Bu Maḳāle Telḳīnimdir Cānımıñ Cānānına

Çün ol şāhı ḳodılar menzīline
Daġıldı her biri evli evine

Çü gördüm yār yerde ḳaldı ḫālī
Varub ḳabrine itdim rūy-māli

1645 Ṭurub vech-i münīrine muḳābil
Ki telḳīn eyleyem ṣorduḳda sāʾil

1635. Sonsuzluk yoluna gitti. İlahi! Onun bayram yeri, cennet olsun. / 1636. O merhum, hareminde gizlensin. Hurilerle o temiz sevgili yürüsün. / 1637. Elbisesi, ipek ve sırmayla işlenmiş kumaş olsun. Ardınca bolluk ver ki bereket içinde olsun. / 1638. Kuşların etini onun için yiyecek yap. Çocuklarla tertemiz (içecekler) içsinler. / 1639. İlahi! Lütfun ile cömertlik edip onu kabrinin içinde kimsesiz bırakma. /1640. Çok içten bir şekilde senin yoluna gitti. O, senin konuğundur. Onu hoş tut İlahi! / 1641. Kavuşma sofrasıyla ziyafet ver. Güzel yüzünün nuruyla onu ağırla. / 1642. Ya İlahi! Sen Kerim olansın, ona kerem et. Rahim olansın, ona merhamet et. / Bu Makale Canımın Cananına Telkinimdir / 1643. o şahı, yerine koyup herkes evine dağıldı. /1644. Yâri, yerde yalnız kalmış görünce gidip kabrine yüzümü sürdüm. /1645. Parlak yüzüne karşı durup soru sorulunca ona telkinde bulunayım.

Degildi ol melek muḥtāc taʿlīm
Bunuñla itmiş idi rūh teslim

Anıñ vird-i zebānı idi her-gāh
Dir idi cān u dilden Rabbi Allāh

Muḥammeddir benim islām-ı dīnim
Ki ḳıblem Kaʿbedir vardır yakīnim

İmāmdır ḳamu ḥālimde Ḳurʾān
Olubdur cümle-i müʾminler iḫvān

Ḫudā farż eylemiş beş vaḳt namāzı
İde ḳullar Ḫudāsına niyāzı

Bu sözlerle olan Mevlāya mulḥaḳ
Muʿīn olmaz mı ḳabrinde aña Ḥaḳ

İder mi ġayra muḥtāc anı Mevlā
O demde eylemez mi anı gūyā

Bu Maḳāle Ol Murġ-ı Cānıñ Gel Evṣāfını Gūş Eyle

(90. s.) Ḫusūṣā ṭālib-i cilm idi o ḫāñ
İdredi gice gündüz ḥıfẓ-ı Ḳurʾān

Açılmadan ṣolub ol ġonca-i ter
Daḫı maʿṣūm-ı pāk idi o dilber

Daḫı maṭʿūnen olmuş idi merḥūm
Şehādet rütbesin bulmuşdı merhūm

Muḥabbet itmiş idi Rab-i ʿizzet
Anı maʿṣūm iken itmezdi daʿvet

1646. O meleğin öğrenmeye ihtiyacı yoktu. Çünkü bu şekilde ruhunu teslim etmişti. /1647. Her an canı gönülden Rabbi Allah sözü dilinde duaydı. /1648. Benim dinim İslam, peygamberim Muhammet'tir. Kıblem Kâbe'dir, ona yakınımdır. /1649. Tüm hâlimde Kuran, benim için imamdır. Bütün müminler, ona dosttur. /1650. Allah, kullar kendisine yalvarsın diye beş vakit namazı farz kılmış. / 1651. Bu sözlerle Allah'a sığınana Allah, kabrinde yardımcı olur. /1652. Mevla, onu başkasına muhtaç etmez. O anda onu söyletir. / Bu Makale O Can Kuşunun Övgüsüdür Dinle / 1653. O han, ilim öğrenendi. Gece gündüz Kuran ezberlerdi. /1654. O taze gonca, açılmadan soldu. O sevgili, tertemizdi. /1655. Vebaya tutularak ölmüştü. Şehitlik derecesine ulaşmıştı. /1656. Yüce Rab, onu sevmişti. O yüzden temizken yanına almıştı.

Mülevveṡ itmeden çirk-āb-ı dünyā
İdüb ol pāk-dāmen ʿazm-i ʿukbā

Kime olur müyesser bunı itmek
Cihāna pāk gelüben pāk gitmek

Degildi çün sezā bu köhne dehre
Anı uġratmadı Ḥaḳ cevre ḳahra

İdüb Ḥaḳ anı olmadan mükellef
Cinānında cemāliyle müşerref

Çü telkīn emrini itdikde itmām
Ḳaçan ḳaçan girüye itdim iḳdām

Vedāʿ idüb o demde ḳabr-i yāri
Ḳılub bir serv dibinde ḳarārı

Oturduġum bilürim dizim üzre
Beni ḫaberin düşürmüş yüzüm üzre

Ki bilmem çoḳ mı yatdım az mı yatdım
O yire geldigim daḫi unutdum

Uyurdum ṣan uyandım ḳaldırub baş
Ne görsem ṭurdıġım ol yer daḫı yaş

Tefekkür eyleyüb dirdim özümi
Silüb ol dende yüzümi gözümi

Gözüm yaşı itmiş aḳan olub rūd
Kim ol yaş eylemiş rūyum gil-ālūd

Dirüben başıma ʿaklım hemāndem
Ki bu merṡiyeye bedʾan itdim ol dem

1657. Dünyanın pis suyu onu kirletmesini istemediği için o temiz etekliyi, yanına aldı. Değilse onu davet etmezdi. /1658. Dünyaya temiz gelip temiz gitmek kimseye nasip olmaz. /1659. Bu kötü dünyaya uygun değildi. Allah, ona eziyet çektirmedi. /1660. Allah, onu olgunlaşmadan cennetinde o güzel yüzüyle şereflendirdi. / 1661. Telkin etmeyi tamamladıktan sonra zaman zaman geçmişi hatırladım. /1662. O anda yârin kabrine veda edip bir servi dibinde dinlendim. /1663. Haberini duyunca dizimin üzerinde oturduğumu, yüz üstü düştüğümü hatırladım. /1664. Çok mu yattım, az mı yattım bilmiyorum. O yere geldiğimi bile unuttum. /1665. Sanki uyurken uyanıp başımı kaldırdım o durduğum yerin yaş olduğunu gördüm. /1666. Kendimi toparlayıp düşündüm. O an yüzümü gözümü sildim. /1667. Irmak olup gözyaşım akmış. O yaş, yüzümü küle bulamış. /1668. O an aklımı başıma toplayıp bu mersiyeyi söylemeye başladım.

Beyāż itdikde anı itdim evrād
Teselli bula tā kim ḳalb-i nā-şād

Ḥüzn-i Ḳalb ile Semāʿ İt Ayrılıḳ Merṡiyesin

Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün/ Me fā ʿī lün

1670 Budur zārım kim ol maḥbūb-ı devrānımdan ayrıldım
Ḳalub künc-i firāk içinde yārānımdan ayrıldım

(91. s.) Niçe ḫāk ile yeksān olmasun bu cism-i fersūdum
Baña oġluñ baña kim dünyede cānımdan ayrıldım

Beyābān-ı felāketde ḳalub dīvāne dil bī-kes
Yitürdim rāhı ol necm-i raḫşānımdan ayrıldım

Vücūdum şehrini o yeʾs-i firḳat virdi yaġmaya
Meded dil taḫtı ḫālī ḳaldı sulṭānımdan ayrıldım

Ṭaşub ḥadden ziyāde Mıṣr-ı tende Nīl-i ġam nā-gāh
Meded ḫayfā dirīġā sükkeristānımdan ayrıldım

1675 Ṭolandı gözlerimden çün cemāl-i ʿālem-ārāsı
Ḳalub ẓulmetde ol mihr-i dıraḫşānımdan ayrıldım

Düşürdi ḳaraya ten felegini bād muḫālif āh
Helāk oldum meded ol baḥr-i ʿUmmāndan ayrıldım

Ben ol gevher-fürūşum kim yitürdüm gevherim dürcin
Dişi lüʾlüʾ lebi laʿl bedaḫşānımdan ayrıldım

Ṣaçı sünbül bigi fülfūl dili bülbül ʿiẕārı gül
Boyı serv-veş būyı rehānımdan ayrıldım

1669. Dualar onu arındırınca kederli kalbim bundan dolayı teselli bulsun. / Hüzünlü Kalp ile Ayrılık Ağıtını Dinle / 1670. Dünya güzeli sevdiğimden ayrıldığım için inliyorum. Ayrılık bucağında kalıp yârimden ayrıldım. / 1671. Bu yıpranmış bedenim nasıl yerle bir olmasın? Dünyada, benim oğlum gibi olan sevdiğimden ayrıldım. /1672. Deli gönül, felaket çölünde kimsesiz kalıp yolunu kaybetti. O parlak yıldızımdan ayrıldım. /1673. Vücudumun şehrini, o ayrılık kederi yağmaladı. Gönül tahtı boş kaldı, sultanımdan ayrıldım. /1674. Ten Mısır'ında üzüntü Nil'i ansızın fazlasıyla taştı. Eyvahlar olsun ki şeker yerimden (ülkemden) ayrıldım. /1675. Dünyayı süsleyen o güzel yüzü, gözlerimde dolandı. Karanlıkta kalıp o parlak güneşimden ayrıldım. /1676. Rüzgâr, ten feleğini karaya düşürüp ayırdı ah! Helak oldum, Umman denizinden ayrıldım. /1677. Ben, sandığını kaybetmiş bir kuyumcuyum. Dişi inci, dudağı la'l gibi olan memleketimden ayrıldım. /1678. Saçı siyah renkli, sümbül gibiydi; dili bülbül, yanağı gül gibiydi. Servi gibi boyu olan reyhan kokulumdan ayrıldım.

Ḥazān itdi esüb bād-ı ecel ʿömrüm nihālin āh
Olub pejmürde ḥayfā bāġ u bostānımdan ayrıldım

1680 Yanarsa ġam degūl nā-ı firāk yār ile hem-dem
Ben ol pervāneyim şemʿ-i şebistānımdan ayrıldım

Benim bu tāliʿ-i şūmum dirīġā görmedi saʿdı
Niçe dil olmasun nālān gülistānımdan ayrıldım

(92. s.) Naṣīb olmadı hergiz şerbe-i laʿlini nūş itcek
Marīż-i derd-i hicrānım ki dermānımdan ayrıldım

ʿAceb mi bülbül-āsa gice gündüz āh u zār itsem
Lebi ġonca yāñaġı verd-i ḥazānımdan ayrıldım

Uçurdum gitdi elden şāhbāzım çāresiz ḳaldım
Gözüm ḳan aġla her dem mestānımdan ayrıldım

1685 Duʿālar eyle ol ḥūr-ı cinānıñ rūh-i pākine
Ḥaḳıñ emriyle ey Dāʿī o cānānımdan ayrıldım

Gūş Eyle Cān ile İşit Merṡiye-i Cānānımı

Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lün

O cemāli āftābım olalı gözden ıraḳ
Ẓulmet-i hicrānda ḳaldı bu göñül pür-iftirāḳ

Göz yumub dār-ı fenāden baş açık yalın ayaḳ
Cān atub dār-ı beḳāya eyledi ʿazm yıraḳ

İtdi künc-i genc-veş zīr-i zemīn içre ṭuzaḳ
Söyledim kār eyledikce cāna nār-ı iştiyāk

1679. Ecel rüzgârı, ömrümün fidanını esip soldurdu. Perişan olup bahçemden, bostanımdan ayrıldım./1680. Yâr ile birlikte, ayrılık ateşi her an yansa da gam değil. Ben o pervaneyim, gece mumumdan ayrıldım. /1681. Benim bu uğursuz bahtım bir gün bile gün yüzü görmedi. Gönül nasıl inlemesin, gül bahçemden ayrıldım. / 1682. La'l gibi olan şerbetini içmek hiç nasip olmadı. Ayrılık derdinden dolayı hastayım çünkü dermanımdan ayrıldım. / 1683. Bülbül gibi gece gündüz ah edip inlesem buna şaşılmaz. Dudağı gonca, yanağı solmuş gülümden ayrıldım. /1684. Kuşumu elimden uçurdum gitti, çaresiz kaldım. Gözüm, her an ağla sarhoş gözlü yârimden ayrıldım. / 1685. Ey Dai! O cennet hurisinin temiz ruhuna dualar et. Allah'ın emriyle o cananımdan ayrıldım. /Cananımın Ağıtını Canı Gönülden Dinle /1686. Güneş gibi güzel yüzlüm, gözden uzaklaşalı ayrılığın karanlığında kalan gönül, ayrılıkla doldu. /1687. Yokluk kapısında baş açık yalın ayak göz yumup sonsuzluk kapısına can atarak uzaklaştı. /1688. Yerin altını hazine gibi mesken eyledi. Hasret ateşi cana yettikçe şunu söyledim.

Ḥasretā derdā dirīġā sevdigim āh el-firāk
Naḫl-i tāzem el-vedāʿ āh el-vedāʿ āh el-vedāʿ

Uġrayub bād-ı ḫazān ṣoldı ḥayfā o güzel
Bāġ-ı cenneye ḥavādiṡin irişdi ṣovuḳ el

Oldı çün ḫāk ile yeksān o nihāl-i bī-bedel
Ḳapdı tā ki ol ġazāl-i nevresi gürg-i ecel

(93. s.) Deşt-i ġamda vāle vü ḥayrān ḳaldım pür-kesel
Dār-ı ūḳbāda yine ḥaşr ide Ḥaḳ ʿazz ü cell

Ḥasretā derdā dirīġā sevdigim āh el-firāk
Naḫl-i tāzem el-vedāʿ āh el-vedāʿ āh el-vedāʿ

Şeh-süvārım maḥmil-i ṭābūta çün oldı süvār
Menzil-i aṣlına ʿazm itdi o rūḥ-ı tābdār

Ḳaldı dil rāh-ı felāket içre bī-kes ḫor u zār
Āteş-i ḥasret yaḳub itdi vücūdum ḫāksār

Ne itdigim ne söyledigim bilmezem Mecnūn-vār
Gözlerim yaşı aḳar seylāb olub bī-iḫtiyār

Ḥasretā derdā dirīġā sevdigim āh el-firāk
Naḫl-i tāzem el-vedāʿ āh el-vedāʿ āh el-vedāʿ

Ġurre-i ẕi'l-hiccede giydi kefen iḥrāmını
Didi lebiñ işidüb nā-geh ecel peyġāmı

Baḳmadı dünyā-yı dūna fehm idüb encāmını
Saʿy idüb ḳurb-ı Ḫudāda eyledi bayrāmını

1689. Hasretle, dertle ne yazık ki sevdiğim benden ayrıldı. Taze hurma dalım elveda! /1690. O güzel, sonbahar rüzgârına maruz kalıp soldu. Cennet bahçesine o soğuk haberin ulaştı. / 1691. O emsalsiz fidan, yerle bir oldu. Yeni yetişen ceylanı, ecel kurdu yakaladı / 1692. Keder çölünde uyuşuklukla inleyerek şaşıp kaldım. Ahiret kapısında yüce Allah yine bizi kavuştursun. / 1693. Hasretle, dertle ne yazık ki sevdiğim benden ayrıldı. Taze hurma dalım elveda! / 1694. O at binicisi gibi olan sevdiğim tabuta bindi. O parlak ruh, asıl evine gitti. / 1695. Gönül, felaket yolunda kimsesiz değersiz kaldı. Hasret ateşi, vücudumu yakıp perişan etti. / 1696. Mecnun gibi ne yaptığımı ne söylediğimi bilmiyorum. Gözyaşlarım sel gibi elimde olmadan akar. / 1697. Hasretle, dertle ne yazık ki sevdiğim benden ayrıldı. Taze hurma dalım elveda! / 1698. Zilhicce ayının birinci gecesi, kefen ihramını giydi. Ecel, ansızın dudağını işitip bu haberi söyledi. / 1699. Yıldızlarını düşünüp aşağılık dünyaya bakmadı. Allah'a yaklaşmaya çalışıp bayram etti.

Didim bula ṣafa üzre Ḥaḳıñ inʿāmını
Cānın ḳurbān idüb nūş itdi mevtiñ cāmını

Ḥasretā derdā dirīġā sevdigim āh el-firāk
Naẖl-i tāzem el-vedāʿ āh el-vedāʿ āh el-vedāʿ

Gül yüzüñsüz dostun dünyā baña zindān ola
Ḳabriñ içre mūniseñ īmān ola Ḳurʾān ola

(94. s.) Ḥāfıẓ-ı Ḳurʾān idiñ şāfiʿ-iñ ʿOsmān ola
Gül-ʿiẕārım saña hem-dem ḥūr ola ġılmān ola

Dāʿimā Ḥaḳdan ʿaṭāya raḥmet-i ġufrān ola
Bāġ-ı cennetde maḳāmıñ ravż-i Rıḍvān ola

Ḥasretā derdā dirīġā sevdigim āh el-firāk
Naẖl-i tāzem el-vedāʿ āh el-vedāʿ āh el-vedāʿ

Ḳabr-i pākin her seher varub ziyāret idelim
Meşhedi ṭaşına yüz sürüb ḳanāʿat idelim

Ḥazret-i Ḳurʾānı rūḥ içün tilāvet idelim
Rūz şeb ḥayr ile yād itmegi ʿādet idelim

ʿĪş nūşundan fenā dehriñ feragat idelim
Çünki taḳdīriñdir iş Ḥaḳa iṭāʿat idelim

Ḥasretā derdā dirīġā sevdigim āh el-firāk
Naẖl-i tāzem el-vedāʿ āh el-vedāʿ āh el-vedāʿ

Ḥarr-ḥarr bād-ı ecel ḳırdı o naẖliñ şāḥını
Ḳoydı ḳara ṭopraġa çün ol güzeller şūhını

1700. Allah'ın yardımına rahatlıkla ulaşsın dedim. Canını kurban edip ölümün kadehini (şarabını) içti./1701. Hasretle, dertle ne yazık ki sevdiğim benden ayrıldı. Taze hurma dalım elveda! /1702. Dostum! Gül yüzün olmayınca dünya bana zindan oldu. İman, Kuran kabrin içinde sana yoldaş olsun. / 1703. Kuran hafızıydın, şefaatçin Osman olsun. Gül yanaklım, huri ve gılman sana yoldaş olsun. / 1704. Allah'ın hediyesi daima rahmet ve bağışlama olsun. Cennet bahçesinde makamın Rıdvan katı olsun. / 1705. Hasretle, dertle ne yazık ki sevdiğim benden ayrıldı. Taze hurma dalım elveda! / 1706. Temiz kabrini her sabah gelip ziyaret edelim. Taşına yüzü sürüp yetinelim. / 1707. Yüce Kuran'ı onun ruhu için okuyalım. Gece gündüz hayır ile anmayı alışkanlık edelim. / 1708. Geçici dünyanın yiyip içmesinden vazgeçelim. Çünkü senin takdirindir. Sana (Allah'a) boyun eğelim. / 1709. Hasretle, dertle ne yazık ki sevdiğim benden ayrıldı. Taze hurma dalım elveda! /1710. Ecelin şiddetli rüzgârı o hurma fidanının dalını kırdı. O güzeller güzelini kara toprağa koydu.

Aġla ey Dāʿī felek yıḳdı derūnum kāḫını
Didim ḳan ile ṭoldır ol gözüm sūrāḫını

Seyl-i eşkim ġam degil yıḳarsa dehriñ çarḫını
Diyelim ḥasretle her-dem āh anıñ tārīḫini

Ḥasretā derdā dirīġā sevdigim āh el-firāk
Naḫl-i tāzem el-vedāʿ āh el-vedāʿ āh el-vedāʿ

Bu Daḫı Cānānıma Mürettebedir

Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lün

(95. s.) Ḳanı ol ruḫuñ gülzār-ı cinān
Virdi mi Ḥaḳ yolına tuḥfe-i cān

Oldı mı cānib-i Mevlāya revān
İtdi mi kendüyi cān gibi nihān

ʿĀlem-i berzāḫı gördi mi ʿayān
Eyledi mi ḳarañu ḳabri mekān

Didim idi ben ölem ḳala cihān
Ṣoldura gül yüzümi bād-ı ḫazān

Bülbülüm eyleye āh ile fiġan
İştiyāḳımla ola hali yamān

İltifātımla oluken ḫāndān
Firḳatimle ola her dem giryān

Ey dirīġā ḳanı ol hüsn-i cemāl
Ḳanı ol nev-resīde tāze nihāl

1711. Ey Dai ağla! Felek, gönül köşkümü yıktı. Gözümün sürahisini kan ile doldur, dedim./1712. Gözyaşımın seli dünyanın çarkını yıkarsa gam değil. Her zaman onun tarihini hasretle söyleyelim. / 1713. Hasretle, dertle ne yazık ki sevdiğim benden ayrıldı. Taze hurma dalım elveda! / / Bu da Cananıma Ağıttır / 1714. Cennetin gül bahçesi gibi olan yüzün nerede? Allah yoluna canını hediye mi etti? / 1715. Allah'ın huzuruna mı gitti? Kendisini ruh gibi gizledi mi? / 1716. Berzah âlemini açıkça gördü mü? Karanlık kabri mekânı mı yaptı? / 1717. Ben öleyim dünya kalsın. Gül yüzümü, hazan yeli soldursun, demiştim./ 1718. Bülbülüm ah edip bağırsın. Benim özlemimle hâli yaman olsun. / 1719. Güzel sözlerimle mutlu olurken ayrılığımla her an ağlasın. / 1720. Eyvahlar olsun! O güzel yüzlü nerede? O yeni yetişen taze fidan nerede? /

Geçdi çün yerlere ol āb-ı zülāl
Oldı dil-teşnesine dāġ-ı melāl

Ḳaldı çün haḥşüere ümīd ü ḥāl
Gözümüñ yaşı aḳar cūy mis̱āl

Īş ü ʿişret gözüme oldı ḫāl
Ġam-ı cānān ile bilmem nola ḥāl

Ḳalmadı ẕerre ḳadar mecāl
Aḫret ḥaḳḳıñ idiñ baña ḥelāl

Şerbet-i mevti içüb pīr ü civān
Bu fenādan ider imiş güẕerān

Gitdi ḥayfā ki elimden güzelim
Ayrılıḳ āteşine yandı dilim

Cānib-i kūyına düşmedi yolum
Mīve-i vaṣlına irmedi elim

Bād-ı ḥasret iki ḳata bükdi belim
Ġam-ı firḳatle aġardı ṣaḳalım

Düşeli ṭopraġa ol bī-bedelim
Aġlamaḳdır gice gündüz ʿamelim

Rāżīyam bārī irişse ecelim
Emr-i Ḥaḳ böyle imiş pes nidelim

Degil imiş bu cihān dār-ı emān
ʿĀḳıbet ʿömre irermiş pāyān

(96. s.) Ḳanı ol nāzenīn-i meh-pāre
Ṭuʿme mi ola mūr ile māra

1721. O tatlı su yere döküldüğü için gönlü susamışına sıkıntı oldu./ 1722. Umudu ve özlemi mahşere kaldı. Gözümün yaşı ırmak gibi aktı. /1723. Eğlence ve safa gözüme boş göründü. Cananın derdiyle durumum ne olur bilmiyorum / 1724. / Zerre kadar gücüm kalmadı. Ahiret hakkını bana helal edin / 1725. Ölüm şerbetini genç, yaşlı herkes içip bu yokluk âleminden gidermiş. / 1726. Ne yazık ki güzelim elimden gitti. Gönlüm ayrılık ateşinde yandı. / 1727. Mahallesine yolum düşmedi. Elim, kavuşma meyvesine ulaşmadı. / 1728. Hasret rüzgârı belimi ikiye büktü. Sakalım, ayrılığın üzüntüsüyle ağardı. / 1729. O emsalsiz sevdiğim toprağa düşeli benim işim gece gündüz ağlamak olmuştur. / 1730. Ecelim gelse razıyım. Allah'ın emri böyleymiş ne yapalım? / 1731. Bu dünya yardım kapısı değilmiş. En sonunda ömür bitermiş. / / 1732. O nazlı ay parçası nerede? Karıncaya, yılana azık mı oldu?

Ṭoymadım ol cemāl-i gül-zāra
Derd-i hicrāna bulmadım çāre

Baḳındı bu cihān-ı ġaddāra
İtdi ben bendesini āvāre

1735 Sür yüzüñ bār-geh-i ġaffāra
Maġfiretler ide o dildāra

Maẓhar ide cenābında dīdāra
İde ṣabrı ʿaṭā bu bīmāra

Virmez imiş ecel irince emān
Dimez imiş ki bu pīr ü bu civān

Ḳanı ol kirpigi tīr ü ḳaşı yā
Eylemişdi dil ü cānı yaġma

Ol siyeh beñlerini misk-āsā
Eyledi penbeler içre iḫfā

1740 Ten-i kāfūrını bu bād-ı fenā
Maḥv idüb eyledi çün nā-peydā

Rūz şeb eyleyelim ḫayr duʿā
Ravża-i cennet ola yatdıġı cā

Ola ḳabrinde refīḳi ḥūrā
Bile ḥaşr eyleye ʿuḳbāda Ḫudā

ʿİzzetiñ ḥaḳḳı ey Raḥmān
Eyle fażlıñla anı żayf-ı cinān

1733. O gül bahçesi gibi yüzü olan sevgiliye doymadım. Ayrılık derdine çare bulamadım. / 1734. Bu zalim dünyaya bakındı. Kölesi olan beni ortalığa düşürdü. / 1735. Allah'ın yüce divanına yüzünü sür. O sevgiliyi bağışlasın. / 1736. Huzurunda yüzüne baksın. Bu hastaya sabır versin. / 1737. Ecel gelince çıkış vermezmiş. Bu yaşlı bu genç demezmiş. / 1738. O kirpiği ok, kaşı yay gibi olan sevgili nerede? Gönlü, bedeni yağmalamıştı. / 1739. O misk gibi olan siyah benlerin pembeler içinde gizlendi. / 1740. Kâfur gibi olan tenini bu yokluk rüzgârı, mahvedip ortadan kaybetti. / 1741. Gece gündüz hayırlı dualar edelim. Yattığı yer cennet olsun. / 1742. Kabrinde arkadaşları huriler olsun. Allah, onu ahirette onlarla birlikte kılsın. / 1743. Ey Rahman! İzzetin hakkı için ihsanınla onu cennetinin konuğu et.

Bu Rubāʿī Daẖı Ol Cānānıma Merṡiyedir

Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lün

Şāh-bāzım bāl açub dār ı fenāya ittifāḳ
Cān alub bāġ-i cināna eyledi ʿazm yıraḳ

H̱āne-i ḳalbimi yaḳdı dirīġā nār-ı iştiyāḳ
El-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ

Ol perī-ruẖsār genc-i ġamda ḳoyub bī-emān
Ḳıldı ben üftāde senden cān gibi özin nihān

(97. s.) Ḥaşre dek āh u fiġān ile dīdem zārı künān
El-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ

Olmadı ālūde-dil iş bu fenā dünyā ile
Eyleye Mevlā müzeyyen ẖulle-i dībā ile

ʿIyd-gāhı ola cennet ṣalına ḥūrā ile
El-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ

Hem çü bülbül nālelerle aġlarım her gāh āh
Ġonca-leb meh-pārem aldırdım meded Allāh āh

Vādī-i hicrāna vardı rāh-ı ʿaşḳ eyvāh āh
El-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ

Ol diraẖt-ı mīve-dārı urdı yere rūzgār
Dögünüb ṭaşlarla her dem aġlar isem vechi-var

Olmadıñ Dāʿī metāʿ-ı vuṣlatından behre-dār
El-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ el-firāḳ

1745. Hasret ateşi gönül evimi yaktı, eyvah! Ayrılık, ayrılık, ayrılık, ayrılık. / 1746. O peri yüzü gam hazinesinde beni çaresiz bıraktı. Benim gibi bir düşkün içindekileri senden sakladı. / 1747. Kıyamete kadar gözüm, ahı figan ile ağlar. Ayrılık, ayrılık, ayrılık, ayrılık. / 1748. Düşkün olan gönlü bu geçici dünyayla olamadı. Mevla, cennet elbisesi ile süslesin. / 1749. Cennet, ona bayram yeri olsun, hurilerle orada gezinsin. Ayrılık, ayrılık, ayrılık, ayrılık. / 1750. Bülbüller gibi her an iniltilerle ağlarım. Allah'ım yardım et! Gonca dudaklımı, ay parçamı kaybettim. / 1751. Eyvah! Aşkın yolu ayrılık vadisine ulaştı. Ayrılık, ayrılık, ayrılık, ayrılık. / 1752. Rüzgâr, o meyve veren ağacı yere düşürdü. Her an taşlarla dövünüp bu sebeple ağlarım. / 1753. Dai, kavuşma sermayesinden pay sahibi olmadın. Ayrılık, ayrılık, ayrılık, ayrılık. /

Gözüm yaşı dönüb seyl-i revāna
Oḳurdum gice gündüz yana yana

Bu Maḳāle Remz ile Yārıñ Vedāʿın Bildirir

Çün idildi sevdigim ḫāk içre medfūn
Dilim maḥzūn olub dīdem ṭolun ḫūn

Gelüb ġam-hāneme nālān u giryān
Cihān olub o dem başıma zindān

Tefekkür eyledim çün meżāyı
Ki dildār ile olan mācerāyı

Ki cevrin ḥaddin aşurdıḳda ol şāh
Dimişdim riḳḳat-i ḳalb ile Allāh

Beni ʿaşḳ-ı mecāzī itdi ʿāṣī
İlāhī luṭf idüb sen vir ḫalāṣı

(90. s.) Benim elde degildir iḫtiyārım
Görince ol mehi ḳalmaz ḳarārım

Çıḳar deryā-yı miḥnetden elim al
Beni ʿaşḳ-ı dil-ārā itdi pā-māl

Ne vech ile olursa yā ilāhī
Ḫalāṣ ile naṣīb it ṭoġrı rāhı

Niyāz itmiş idim ol lā-yezāle
Ki dermān ide bu emr-i muḥāle

Dimişdim aña ey serv-i melāḥat
Cefañı çekmege ḳalmadı tāḳat

1754. Gözümün yaşı akan sele döndü. Gece gündüz yana yana bunu okurdum. / Bu Rubai O Cananıma Ağıttır / 1744. kuşum, kanat açıp yokluk kapısına ulaştı. Can atıp cennet bahçesine gitti, uzaklaştı. / Bu Makale Gizli Bir Şekilde Olan Yârin Vedasını Anlatır / 1755. sevdiğim, toprak içine defnedildiğinde gönlüm hüzünlüydü, gözüm kan doluydu./1756. Keder evime ağlayıp inleyerek geldim. Dünya başıma zindan olmuştu. / 1757. Geçmişi düşünüp sevgiliyle olan macerayı düşündüm. / 1758. O şah, eziyetinin sınırını aştığında gönül yumuşaklığıyla Allah demiştim. / 1759. Mecazi aşk, beni asi etti. İlahi, lütuf edip sen beni kurtar. / 1760. Benim gücüm elimde değildi. O ay gibi olan sevgiliyi görünce aklım başımdan gider. / 1761. Eziyet denizinden elimi tutup çıkar. Gönül süsleyen aşk, beni perişan etti. / 1762. Ya İlahi! Ne vesileyle olursa olsun kurtuluş ile doğru bir yol nasip et. / 1763. Bu imkânsız emre derman vermesi için o sonsuz olan Allah'a yalvarmıştım. / 1764. Ey güzel servi! Eziyetini çekmeye gücüm kalmadı, demiştim.

Bu derde bulmadı ey māh-ı tābān
Ferāġat eylemekden ġayrı dermān

Dimişdi itme sevmekden ferāġat
Cefādan fāriġ olmayın nihāyet

Ne kim itdimse aña mā-mażāyı
Tamām itdim bugün cevr ü cefāyı

Bu söz itmişdi ol dem baña teʾs̱īr
Velākin eyler idim ḥüsn-i taʿbīr

Teraḥḥüm eyleyüb ola serv-i āzād
Ki şimden girü itmez cevre bünyād

Vedāʿ itmek imiş anıñ bu sözi
Tefekkür itmedim ben bu rumūzı

Ferāġat itme dimeñ bu gedāya
Ki meşġul olavuz her dem duʿāya

Ḫalāṣ olmaġa itmişdim duʿāyı
Taʿaḳḳul itmemişdim bu edāyı

Marīż-i ʿaşḳ olan insāna ey cān
Ecel imiş meger ol derde dermān

Nihāyet ben öle ol ḳala dirdim
Duʿāyı daḫı bu yüzden iderdim

Şu deñlü itmiş idim aña taʿlīḳ
Bu ḥāliñ ġayrı itmez idi tefrīḳ

Ḫudādan itmiş idim iltimāsı
Ḳabūl olur bu ʿāṣīniñ duʿāsı

1765. Bu derde derman bulmadı o parlak dolunay. Vazgeçmekten başka çare kalmadı. / 1766. Sevmekten vazgeçme demişti. Sonuna kadar eziyetten kaçmayın. / 1767. Tüm geçmişi düşününce bu gün eziyeti tamamladım. / 1768. O an bu söz beni etkilemişti. Bundan dolayı güzel sözler söylemiştim. / 1769. Rahmet edip azat olmuş bir servi olsun. Bundan sonra eziyet etmesin. / 1770. Onun bu sözü veda etmek içinmiş. Ben bu işareti düşünmemiştim. / 1771. Bu köleye vazgeçme demeyin. Çünkü her an duayla meşgul oldun. / 1772. Duayı kurtulma için etmiştim. Bu ifadeyi anlamamıştım. / 1773. Ey dost! Aşk hastalığına yakalanmış bir insanın derdinin dermanı ecelmiş. / 1774. Sonunda ben öleyim o kalsın derdim. Duayı da bunun için ederdim. / 1775. Ona çok bağlanmıştım. Bu hâlini başkası ayırt edemezdi.

Ki bu aḥvāle ṣoñra oldum āgāh
Ki ḫayr oldur ola mā-iḫtāra āh

Anıñ ḥaḳḳında ġāyet ḫayr olubdur
Ḥużur-ı ʿizzete maʿṣūm gidübdür

Çü ben ʿāṣī idim ol idi māʿṣum
Beni maḥrūm idüb ol oldı merḥūm

1780 O gitdi rū-yı dil-ārām ile
Ki ben ḳaldım yüzüm ḳaram ile

(99. s.) İdüb pes her seḥer ḳabrin ziyāret
Arasın kesmedim bir yıl tamāmet

Ẓuhūr itmekle bir gün bir ḥavādis̱
Ziyāret itmemege olsa bāʿiṣ

İderdim irte iki kez ziyāret
Muḳarrer her ziyāretde tilāvet

Bu ḥālet üzre ḳaldım bir niçe gün
Ne söyler bir daḫı gūş it bu maḥzūn

Tavsīf-i Gürdin-i Birāder-i Dildār

1785 Ḳarındaşı var idi bir perī-rū
Olub bir şīr-merd-i çār-ebrū

Ki bir maḥcūb yigit idi bir ışıḳ
Olubdı bir ḳoyunda iki ışık

İki gül idi bu bāġ-ı fenāda
Biri ġonçe idi bir güşāde

1776. Allah'tan ihsan istemiştim. Bu asinin duası kabul olsun. / 1777. Bu durumdan sonra haberdar oldum. Hayır olsun, bu Allah'tan bir uyarıdır. / 1778. Onun hakkında hayırlısı oldu. Yüce Allah'ın huzuruna tertemiz gitti. / 1779. O temizdi, ben asiydim. Beni mahrum (kimsesiz) bırakıp o öldü. / 1780. O, gönül alan yüzüyle gitti. Ben, yüzümün karasıyla kaldım. / 1781. Bir yıl aralıksız her sabah kabrini ziyaret ettim. / 1782. Bir gün bir olay olup ziyaret etmemi engellerse / 1783. Ertesi gün iki kez ziyaret ederdim. Şüphesiz her gidişimde Kuran okurdum. / 1784. Ne kadar gün bu durumdaydım. Bu kederli kişinin ne söylediğini dinle. / Sevgilinin Yiğit Kardeşinin Övgüsüdür / 1785. Peri yüzlü bir kardeşi vardı. Aslan gibi bir gençti. / 1786. Işık gibi mahcup bir gençti. Sanki bir koyundaki iki ışıktı.

Birisiniñ ruḫı sāde gül idi
Birisiniñ ʿiẕārı sünbül idi

Cemāline virübdi ḫaṭṭ-ı ziynet
Ki ḫaṭṭ ile virilmişdi fütüvvet

Yigirmi beş yaşında idi seniyy
Şeb-i Ḳadre irübdi māh-ı ḥüsni

Tekellüm itse o cennet nihāli
Ḥicābından ḳızarırdı cemāli

Müveddib pür-ḥayā bir serv idi
Muḥabbet idecek bir gehver idi

Severdi cānı gibi ḳardeşini
Dökerdi ḥasretinden göz yaşını

Bu Dāʿī-i ḥaḳīre geldi nā-gāh
Añub ḳardeşciġini eyledi āh

Ki çifte serviler gibi her aḥyān
Olurduḳ bāʿ-ı ʿālemde ḫırāmān

Dirīġā rūzgār-ı mevt esüb pek
Yıḳub ḳardaşcıġım ḳodı beni tek

Firākı yaḳdı bu cān-ı ḥazīni
Anuñçün iderim āh u enīni

Didim ḥaḳdır sözüñ ey yār-i ḫoş-ḫū
Ne çāre çünki ṭolundı o meh-rū

Giden gitdi çü dūr olduḳ o gülden
Bizi bārī çıḳarmañ siz göñülden

1787. Bu yokluk âleminde iki gül idi. Biri goncaydı, biri açılmıştı. / 1788. Birisinin yüzü sade bir güldü. Birisinin yanağı sümbüldü. / 1789. Yüzüne süs hattını vermişti. Çünkü gençliğe hat ile adım atılmıştır. / 1790. Büyüğü yirmi beş yaşındaydı. Ay gibi olan güzel yüzü Kadir Gecesi'ne ulaşmıştı (olgunlaşmıştı). / 1791. O cennet gibi fidan konuştuğunda utancından güzel yüzü kızarırdı. / 1792. Edepli, haya dolu bir serviydi. Sevilecek bir mücevherdi. / 1793. Kardeşini canı gibi severdi. Hasretinden gözyaşı dökerdi. / 1794. Ansızın bu fakir Dai'nin yanına geldi. Kardeşini anıp ahladı. / 1795. Her zaman çifte serviler gibi dünya bahçesinde yürürdük. / 1796. Ne yazık ki ölüm rüzgarı hızlıca esip kardeşimi yıktı, beni yalnız bıraktı. / 1797. Ayrılığı, bu hüzünlü canı yaktı. Onun için ah edip inlerim. / 1798. Ey güzel huylu yâr! Sözün doğrudur. O ay yüzlü, çaresizce gitti, dedim. / giden gitti, o gülden uzaklaştık. Yeter ki siz bizi gönülden çıkarmayın. / / 1799. Giden gitti, o gülden uzaklaştık. Siz bari bizi gönülden çıkarmayın.

1800 Velākin ideriz sizden ḥicābı
Ḳıyās itmeñ ki idem ictinābı

(100. s.) Didim imdi icāzet saña ey yār
Ḥicāb itme gelüb git bize her bār

Sözüñ ile müşerref oldıġım an
Anı görmüşce ḥaz ider dil ü cān

Ġam-ı hicrān ile dil oldı bī-hūş
Kerem eyle bizi itme ferāmūş

Vedāʿ-ı Gürdin-i Birāder-i Cānān

Gelüb bir gün baña ol yār-i cānım
Ṣafā itdi görince anı cānım

1805 Didi diksin gerekdir ḳabrine ṭaş
Ne naḳş itse ʿaceb ol ṭaşa naḳḳāş

Yazub bu tārīḫi ol günde bir ḫoş
Aña virdim ki ide ṭaşı menḳūş

Düşüb seng-i mezāra bu münāsib
Celī ḫaṭṭ ile resmin yazdı ḳātib

Tarīḫ-i Vefāt-ı Yār

Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lün
Gurre-i zi'l-hiccede āh o maʿsūm-ı pāke

İtdi fedā cānını Ḥaḳdan irüb lāyıḥa

Ḥavālīye didi anıñ mevtine bu tārīḫi
Rūḥ-ı Muḥammed içün oḳuya dilim fatiḥa

1800. Fakat sizden utanırız. Uzaklaştığımı düşünmeyin. / 1801. Ey yâr! Şimdi sana izin verdim dedim. Çekinme, her zaman gelip git. / 1802. Sözünle şereflendiğim an, gönül ve can onu görmüşçesine sevinirdi. / Sevgilinin Yiğit Kardeşinin Vedasıdır / 1803. Ayrılığın gamıyla gönül akılsız oldu. Kerem et, bizi unutma. / 1804. Bir gün canımın dostu yanıma geldi. Canım, onu görünce sevindi. / 1805. Kabrine taşı diksin, gereklidir. Nakkaş, o taşa ne işlesin? /1806. Bu tarihi o günde güzel bir şekilde yazıp taşı işlemesi için ona verdim. / 1807. Mezar taşına kâtip, açık bir yazıyla nakış edip bunu uygun bir şekilde yazsın. / Yârin Ölüm Tarihi / 1808. O tertemiz masum (yâr), Zilhicce ayının ilk günü Hakk'ın takdiriyle canını teslim etti. / 1809. Onun ölümü hakkında bu tarihi, hocası söyledi. Dilim, Muhammet'in ruhu için Fatiha okusun.

1810 Alub tārīḫi itdi ḥarfini ʿadd
Begendi eyledi ṭaḥsīn-i bī-ḥadd

Gidüb pes gelmedi bir hafta oldı
Derūnum yine efkār ile ṭoldı

Suʾāliñ itdim birine bekleyüb yol
Didi sen duymadıñ mı ḥastadır ol

Segirdüb yine vardım kūy-ı yāre
Ne ḥālet oldı görem tā o yāre

Göründükde gözüme dār-ı dildār
Dökildi seyl-i eşkim çār u nā-çār

1815 Açub ḳapuyı vardım aña fevrī
Selāmlıḳda yaturmuşlar o servi

Ḳarındaşı gibi yatub o daḫı
Hemān gitsem diyü yatur o aḫı

Didim ḥāliñ nedir ey yār-i ṣādıḳ
Neden oldı mizācla nā-müvāfıḳ

Didi aḥvāli ṣorma bu zebūna
Ḳarındaşım bize yeter nümūne

Ferāmūş eyleme bizi duʿādan
Muḳadder beyān itmiş ol yaradan

(101. s.) 1820 Alub pes ayağın mevt-i küştī-gīri
Yatırmış arḳası üzre şīri

Acıyub ḳan ağlarken o yāre
Bu daḫı urdı yārem üzre yāre

1810. Tarihi alıp harfini saydı. Beğendi, sınırsız takdirlerde bulundu. / 1811. Gideli bir hafta oldu. Yüreğim yine düşüncelerle doldu. / 1812. Yolunu beklerken onu birine sordum. O hastadır, sen duymadın mı? Dedi. / 1813. O sevgiliye ne hâl oldu göreyim diye koşarak yine sevgilinin mahallesine vardım. / 1814. Onun kapısını gördüğümde çaresizce gözyaşım sel gibi döküldü. / 1815. Kapıyı açıp hızlıca yanına gittim. O serviyi selamlıkta yatırmışlardı. / 1816. O da kardeşi gibi hemen gitsem diye yatıyordu. / 1817. Ey sadık yâr! Hâlin nasıldır? Bedenin neden hasta oldu? Dedim. / 1818. Bu âcize durumunu sorma. Kardeşim bizim için bir örnek olarak yeter, dedi. / 1819. Duanda bizi unutma. Allah kaderimi böyle yazmış. / 1820. Pehlivan gibi ölüm ayağını tutup aslan gibi yâri arkası üstü yatırmıştı. / 1821. O sevgili, acı çekip kan ağlarken benim yaramın üstüne yara vurdu (kederimi arttırdı).

Ḳamu ḳavm ü ḳabīle baba ana
Yine başladılar āh u fiġāna

Bunuñ da mātemin itmek iʿāde
Degil lāzım ki andan pes ziyāde

Oġul degil idi dürr dānesiydi
Ki ṭoḳuz eviñ ol bir dānesiydi

Kemāl ile ʿatā itmişdi ḫalāḳ
Birine ḥüsn ü birine aḫlāḳ

Biri gitdikde ḳalmış idi biri
O da gitdikde hīç ḳalmadı biri

Ṭolundı çün iki ayda iki māh
Peder māder niçe dimeyeler āh

Ki dūr olduḳ dirīġā ikiñizden
Cihānda ṣanki çıḳdıḳ iki güzden

Niçe bunuñ gibi sözlerle anlar
Ki yās itdikce yanar idi anlar

Anıñ daḫı ḳarındaşı gibi heb
Ne kim lāzım ise itdim müretteb

İdüb techīz ü tekfīnin o cānıñ
Ki ġusl idüb namāzın kıldım anıñ

Götürdiler anı laḥde kodılar
İki maʿṣūmı bir mehde ḳodılar

Olub ol iki genc yan yana medfūn
Kimiñ olmadı ol dem baġrı pür-ḫūn

1822. Tüm aile, ana baba yine ah edip bağırmaya başladılar. / 1823. Bunun da tekrardan verdiği yas yeterlidir. Ondan fazlası (gerisi) lazım değildir. / 1824. Oğul değil inci tanesiydi. Dokuz evin bir tanesiydi. / 1825. Allah, tamlıkla (olgunlukla) birine güzellik birine ahlak bağışlamıştı. / 1826. Biri gidince biri kalmıştı. O da gidince kimse kalmadı. / 1827. İki ayda iki ay gibi güzel dolandı. Babası, anası nasıl ah etmesinler? / 1828. Ne yazık ki ikinizden uzaklaştık. Sanki dünyada iki güz (sonbahar) yaşadık.. / 1829. Onlar, buna benzer birçok söz söyleyerek yas tutup yanıyorlardı. / 1830. Onun için de kardeşi gibi ne gerekliliği varsa tertipledim. / 1831. O canın, tüm ihtiyaçlarını yerine getirip kefenledim. Guslünü aldırıp (yıkayıp) namazını kıldım. / 1832. Götürdüler, onu mezara koydular. İki masumu bir beşiğe koydular. / 1833. İki genç yan yana defnedilince herkesin yüreği kanla doldu.

Leb-i deryāda virüb başı başa
Yaturdılar iki server ḳonşa ḳonşa

1835 Dolayı olub ol ʿālī mezārı
Ṣanasın servilerdir türbe-dārı

O servilerde murġān-ı ẖoş-elḥān
Kimi tesbīḥ-ẖˇān kimi cüz-ẖˇān

Diküb dür-dāne mermerden nişānlar
Ṣanasın ḳondı sīmīn şemʿdānlar

Didim bu ḳıṭʿa mevtine tārīẖ
Ola tā ol fetā fevtine tārīẖ

Daẖı mers̱iye içün bir rubāʿī
Didi pes iştirāk üzre bu Dāʿī

1840 Oḳutduḳca ola ismleri yād
Ḥaḳıñ ġufrānı ile olalar şād

Tārīẖ-i Vefāt-ı Birāder-i An Merḥūm

Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lün

(102. s.) Āh kim bād-ı ecel ẖāke ṣalub nā-gehān
Gūş idenler mevtini didiler innā ileyh

Ġurre-māh-ı Muḥarremde ʿuḳbāya güẕer
İtdi tārīẖ-i Muṣṭāfā raḥmetullāhu ʿaleyh

1834. Deniz kenarında, iki serveri baş başa verip komşu gibi yatırdılar. / 1835. O yüce mezarının etrafındaki serviler sanki birer türbe bekçisidirler. / 1836. O servilerde güzel ezgiler söyleyen kuşların kimi tesbih kimi cüz okuyordu. / 1837. İnci tanesi gibi olan mermerden işaretler dikilince sanki gümüm gibi şamdanlar konuldu. / 1838. Bu ölümü için yazdığım kıtada tarihini söyledim. Genç ölümüne tarih olsun. / 1839. Okundukça isimleri hatırlansın. Allah'ın ihsanı ile mutlu olsunlar. / 840. Dai, (acılarına) ortaklık etmek için ağıt niteliğinde bir rubai yazdı. / O Merhumun Kardeşinin Vefat Tarihi / 1841. Ecel rüzgârının ansızın savurunca onların öldüğünü duyanlar şüphesiz biz Allah'a döneceğiz dediler. / 1842. Muharrem ayının ilk gecesi ahirete yürüdü. Bu Mustafa'nın tarihidir, Allah ona rahmet etsin. O Merhumun Murabbaıdır /

Murabbaʿ dır Ḥaḳ An Merḥūmın

Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lün

Ey dirīġā itdi görine bu dehr-i bī-vefā
Bir budaġ üzreiki gül bitmiş pür-ṣafā

Uġrayub bād-ı ḥazāna eylediler iḫtifā
Ḳanı maḥbūbum Muḥammed kānı dostum Muṣṭafā

Ol iki çrşm-i ġazāli ṣayd idüb şīr-i ecel
Ḳalb-i aḥbābı firāḳı itdi pür-ḫūn u kesel

Rūz şeb āh u enīn ile bunı dirsem maḥal
Ḳanı maḥbūbum Muḥammed ḳanı dostum Muṣṭafā

Birisi on beş yaşında ruḫları gül-zār idi
Biri yigirmi beşinde rūy-ı sünbül-zār idi

Biri dil eglencesi biri muṣāḥib yār idi
Ḳanı maḥbūbum Muḥammed Ḳanı dostum Muṣṭafā

Biri ḫūrşīd birisi māh-ı tābānım idi
Biri şākirdim hem oġlum biri yārānım idim

(103. s.) Birisi cānım idi hem biri cānānım idi
Ḳanı maḥbūbum Muḥammed Ḳanı dostum Muṣṭafā

Ey dirīġā bu yuvadan uçdı ol iki Hümā
Gūş idenler didiler Allāh be-rāżī ʿan-hümā

Söyle ey Dāʿī bu mıṣraʿ virdiñ olsun dāʾimā
Ḳanı maḥbūbum Muḥammed Ḳanı dostum Muṣṭafā

1843. Eyvahlar olsun ki vefasız dünya, bir budak üzerinde güzellik dolu iki gülün bittiğini görsün. / 1844. Hazan rüzgârına uğrayıp saklandılar. Hani nerede sevdiğim Muhammet, dostum Mustafa? / 1845. O iki ceylan gözlüyü, aslan gibi olan ecel avladı. Ayrılığı, dostlarının kalbini kanla dolu ve uyuşuk bir hâle getirdi. / 1846. Gece gündüz ah edip inleyerek hani nerede sevdiğim Muhammet, dostum Mustafa desem yeridir. / 1847. Birisi on beş yaşında yanakları gül bahçesiydi. Biri yirmi beşindeydi ve sümbül bahçesi gibi yüzü vardı. / 1848. Biri gönlümün eğlencesi birisi ise konuştuğum dosttu. Hani nerede sevdiğim Muhammet, dostum Mustafa? / 1849. Biri güneş, biri dolunayımdı. Biri hem öğrencim hem oğlumdu, biri dostumdu. / 1850. Birisi canımdı, birisi cananımdı. Hani nerede sevdiğim Muhammet, dostum Mustafa? / 1851. Ne yazık ki o iki Hüma kuşu yuvadan uçtu. Bunu duyanlar Allah ikisinden de razı olsun, dediler. / 1852. Ey Dai! Bu mısra senin duan olsun, sürekli bunu söyle. / Bu Makale Nazmımı Yazma Sebebimdir

Bu Maḳāle Bāʿis̱-i Naẓmımdurur

Bu Dāʿī her seḥer o ferḳadeyn
Ziyāret eyler idim merḳadeyn

Şu deñlü yandı bu ġamdan derūnum
Ki ḳaṭʿā ḳalmadı ṣabr u sükūnum

Göñül bir laḥẓa bulmayınca ārām
Hemān aḥvāl-i naẓma itdim iḳdām

Yoġ idi naẓma gerçi iḳtidārım
Velī elde degildi iḫtiyārım

Ki zīrā şiʿr ʿaḳl u fikr işidir
Bu ʿaḳlı olmayanıñ ne işidir

Ġam-ı ʿaşḳ ḳor mı hīç ādemde ʿaḳlı
Başına gelmeyen bilmez bu nākli

Ki her bir mıṣraʿı itdikde taḥrīr
İderdi gözlerimiñ yaşı taġyīr

Bozubdı ṭabʿımı çün cevr-i maḥbūb
Ki bikr-i fikrim olmuş idi maʿyūb

Eger var ise bu naẓmımda noḳṣān
Ki maʿẕūr ola var fehmimde noḳsān

Degil maḳṣūdım iẓhār-ı fażīlet
Ki bu yüzden fazīletgi fażīḥet

Murādım ehl-i ḥāl añlar efendi
Aña geçmiş ola ʿaşḳıñ kemendi

1853. Bu Dai, her sabah o iki yıldızın iki mezarını ziyaret ederdi. / 1854. Bu gamdan dolayı içim o kadar yandı ki asla sabrım kalmadı. / 1855. Gönül bir an dinlenmeyince yazman için sürekli çalıştım. / 1856. Gerçi yazmak için gücüm yoktu. Fakat iktidarım elimde değildi. / 1857. Zira şiir akıl ve fikir işidir. Bu iş, akılsızın işi değildir. / 1858. Aşkın kederi insanda akıl bırakmaz. Bu anlatılanı yaşamayan bilemez. / 1859. Her bir mısraı yasarken gözlerimin yaşı (yazıyı) bozardı. / 1860. Sevgilinin eziyeti huyumu bozmuştu (değiştirmişti). Kimse tarafından ifade edilmemiş fikrim ayıplanmıştı. / 1861. Bu yazdığımda eğer bir eksiklik varsa affedilsin çünkü anlatışımda bir noksanlık vardır. / 1862. Maksadım gösteriş değildir. Eğer bu şekilde bir fazileti olursa bu edepsizliktir. / 1863. Hâl ehli olanlar, benim amacımı anlarlar. Çünkü aşkın ipi ona da geçmiştir (bağlamıştır).

Sözüm fehm eylemez olmayan ʿāşıḳ
Be-şarṭ an ola ʿaşḳında ṣādıḳ

1865 Bu ḥāle çün göñül uġramış idi
Ġam ile bağrını ṭoġramış idi

Kemāle irmiş idi ʿaşḳ-ı dildār
Zevāle gelmiş idi ʿāşıḳ-ı zār

Cefā-kār idi ol ġāyet perī-veş
İdübdi cevr ile ʿaḳlım müşevveş

Yoġ idi bende ḳatʿā ṣabra ṭāḳat
Naṣīb olmadı rūḥa nice vuṣlat

(104. s.) Ne ġamlar çekdigim ʿaşḳında anıñ
Ne yaşlar dökdigim ʿaşḳında anıñ

1870 Müyesser olmadı anıñla ülfet
İdem māfī'ż-zamirimden ḥikāyet

O biñ günde olan aḥvāli bir gün
Diyüb duymadı benden ol yüzi gün

Bu deñlü itmiş iken āh vāhı
Yüzüme itmedi bir kez nigāhı

Tamām bedr olmuş iken bedr-i māhı
Beḳā iḳlīmine ʿazm itdi rāhı

Benim Rūḥum İşit Ḍarb-ı Mis̱āli

Yine beñzer diyim gūş it mis̱āli
Ki tā fehm idesin bu ḥasb-i ḥāli

1864. Âşık olmayan sözümü anlamaz. Çünkü bunun şartı aşkında sadık olmaktır. / 1865. Gönül bu duruma düşmüştü. Gam ile bağrını doğramıştı. / 1866. Sevgilinin aşkı olgunluğa erişmişti. İnleyen âşık yenilmişti. / 1867. O peri gibi olan sevgili, çok eziyet ederdi. Bu eziyetle aklımı karmakarışık ederdi. / 1868. Bende sabra dayanacak güç asla kalmamıştı. Kavuşmak bu ruha nasip olmadı. / 1869. Onun aşkından çok gam çektim, çok yaşlar döktüm. / 1870. Onunla konuşmak kolay olmadı. Bu yüzden gönlümdeki şeyleri anlatayım. / 1871. O bin günlük durumumu o güneş yüzlü bir gün bile duymadı. / 1872. Bu derece ah vah etmişken bir kez bile yüzüme bakmadı. / 1873. O dolunay gibi olan yüzü tamamlanmışken yolu sonsuzluk yurduna düştü. / Benim Ruhum Bu Örneği (Hikâyeyi) Dinle / /1874. Bu durumumu anlatmak için yine benzer bir örnek anlatayım, dinle.

1875 Mis̱āl idem saña bir bāġçevānı
Diküb bāġına bir tāze fidāñı

Bunı işleyüb idinmiş idi iş
Bunuñçün çekmiş idi niçe teşvīş

Buña ḫidmet iderdi ive ive
Umardı kim dire virdikde mīve

Bu deñlü zaḥmet ile ol diraḫtı
Yetişdi tamām-ı ḫoş oldı vāḳti

Dolaşub ol fidānıñ çevre yanın
Fedā iderdi aña baş u cānın

1880 Gelüb açıldı çün berg-i bahārı
Ḳarīb olub anıñ vaḳt-i s̱imārı

Eser yelden güneşden ṣakunurken
Tefaḫḫür idüb aña baḳınurken

Yetişmişken tamām ol naḫl-i zībā
Ṭarāvet üzre iken hemçü ṭūbā

İdüb aña ḳażā-yı āsmānı
Ḳırub ursa zemīne ol fidānı

Ṣolub düşse yere berg-i bahārı
Müyesser olmasa anıñ s̱imārı

1885 Gidince ol baḳaḳalsa yerine
Görünce yerini her gün yerine

Benim daḫı mis̱ālim aña beñzer
Nihāl-i ʿömrüm olmuşdı o dilber

1875. Bir bahçıvanı sana örnek göstereyim. Bahçıvan, bahçesine taze bir fidan dikip / 1876. İlgilenerek bunu kendine iş edinmişti. Bundan dolayı çok karışıklık yaşamıştı. / 1877. Aceleyle buna hizmet ederdi. Meyve verdiğinde toplamayı umuyordu. / 1878. Bu derece zahmetle o ağacı yetiştirdi, iyi bir hâle getirdi. / 1879. Fidanın etrafını dolaşıp onun için başını, canını feda ederdi. / 1880. Onun meyve verme vakti gelince taze yaprağı açıldı. / 1881. Esen yelden, güneşten sakınırken ona bakıp övünürdü. / 1882. O hurma ağacı tamamen yetişirken taze tuba ağacı gibiydi. / 1883. Gökten gelen kaza ulaşıp o fidanı kırarak yere düşürse, / 1884. Taze yaprağı solup yere düşse, onun meyvelerini yiyemese, / 1885. O gidince yerine bakakalsa, görünce yerini her gün üzülse. / 1886. Benim de örneğim buna benzer. O sevgili, ömür fidanım olmuştu. /

Bu deñlü saʿy idüb terbiyet itdim
İki gözüm gibi gördüm gözetdim

(105. s.) Niçe yıllar idüb taʿlīm-i Ḳurʾān
İderdi rūz şeb taḥṣīl-i ʿirfān

Seçilüb olmuş idi merde meydān
İşitdik netdi aḫir anı devrāñ

Ki naṣb-i ʿaynum idi mektebimde
Yıḳıldı başıma ṣan mektebimde

Yirin gördükde ḫāli ol nihāliñ
Yerinmemege var mıdır mecāliñ

Yerindim gidicek yārim yerinden
Uṣandım yigrinüb çarḫ-ı berīnden

Firāḳ-ı yār olub ġāyetde müşgil
Göñül tā kim ola bunuñla meşġal

Hemīşe nevḥa baña ḫū olubudr
Biliñ kim naẓma bāʿiṡ bu olubdur

Bu Maḳāle İsm ü Resm-i Nāzlımı Eyler Beyān

Derūnumdan olub ḳat ḳat dögünüm
Ki her dem aġlamaḳla gecdi günüm

O mahbūbı muḳaddem gördigim an
Sevüb dil virmiş idim aña nihāñ

Gerek mihr ü gerek ḳahr itsün ol şāh
Aḳardı gözlerimiñ yaşı her gāh

1887. O kadar çalışıp besledim büyüttüm. İki gözüm gibi koruyup gözettim. / 1888. Uzun süre Kuran eğitimi alarak gece gündüz ilim öğrenirdi. / 1889. Seçilip meydanın merdi olmuştu. Dünya sonunda ona ne yaptı dinledik. / 1890. Okulumda gözümü diktiğimdi. Sanki okul da başıma yıkıldı. / 1891. O fidanın yerini boş görünce üzülmemek elde değildir. / 1892. Yârim yerinden gidince kederlendim. Bu dünyadan tiksinip usandım. / 1893. Sevgilinin ayrılığı son derece zordur. Gönlün işi bununladır. / 1894. Ağlamak daima benim huyum olmuştur. Şunu bilin ki yazmamın sebebi budur. / Bu Makale Nazlı Yârimin İsmini Ve Şeklini Anlatır / 1895. İçimde kat kat yara oluşarak günüm ağlamakla geçti. / 1896. O sevgiliyi gördüğüm an onu gizlice sevmiş ve ona gönül vermiştim.

Bu manẓūmuñ tamām itdikde resmin
Ki virdim nevḥatü'luşşāḳ ismin

Midād olsa biḥār aḳlām eşcār
Derūnum derdini itmege eşʿār

Eger cemʿ eylesem dünyā debīrin
Raḳam itmeyelerdi biñde birin

Ġam-ı ʿaşḳ ile başa çıḳmaḳ olmaz
Ki zīrā ʿāşıḳıñ derdi oñulmaz

Neye beñzer efendi ʿaşḳ-ı ʿāşıḳ
Ṣarılsa bir diraḫta ṣarmaşıḳ

Ḫalāṣ olmazlar anlar birbirinden
Çıḳarmayınca birini birinden

Çıḳarmasañ ḳurıdır ol aġacı
Çıḳarsañ bulmaz evvelki revācı

Yaḳīn olursa bu ʿaşḳa bir adam
Iraġ olmaz yanında bir nefes ġam

Ne ġam bir sen dilā olduñsa maġmūm
İder ġam āhenīn göñülleri mum

Ġam içün ḫalḳ olmuşdur bu ʿālem
Ġam içün ḫalḳ olmuş nevʿ ādem

Ḫudā ḫalḳ idicek Ādem atayı
Daḫı itmezden evvel ol ḫaṭāyı

1897. O şah, sevse de eziyet etse de gözlerim yaşı her an akardı. / 1898. Bu eserin yazımını bitirdikten sonra ona âşıkların iniltileri adını verdim. / 1899. Yüreğimin derdini şiirlere dökmek için denizler, kalemler, ağaçlar mürekkebim olsa. / 1900. Dünyanın tüm kâtiplerini bir araya getirsem binde birini sayamazlar. / 1901. Aşk acısıyla başa çıkılmaz. Çünkü Aşığın derdi tedavi edilmez. / 1902. Efendi, âşığın aşkı bir ağaca sarılmış sarmaşığa benzer. / 1903. Birini birinden çıkarmayınca onlar birbirinden kurtulamazlar. / 1904. Çıkarmasan o, ağacı kurutur. Çıkarsan önceki değerini kaybeder. / 1905. Bu aşka bir kişi yaklaşırsa ondan bir an da olsa gam uzaklaşmaz. / 1906. Ey gönül, bir tek sen kederlendiysen de üzülme! Çünkü keder, demir gibi olan gönülleri mum gibi yapar. / 1907. Bu âlem, insanlar keder için yaratılmıştır. / 1908. Allah, o hatayı yapmadan önce Âdem babayı yarattığında /

(106. s.) Ḳurı ḳalıb idi ol demde ādem
Daḫı rūḥ ile olmamışdı hem dem

Ne idi ādemiñ eyā ki cürmi
Daḫı bī-cān idi ol ḥīnde cürmi

Yaġub bārān-ı ġam üstüne ḳırḳ yıl
Sürūr u ẕevḳ u şād idi bir yıl

Ḥesāb olunsa dem-dem ʿīş u miḥnet
Ola ḳırḳ sehmi ġam biri meserret

Olubdur ābı ġamla çünki taḫmīr
Niçe mümkindir itmek anı taʿyīr

Ki ʿaḳl irmez Ḫudānıñ ḥikmetine
Yine pes kendi bilür ḥikmeti ne

Yeter yıldıñ yüpürdüñ tīr-i ġamda
Yeter yandıñ yeter nār-ı eleme

Olub meydān-ı ġam içre fütñde
Yeter itdiñ yeter ḳadiñ kepāde

Yeter oḳ gibi yoḳ yere atıldıñ
Yeter bāzār-ı miḥnetde ṣaṭıldıñ

Yeter ḳan aġladıñ hicrān eylediñ
Yeter āh eylediñ devrān eylediñ

Yeter itdiñ yeter bu ḳara yāsı
Cihānı ṭutdı bu nāleñ ṣadāsı

Yeter virdiñ ṣudāʿı sāmiʿine
Nedir cevriñ be Dāʿī sāmiʿine

1910. Âdem'in günahı neydi ki o anda cismi cansızdı. / 1911. Kırk yıl gam yağmuru üstüne yağmıştı, sadece bir yıl sevinçli ve mutluydu. / 1912. Zaman zaman zevk ve eziyet hesap edilse bunun kırkı gam biri sevinç olurdu. / 1913. Çünkü gam suyuyla yoğrulmuştu. Onun kabahatini yüzüne vurmak nedendir? / 1914. Allah'ın hikmetine akıl ermez. Hikmeti nedir yine kendisi bilir. / 1915. Yeter gam okunda usandın, aceleyle oraya buraya koştun. Yeter keder ateşinde yandın. / 1916. Gam meydanında düşkün olup boyunu ok gibi (zayıf) yaptığın yeter / 1917. Ok gibi yere atıldığın yeter. Eziyet pazarında satıldığın yeter. / 1918. Kan ağladığın, ayrıldığın, ah ettiğin, döndüğün yeter. / 1919. Bu kara yası tuttuğun yeter. Senin bu inleyişinin sesi tüm cihanı kapladı. / 1920. Dinleyenine baş ağrısı verdiğin yeter. Dai, dinleyicine bu eziyetin nedir?

Bu maʿnālar bilinmişdir ezelden
Ferāġat it bu bī-maʿnā maḥalden

Olub baḥr-i ḥaḳāyıḳ içre ġavvāṣ
Eriyseñ ẓāhir it bir gevher-i ḫāṣ

Çıḳar gel dürc-i dilden şol ʿaḳīḳi
Tecelliʿ ide esrār-ı ḥaḳīki

Sözüñ kaşrını ḳavlin beyān it
Murādıñ neyise gel anı beyān it

Bu Maḳāle Maḳṣad-ı Aḳṣādır Eyle İstimāʿ

1925 Maḳālātımı gūş iderseñ ey yār
İder bu bī-vefā dünyāyı işʿār

Mecāzen gerçi kim bir ḳıṣṣadır bu
Begim ṭutun haḳīḳat semtine rū

Ki ẓāhirde bu bir ḍarb-ı meṣeldir
Ḥaḳīḳat ehline bir ḫūb-ʿāmeldir

Ḳıyās itme hemān bir ḳīl ü ḳāldir
Bilü aḥvāli şol kim ehl-i ḥāldir

(107. s.) Ḥaḳīḳatdir efendi yine maḳsūd
Olubdur çünki Ḥaḳdan ġayrı mefḳūd

1930 Bilür ʿārif olanlar bu rumūzı
Ki istidlāl ider Ḥabbe künūzi

Yeter bu tālib-i dünyāya miḳyās
Alur pes ḥisse-i ʿārif olan nās

1921. Önceden beri bu anlamlar bilinir. Anlamsız olan bu yerden vazgeç. / 1922. Hakikatler denizi içinde dalgıç olup eğer bu işin ehliysen (oradan) özel bir cevher ortaya çıkar. / 1923. Sandık gibi olan gönülden akik taşını çıkar. Böylece gerçeğin sırları görünsün. / 1924. Sözün kabuğunu bırak, asıl sözünü açıkla. İsteğin neyse gel onu anlat. / / Bu Makale Son Amaçtır Dinle / 1925. Ey dost! Sözlerimi dinlersen bu vefasız dünyayı gösterir. / 1926. Gerçi mecazen bu bir kıssadır. Beyim gerçeklik semtine doğru yüz tut. / 1927. Bu bir görünüşte atasözüdür. Fakat gerçeklik ehline güzel bir derstir. / 1928. Hemen boş bir söz olarak düşünme. Hâl ehli olanlar bu durumları bilirler. / 1929. Efendi maksat hakikattir çünkü Hak'tan başkası yoktur. / 1930. Arif olanlar bu işareti bilirler. Su damlacığı, hazinelerin anlaşılması için bir delildir. / 1931. Bu dünya taliplisine bu ölçek yeter. Ariflikten hisse alan insanlar buradan bir pay alırlar.

Ki mekteb-ḫāne bu dünyā-yı dūndur
Hemīşe ḫˇāceler anda zebūndur

Ṭolubdur içi insān hem çü ṣıbyān
Kimi şādān u ḫāndān kimi giryān

Kimi ʿāḳil ider taḥṣīl-i ʿirfān
Kimi ġāfil ider tażīyʿ-i āvān

Ki vaṣf itdim saña ol gül-ʿiẕārı
Kim oldur dünyeniñ naḳş u nigārı

Muḳaddim rām olub itdigi ülfet
Ki kendüsine itdirir muḥabbet

Güler yüz gösterüb saña olur ḳul
Müdārā ile dil mülkin alur ol

Tamām idince şehr-i ḳalbi tesḫīr
Pes andan ṣoñra başlar cevre bir bir

Gider ṣoñra vücūduñ şehri elden
Ḳalursın uḫrevī ṣālih ʿamelden

Hevā vü nefs ile el bir iderler
Saña āl itmege tedbīr iderler

Saña vaṣf eyledim dünyā-yı dūnı
İder ol seni aḥzānıñ zebūnı

Ki gelmez dünyeniñ bir işi başa
Sürer yoḳ yirlere ṭāġ ile ṭaşa

Ecel irdikde gel seyr eyle ḥāli
Yine irer bu dünyānıñ meʾāli

1932. Kötü dünya, bir okuldur. Hocalar daima orada güçsüzdür. / 1933. İçi büyüklerle ve çocuklarla doludur. Kimisi mutludur, kimisi de ağlıyordur. / 1934. Akıllı olanlar ilim öğrenirler. Gafil olanlar vakit kaybederler. / 1935. O gül yanaklıyı, sana övdüm çünkü dünyanın işlemesi ve resmi odur. / 1936. Büyüklerine karşı saygılı davranıp dostluk ettiği için kendisini sevdirir. / 1937. Güler yüz gösterip sana kul olur. Yüze gülmeyle gönül mülkünü alır. / 1938. Kalp şehrini tamamen ele geçirdikten sonra eziyet etmeye başlar. / 1939. Daha sonra vücudun şehri elden gider. Ahirete götüreceğin iyi amelle kalırsın. / 1940. İstek ve heves el birliği ederler. Sana hile yapmak için çare ararlar. / 1941. Kötü dünyayı sana anlattım. O, seni hüzünlerin elinden güçsüz yapar. / 1942. Dünyanın bir işi yolunda gitmez. Yok yere dağa taşa sürer. / 1943. Ecel gelince durumu gel izle. Bu dünyanın anlamı yine ulaşır. /

Öñi cevr ü cefā vü miḥnet ü ġām
Ṣoñı pes bu cihānıñ yās u mātem

Bu dünyā-yı dil-ḫarāba ol māʾil
Olur cānıñ gözine bil ki ḥāʾil

Gözüñ ac çıḳma gel rāh-ı ebedden
Ṣaḳın ḳalma girüye emr-i Rabden

Göñül virme cihān çün bī-vefādır
Vesfāsı dünyeniñ ʿīş-i cefādır

Bu dünyāya gelen elbetde gider
Gönülden merd iseñ ḥasebni gider

Yolub bāl ü perin virir ziyāna
Ḳomaz uçmaġa cān murġın cināna

(108. s.) Nidersin bu fenā dehri nidersin
Ṣoñunda ḥasret ile ḳor gidersin

Ḳayurduñsa eger āḫiret içün zād
Żarūret dünlerinde olasın şād

Eger ġāfil bulunduñsa efendi
Görirsersin niçe niçe gezendi

Cihānıñ naḳşına aldanmaz ʿāḳil
Bilür yoḳdur ṣoñı virmez aña dil

Ḳalīl ü bir çörek ḳozdur bu dünya
Bilür meyl itmez aña ehl-i uḳbā

Anıñ nefʿi hemān bir gösterişdir
Sen anı ṣanma ki bir ḥoş ʿişdir

1944. Önü eziyet, üzüntü, keder, acıdır. Bu dünyanın sonu matemdir. / 1945. Bu gönlü harap dünyaya yönelme. Canın gözüne engel olur, bunu bil. / 1946. Aç gözünü, gel sonsuzluk yolundan çıkma. Allah'ın emrinden geriye kalmaktan sakın. / 1947. Dünyaya gönül verme çünkü vefasızdır. Onun vefası eziyettir. / 1948. Bu dünyaya gelen elbette gider. Gönülden mert isen itibarlı gidersin. / 1949. Can kuşunun kanadını yolup zarar verir ve cennete uçmasına izin vermez. / 1950. Bu geçici dünyayı ne yapacaksın? Sonunda hasret ile bırakıp gideceksin. / 1951. Bir insanı ahiret için koruduysan eğer çaresiz kaldığın günlerde (bu iyiliğin hatırına) mutlu olursun / 1952. Efendi, eğer gafil bulunduysan çok zarar görürsün. / 1953. Akıllı olan dünyanın resmine aldanmaz. Sonunun olmadığını bildiği için ona gönül vermez. / 1954. Bu dünya azıcık bir çörek kadar fırsattır. Ahiret ehli olanlar bunu bildikleri için ona yönelmez. / 1955. Onun faydası sadece bir gösteriştir. Sen onu iyi bir iştir sanma..

Çü yoḳdur bu fenā dehriñ meʾāli
Ḫayāl-i ẓıll gibidir ḥüsn ü āli

Yıḳar başına bir gün ḫaymesini
İder cismine āḫir ḫaymesini

Fenā yili esüb niçe falānı
Ṣavurdı ḳalmadı adı vü ṣānı

Ḳoyanlar girüye bir niçe ās̱ār
Añarlar adını ḫayrı ile her-bār

Kişiniñ eyü ad imiş ḳalanı
Fenāda bāḳī ḳalmazmış ḳalanı

Çü gördüm böyledir aḥval-i ʿālem
Gelüb gitmekde her deem īn ādem

Dirim oyā ne çāre eylesem ben
Ki ḳalsa bir es̱er girüye benden

Hemān evvelde bu rāh-i naẓma sālik
Kim oldum ben de ancaḳ yola mālik

Bilinmedik denilmedik cihānda
ʿAceb bir söz mi ḳalmışdır nihānda

Anuñçün eyledim bu resme manẓūm
Olam tā ṣaḥfa-i ʿālemde mesḳūm

Murādım budurur el-Ḥayy u Ḳġdir
Benim bu mevḥıma kim olsa nāẓir

İki ʿālemde aña ʿizzet ide
Diye Dāʿīye Mevlā rahmet ide

1956. Bu geçici dünyanın anlamı yoktur. Güzelliği ve hilesi gölge oyunu gibidir. / 1957. Bir gün başına çadırını yıkar. Varlığına ahiret çadırını kurar. / 1958. Yokluk yeli esip nice kimseleri savurdu, adı sanı kalmadı. / 1959. Geride eserler bırakanlar hayır ile daima anılırlar. / 1960. Kişinin ardında kalanı iyi admış. Gerisi bu fani dünyada kalmazmış. / 1961. Dünyanın hâlini şöyle gördüm ki Âdemoğulları her zaman gelip gitmektedir. / 1962. Ben ne çare bulsam ki bu eser benden geriye kalsa derim. / 1963. Ben de bu yola evvelden girdiğim için ancak sahip oldum / 1964. Bilinmedik, söylenmemiş gizli bir söz dünyada kalmamıştır. / 1965. Ondan dolayı bu resme şiir yazdım. Dünyanın sayfasında hasta (yoksul) bir kimse olarak kalayım. / 1966. Hayy ve Kadir olan Allah'ım! Senden isteğim budur. Benim bu ağlamamı gören kişi / 1967. Allah iki âlemde de Dai'ye izzetiyle rahmet etsin, desin. / Bu Makale Hakk'ın Dergâhında Yalvarışımdır / 1968. Gel ey Dai! Yeter duaya başla. Allah'ın yüce divanında elini aç.

Bu Maḳāle Dergeh-i Ḥaḳḳa Niyāzımdır Benim

Gel eye Dāʿī yeter başla duʿāya
Eliñ ac bār-gāh-ı Kibriyāya

İdüb niçe zamān tażyīʿ-i evkāt
Olan oldı ne çāre fāt-ı māfāt

(109. s.) Ki şimden girü gel iṣāfa bārī
Şu deñlü yan yaḳıl ʿafu ide Bārī

Gel imdi el açub başla duʿāya
Ola ki irişe Ḥaḳdan ʿināye

Derūnumdan didim estāġfir'llāh
Rücūʿ itdim diyüb tebbetu'llāh

Olub nādim elim çekdim hevādan
Arıtdım ḳalbimi ḥubb-ı māsivādan

Yüzüm dergāhıña döndüm ilāhī
Kapuñdan itme red pür-günāhı

Żaʿīfim ʿācizim çoḳdur ḳuṣūrum
Ẕelīlim ʿāṣīyim yoḳdur ḥużūrum

Düşürdi baḥr-i ʿisyāna beni nefsim
Ki ġarḳ itdi unutdurdı seni nefsim

Hevā vü nefsle şeyṭāna uydum
Ḫaṭā itdim ilāhī şimdi duydum

Cenābıñda eger çi ḫor u zārım
Bu işlerde velī bī-iḫtiyārım

1969. Çoğu kez zaman kaybettin. Olan oldu artık çare yoktur. / 1970. Bundan sonra artık insafa gel. Allah'tan bol bol yana yakıla af iste. / 1971. Gel şimdi el açıp duaya başla. Allah'tan sana yardım ulaşsın. / 1972. İçimden gelerek estağfurullah dedim. Allah'ın gazabı vardır deyip döndük dedim. / 1973. Pişman olup hevesten uzaklaştım. Kalbimi Allah'tan başka her şeyin sevgisinden arındırdım. / 1974. İlahi! Yüzümü senin dergâhına döndürdüm. Bu günah dolu (kulunu) kapından çevirme. / 1975. Zayıfım, acizim, kusurum çoktur. Alçağım, asiyim, huzurum yoktur. / 1976. Nefsim, beni isyan denizine düşürdü. İçinde batırıp seni unutturdu. / 1977. İstek ve nefisle şeytana uydum. İlahi! Hata yaptığımı şimdi anladım. / 1978. Eğer ki huzurunda aşağılık ve inleyenim. Fakat bu işlerde iradem yoktur.

İnābet eyleyüb geldim ḳapuña
Yüzüm yere ḳoyub ṭurdum ṭapuña

Cenābıñda benim bir ʿabd-i ābıḳ
Degildir ḳuluma fi’lim muṭābıḳ

Yüzüm ḳara günāhım çoḳ elim boş
Söze geldikde ammā sözlerim ḫoş

Beni gören ṣanur ki bir velīyim
Anı bilmez ki bir aḥmaḳ deliyim

Eger bende olaydı ʿḳl-ı kāmil
Muḥaḳḳaḳ olmaz idim böyle ġāfil

Ciḥān içre benim gibi bir ʿāṣī
Bulunmaz yoḳlasān ʿām ile ḫāṣı

Aḳar gerçi gözümüñ acı yaşı
Velī pür-maʿsiyedir içi ṭaşı

Benim ḳırḳında azmış bir güneh-kār
Olubdur ʿaḳlım ʿisyān ile bed-kār

Ne yüz ile ola ġufrāna umam
Neler itdi baña bu nefs-i şūmam

Baña her ne āẕāb itseñ sezādır
Bilürüm cümle cürmime cezādır

İşim yoḳdur dergāha lāyıḳ
Ḳaça maḥşer güni benden ḫalāyıḳ

Ne deñlü çoḳ ise cürm ü günāhım
Degildir raḥmetiñden çoḳ ilāhım

1979. Tövbe edip senin kapına geldim. Yüzümü yere koyup katında durdum. / 1980. Huzurunda sebepsiz kaçan bir köleyim. Kulluğuma bu uygun bir iş değildir. / 1981. Yüzüm kara, günahım çok, elim boştur. Ama söze gelince sözlerim güzeldir. / 1982. Beni gören salih bir kul sanır. Şunu bilmez ki ben ahmak bir deliyim. / 1983. Eğer bende olgun bir akıl olsaydı muhakkak böyle gafil olmazdım. / 1984. Dünyada benim gibi bir asiyi yıllarca özellikle yoklasan bulamazsın. / 1985. Gerçi gözümün acı yaşı akar. Fakat içi dışı günah doludur. / 1986. Kırkında azmış bir günahkârım. Aklım isyanla kötü işler yapmıştır. / 1987. Bu uğursuz nefis bana çok çektirdi. Hangi yüzle bağışlanma isteyeyim? / 1988. Bana ne kadar azap etsen uygundur. Şunu biliyorum ki bütün günahlarım için birer cezadır. / 1989. Dergâhına layık bir işim (amelim) yoktur. Mahşer günü insanlar benden kaçarlar. / 1990. Allah’ım! Ne kadar günahım çok olsa da senin rahmetin karşısında az kalır.

(110. s.) Bulunmaz baḥr-ı ġufrānıña ġāyet
Baña bir ḳatresi ider kifāyet

Aġardır raḥmetiñ ayı İlāhī
Benim niçe rūy-ı siyāhı

Bilürsiñ ḳullar işi ḫaṭādır
Seniñ her dem işiñ lütf ü ʿaṭādır

Ümīdim kesmezem senden ilāhī
Ki sensini cümle maḫlūḳuñ penāhı

1995 Saña maʿlūmdurur bi'l-cūmle ḥālim
Anunçün yoḳdur inkāra mecālim

Yüzüm ḳarasına baḳma İlāhī
Caḥimiñ nārına yaḳma İlāhī

Yüzüm yoḳdur sözüm yoḳdur İlāhī
Yaşım çoḳdur ʿamel yoḳdur İlāhī

El açdım eyleme ben sāʾili redd
Der-i lütfıñı itme yüzüme sedd

Benim yā Rab ḳapuñda bir yalın ac
Faḳīrim bī-kesim ġufrāna muḥtāc

2000 ʿAṭā eyle ġanīsin yā ilāhī
Ki sensin padişāhlar pedişāhı

Teraḥḥum eyle bir mūr-ı saḳīmem
Keremler eyle bir ḫor u ḥakīrem

Seversin mübrem ü mülḥāḥ yā Rab
Anuñçün iderim ilḥāḥ yā Rab

1991. Bağışlama denizinin sonu yoktur. Benim için bir damlası bile yeterlidir. / 1992. İlahi! Rahmetin suyu, benim gibi nice kara yüzlüyü beyazlatır. / 1993. Kulların işi hatadır, bunu bilirsin. Fakat senin işin her zaman lütuf ve bağışlamadır. / 1994. İlahi! Senden umudumu kesmem. Çünkü tüm yaratılmışların sığınacağı tek yer sensin. / 1995. Bütün durumlarımı sen bilirsin. Ondan dolayı inkâra gücüm yoktur. / 1996. İlahi! Yüzümün karasına bakma. Cehennemin ateşinde yakma! / 1997. Yüzüm de sözüm de yoktur. Yaşım çoktur ama iyi bir amelim yoktur. / 1998. Elimi açtım, benim gibi bir dilenciyi geri çevirme. Lütuf kapını yüzüme kapatma. / 1999. Ya Rab! Kapında yalın, aç, kimsesiz, muhtaç, fakir olan benim. / 2000. Ya İlahi! Zenginliğinle bana ihsanda bulun. Sen padişahlar padişahısın. / 2001. Hastalıklı bir karınca gibiyim, bana rahmet et. Kerem et, ben düşük ve kötüyüm. / 2002. Ya Rab! Zorlamayı ve ısrarı seversin. Ondan dolayı teklifimde ısrar ediyorum.

Ki bir yüzsüz dilenciyim ḳapuñda
Murādım var ḥużūr-ı ʿizzetiñde

Beni sen yoġ iken var itdiñ ey Ḥaḳ
Niçe luṭfa sezā-vār itdiñ ey Ḥaḳ

2005 Beni iblīs-i telbīs itdi māġrūr
Ḳapuñdan eyledi bir niçe gün dūr

Cenābıñdan yine irüb hidāyet
Gelüb dergāhıña itdim inābet

Niyāz idüb yüzüm elüme aldım
Ṣuçum bildim saña yalvarı geldim

Bilürsin ḥālini bu kāʾinātıñ
Kesilmez ayaġı bir sürçen atıñ

Benim bu itdigim işler degildir
Çoḳ aġladım beni luṭfuñla güldür

2010 Duʿāma eyle yā Rab icābet
Murādım var daḫı baʿde'l-īcābet

Ġınā-yı ḳalbi vir tā olmayam ac
Seniñ ġayrıña yā Rab itme muḥtāc

(111. s.) Boyun egdirme yā Rab her ḫasīse
Gelibdir baña lutfuñ her ne ise

Ḥelālinden naṣib eyle kefāfı
Müyesser it baña rāh-ı ʿafāfı

Cenābıñdan ḳaçan kim ire fermān
Beni ḥıfẓ eyle tā bulmaya şeyṭān

2003. Kapında yüzsüz bir dilenciyim. Şerefli huzurunda bir isteğim vardır. / 2004. Ey Hak! Sen beni yoktan var ettin. Nice lütfa layık gördün. / 2005. Beni şeytanın oyunu mağrur etti. Kapından uzun süre uzak tuttu. / 2006. Huzurundan yine beni doğru yola ilettin. Dergahına gelip günahlarımdan dolayı tövbe ettim. / 2007. Yalvarıp yüzümü elime aldım. Suçumu anlayıp sana yalvarmaya geldim. / 2008. Bu dünyanın durumunu bilirsin. Ayağı bir kez sürçen atın, ayağı kesilmez. / 2009. Benim bu yaptıklarım iş değildir. Çok ağladım, beni lütfunla güldür. 2010. Ya Rab! Duamı kabul et. Kabul ettikten sonra da bir isteğim vardır / 2011. Gönül zenginliği ver ki aç olmayayım. Ya Rab! Senden başkasına muhtaç etme. / 2012. Ya Rab! Her kötü huyluya boyun eğdirme. Bana her ne girse lütfundan gelsin. / 2013. Helalinden rızık nasip et. Temizlik (saflık) yolunu benim için kolay kıl. / 2014. Huzurundan ne zaman ki emir gelirse beni koru, şeytan bana ulaşamasın. /

2015 Virem īmān u Ḳurʾān ile cānı
Görem fażlıñ ile dār-ı cinānı

Ḳaçan defn ideler yārān u iḫvān
Ten-i zārım idüb ḳabr içre pinhān

İlāhī bitme ḳabrim ḥafr-ı nīrān
Beni ol ẓulmet içre itme ḥayrān

Gelicek ol iki sāʾil melekler
Yine senden budur o dem dilekler

Mezārımda beni ḳorḳutmasular
Urub bu şaşḳını ürkütmesünler

2020 Baña refīḳle itsünler ṣuʾāli
Diyim tāʿavnıñ ile ḫūş maḳāli

İrince baña men Rabbik ḫitābı
Sürūr ile diyim Allāh Rabbī

Ṣorub men nebīñ dirse baña
Muḥammed nebī diyim aña

Ḳaçan kim ṣoralar dīn-i mübīni
Diyim ʿavnıñla ve'l-islām dīni

Diyim ṣorduḳda ḳıblemle imām
Ki ḳıblem Kaʿbedir Ḳurʾān imām

2025 Sen it yā Rab baña ol demde telḳīn
İdeler ol melekler baña taḥsīn

Diyim ol demde Münkirle Nekīre
Ki luṭf-ı Ḥaḳ olubdur bu fāḳīre

2015. İman ve Kuran'la can vereyim. Senin ihsanınla cennetin kapısını göreyim. / 2016. Samimi dostlarım beni defnettiklerinde inleyen bedenim kabir içinde gizlensin. / 2017. İlahi! Kabrimi cehennem toprağından yapma. Beni o karanlıkta şaşkın bırakma. / 2018. İki sorgu meleği geldiğinde o anda senden dileğim şudur: / 2019. Mezarımda beni korkutmasınlar. Bu şaşkına vurup ürkütmesinler. / 2020. Dostlukla bana soru sorsunlar. Senin yardımınla hoş bir söz söyleyeyim. / 2021. Bana "Rabbin kimdir?" diye sorulunca sevinçle tek olan Allah'tır deyim. / 2022. Bana peygamberin kimdir diye sorduğunda ona Muhammet peygamberdir deyim. / 2023. Açık olan dinin hangisidir diye sorduklarında senin yardımınla İslam'dır diyeyim. / 2024. Kıblemle imamımı sorduklarında kıblem Kâbe'dir, imamım Kuran'dır diyeyim. / 2025. Ya Rab! Sen o anda bana hatırlat. Melekler beni takdir etsinler. / 2026. O anda Münkir'le Nekir'e, bu fakire Allah'ın bir lütfudur diyeyim. /

Ḥayātımda bunı her dem dir idim
Niçe mevtāya telḳīn eyler idim

Bugün bes itdi Rabbim baña iḥsān
Daḫı çoḳ luṭfın umar bu dil ü cān

Diyeler baña ol dem tāb-ı s̱erāh
Henī᾽en lek murādıñ virdi Allāh

2030 Ḥużur it tā olınca rūz-ı maḥşer
İde Ḥaḳ ḳabriñi vāsiʿ münevver

O dem ḳabrim riyāż-ı cennet eyle
Ḳoma bī-kes refīḳim raḥmet eyle

Ġanīsin pādişāhım eyle iḥsān
Ki yoḳdurur rahmetiñ baḥrına pāyān

(112. s.) Hem it ābā vü ecdādıma raḥmet
Olalar tā cinānıñ içre rāḥat

Ḫuṣūṣā vālideynim eyle maġfūr
Ola her birisiniñ ḳabri pür-nūr

2035 Göçen maʿsūmlarıma maġfiret it
Baña anları ẕuḫr-ı āḫiret it

Daḫı bi'l-cümle yā Rab ʿaḳribāya
Eḥibbāya vü yār-i aṣdiḳāya

Kimiñle kim yidim bir loḳma nānı
Naṣīb eyle ḳamusına cinānı

Kelāmıñda buyurduñ çünki ey Ḥaḳ
Ücību daʿvete'd-dāi muḥaḳḳaḳ

2027. Hayatımda hep bunu derdim. Birçok ölüye hatırlatırdım. / 2028. Bugün de Rabbim bana bol ihsanda bulundu. Fakat canı gönülden daha çok beklenti içindedir. / 2029. O an bana "Toprağı bol (iyi) olsun. Müjdeler olsun ki Allah sana istediğini verdi." desinler. / 2030. Mahşer gününe kadar rahat (mutlu) ol. Allah, kabrini geniş, nurlu yapsın. / 2031. O an kabrim cennet bahçelerinden olsun. Kimsesiz dostsuz bırakma, rahmet et. / 2032. Padişahım, sen zenginsin bana iyilik et. Çünkü rahmet denizinin sonu yoktur. / 2033. Ana, baba ve ecdadıma rahmet et. Cennet içinde rahat olsunlar. / 2034. Ayrıca ana ile babamın günahlarını affet. Her birinin kabri nurla dolu olsun. / 2035. Bu dünyadan göçen masumlarımı bağışla. Onları benim için ahirete kadar koru (sakla). / 2036. Ya Rab, bütün akrabaya, tanıdıklara ve samimi dostlara da rahmet et. / 2037. Kiminle bir lokma ekmek yediysem onların hepsini cennetine nasip et. / 2038. Ey Hak! Çünkü sözünde şöyle buyurdun: Muhakkak ki dua edenlerin duasına karşılık veriri.

Bu Dāʿī’niñ duʿāsın müstecāb it
Ḫaṭāsın ʿafv ḳulın ber-ṣavāb it

Daḫı evlādımı ey Rabb-i ḫālıḳ
Ḫaṭādan ḥıfẓ idüb beyne’l-ḫalāyıḳ

Öñümde bunları ʿizz ü şeref ḳıl
Ṣoñumda her birin ḫayr-ı ḫalet ḳıl

Maṣūn it sūʾi efʿālden İlāhī
Naṣīb it saña varan ṭoġrı rāhı

Ḥaḳīr itme buları muḥterem ḳıl
Faḳīr itme hemīşe muġtenim ḳıl

İdeler dāʾimā taḥṣīl-i ʿirfān
Olalar her biri bir kāmil insān

İlāhī eyledim saña emānet
Kimesne itmeye ḳaṣd-ı ḫıyānet

İdüb ṣāliḥ ʿamellerle muʿammer
Rıżāñ it bunlara her dem müyesser

Bu Dāʿī’den idenler istifāde
İrişe iki ʿālemde murāda

İde geçmişlerine Tañrı raḥmet
Vire bāḳīlerine ʿömr ü devlet

Ḫuṣūṣā ol iki murġ-ı Hümāya
ʿAṭālar eyle yā Rab bī-nihāye

Ayırmadıñ cihānda birbirinden
Ayırma hem cinānda birbirinden

2039. Bu Dai’nin duasını kabul et. Hatasını bağışla, bu kulunu doğruluğa yönelt. / 2040. Ey yaratan Rabbim! Evladımı da yaratılmışlar arasında hata işlemekten koru. / 2041. Bunları, benim önümde şeref ve değer kıl. Sonumda, her birini hayırlı bir oğul yap. / 2042. İlahi! Kötü eylemlerden koru. Sana ulaşan doğru yolu nasip et. / 2043. Aşağılık etme, bunları değerli kıl. Fakir etme daima değer bilen bir kimse yap. / 2044. Sürekli ilim öğrensinler. Her biri birer olgun insan olsunlar. / 2045. İlahi! Sana emanet ettim. Kimseye karşı kötülük düşüncesinde bulunmasınlar. / 2046. İyi amellerle ömür sürdürüp her an bunlara rızanı ulaştır. / 2047. Bu Dai’den fayda sağlayanlar, iki dünyada isteğine erişsinler. / 2048. Allah, geçmişlerine rahmet etsin. Yaşayanlarına ömür ve mutluluk versin. / 2049. Allah’ım! Ayrıca o iki Hüma kuşuna sonsuz ihsanlar nasip et. / 2050. Onları dünyada birbirinden ayırmadın. Cennette de birbirinden ayırma.

Olıcaḳ yā İlāhī rūz-ı maḥşer
Geleler ġarşuma ol iki server

Mülāḳāt eyle cennet içre yā Rab
Ola hem ṣoḥbet ol iki müʾeddeb

Ḳamu üstādıma hem raḥmet eyle
Maḳāmın her biriniñ cennet eyle

(113. s.) Cenābıñdan budur bir daḫı maḳṣūd
ʿAṭā ḳıl anı da ey Ḥayy u Maʿbūd

Bu günler ḫuṣūṣā ʿīd-i aḍḥā
Ṭolısar rāhmet ile ḫāk-i baṭḥā

Bugünlerde açıḳdır bāb-ı raḥmet
Sözüm red itme yā Rab baña raḥm it

Mükerrer iderim yā Rab zārı
Ki maḥrūm itme bu cism-i nizārı

İlāhī beyt-i aʿẓam ḥürmetiçün
Daḫı old biʾr-i zemzem ḥürmetiçün

Ol İbrāhīm maḳāmı ḥürmetiçün
ʿIrāḳ u rükn-i şāmı ḥürmetiçün

Daḫı ol bāb-ı ʿizzet ḥürmetiçün
Daḫı mīzāb-ı raḥmet ḥürmetiçün

Daḫı ol seng-i Esvediñ ḥürmetiçün
Ḥaṭīm ile muʿabbid ḥürmetiçün

Ṣafā vü saʿy-i Merve ḥürmetiçün
Ṭavāf u beyt ü ʿumre ḥürmetiçün

2051. Ya İlahi! Mahşer günü olunca o iki server benim karşıma gelsinler. / 2052. Ya Rab! Cennet içinde onlarla görüş. O iki edepliyle sohbet olsun. / 2053. Tüm üstatlarıma rahmet et. Her birinin makamını cennet eyle. / 2054. Huzurunda bir isteğim de budur. Ey Hayy ve Mabud olan Allah'ım! Onu da benim için ihsan eyle. / 2055. Kurban Bayramı günlerinde Mekke toprağına rahmet dolar. 2056. Böyle günlerde rahmet kapısı açıktır. Sözüm reddetme ya Rab! Bana rahmet et. / 2057. Ya Rab! Yine inlerim. Bu zayıf bedeni mahrum etme. / 2058. İlahi! Kâbe hürmeti için, zemzem havuzu hürmeti için, / 2059. O İbrahim makamı hürmeti için, Irak ve Şam'ın direği için, / 2060. O izzet kapısı hürmeti için, Mekke'deki rahmet oluğu için, / 2061. Esved taşı hürmeti için, Hatîm ile (burada) ibadet edenler hürmeti için, / 2062. Safa ve Merve gölgesi hürmeti için, Kâbe'nin tavafı ve Umre hürmeti için, /

Daḫı ol kūh-ı ʿArafāt ḥürmetiçün
O günde olan efġān ḥürmetiçün

Dökilen ḳan olan ḳurbān ḥaḳiçün
O yularda virilen cān ḥaḳiçün

2065 Murādına iren ḥüccāc ḳaḳiçün
Seniñ ġufrānıña muḥtāc ḥaḳiçün

Daḫı heşt-bihiştiñ ḥürmetiçün
Bihiştiñde feriştehiñ ḥürmetiçün

Daḫı ʿarş ile kürsüñ hürmetiçün
Daḫı ol ruḥ-ı ḳudsüñ hürmetiçün

Bedīʿ-i sunʿuñ Ādem ḥürmetiçün
Dökilen Hābiliñ nā-ḥaḳ demiçün

Ḫuṣūṣā ṣadr-ı ʿālem ḥürmetiçün
Resūl-i faḫr-i ʿālem ḥürmetiçün

2070 Şeb-i miʿrācdaki vuṣlat ḥaḳiçün
O vuṣlatda ola rüʾyet ḥaḳiçün

O rüʾyetde olan lez̠z̠et ḥaḳiçün
O lez̠z̠etde olan ḥālet ḥaḳiçün

Resūlüñ çār-yār ḥürmetiçün
Ḫuṣūṣā yār-i ġar ḥürmetiçün

Bu dīn yolunda bez̠li ḥürmetiçün
Daḫı Fārūḳuñ ʿadlı ḥürmetiçün

Daḫı ʿOṣmān ḥayāsı ḥürmetiçün
ʿAlīniñ ol seḫāsı ḥürmetiçün

(114. s.)

2063. O Arafat Dağı hürmeti için, o günde olan inlitiler hürmeti için, / 2064. Dökülüp kan olan kurban hakkı için, o ipte verilen can hakkı için, / 2065. İsteğine ulaşan hacılar hakkı için, senin bağışlamana muhtaç kullar hakkı için, / 2066. Sekiz cennetin hürmeti için, cennetindeki melekler hakkı için. / 2067. Arş ile kürsünün hürmeti için, o temiz ruhun hürmeti için, / 2068. Güzel yarattığın Âdem hürmeti için, Hâbil'in haksızca dökülen kanı için / 2069. Âlemin en yüksek katı hürmeti için, tüm âlemlerin övdüğü Resul hürmeti için, / 2070. Miraç Gecesi'ndeki kavuşma hakkı için, o kavuşmada olan görme hakkı için, / 2071. O görüşte olan lezzet hakkı için, o lezzette olan durum hakkı için, / 2072. Resul'ün dört dostu hürmeti için, ayrıca mağara dostu hürmeti için, / 2073. Bu din yolunda her şeyini seren Faruk'un adaleti hürmeti için, / 2074. Osman'ın edebi hürmeti için, Ali'nin cömertliği hürmeti için,

2075 Ḥasan ile Ḥüseyniñ ḥürmetiçün
Ol iki nūr-ı ʿaynıñ ḥürmetiçün

Cemīʿ enbiyālar ḥürmetiçün
Cemīʿ evliyālar ḥürmetiçün

Daḫı göklerle yerler ḥürmetiçün
Ki maʿṣumlarla pīrler ḥürmetiçün

Firāk odına yananlar ḥaḳiçün
Viṣal ābına ḳananlar ḥaḳiçün

Ḥaḳīḳat üzre ʿāşıḳlar ḥaḳiçün
Reh-i ʿaşḳ içre ṣādıḳlar ḥaḳiçün

2080 Ki ehl-i ʿaşḳıñ ol zārı ḥaḳiçün
Derūnunda yanan nārı ḥaḳiçün

Çü dökdüm gözlerim yaşını bol bol
Benim bu nevḥamı sen eyle maḳbūl

Tükendi eşk-i çeşmim buldı pāyān
Kitābetden ferāġat itdigim an

Düşüb yādıma ez-āfāk-ı tārīḫ
Benām-ı Nevḥatü'l-Uşşāk-ı tārīḫ (1059)

Ḫātime-i Manẓūme

Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lā tün/ Fā ʿi lün

İş bu Dāʿī Muḥammed bin Receb
Efḳaru'r-rācī ilā-ġufrānu Rab

2085 Māh-ı Şevval içre idüb ibtidā
Ġurre-i māh- Ṣaferde bu gedā

2075. Hasan ile Hüseyin'in hürmeti için, o iki gözün nuru sevgili hürmeti için, / 2076. Tüm peygamberler, evliyalar hürmeti için, / 2077. Göklerle yerler hürmeti için, çocuklarla yaşlılar hürmeti için, / 2078. Ayrılık ateşinde yananlar hakkı için, kavuşma suyuna kananlar hakkı için, / 2079. Hakikat üzerinde âşık olanlar hakkı için, aşk yolunda sadık olanlar hakkı için, / 2080. Aşk ehlinin o inleyişi hakkı için, yüreğinde yanan ateşi hakkı için, / 2081. Böylelikle gözyaşımı bol bol döktüm. Benim bu ağlayışımı sen kabul et. / 2082. Yazı yazmayı bitirdiğim an gözyaşım tükendi. / 2083. Tarihin ufuklarını hatırladım. Şöhretli Nevhatü'l-uşşâk'ın tarihi 1059'dur. / Manzumenin Sonu / 2084. İşte bu Dai, Recep'in oğlu Muhammet'tir. Allah'ın affına sığınarak yoksul bir şekilde (O'na) dönendir. / 2085. Bir dilenci gibi aciz dilenci olan ben, Şevval ayı içinde başlayıp Safer ayının ilk günü

Eyledim tanẓīm-i terkīmin tamām
Virdim aña Nevḥatü’l-Uşşāḳ nām

Her kim oḳursa bu benim nevḥamı
Görmeye iki cihān içre ġamı

Göricek taṣḥīḥ ide noḳṣānını
Göre Ḥaḳḳıñ bī-ḥesāb iḥsānını

Nüsḫasın alan kişiye ol İlāh
Cennet-i ʿadn içre ide pādişāh

Nevḥama her kim iderse iḥtirām
Nār-ı dūzaḫ cismine ola ḥarām

Nevḥama bāʿiş olan merḥūmı Ḥaḳ
Raḥmet deryāsına eyleye ġarḳ
İştiyāḳı nārı yaḳdıḳca beni
Ber-ter ola cennet içre menzili

Vire bu teşne-dile andan niṣāb
Hem bile ḥaşr eyle rūz-ı ḥesāb

Luṭf-ı Ḥaḳa maẓhar ola dāʾimā
Eyleyen Dāʿī-i faḳīre bir duʿā

İre aña ḳurb-ı Ḥaḳdan rābiḥa
Oḳuya bu Dāʿīye bir Fātiḥa

/ 2086. Yazmayı tamamladım. Ona, Nevhatü’l-uşşak adını verdim. / 2087. Her kim benim bu nevhamı okursa iki cihanda keder görmesin. / 2088. Eksiğini görünce düzeltsin. Hakk’ın hesapsız ihsanına ulaşsın. / 2089. Allah, bu eserin nüshasını yapan kişiyi Adn cenneti içinde padişah yapsın. / 2090. Nevhama her kim saygı gösterirse cehennem ateşi onun bedenine haram olsun. / 2091. Nevhama konu olan merhumu Allah, rahmet deryasında bulundursun. / 2092. Özlemimin ateşi beni yaktıkça onun durağı, cennet içinde tazelik üzerinde (ferahlıkta) olsun. / 2093. Bu susamış gönle ondan derece verilsin. Hesap günü bu şekilde bir araya getirsin. / 2094. Fakir Dai’ye bir dua okuyan kişiye, Allah’ın lütfu sürekli ulaşsın. / 2095. Bu Dai’ye bir Fatiha okuyan kimseye, Allah’ın yakınlığından iyilikler ulaşsın.

Beyt-i Fārisī

Me fā ʿ ī lün/ Me fā ʿ ī lün/ Fe ʿ ū lün

Be-pāyān āmed īn defter-i ḥikāyet hem-çünān bāḳī
Be-sad defter ne-şāyed güft-i ḥasb-i ḥāl-i ʿuşşāḳī

Rubāʿī

Me fā ʿ ī lün/ Me fā ʿ ī lün/ Me fā ʿ ī lün/ Me fā ʿ ī lün

Peri peyker melek manẓar semen sīmā vü sīmīn ber
Yañağı gül dili bülbül lebi sükker beñi ʿanber

Göñüller şehriniñ şāhı güzellik evciniñ māhı
Bu Dāʿī bendeniñ gāhī naẓar-gāhıdır ol dilber

Ḥaḳḳā bir maḥbūb-ı cihān ve merġūb-ı cinān gūyā ki ḥūrī-i cinān bir nev-resīde civān idi kim kemāl-i hüşn ile mümtāz ve ḫayl-i ḫūbān içre ser-firāz ve göñül ḳapmaḳda bir şabāz-ı pür-nāz idi kim naẓīri ʿālem içre azın az idi. Ḫuṣūṣā bu Dāʿī-i derdmendiñ ferzend-i ercümendi maḳāmında bir dilber-i hūşamendi ve bir şeh-levend-i dil-pesendi idi. Dirīġā vü ḫayfā bu dünyā-yı bī-vefā ol nihāl-i bāġ-ı civānī ve serv-i çemen-i zindegānī gül lebine leṭāfet ve mīve-i diraḥt-ı ẓarāfet ve berg-i şāḫ-sār-ı ṭarāveti bād-ı ḫazāna ve ṣarṣar-ı bī-emāna düş olub murġ-ı cān-ı ʿazīzi feżā-yı ünse ve Hümā-yı rūḥ-ı laṭīfi hevā-yı ḳudse pervāz idüb seylāb-ı müṣībeti ve tīr-ān-ı ḥasreti ve cemāl-i iştiyākınıñ kürbeti dīdeleri giryān ve sīneleri sūzān ve cigerleriñ büryān ve ʿaḳılları ḫayrān ve serleri sergerdān ve ṣabrları perīşān eyleyüb.

Farsça Beyit / 2096. Bu hikâye defteri sona erdi. Böylece bakidir. Âşıkların hasbi hâlini (durumunu) anlatmak için yüzlerce deftere gerek yoktur. / Rubai / 2097. Peri yüzlü, melek görünüşlü, yasemin çiçeği benizli, gümüş gibi beyaz tenlidir. Yanağı gül, dili bülbül, dudağı şeker, beni amber gibidir. / 2098. O sevgili, gönüller şehrinin şahı, güzelliğin en yüksek noktasının ayıdır. / Bu köle Dai'nin zaman zaman seyrettiği yerdir. / Ey Hak! O, dünyanın sevgilisi, cennetin güzeli sanki cennet hurisi gibi yeni yetişen bir gençti. Güzelliğinin tamlığıyla seçkin biriydi. Güzeller zümresi içinde en üstün olandı. Gönül almakta nazlı bir kuştu. Dünyada benzeri çok azdı (neredeyse yoktu). Ayrıca bu dertli Dai'nin şerefli bir oğul derecesinde akıllı bir sevdiği, gönlünün beğendiği boylu poslu bir gençti. Çok yazık ki bu vefasız dünya o gençlik bahçesinin fidanını, hayat çimeninin servi ağacını, gül gibi güzel dudağını, zariflik ağacının meyvesini, taze koruluğun yaprağını sonbahar rüzgârına (verip), korkusuzluk rüzgârına kapılınca değerli canının kuşunu Allah'ın var olduğu gökyüzüne, Hüma kuşu gibi olan güzel ruhunu kutsal bir sevgiye uçurdu. Uğursuz sel suyunu, hasret oklarını, güzel yüzünün özleminin zorluğuyla; ağlayan gözleri, yanan sineleri, ciğerlerini kebap etti. Akılları şaşkın, başları dönmüş, sabırları perişan eyledi.

Ḳıtʿa

Me fā ʿ ī lün/ Me fā ʿ ī lün

Dirīġ ol serv-i rʿnāya
Yıḳıldı ser-nigūn oldı

2100 Dirīġ ol māh-ı ġarrāya
Küsūf irüb fenā buldı

İnnā lillāh ve innā ileyhi rāciʿūn ve innā ilā rabbinā le-münḳalibūn ḥażreti Rabbü'l-ʿālemīn ol maḫbūb-ı meh-cebīni Firdevs-i berīnde ḥūr-i ʿīn ile hem-nişīn idüb raḥmet-i niʿmetiyle żiyāfet maġfiret-i şerbetiyle siḳāyet ve rıżāsı ie talṭīf ve liḳāsı żiyāsıyla müşerref eyleye āmin yā Rabbe'l-ʿālemīn veyā Ekrame'l-ekremīn.

Nāle-künān dīde-i giryān ile
Naʿre-i zenān sīne-i sūzān ile

Didim o dem mevtine bu tārīḫi
Diñle gözüm nūrı dil ü cān ile

Ḫātime-i Manẓūme

Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lā tün/ Fe ʿi lün

Ey dirīġā bu çarḫ-ı ẓālimde
Ḳanḳı ziyy-rūh olmadı maẓlūm

Her kime ṣunsa taʿm-ı şīrīn
Loḳma-i āḫīrin ider mesmūm

2105 Kime yüz virse bir iki gün
Çevirüb yüzini ider maḥrūm

Kıt'a / 2099. O güzel serviye yazık oldu. Yıkıldı, baş aşağı oldu. / 2100. O güzel aya yazık oldu. Güneş tutulunca ortadan kayboldu. /2101. İnleyerek ağlayan gözleriyle, kadınların bağırışları, yanan yürekle… Şüphesiz ki biz Allah'a aitiz ve muhakkak ki biz ona dönecek olanlarız. Âlemlerin Rabbi olan Allah, o ay gibi alınlı sevgiliyi en yüksek Firdevs cennetinde hurilerle birlikte kılsın. Nimet rahmetiyle ziyafet, bağışlama şerbetini sunup; rızasının elbisesiyle sevindirip; yüzünün ışığıyla şereflendirsin. Âlemlerin Rabbi, en büyük kerem sahibi olan Allah'ım, bu duayı kabul et. / 2102. Bu tarihi o an söyledim. Gözümün nuru canı gönülden dinle. / Manzumenin Sonu / 2103. Ne yazık ki bu zalim dünyada güzel ruhlu (edepli) olan zulme uğradı. / 2104. Her kime tatlı yemek sunsa son lokmasını zehirli yapar. / 2105. Kime bir iki gün yüz verse sonrasında yüzünü çevirip onu mahrum bırakır.

Ḳanḳı dīvān ṭāġılmadı ḳaldı
Ḳanḳı eyvān-ı şehre avutmadı yevm

Bu ki dīvāna der-muḥabbet iden
Oldı ʿāḳil ḳatında meẕmūm

Rūz şeb saʿy ider ʿimāretine
Bunda bāḳī ḳalam ṣanur niçe şūm

Ey niçe gonçe leb ü semen-sīmā
Oldı berg-i ḫazān-veş mevsūm

2110 Çün ecelden ḫalās yoḳ çāre
Gerek bende ol gerek şāh-ı Rūm

Bir imiş yanında bay gedā
Bilmez imiş ecel ḫuṣūṣ-ı ʿumūm

(117. s.) Yirmez insāna bir nefes emān
Şīr-i mevt idicek kişiye hücūm

Ölmek içün belki çalındı ḳalem
Böyle ḳondı ezel bu güne rüsūm

Esüben nā-gehān bād-ı ecel
İtdi ol nev-resīde-i maʿdūm

2115 Şāh-ı iḳlīm ḥüsn iken oldı
Ḳara ḳabriñ içinde vāh mefḥūm

Tīşe-i merk ile bu dehr-i denī
Eyledi cismi ḫānesin mehdūm

Göz yumub baş cānın itdi fedā
İdicek ṭayyib-i cennet-i meşmūm

/ 2106. Hangi divan dağılmadan kaldı? Hangi gün padişah köşkünde avutmadı? / 2107. Divana karşı sevgi besleyen kimse, akıllı kişilerce eleştirildi. / 2108. Gece gündüz mutlu olmak için çalışır. Nice uğursuz kişi burada sürekli kalacağını sanır. / 2109. Nice gonca dudaklı ve yasemin yüzlünün solmuş yaprağı damgalandı. / 2110. Gerek köle gerekse Rum şahı ol, ecelden kurtulmaya çare yoktur. / 2111. Ecelin yanında zengin, köle aynıymış. O, genel özellikleri bilmezmiş. / 2112. Aslan gibi olan ölüm kişiye saldırınca insana bir nefeslik fırsat vermez. / 2113. Ölmek için belki de (şimdiden) kalem çalındı (kadere yazıldı). Önceden beri usul böyledir. / 2114. Ecel rüzgârı ansızın esip yeni yetişen sevgiliyi yok etti. / 2115. Güzellik diyarının şahı iken öldü. Kara kabrin içinde kömür oldu. / 2116. Bu rezil dünya, ölüm baltasıyla bedeninin evini yıktı. / 2117. Güzel cenneti hoş kokulandırınca, göz yumup başını ve canını feda etti.

ʿĀlem-i bāḳīye idüb pervāz
İdindi dehriñ fenāsını maʿlūm

Girdi on beş yaşında o maḥbūb
Ṭoymadı gençligine ol maʿṣūm

2120 Āftāb-ı cemāli ṭolandı
Ġamı aḥbābı eyledi maġmūm

Ḳoma yā Rab meşhedinde
Ḳurb-ı zātıñda ola ol maḫdūm

Eyle yā Rab cinānıñı meftūḥ
Rūḥ-ı pākini ḥūra it maḳsūm

Beyt-i ḳabrin o şemʿ-i ruḫsārın
Ẓulümāt itme nūrını ḳıl mum

Bāġ-ı cennet ola maḳāmı anıñ
Bize oldı firāḳı nār-ı semūm

2125 Mūnisi ola ḥażret-i Ḳurʾān
Yār-i ġārı ola ḳabr içre ʿulūm

Bā-noḳta ḥarfi tārīḫ oldı
Nuḫl-i tāze Muḥammedim merḥūm

Biʿavnillāhi Teʿālā iş bu manẓūme-i merġūbeniñ taḥrīri ḳol aġası İskibli Ḥaci Muḥammed Efendiniñ maḫdūmı ʿÖmer Ṭalʿāt efendiniñ dest-i lerzānesiyle sene biñ üç yüzde ẕi'l-kaʿde-i şerīfiñ ibtidāsında nihāyet ve tamāmet buldıġını ve māl-i ṣarīḥi oldıġını iş bu maḥale ḳāyd olundı.

/ 2118. Kalıcı âleme uçup dünyanın yokluğunu (geçiciliğini) anladı. / 2119. Yâr, on beş yaşında gitti. O masum, gençliğine doymadı. / 2120. Güneş gibi olan yüzü dolandı. Acısı, dostlarını kederlendirdi. / 2121. Ya Rab! Mezarında onu tek bırakma. O oğul, senin yakınında olsun. / 2122. Ya Rab! Cennetini aç. Temiz ruhunu hurilere ayır. / 2123. Güzel yüzlü sevgilinin kabir evini karanlıkta bırakma. Onun kendi ışığını karanlık içinde mum gibi yap. / 2124. Onun makamı cennet bahçesi olsun. Ayrılığı, bizim için Semum ateşi gibi oldu.

2125. Hazreti Kuran, dostu olsun. Bilgileri kabri içinde mağara dostu olsun. / 2126. Noktalarken harfleri tarih oldu. Taze hurma dalı gibi olan Muhammet'im öldü (1057).

Allah'ın yardımıyla (yazılan) bu beğenilmiş manzumenin yazımı kolağası İskilipli Hacı Muhammet Efendi'nin oğlu Ömer Talat Efendi tarafından onun titreyen elleriyle sene bin üç yüzde Zilkade ayının başında tamamlanmıştır. Onun belli bir eseri olduğu (kendi yazdığı) buraya kaydedildi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir milleti var eden, onu önemli ve unutulmaz kılan kültürü ve değerleridir. Bu kültür içinde ele alabileceğimiz edebi geçmiş, o milletin varlığının bir nevi aynası gibidir. Çünkü edebiyat, insanların düşünsel birikim gücünün en önemli göstergelerindendir. İnsanlık tarihine baktığımız zaman hangi dönem olursa olsun edebiyatın var olduğunu görürüz. Elbette ki her ülkenin edebi gelişim süreci aynı olmamıştır. Bu açıdan hem gelişimsel olarak hem de dönem olarak bu süreç ülkeden ülkeye değişiklik göstermiştir.

Tüm ülkelerin edebi geçmişinde olduğu gibi Türk edebiyat tarihinin de birçok edebi döneme ayrıldığını görürüz. Bu dönemler içerisinde özellikle divan edebiyatı, hem süreç hem de ürünleri açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Divan edebiyatı çeşitli nazım şekillerini, türlerini; muhteva olarak da farklı fikirleri, hayalleri içerisinde barındırır. Özellikle eserlerin oluşturulmasında kullanılan nazım şekilleri açısından oldukça zengindir. Bunların içerisinde en sık kullanılanlarından biri de mesneviler olmuştur.

Mesneviler, divan edebiyatının en önemli kaynaklarındandır. Gerek divan edebiyatı gerekse dönem hakkında bilgi vermesi ve kültürel aktarımda bulunması açısından son derece önem arz etmektedir. Beyit sınırlamasının olmaması, aruzun kısa kalıplarının kullanılması bu nazım şekline olan ilgiyi arttırmıştır. Bu dönemde hikâye ya da roman türü bulunmadığı için şairler, anlatacakları olayları mesneviler aracılığıyla anlatmışlardır.

Edebi ürünler yazıldıkları dönemin kültürel portresini, toplumun bakış açısını ve fikir dünyasını yansıtırlar. Bu yüzden hem diğer bilim alanlarına kaynaklık ederler hem de nesiller arası bilgi aktarımını sağlarlar. Dolayısıyla var olan edebi eserleri anlatmak, yeterince duyurulmamış ya da çözümlenmemiş eserleri çözümleyerek tanıtmak milli kimliğimiz ve zenginliğimiz açısından faydalı olacaktır. Biz de bu düşünceyle 06 Mil Yz A 6523/1 numaralı "Nevhatü'l-Uşşâk" adlı mesneviyi tüm ilim âlemine tanıtmaya çalıştık.

Üzerinde inceleme yaptığımız "Nevhatü'l-Uşşâk" adlı mesnevi 17. yüzyılda Dai Mehmet tarafından yazılmıştır. Müstensihi ise İskilipli Ömer Talat Efendi'dir. Hicri 1300 (Miladi, 1883) yılında istinsah edilmiştir. Şair, eserin dört bölüm halinde

oluşturulduğunu açıkça dile getirmiştir. Fakat şair dört bölüm şeklinde oluştuğunu belirtse de sadece dibace, asıl olay ve dua bölümlerini zikretmiştir. Klasik mesnevi tertibine uygun olarak düzenlenen bu mesnevide şairin kendi bölümlendirmesine ek olarak besmele, na't, medh-i çehâr yâr, padişah övgüsü, sebeb-i te'lif, âgâz-ı dâstân ve hâtime bölümlerini de eklemek yerinde olacaktır.

Eseri incelerken içerisinde farklı nazım şekillerinin yer aldığını tespit ettik. 2126 beyitten oluşan mesnevide beş beyitlik bir gazel, 16 beyitlik bir kaside, yedi bentlik mütekerrir müsemmen, beşer bentlik iki mütekerrir murabba, üç kıt'a, bir Farsça beyit ve en sonda da yirmi dört beyitlik bir kıt'a-i kebîre bulunmaktadır. Eserin sonuna doğru ise üç parça hâlinde nesir kısımlar yer almaktadır.

Çalışmamızı yaparken öncelikle girişte İsmail Ünver'in "Mesnevi" çalışmasından yararlanarak mesnevi nazım şekliyle ilgili bilgi verdik. Birinci bölümde 17.yy. döneminin genel yapısına değindik. Bununla birlikte Dai'nin hayatı, edebi kişiliği ve eserleri üzerinde durduk. İkinci bölümde Nevhatü'l-uşşâk'ın dış özelliklerini, muhtevasını inceledik. Muhtevasını incelerken özellikle konusuna, kişilere, dil ve anlatım unsurlarına, şekil özelliklerine değindik. Üçüncü bölümde ise eserin transkripsiyonlu metnini hazırlayıp günümüz Türkçesiyle açıkladık ve veznini bulduk.

Eseri incelerken eski Türk edebiyatı alanında var olan diğer müstakil mesnevilerden yararlandık; diğer yayınlanmış tezler ve ilmi çalışmaları kaynak olarak kullandık.

Araştırmamızın sonucunda dönemin sosyal hayatıyla ilgili ulaştığımız bazı bulgulara değinmek yerinde olacaktır. O dönemde mahalle mekteplerine olan ilgi ve buradaki eğitimin hatipler tarafından verilmesi dönemin tipik eğitim sistemini göstermektedir. Aynı zamanda insanlar arasındaki sosyal bağ ve hürmet öne çıkan bir değer olarak göze çarpmaktadır. Bunların yanında öğrenci-öğretmen iletişimindeki saygı ve güvenin önemi göz ardı edilemez.

Bir diğer önemli husus da insanlar arasındaki kalbi bağlılığın var oluşudur ki bu da eserin aslında temelini oluşturan noktadır. Eserde anlatılan aşk macerasının nefsani olmayan bir duygu olduğu görülür. Her ne kadar diğer tasavvufi mesneviler kadar tasavvufi özellikler çok baskın olmasa da şair eserinde, amacının mecazi aşk

olmadığını özellikle belirtmiştir. Bu yönüyle tasavvuftaki mürid-mürşid ilişkisi ağır basmaktadır. Çünkü Dai'nin öğrencisine olan kalbi bağlılığı, öğrencisinin de Dai'ye olan saygısı, hürmeti ve duyduğu güven bu düşünceyi desteklemektedir.

Çalışmamızın son kısmında şunu da belirtmek gerekir ki diğer müstakil mesneviler kadar yaygınlık kazanmamış olan bu mesnevinin diğer nüshalarının da okunup tanıtılması bu eserin edebiyatımız içerisinde hak ettiği değere ulaşmasını sağlayacaktır. Edebi ürünlerimiz kültürümüzün en önemli yapı taşlarındandır. Bundan dolayı belki de çözümlenmesi gereken ve edebiyatımızda yerini almayı bekleyen pek çok kaynağı çözümlemek ve ilim âlemine kazandırmak ifa edilmeyi bekleyen bir görevdir. Bu zamana kadar farkedilmemiş eserlerimizin gün yüzüne çıkarılması, bir an önce incelenmesi ve çözümlenmesi en büyük temennimizdir.

KAYNAKÇA

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.

DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü,* TDK Yayınları, Ankara, 2009.

DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara, 1983.

GÖKALP, Haluk, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nameler,* Doktora Tezi, Adana, 2006, s. 305.

İPEKTEN, Halûk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz,* Dergâh Yayınları, İstanbul 2010, s. 59.

İPEKTEN, Haluk vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s. 95.

İsmail Beliğ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr hzl. Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999, s. 79.

SAMİ, Şemseddin, Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

Safayi Efendi Tezkire-i Safayi hzl. Pervin Çapan, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s. 186.

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla-KARTAL, Ahmet, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi,* Dergâh Yayınları, İstanbul, 2008, s.408-13.

TUMAN, Mehmet Nâil, "Tuhfe-i Nâilî", *Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, hzl. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı, Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001, s.369.

ÜNVER, İsmail, "Mesnevî", *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S. 415, 416, 417/Temmuz, Ağustos, Eylül 1986, s. 430-451.

ELEKTRONİK KAYNAK

Dai Mehmet, *Nevhatü'l-Uşşâk,* T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı Yazmalar Katoloğu (06 Mil Yz A 6523/1), http://yazmalar.mkutup.gov.tr/tarama.php, 31.12.2012.